

APUVA- luovutusperusteita ja toimintaohjeita 2020

VALTAKUNNALLISET LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEIDEN
LUOVUTUSPERUSTEET, VAMMAISPALVELUN KONEET/VÄLINEET/LAITTEET JA
ASUNNONMUUTOSTYÖT

– opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille

Päivityksestä vastaa: Heidi Solja
 Laadittu: 13.12.2018
 Hyväksyjä: Eksoten hallitus
 Hyväksytty: 19.12.2018
 Päivitetty: 24.11.2020
 Päivityksen hyväksynyt: kuntoutusjohtaja Jaro Karppinen

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:23

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	13
2	APUVÄLINEPALVELUN PERUSTEET	15
2.1	APUVÄLINEPALVELUA OHJAAVAT LAIT JA SÄÄDÖKSET	15
2.1.1	<i>Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta</i>	15
2.1.2	<i>Vammaispalvelulain mukaiset palvelut</i>	16
2.2	APUVÄLINEPALVELUT ERI ASUMISMUODOISSA.....	17
3	TOIMINTAKYKY APUVÄLINEPALVELUN PERUSTANA	17
4	APUVÄLINEPALVELUPROSESSI	19
5	APUVÄLINERATKAISU	20
6	YLEISOHJEITA	20
6.1	POTILAS- JA LAITETURVALLISUUS	20
6.2	VASTUUNJAKO.....	20
6.2.1	<i>Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu</i>	20
6.2.1	<i>Apuvälineen käyttäjän vastuu</i>	21
6.3	APUVÄLINEEN HUOLTO/KORJAUS	21
6.4	APUVÄLINEIDEN KULJETUS	21
6.4	KAKSOISKAPPALE.....	21
6.5	KAUSISOPIMUKSET /SOPIMUSTOIMITTAJA.....	22
6.6	APUVÄLINEPALVELUT KUNTOUTUMISTALOSSA	22
7	OPPAASSA KÄYTETYT KÄSITTEET	22
8	VALTAKUNNALLISTEN LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEIDEN JATKOTYÖ .23	
9	APUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEET LUOKITUKSITTAIN	24
04	APUVÄLINEET KEHON TOIMINTOJEN MITTAAMISEEN, TUKEMISEEN, HARJOITUKSEEN TAI KORVAAMISEEN	25
04 03	HENGITYSTÄ AVUSTAVAT VÄLINEET.....	25
04 03 06	<i>Lääkesumuttimet</i>	25
04 03 12	<i>Hengityslaitteet</i>	26
04 03 18	<i>Happihoidon laitteet</i>	29
04 03 21	<i>Imulaitteet</i>	30
04 03 24	<i>Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt</i>	31
04 03 27	<i>Hengityslihasten harjoitusvälineet</i>	31
04 03 30	<i>Hengitystä mittaavat laitteet</i>	31
04 03 30 01	<i>Uloshengityksen huippuvirtausmittari (PEF)</i>	32
04 03 30 02	<i>Uloshengityksen CO² mittarit (kapnometrit)</i>	32
04 03 30 03	<i>Sekuntikapasiteettimittarit</i>	32
04 03 30 99	<i>Hengitystä mittaavien laitteiden lisävarusteet</i>	32
04 03 33	<i>Hengitystieortoosit</i>	32
04 06	APUVÄLINEET VERENKIERRON HOITOON	32
04 06 06	<i>Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille</i>	32
04 06 09	<i>Ilmatäytteiset vaatteet ja painelaitteet verenkierron häiriöihin</i>	37
04 08	APUVÄLINEET KEHON HALLINNAN JA OMAN KEHON HAHMOTTAMISEN STIMULOINTIIN	37
04 09	VALOHOITOVÄLINEET.....	37
04 09 03	<i>Ultravioletti A (UVA) lamput</i>	37
04 09 06	<i>SUP ja ultravioletti B (UVB) lamput</i>	37

04 09 09 Suojalasit.....	37
04 09 12 Kirkasvalolamput.....	37
04 19 Lääkeannostelun välineet.....	37
04 19 24 Infuusiopumput.....	38
04 19 27 Nesteensiirtolaitteet.....	38
04 24 FYSIKAALISET, FYSIOLOGISET JA BIOKEMIAALLISET TESTIVÄLINEET JA MATERIAALIT.....	38
04 24 01 Verensokerimittarit.....	38
04 24 02 Pulssioksimittarit.....	38
04 24 09 Verenpainemittarit.....	38
04 24 18 Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet.....	38
04 24 27 Henkilövaat.....	38
04 25 KOGNITIIVISTEN KYKYJEN TESTAUS- JA ARVIOINTIVÄLINEET.....	38
04 25 03 Kielellisten kykyjen testaus ja arviointivälineet.....	38
04 26 KOGNITIIVISEN TERAPIAN APUVÄLINEET.....	39
04 27 STIMULAATTORIT.....	39
04 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen.....	39
04 27 09 Lihassstimulaattorit, ei ortoosina käytettävät.....	39
04 27 12 Vibraattorit.....	39
04 27 15 Äänistimulaattorit.....	40
04 27 18 Aistien ja aistiherkkyyden stimuloimisen apuvälineet.....	40
04 27 24 Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit.....	40
04 27 99 Stimulaattorien lisä- ja varaosat.....	40
04 30 LÄMPÖ- TAI KYLMÄHOITOVÄLINEET.....	40
04 30 03 Lämpöhoitovälineet.....	40
04 30 06 Kylmähoitovälineet.....	41
04 33 KUDOSVAURIOITA EHKÄISEVÄT VÄLINEET.....	41
04 33 03 Istuintynnyt ja – alustat painehaavojen ehkäisyyn.....	42
04 33 04 Selkätyynyt ja -tuet kudოსvaurioiden ehkäisyyn.....	42
04 33 06 Apuvälineet kudოსvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa.....	42
04 33 09 Erityislaitteet kudოსvaurioiden ehkäisyyn.....	43
04 33 99 Kudოსvaurioita ehkäisevien apuvälineiden lisä- ja varaosat.....	43
04 36 AISTIHAVAINTOJEN HARJOITUSVÄLINEET.....	43
04 36 03 Aistihavaintojen erottelun ja yhdistämisen harjoitusvälineet.....	44
04 36 06 Aistihavaintojen koordinaation harjoitusvälineet.....	44
04 36 09 Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoitteluun.....	44
04 48 LIIKKEEN VOIMAN JA TASAPAINON HARJOITUSVÄLINEET.....	44
04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit.....	44
04 48 07 Kävelyharjoittelun apuvälineet.....	45
04 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet.....	45
04 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet.....	45
04 48 18 Painomansetit.....	46
04 48 27 Apuvälineet asennon tukemiseen hoidon aikana.....	46
04 48 99 Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat.....	46
04 49 HAAVANHOITOTUOTTEET.....	46
04 89 MUUT HENKILÖKOHTAISEN LÄÄKETIETEELLISEN HOIDON APUVÄLINEET.....	46
04 89 01 Rintapumput.....	46
04 89 02 Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon.....	46
05 VÄLINEET TAITOJEN HARJOITTAMISEKSI.....	47
05 01 01 Tietokoneohjelmat harjoitus- ja kuntoutuskäyttöön.....	47
05 03 KOMMUNIKOINNIN TERAPIA- JA HARJOITUSVÄLINEET.....	47
05 03 03 Puheen ja äänenkäytön harjoitusvälineet.....	47
05 03 06 Lukutaidon harjoitusvälineet.....	47
05 03 09 Kirjoitustaitojen harjoitusvälineet.....	47
05 06 Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet.....	47
05 06 03 Sormiaakkosten harjoitusvälineet.....	47
05 06 06 Viittomakielen harjoitusvälineet.....	47
05 06 09 Huulilitaluvun harjoitusvälineet.....	48
05 06 12 Viitotun puheen harjoitusvälineet.....	48
05 06 15 Pistekirjoituksen harjoitusvälineet.....	48
05 06 18 Muiden kuin pistekirjoitukseen perustuvien taktiillisten symbolien käytön harjoitusvälineet.....	48

05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet.....	48
05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet	48
05 06 27 Kuva- ja piirroskommunikoinnin harjoitusvälineet	48
05 09 PIDÄTYSKYVYN HARJOITUSVÄLINEET.....	48
05 09 01 Emätinkuulat	49
05 09 03 Inkontinenssihälyttimet.....	49
05 09 99 Pidätyskyvyn harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat	49
05 12 KOGNITIIVISTEN TAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET	49
05 12 03 Muistin harjoitusvälineet	49
05 12 09 Huomiokyvyn harjoitusvälineet	49
05 12 24 Apuvälineet syyn ja seurauksen ymmärtämisen kehittämiseen	49
05 15 PERUSTAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET	49
05 15 09 Ajan ymmärtämisen harjoitusvälineet.....	49
05 15 12 Rahan ymmärtämisen harjoitusvälineet.....	49
05 15 15 Koon ja tilavuuksien mittojen ymmärtämisen harjoitusvälineet	49
05 18 OPPIAINEIDEN HARJOITUSVÄLINEET	49
05 24 TAIDEAINEIDEN HARJOITUSVÄLINEET	49
05 27 SOSIAALISTEN TAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET	50
05 30 TIEDONSYÖTTÖLAITTEIDEN KÄYTTÖN SEKÄ TAVAROIDEN JA TUOTTEIDEN KÄSITTELYN HARJOITUSVÄLINEET	50
05 33 PÄIVITTÄISTEN TOIMINTOJEN HARJOITUSVÄLINEET.....	50
05 33 03 Ortoosien ja proteesien käytön harjoitusvälineet.....	50
05 33 06 Päivittäisten henkilökohtaisten toimintojen harjoitusvälineet	50
05 33 09 Liikkumisen harjoitusvälineet	50
05 33 12 Kodinhoidon harjoitusvälineet.....	50
05 36 KEHON ASENTOJEN VAIHTAMISEN JA YLLÄPITÄMISEN HARJOITUSVÄLINEET	50
05 36 03 Seisontakehikot ja tuet seisomiseen	51
05 36 06 Kippilaudat.....	51
06 KEHOON KIINNITETYT APUVÄLINEET, JOILLA TUETAAN HERMO-, LIHAS- JA LUUSTORAKENTEISIIN TAI	
LIIKKUMISEEN LIITTYVIÄ TOIMINTOJA (ORTOOSIT) JA KORVATAAN ANATOMISIA RAKENTEITA (PROTEESIT)	51
06 03 VARTALON, SELKÄRANGAN JA KALLON ORTOOSIT	52
06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit	52
06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit.....	52
06 03 07 Rintarangan ortoosit.....	52
06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit.....	52
06 03 12 Kaularankaortoosit	52
06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit.....	53
06 03 18 Kaula-rinta-lanneortoosit sekä ristiselän ortoosit	53
06 04 VATSAN ORTOOSIT	53
06 04 03 Vatsalihasten tuet.....	53
06 04 06 Tyrätuet.....	53
06 06 YLÄRAAJAN ORTOOSIT	53
06 06 03 Sormiortoosit.....	53
06 06 06 Kämmentortoosit.....	54
06 06 07 Kämmentortoosit	54
06 06 12 Ranne- ja kämmentortoosit.....	54
06 06 13 Ranne-, kämment- ja sormiortoosit	54
06 06 15 Kynäsnivelen ortoosit	54
06 06 20 Kynäsnivelen ortoosit	54
06 06 21 Olkanivelen ortoosit.....	54
06 06 25 Olkavarren ortoosit.....	54
06 12 ALARAAJAN ORTOOSIT	54
06 12 03 Jalkateräortoosit.....	55
TUKIPOHJALLISET	55
ERITYISJALKINEET	56
06 12 06 Nilkka- jalkateräortoosit	57
06 12 09 Polviortoosit	58
06 12 12 Polvi- Nilkka- jalkateräortoosit.....	59
06 12 13 Säariortoosit.....	59

06 12 15 Lonkkaortoosit.....	59
06 12 16 Lonkka-polviortoosit.....	59
06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit.....	60
06 12 99 Alaraajaortoosien lisävarusteet.....	60
06 15 TOIMINNALLISET HERMO-LIHASSTIMULAATTORIT JA HYBRIDIORTOOSIT.....	60
06 18 YLÄRAAJAN PROTEESIT.....	60
06 18 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset yläraajaproteesit.....	61
06 18 03 Osakämmenproteesit.....	61
06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit.....	61
06 18 09 Kyynärvarsiproteesit.....	61
06 18 12 Kyynäreksartikulaatioproteesi.....	61
06 18 15 Olkavarsiproteesit.....	61
06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit.....	61
06 18 21 Hartiaproteesit.....	62
06 24 ALARAAJAN PROTEESIT.....	62
06 24 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset alaraajaproteesit.....	63
06 24 03 Jalkaterän osaproteesit.....	63
06 24 06 Nilkan eksartikulaatioproteesit.....	63
06 24 09 Sääriproteesit.....	63
06 24 12 Polven eksartikulaatioproteesit.....	63
06 24 15 Reisioproteesit.....	63
06 24 18 Lonkan eksartikulaatioproteesit.....	64
06 24 21 Hemipelvektomiaproteesit.....	64
06 24 24 Hemikorporektomiaproteesit.....	64
06 24 41 Alaraajaproteesien tuppiosat.....	64
06 24 47 Alaraajaproteesien kosmeettiset osat.....	64
06 30 PROTEESIT, LUKUUN OTTAMATTA RAAJAPROTEESEJA.....	65
06 30 03 Peruukit.....	65
06 30 06 Irtotukat ja hiuslisäkkeet.....	65
06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat.....	66
06 30 18 Rintaproteesit.....	66
06 30 21 Silmäproteesit.....	66
06 30 24 Korvaproteesit.....	66
06 30 27 Nenäproteesit.....	67
06 30 36 Hammasproteesit.....	67
09 APUVÄLINEET ITSESTÄ HUOLEHTIMISEEN TAI SIIHEN OSALLISTUMISEEN.....	67
09 03 VAATTEET JA KENGÄT.....	67
09 03 03 Suojapeitteet.....	67
09 03 05 Päällysvaatteet.....	67
09 03 33 Uima-asut.....	67
09 03 42 Jalkineet.....	68
09 03 45 Liukuesteet jalkineisiin.....	68
09 06 PUETTAVAT VARTALOA SUOJAAVAT APUVÄLINEET.....	68
09 06 03 Pään suojat.....	68
09 06 09 Korva- ja kuulosuojat.....	68
09 06 15 Suojäkäsineet.....	68
09 06 18 Sääri- ja polvisuojat.....	69
09 06 21 Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat.....	69
09 06 24 Vartalosuojat.....	69
09 06 27 Hengitystiesuojat.....	69
09 07 VARTALON PAIKALLEEN TUKEVAT APUVÄLINEET.....	69
09 07 03 Turvavyöt, vyöt ja valjaat vartalon paikallaan tukemiseksi.....	70
09 07 06 Tyynyt, pehmikkeet ja muut ratkaisut vartalon tukemiseksi.....	70
09 09 PUKEUTUMISEN JA RIISUUTUMISEN APUVÄLINEET.....	70
09 09 03 Apuvälineet sukkiensa ja sukkahousujen pukemiseen ja riisumiseen.....	70
09 09 06 Kenkälusikat ja saapasrennit.....	70
09 09 09 Vaatepitimet.....	70
09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja –kepit.....	70
09 09 15 Vetoketjunvetimet.....	70
09 09 18 Nappikoukut.....	70

09 12 WC-APUVÄLINEET	70
09 12 03 WC-tuolit	71
09 12 06 WC-istuimet	71
09 12 09 WC-istuinten istuinosaat	71
09 12 10 WC-istuinten roiskesuojat	71
09 12 12 WC-istuimen korotukset, jalalliset	71
09 12 15 WC -istuimien korotukset, irrotettavat	72
09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät	72
09 12 21 WC-istuimet, kiinteä nostomekanismi	72
09 12 24 Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät	72
09 12 27 WC-paperipihdit	72
09 12 33 Alusastiat	73
09 12 36 WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat	73
09 24 VIRTSAANPOISTOVÄLINEET	73
09 24 18 Apuvälineet omatoimiseen katetointiin	73
09 27 VIRTSAAN JA ULOSTEEN KERÄYSTARVIKKEET	73
09 27 09 Urinaarit ja virtsapullot	73
09 33 PESEYTYMIS-, SUIHKU- JA KYLPYVÄLINEET	73
09 33 04 Ammelaudat	74
09 33 05 Kylpyistuimet	74
09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat	74
09 33 07 Suihkutuolit, pyörälliset ja pyörättömät	74
09 33 08 Selkätuet kylvyssä tai suihkussa käymiseen	75
09 33 12 Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät	75
09 33 21 Kylpyammeet	75
09 33 24 Ammehyllyt	75
09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä, varsilla tai kahvoilla	76
09 33 39 Kelluntavälineet	76
09 36 KÄSIEN- JA JALKOJEN HOITOVÄLINEET	76
09 36 03 Kynsiharjat	76
09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit	76
09 39 HIUSTENHOITOVÄLINEET	76
09 39 03 Hiustenpesuvälineet	76
09 39 06 Kammat ja harjat	77
09 42 HAMPaidENHOITOVÄLINEET	77
09 42 03 Hammasharjat, ei sähköiset	77
09 42 06 Sähköhammasharjat	77
09 54 SUKUPUOLIELÄMÄN APUVÄLINEET	77
09 54 09 Vibraattorit ja hierontalaitteet (sukupuolisessa kanssakäymisessä)	77
09 54 12 Apuvälineet seksuaaliseen valmennukseen ja kuntoutukseen	77
12 APUVÄLINEET LIIKKUMISEEN JA KULJETTAMISEEN SEKÄ NIIHIN OSALLISTUMISEEN	77
12 03 KÄVELYN APUVÄLINEET, YHDELLÄ KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT	78
12 03 03 Kävelykepit	78
12 03 06 Kynnärsauvat	78
12 03 09 Käsivarsituella varustetut sauvat	78
12 03 12 Kainalosauvat	78
12 03 16 Kävelykepit, useammalla tukijalalla	78
12 03 21 Kehon sivulla käytettävät kävelykehikot	79
12 06 KÄVELYN APUVÄLINEET, KAHDELLA KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT	79
12 06 03 Kävelytelineet	79
12 06 06 Rollaattorit	79
12 06 09 Kävelytuolit	80
12 06 12 Kävelypöydät	80
12 07 KÄVELYN APUVÄLINEIDEN LISÄVARUSTEET	81
12 07 05 Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit	81
12 07 24 Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät lisävarusteet, joiden avulla kannatellaan tai kannetaan esineitä	81
12 07 27 Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä	81
12 07 30 Lisävarusteet, jotka helpottavat kävelyn apuvälineiden suuntaamista ja liikuttamista	82
12 07 36 Kävelyn apuvälineisiin tarkoitettavat valot ja muut merkinantovälineet	82
12 10 AUTOT, PAKETTIAUTOT JA KUORMA-AUTOT	82

12 12 KULKUNEUVOJEN LISÄVARUSTEET JA MUUTOKSET	82
12 12 09 Autojen turvavyöt ja valjaat.....	82
12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut.....	83
12 12 15 Henkilönnostolaitteet, autoon asennettavat, (eivät nosta pyörätuolia).....	83
12 12 18 Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon.....	84
12 12 21 Pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavat laitteet.....	84
12 12 24 Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon	84
12 16 MOPEDIT JA MOOTTORIPYÖRÄT	85
12 17 ERILAISET MOOTTORIKÄYTTÖISET KULKUVÄLINEET	85
12 17 03 Sähkökäyttöiset porrastusvälineet.....	85
12 17 09 Erilaiset nelipyöräiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet.....	85
12 18 POLKUPYÖRÄT	85
12 18 04 Kaksipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat.....	86
12 18 05 Kaksipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat.....	86
12 18 06 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat	86
12 18 09 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat.....	86
12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat	86
12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle	87
12 18 21 Polkupyöriin tehdyt muunnokset.....	87
12 22 KÄSIKÄYTTÖISET PYÖRÄTUOLIT	87
12 22 03 Pyörätuolit kelausvanteilla.....	88
12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset.....	89
12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, toisen puolen pyörästä kelattavat	89
12 22 12 Pyörätuolit kelausvanteilla, joissa sähköinen kelausten tehostus.....	89
12 22 15 Pyörätuolit, jalkakäyttöiset	90
12 22 18 Pyörätuolit, työnnettävät.....	90
12 23 SÄHKÖPYÖRÄTUOLIT.....	90
12 23 03 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, mekaaninen suoraohjaus.....	93
12 23 06 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, sähköinen ohjaus.....	93
12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat.....	93
12 23 15 Sähkökäyttöiset porrastuspyörätuolit.....	93
12 24 PYÖRÄTUOLIN LISÄVARUSTEET	93
12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet	94
12 24 11 Käsiolkulaitteet.....	95
12 24 12 Pyörätuolien valot ja muut merkinantovälineet.....	95
12 24 21 Pyörätuolien renkaat ja pyörät.....	95
12 24 24 Pyörätuolien akut ja akkulaturit.....	95
12 24 36 Välineet, jotka suojaavat pyörätuoleja tai niitä käyttäviä henkilöitä auringolta tai sateelta	95
12 24 42 Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kuljetetaan esineitä	95
12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet	96
12 27 ERILAISET IHMISVOIMIN LIIKUTELTAVAT KULKUVÄLINEET	96
12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat	96
12 27 10 Pulkat, reet ja kelkat.....	96
12 27 15 Mahalaudat ja konttausjakkarat.....	96
12 27 18 Pyörälliset makuualustat, polkuautot ja leikkikärret	97
12 27 21 Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, käyttäjän ohjaamat	97
12 31 KEHON ASENNON VAIHTAMISEN APUVÄLINEET	97
12 31 03 Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet.....	97
12 31 06 Kääntölevyt	98
12 31 09 Kohottautumistelineet, siirrettävät	98
12 31 12 Köysitikkaat.....	98
12 31 15 Nostovyöt ja -valjaat.....	98
12 31 18 Kantotuolit, -valjaat ja -korit.....	98
12 31 21 Seisovan henkilön siirtämisalustat.....	99
12 31 24 Nostoistuimet ja nostopatjat.....	99
12 36 HENKILÖNNOSTOLAITTEET	99
12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen, nostoliinoilla varustetut	99
12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilön siirtämiseen	99
12 36 06 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen	99
12 36 09 Siirrettävät nostolaitteet makaavan henkilön siirtämiseen	99

12 36 12	Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät	100
12 36 18	Nostolaitteet, pyörättömät, lattialla vapaasti seisovat	100
12 36 21	Nostolaitteiden vartaloguet	100
12 39	SUUNNISTAUTUMISVÄLINEET	101
12 39 01	Opaskoirat	101
12 39 03	Suuntautumiskepit	101
15	KOTIELÄMÄN JA SIIHEN OSALLISTUMISEN APUVÄLINEET	102
15 03	RUOANLAITTOVÄLINEET	102
15 03 03	Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen	102
15 03 06	Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen	102
15 03 09	Puhdistus- ja kuorimisvälineet	103
15 03 12	Leivontavälineet	103
15 03 18	Keittämis- ja paistamisvälineet	103
15 06	ASTIANPESUVÄLINEET	103
15 06 06	Tiski- ja pulloharjat	103
15 06 09	Astiankuivaustelineet	103
15 06 15	Tiskiliinan vääntimet	103
15 09	SYÖMISEN JA JUOMISEN APUVÄLINEET	104
15 09 13	Ruokailuvälineet ja pillit	104
15 09 16	Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset	104
15 09 18	Lautaset ja ruokailukulhot	104
15 09 21	Lautasen reunukset	104
15 09 27	Syömislaitteet	104
15 09 30	Ravinnonsiirtojärjestelmät	105
15 12	SIIVOUSVÄLINEET	105
15 15	OMPELU- JA VAATEHUOLTOVÄLINEET	105
15 15 21	Sakset	105
15 18	PUUTARHAN JA NURMIKON HOITON TARKOITETUT APUVÄLINEET	105
18	HUONEKALUT JA MUUT APUVÄLINEET SISÄ- JA ULKOTILOISSA TOIMIMISEN TUKEMISEEN	106
18 03	PÖYDÄT	106
18 03 06	Lukupöydät ja pulpetit	106
18 03 12	Ruokailupöydät	106
18 03 15	Vuodepöydät	106
18 03 99	Päytien lisävarusteet	106
18 06	VALAISIMET	107
18 06 06	Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet	107
18 09	ISTUIMET	107
18 09 03	Tuolit	107
18 09 04	Jakkarat	108
18 09 07	Seisontatuolit	108
18 09 09	Lonkkatuolit	108
18 09 15	Lepotuolit ja nojatuolit	109
18 09 21	Tuolit, erityisvalmisteiset	109
18 09 39	Moduuleista kootut istuinkokoonpanot	109
18 10	ISTUINTEEN LISÄVARUSTEET	109
18 10 03	Selkänojat	109
18 10 06	Istuintyyny ja -alustat	110
18 10 09	Käsivarsituet	110
18 10 12	Päätuet ja niskatuet	110
18 10 15	Säärituet ja jalkatuet	111
18 10 18	Vartaloguet ja lantiotuet	111
18 10 21	Istuimiin lisätyt pehmusteet tai järjestelmät, jotka avustavat henkilön kohottautumista tai istuutumista	111
18 10 24	Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan kiinnittää tuoliin	111
18 12	SÄNGYT JA SÄNKYJEN LISÄVARUSTEET	111
18 12 04	Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, ei säädettävät	113
18 12 07	Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, mekaaninen	113
18 12 10	Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset	113
18 12 15	Vuodevaatteet	114
18 12 18	Patjat ja patjan päälliset	114

18 12 21 Peitonkohottimet.....	114
18 12 24 Selkä- ja jalkatuet sänkyihin, säädettävät.....	114
18 12 26 Sängynlaidat, sänkyyn kiinnitettävät.....	115
18 12 28 Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät	115
18 12 89 Muut sänkyjen lisä- ja varaosat.....	115
18 15 Huonekalujen korkeussäätövälineet	115
18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat.....	115
18 15 06 Sokkelit ja jalustat, korkeussäädettävät	116
18 15 09 Sokkelit ja jalustat, ei korkeussäätöä.....	116
18 18 TUKITANGOT JA – KAHVAT	116
18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet	116
18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät.....	116
18 18 10 Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat.....	116
18 18 11 Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet	116
18 21 PORTTIIN, OVEN, IKKUNAN JA VERHONAVAAJA JA SULKIJAT	117
18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat.....	117
18 21 06 Ikkunanavaajat ja – sulkijat	117
18 21 09 Verhoavaajat ja – sulkijat.....	117
18 21 12 Markkiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat.....	117
18 21 15 Lukot	117
18 24 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET	117
18 24 12 Kynnykset.....	117
18 30 HISSIT, NOSTOTASOT, PORRASHISSIT JA LUISKAT.....	118
18 30 05 Kiinteät nostotasot	118
18 30 07 Vapaasti seisovat nostotasot	118
18 30 08 Siirrettävät nostotasot.....	118
18 30 10 Porrashissit, istuimelliset.....	118
18 30 11 Porrashissit, tasolliset	118
18 30 15 Siirrettävät luiskat	118
18 30 18 Kiinteät luiskat.....	119
18 33 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN TURVALLISUUSVARUSTEET.....	119
18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin	119
18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin.....	119
18 33 10 Keittiön tai muun ruoanlaittotilan apuvälineet, joilla ehkäistään palovammoja ja tulipaloja	119
18 36 SÄILYTYSKALUSTEET.....	119
22 KOMMUNIKOINNIN, TIEDONSAANNIN JA TIEDONVÄLITYKSEN APUVÄLINEET	119
22 03 NÄKEMISEN APUVÄLINEET.....	119
22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit).....	120
22 03 06 Silmälasit ja piilolinssit.....	120
22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot.....	121
22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot.....	121
22 03 12 Kiikarit ja kaukoputket.....	121
22 03 18 Suurennuslaitteet.....	121
22 03 99 Näkemisen apuvälineiden lisä- ja varaosat.....	122
22 06 KUULON APUVÄLINEET	122
22 06 01 Sisäkorvaistutteen (implantit).....	122
22 06 06 Vartalolla pidettävät kuulokojeet.....	123
22 06 12 Korvakäytäväkuulokojeet.....	123
22 06 15 Korvantauskuulokojeet	123
22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet.....	123
22 06 21 Sisäkorvaistutteesen yhteydessä olevat kuulokojeet	123
22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet	123
22 06 90 Luujohtokuulokojeet	123
22 09 ÄÄNENTUOTON APUVÄLINEET	124
22 09 03 Puhevibraattorit	124
22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat.....	124
22 12 PIIRTÄMISEN JA KIRJOITTAMISEN APUVÄLINEET	125
22 12 09 Nimenkirjoituskeihikot ja -leimasimet	125
22 12 12 Mekaaniset pistekirjoittimet	125
22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet.....	125

22 12 24	Tekstinkäsittelyohjelmat	125
22 15	LASKEMISEN APUVÄLINEET	125
22 18	ÄÄNTÄ JA KUVAA TALLENTAVAT, TOISTAVAT JA NÄYTTÄVÄT APUVÄLINEET	126
22 18 03	Nauhoitus ja kuuntelulaitteet	126
22 18 24	Radiotaajuuslähetinjärjestelmät	126
22 18 27	Infrapunanjärjestelmät	127
22 18 30	Induktiosilmukkalaitteet	127
22 18 33	Mikrofonit	127
22 18 36	Kaiuttimet	128
22 18 38	Kuulokkeet	128
22 21	LÄHIKOHKUNIKOINNIN VÄLINEET	128
22 21 03	Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut	129
22 21 06	Puheäänen vahvistimet	129
22 21 09	Kommunikointilaitteet	130
22 21 12	Lähikommunikoinnin ohjelmat	130
22 21 15	Puheen sujuvuutta parantavat välineet	130
22 21 99	Lähikommunikoinnin välineiden lisä- ja varaosat	131
22 24	PUHELIMEN KÄYTÖN JA TELEMATIIKAN APUVÄLINEET	131
22 24 03	Puhelimet	131
22 24 06	Matkapuhelimet	131
22 24 09	Välineet ja ohjelmat reaaliaikaista tekstiviestintää varten	131
22 24 21	Puhelimen lisälaitteet	131
22 24 30	Ovipuhelimet	132
22 27	HÄLYTYS-, MUISTUTUS- JA MERKINANTOVÄLINEET	132
22 27 04	Merkinantovälineet	132
22 27 12	Kellot	133
22 27 15	Kalenterit ja aikataulut	134
22 27 16	Muistin tukena toimivat apuvälineet	134
22 27 18	Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät	134
22 27 21	Yleiset hälytysjärjestelmät	134
22 27 24	Valvonta- ja paikannusjärjestelmät	135
22 27 27	Merkitsemistarvikkeet ja -välineet	135
22 27 30	Ajastimet	135
22 27 33	Päivän tai toiminnon jäsentämisen apuvälineet	135
22 30	LUKEMISEN APUVÄLINEET	135
22 30 03	Äänikirjat	135
22 30 12	Sivunkääntäjät	135
22 30 15	Lukulineet ja kirjanpitimet	135
22 30 21	Lukulaitteet	136
22 30 30	E-kirjojen lukulaitteet	136
22 33	TIETOKONEET JA PÄÄTELAIKTEET	136
22 33 03	Pöytä tietokoneet	136
22 33 06	Kannettavat tietokoneet ja kämmentietokoneet (eli PDA-tietokoneet)	136
22 33 12	Käyttöohjelmat	137
22 33 15	Selainohjelmat	137
22 33 18	Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet	137
22 36	TIETOKONEIDEN TIEDONSYÖTTÖLAIKTEET	137
22 36 03	Näppäimistöt	137
22 36 12	Vaihtoehtoiset syöttölaitteet	137
22 36 15	Tiedonsyötön lisälaitteet	138
22 36 18	Tiedonsyöttöohjelmat	138
22 36 21	Tietokoneiden osoitinlaitteet	138
22 39	TIETOKONEEN TULOSTUSLAIKTEET	139
22 39 04	Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneen lisävarusteet	139
22 39 05	Tuntoaistiin perustuvat näytöt	139
22 39 06	Tulostimet	139
22 39 07	Ääneen perustuvat näytöt	139
22 39 12	Tulostuksen erikoisohjelmat	139
24	ESINEIDEN JA LAIKTEIDEN OHJAUS-, KANTO-, SIIRTO-, KÄSITTELY- JA KULJETUSVÄLINEET	140
24 06	PAKKAUSTEN KÄSITTELYVÄLINEET	140

24 06 03	<i>Avaajat</i>	140
24 06 06	<i>Putkilonpuristimet</i>	140
24 09	APUVÄLINEET LAITTEIDEN KÄYTTÖÖN JA OHJAUKSEEN	140
24 09 03	<i>Painikkeet</i>	140
24 09 06	<i>Kahvat ja nupit, kiinteät</i>	141
24 09 09	<i>Kahvat ja nupit, käännettävät</i>	141
24 13	APUVÄLINEET YMPÄRISTÖN HALLINTAAN KAUKO-OHJAUKSELLA	141
24 13 03	<i>Ympäristönhallintajärjestelmät</i>	141
24 18	KÄSIVARREN, KÄDEN TAI SORMIEN TOIMINTOJA TAI NÄIDEN TOIMINTOJEN YHDISTELMIÄ AVUSTAVAT TAI KORVAAVAT VÄLINEET	141
24 18 03	<i>Tarttumisvälineet</i>	141
24 18 06	<i>Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet</i>	141
24 18 12	<i>Telineet</i>	142
24 18 15	<i>Puikot, sauvat ja tikut</i>	142
24 18 27	<i>Toiminnan sallivat käsivarsituet</i>	142
24 21	OTTEENPIDENTIMET	142
24 21 03	<i>Käsiikäyttöiset tarttumapihdit</i>	142
24 21 06	<i>Sähkökäyttöiset tarttumapihdit</i>	142
24 21 09	<i>Jatkovarret</i>	142
24 27	KIINNITYSVÄLINEET	143
24 27 06	<i>Liukuestealustat</i>	143
24 36	KANTAMIS- JA KULJETUSVÄLINEET	143
24 36 03	<i>Kantamisvälineet</i>	143
24 36 15	<i>Tavarankuljetuspyörät ja polkupyöräkärret</i>	143
27	APUVÄLINEET FYYSISEN YMPÄRISTÖN ELEMENTTIEN HALLINTAAN, MUKAUTTAMISEEN JA MITTAAMISEEN	144
27 03	YMPÄRISTÖOLOSUHTEITA PARANTAVAT VÄLINEET	144
27 03 03	<i>Sisäilmaston säätelyvälineet</i>	144
27 03 09	<i>Melunsuojaimet</i>	144
27 06	MITTAUSVÄLINEET	144
28	APUVÄLINEET TYÖNTEKOON JA TYÖELÄMÄÄN OSALLISTUMISEEN.....	144
28 03	TYÖPAIKAN HUONEKALUT JA SISUSTUSELEMENTIT	145
28 03 03	<i>Työpöydät</i>	145
28 03 09	<i>Työtuolit ja toimistotuolit</i>	145
28 03 12	<i>Jakkarat ja seisontatuolit työpaikalle</i>	145
28 03	TYÖPAIKAN HUONEKALUT JA SISUSTUSELEMENTIT	146
28 06	APUVÄLINEET ESINEIDEN KULJETTAMISEEN TYÖPAIKALLA	146
28 09	APUVÄLINEET ESINEIDEN NOSTAMISEEN JA SIIRTÄMISEEN TYÖPAIKALLA	146
28 12	APUVÄLINEET ESINEIDEN KIINNITTÄMISEEN SEKÄ NIIHIN YLETTYMISEEN JA TARTTUMISEEN TYÖPAIKALLA	146
28 15	TYÖPAIKALLA KÄYTETTÄVÄT KONEET JA TYÖKALUT	146
28 18	TYÖPAIKALLA KÄYTETTÄVÄT TESTI- JA SEURANTALAITTEET	146
28 21	APUVÄLINEET TOIMISTOTYÖN HALLINNOINTIIN SEKÄ TIETOJEN VARASTOINTIIN JA HALLINTAAN TYÖPAIKALLA	146
28 24	TYÖPAIKAN TYÖTURVALLISUUTTA PARANTAVAT APUVÄLINEET	146
28 27	APUVÄLINEET AMMATILLISEEN ARVIOINTIIN JA AMMATILLISEEN KOULUTUKSEEN	147
30	VAPAA-AJAN APUVÄLINEET JA LEIKKIVÄLINEET	147
10	ASUNNONMUUTOSTÖIDEN TOIMINTAOHJEITA JA MYÖNTÄMISPERUSTEITA.....	147
10.1	PIENIMUOTOISET ASUNNONMUUTOSTYÖT	147
10.1.1	<i>Vaikeavammaisen asunnonmuutostyöt</i>	148
10.1.2	<i>Vanhustenpalvelun ennaltaehkäisevät kotikäynnit yli 75-vuotiaille:</i>	148
10.1.3	<i>Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA):</i>	148
10.1.4	<i>Valtiokonttori</i>	149
10.1.5	<i>Vakuutusyhtiöt</i>	149
10.1.6	<i>Apuvälinekuljetukset erikoissairaanhoidon ja terveysaseman välillä</i>	149
11	POTILAAN TYYTYMÄTTÖMYYS PÄÄTÖKSEEN	150
12	APUVÄLINEEN HUOLTO/KORJAUS.....	150
13	APUVÄLINE – JA TOIMINTAKYKYPOLIKLINIKKA (APUVA-PKL).....	150
	TAUSTAMATERIAALI.....	151

	12 (156)
LAIT JA ASETUKSET	151
MUUT SÄÄDÖKSET JA OHJEET.....	151
LIITTEET	152
LIITE 1: VALTAKUNNALLISET LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEET -TYÖRYHMÄN 2016 – 2017 JA PÄIVITYSTYÖRYHMÄN 2018 – 2020 JÄSENET	152
LIITE 2: LÄÄKINNÄLLISENÄ KUNTOUTUKSENA KORVATTAVAT SILMÄLASIT	155

1 JOHDANTO

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet – opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille on valtakunnallinen asiakirja, jonka tavoitteena on yhtenäistää lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteita ja toimia terveydenhuollon ammattilaisten työn ohjeistuksena sekä apuvälineitä tarvitsevien henkilöiden tiedonlähteenä.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perustana on Terveydenhuoltolain, 29 § Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta (1363/2011), Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2010 ja muut apuvälinepalveluita ohjaavat suositukset kuten Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003. Lisäksi perustana on käytetty YK:n vammaissopimusta, jonka Suomi on ratifioinut 10.6.2016. YK:n vammaissopimuksessa erityisesti artiklat 20 Henkilökohtainen liikkuminen, 25 Terveys ja 26 Kuntoutus kytkeytyvät apuvälinepalveluihin.

Kunnan tulee järjestää apuvälinepalvelut¹ joustavasti ja saumattomasti siten, että apuvälinepalveluita tarvitsevat asiakkaat saavat palvelut oikea-aikaisesti ja tasapuolisesti asuinkunnasta riippumatta. Alueellisesti jokainen sairaanhoitopiiri voi tarkentaa tätä asiakirjaa ohjeistamalla alueellisia toimintakäytäntöjä sen mukaan, miten sosiaali- ja terveyspalvelut on järjestetty sekä mitä työnjaosta on sovittu.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden tavoitteena on ylläpitää tai parantaa lääkinnällisin perustein todetun sairauden, vamman tai kehitysviivästyksen aiheuttamaa toimintakyvyn alenemaa. Apuvälinepalvelun perusta on edistää asiakkaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä. Lähtökohtiatyölle ovat asiakaslähtöisyys, toimintakyky, suoriutuminen ja osallistuminen. Apuvälineetarve tulee aina arvioida yksilöllisesti. Apuvälineet ovat osa hoidon- ja kuntoutuksen kokonaisuutta ja ne tulee sisältyä myös yksilölliseen hoito- ja kuntoutussuunnitelmaan.

Opas koostuu yleisosasta ja luovutusperusteet- osasta (luku 9). Yleisosaan on koottu yleistä tietoa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalvelun perusteista. Luovutusperusteet -osassa käytetään Vammaisten apuvälineet, luokitus ja terminologia -oppaan mukaista apuvälineluokitusta SFS-EN ISO 9999 (2016)². Luokitusta käytetään apuvälineitä ja niiden käyttöä koskevan tiedon hallinnassa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa sekä kansallisia 4-tason luokituksia, jotka luokitukseen on lisätty vastaamaan kansallista käyttötarvetta.

Lääkinnällisen kuntoutuksen valtakunnalliset luovutusperusteet luovat yhtenäisen perustan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamiselle. Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella minkään CE-merkityn (93/42/ETY) apuvälineen luovuttaminen ei ole poissuljettu. Myös muita kuin lääkintälaitedirektiivin soveltamisalaan kuuluvia CE-merkittyjä apuvälineitä voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella luovuttavassa organisaatiossa sovittujen toimintakäytäntöjen mukaisesti.

Oppaan ensimmäinen versio (2.2) julkaistiin vuonna 2018 ja se laadittiin valtakunnallisena yhteistyönä Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) valtakunnallisen hoidon saatavuuden ja yhtenäisten hoidon perusteiden työryhmän toimeksiannon perusteella. Opasluonnos oli valmisteluvaiheessa laajalla kommenttikierroksella ja kaikki kommentit käsiteltiin työryhmässä ennen julkaisua. Oppaan päivittämisestä on vastannut STM:n asettama työryhmä (Liite 1).

Helsinki heinäkuu 2020

Valtakunnallisten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden oppaan päivitystyöryhmä

Eksoten toimintaohje:

¹ https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326_29_5

² <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/-/koodistopalvelutiedote-7-2019-uusi-versio-luokituksesta-sfs-thl-apuvälineluokitus-on-julkaistu-koodistopalvelimella>

Tähän oppaaseen on kirjattu valtakunnallisten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden lisäksi Eksoten toimintaohjeita sekä ohjeita asunnonmuutostöille.

2 APUVÄLINEPALVELUN PERUSTEET

2.1 Apuvälinepalvelua ohjaavat lait ja säädökset

2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731³
- YK:n vammaissopimus, jonka Suomi on ratifioinut 10.6.2016. YK:n vammaissopimuksen artikkelit 20, 25 ja 26 kytkeytyvät apuvälinepalveluihin.⁴
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785⁵
- Terveydenhuoltolaki, 29 §⁶
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011⁷
- Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista (629/2010)⁸
- Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2010⁹
- Apuvälinepalveluiden laatusuositus 2003¹⁰ ja muut apuvälinepalveluita ohjaavat suositukset

Asetus lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta:

1 § Lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksen edellytyksenä on sellainen lääketieteellinen peruste todeksi todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästymä, joka heikentää potilaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään.

Lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutettavien välineiden, laitteiden, tarvikkeiden, tietokoneohjelmien sekä muiden ratkaisujen tarkoituksena on edistää potilaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

2 § Apuvälineen tarve on arvioitava käyttäjälähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti. Tarpeen arvioinnissa on otettava huomioon potilaan toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset.

Apuvälineen valinta on tehtävä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa ja tarvittaessa hänen laillisen edustajansa, läheisensä tai omaisensa kanssa. Ennen apuvälineen valintaa potilaalle on annettava tietoa apuvälineen valintaan liittyvistä vaihtoehdoista ymmärrettävällä tavalla.

Yhtenäisten kiireettömän hoidon perusteet¹¹ (s.303)

- Apuvälineen tarve arvioidaan aina yksilöllisesti huomioiden apuvälineen tarvitsijan kokonaistilanne (toimintakyky, elämäntilanne, apuvälineen käytön turvallisuus ja käyttöympäristö sekä hänen saamansa muut palvelut).

³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

⁴ https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

⁵ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

⁷ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

⁸ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100629>

⁹ <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161496>

¹⁰ <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/69969>

¹¹ <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161496>

- Apuvälineen käytön opetuksella varmistetaan, että apuvälineen käyttäjä ja hänen tukiverkostonsa hallitsevat apuvälineen tarkoituksenmukaisen ja turvallisen käytön.
- Ensisijaisesti turvataan apuvälineet, jotka ovat välttämättömiä elintärkeiden ja keskeisimpien päivittäisten toimintojen ylläpitämiseksi tai jotka ovat välttämättömiä henkilön itsenäisen suoriutumisen tukemisessa. Ensisijaisuutta arvioitaessa huomioidaan mm. 1) sairauden etenemisnopeus, 2) tapaturman/vamman aiheuttama tarve, 3) sairaalasta kotiutuksen mahdollistavat apuvälineet, 4) laitoshoitoon joutumisen uhka, 5) lasten kehityksen ja kasvun vaatimukset, ja 6) apuvälineen käyttö edistää turvallisuutta.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perustella luovuttaa myös sellaisen luokan apuväline, jota ei yleensä luovuteta. Luovuttamisen edellytyksenä on, että apuvälineasetuksen (1363/2011)¹² 1 § ja 2 § perusteet täyttyvät ja apuväline on CE-merkitty lääkintälaitedirektiivin mukaisesti (93/42/ETY)¹³ ja/tai EU:n asetuksen 2017/745 lääkinnällisistä laitteista (MD-asetus) siirtymäsäädösten mukaisesti¹⁴. Myös muita kuin lääkintälaitedirektiivin soveltamisalaan kuuluvia CE-merkittyjä apuvälineitä voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella luovuttavassa organisaatiossa sovittujen toimintakäytäntöjen mukaisesti¹⁵.

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelut

Järjestämisvastuussa olevan kunnan tai kuntayhtymän vastuulla on vammaispalvelulain¹⁶ mukaisten palveluiden ja tukitoimien järjestäminen. Vammaispalvelulain 4 §:n 1 momentin mukaan kyseisen lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Tämä tarkoittaa sitä, että vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja tukitoimet ovat aina viimesijaisia suhteessa muuhun lainsäädäntöön kuten sosiaalihuoltolakiin¹⁷ ja terveydenhuoltolakiin¹⁸.

Vammaispalvelulain yleisten ja erityisten edellytysten täytyessä vammaiselle henkilölle korvataan asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Tässä suosituksessa on viittauksia Vammaispalvelujen käsikirjaan (THL)¹⁶, jossa on tarkemmin kuvattu eri palveluiden tai tukimuotojen myöntämisen perusteita. Vammaispalvelujen käsikirja on tarkoitettu vammaispalvelujen työntekijälle työvälineeksi. Vammaispalveluja haetaan kunnasta tai kuntayhtymästä ja usein on tarpeellista liittää siihen mukaan lääketieteellinen tai muu vastaava selvitys hakijan toimintakyvystä. Hakemuksesta seuraa palvelutarpeen arviointi, mahdollisen asiakas- tai palvelusuunnitelman laatiminen sekä lopulta muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös.

Apuvälineyksikön työntekijän on hyvä olla yhteydessä vammaispalveluihin ja selvittää vammaispalvelujen käytäntöjä. Yhteistyötä tarvitaan asiakastyössä, jotta ohjeistus on samansuuntaista.

Vammaispalvelulain nojalla voidaan korvata määrärahasidonnaisesti vammaiselle henkilölle hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisia välineitä, koneita tai laitteita. Korvaus voi kattaa päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt voidaan korvata kokonaan.

¹² <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

¹³ <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100629>

¹⁴ Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet MD-asetuksen siirtymäajan lykkäämisen 26.5.2021 asti

¹⁵ EOAK/1067/2019

¹⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

¹⁶ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja>

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Eri asumismuodoissa asuvien henkilöiden apuvälineiden luovuttamisen vastuutaho on kuvattu tarkemmin Kuntoutumistalon Apuvälineet-sivuilla¹⁷. Käytännön työssä vastuu- ja työnjako eri osapuolten välillä ei ole selkeä. Erityisesti asumispalveluyksiköissä asuvien henkilöiden apuvälineiden järjestäjästä on ollut erilaisia tulkintoja, jonka vuoksi asiaa pyritään selkeyttämään.

Asumispalveluyksikön vastuulla on järjestää:

- Henkilökunnan ergonomian vuoksi tarvittavat apuvälineet:
 - Työnantaja on työturvallisuuslain 8 § (23.8.2002)¹⁸ mukaan velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä mm. huolehtimalla riittävästä työvälineistä. Apuvälineet työn turvallisuudeksi ja ergonomian tueksi hankkii työnantaja.¹⁹
 - Asukkaiden asumisen ja päivittäisten toimintojen mahdollistamiseksi tarvittavat apuvälineet (esim. nukkuminen, siirtyminen/ siirtäminen, peseytyminen/ peseminen, ulkoilu)

Terveydenhuollon vastuulla on järjestää apuvälineet asumispalveluyksikön asukkaalle, kun apuvälineasetuksen²⁰ 1 § ja 2 § edellytykset täyttyvät:

- Apuvälineen luovuttamisen edellytyksenä on sairaudesta, vammasta tai kehitysviiveestä johtuva yksilöllinen tarve ja apuvälineen käyttö tukee asiakkaan toimintakykyä ja suoriutumista päivittäisistä toiminnoista.
- Apuvälineen tarve on arvioitu käyttäjälähtöisesti, oikea-aikaisesti ja yksilöllisesti.
- Tarpeen arvioinnissa on otettu huomioon henkilön toimintakyky, elämäntilanne ja elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset.

Apuvälinetarve kirjataan asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan. Apuvälineratkaisu tehdään julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvion ja toteaman tarpeen perusteella.

3 TOIMINTAKYKY APUVÄLINEPALVELUN PERUSTANA

Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus (ICF) (International Classification of Functioning, Disability and Health) kuvaa terveydentilan sekä yksilön ja ympäristötekijöiden yhteisvaikutusestatoimintakykyyn. ICF -luokituksessa toimintaa ja toiminnan rajoituksia tarkastellaan yksilön terveydentilan ja erilaisten elämänpiirin tilanetekijöiden dynaamisena vuorovaikutuksena. ICF-luokitusta käytetään viitekehyksenä toimintakyvyn arvioinnissa.

Lue lisää Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen toimintakyky -sivustolta²¹

Esimerkki ICF-luokituksen käytöstä apuvälinepalvelussa (Kuva 1.)

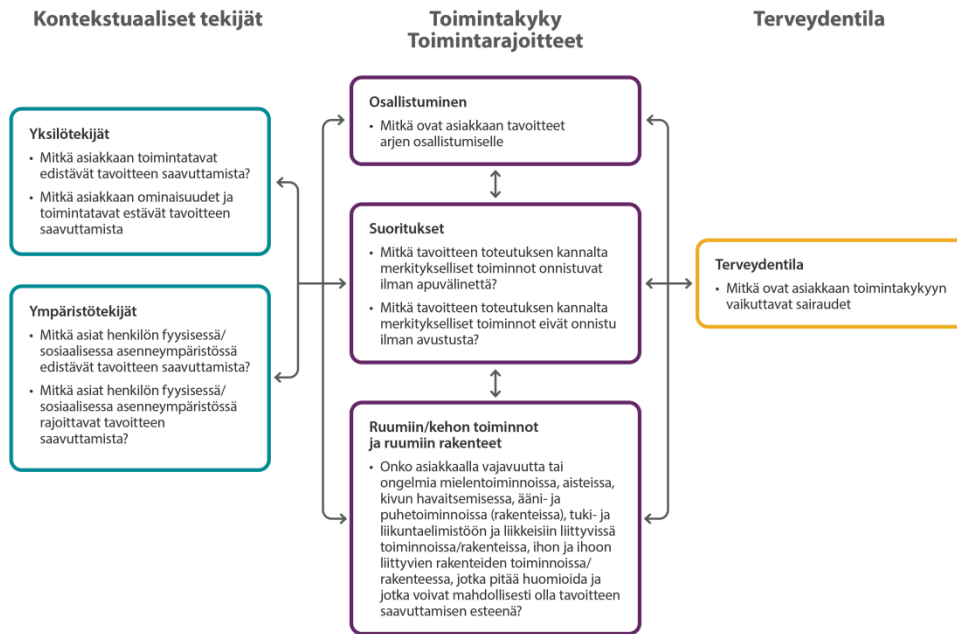
¹⁷ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalveluiden-järjestämisvastuu-ja-lainsäädäntö-ohjeita/apuvälinepalvelut-eri-asumismuodoissa>

¹⁸ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>, 8 §

¹⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>, 15 §

²⁰ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

²¹ <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky>

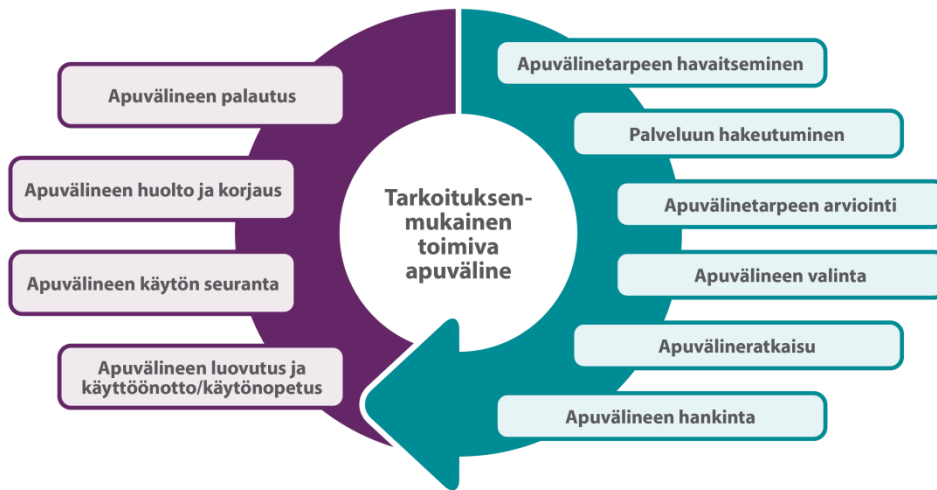
Kuva 1. ICF:n käyttö

apuvälinepalveluissa. Mukailtu Kuisma J., Salmi, M. & Valtonen, S. (2018).

4 APUVÄLINEPALVELUPROSESSI

Asiakkaan toimintakykyä voidaan edistää ja tukea oikein valituilla apuvälineillä. Apuvälinepalveluprosessi (Kuva 2) on aina yksilöllinen ja se liittyy usein muuhun hoitoon ja kuntoutukseen. Onnistunut apuvälinepalveluprosessi edellyttää monen eri toimijan yhteistyötä ja osaamista muun muassa toimintakyvyn arvioinnista, apuvälineistä ja apuvälinepalvelujärjestelmästä. Yhteistyötä tehdään usein monialaisesti ja siihen osallistuu asiakkaan ja hänen läheistensä lisäksi terveydenhuollon, sosiaalitoimen, opetustoimen tai muiden tahojen ammattihenkilöitä.

Apuvälinettä luovutettaessa ja sen käyttöä seurattaessa on usein perusteltua arvioida ja kokeilla apuvälineen toimivuutta henkilön omassa toimintaympäristössä. Oikein arvioiduilla ja valituilla apuvälineillä tuetaan henkilön suoriutumista ja osallistumista.

Kuva 2. Apuvälinepalveluprosessi. Apuvälinepalveluprosessi. Ks. [Terveyskylä.fi/ Kuntoutumistalo/ Apuvälinepalvelun prosessi.](https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalvelun-prosessi-ohjeita)²²

²²<https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalvelun-prosessi-ohjeita>

5 APUVÄLINERATKAISU

Apuvälineratkaisua tehtäessä on otettava huomioon

- Asiakkaan yksilöllisen tarpeen perusteella tehty riittävän laaja-alainen arviointi
- Arvioidun apuvälineen välttämättömyys asiakkaan päivittäisessä elämässä selviytymisessä²³
- Asiakkaan saama informaatio eri vaihtoehdoista
- Apuvälineen käyttöön luovutuksen perusteet²⁴
- Valtakunnalliset apuvälineiden luovutusperusteet ja paikalliset toimintakäytännöt
- Muut ratkaisuun mahdollisesti vaikuttavat tekijät

Vaativampien apuvälineiden luovuttamiseksi suositellaan moniammatillista arviointia.

Apuvälineratkaus tulee aina tehdä yksilöllisesti ja perustellen. Ratkaisu perusteluineen tulee kirjata potilasasiakirjoihin. Mikäli apuvälinettä ei luovuteta, käydään asiakkaan kanssa palautekeskustelu perusteluineen ja pohditaan, miten hänen toimintakykyään voidaan tukea muilla keinoin. Asiakkaalle tulee kertoa toimintamenettelystä, mikäli hän on tyytymätön apuvälineratkaisuun ja haluaa viedä asian eteenpäin.^{25,26}

6 YLEISOHJEITA

6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus

Apuvälinepalveluissa apuvälineosaamisella ja apuvälineiltä vaadittavilla säädöksillä varmistetaan potilas- ja laiteturvallisuutta. Apuvälineen luovuttajalla tulee olla riittävä apuvälineosaaminen. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että luovuttaja osaa säätää apuvälineen käyttäjälle sopivaksi, ohjeistaa sen käytössä sekä arvioida, että luovutettavassa apuvälineessä on käyttäjän tarvitsemat lisävarusteet. Apuvälineen luovuttajan on huolehdittava, että luovutettavat apuvälineet ovat käyttökuntoisia ja turvallisia. Apuvälineen tulee täyttää laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista (629/2010) asetetut säädökset, kuten CE-merkintä (93/42/ETY ja/tai EU:n asetuksen 2017/745 lääkinnällisistä laitteista (MD-asetus) siirtymäsäädösten mukaisesti²⁷). Yksilöllisesti valmistettavissa apuvälineissä valmistaja vastaa, että apuväline on lääkintälaitedirektiivin (93/42/ETY ja/tai EU:n asetuksen 2017/745 lääkinnällisistä laitteista) mukainen.

6.2 Vastuunjako

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

- Tarkistaa, että apuväline on käyttäjälleen turvallinen ja oikein valittu.
- Opastaa ja ohjata apuvälineen oikeassa käytössä.
- Luovuttaa valmistajan laatimat apuvälineen käyttöohjeet; laitteen turvallisen käytön edellyttämät tiedot tulee olla saatavilla suomen ja ruotsin kielellä.
- Selvittää eri osapuolten vastuut ja luovuttamisen periaatteet.
- Ohjeistaa toimintakäytäntö ja yhteystiedot apuvälineen käyttöön ja huoltoon liittyvissä tilanteissa.
- Seurata apuvälineen käyttöä.

²³ [Kiireettömän hoidon perusteet 2019](#), s. 309. STM

²⁴ [Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta, 1 §](#)

²⁵ [Aluehallintovirasto: Potilaan asema ja oikeudet – muistutus ja kantelu](#)

²⁶ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuv%C3%A4lineet/apuv%C3%A4linepalvelun-toteuttamisen-periaatteet-ohjeita/apuv%C3%A4linepalveluun-tyytym%C3%A4tt%C3%B6myys>

²⁷ [Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet MD- asetuksen siirtymäajan lykkäämisen 26.5.2021 asti](#)

- Järjestää apuvälineen valmistajan edellyttämät määräaikaistarkastukset/-huollot.

6.2.1 Apuvälineen käyttäjän vastuu

- Käyttää apuvälinettä käyttöohjeissa ja käytönopetuksessa annettujen ohjeiden mukaisesti.
- Ylläpitää ja puhdistaa apuväline käyttöohjeiden mukaisesti.
- Ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttajaan apuvälineen käyttöön liittyvissä kysymyksissä, jos apuväline ei vastaa enää käyttötarkoitustaan, ei ole enää sopiva tai kun apuvälineessä on huolto-/korjaustarvetta.
- Palauttaa apuväline puhdistettuna, kun käyttötarve loppuu tai lainausaika päättyy.
- Vastata apuvälineen käytöstä aiheutuvista kustannuksista (esim. sähkönkulutus)
- Luovuttaa apuväline valmistajan edellyttämään määräaikaistarkastukseen/-huoltoon.
- Korvata käyttöohjeiden vastaisen käytön tai huolimattomuuden aiheuttamat korjauskustannukset tai korvata kadonnut apuväline todellisten kustannusten mukaisina. Myös alle 18-vuotias on korvausvelvollinen.²⁸
-

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Apuvälineen huolto- ja korjausvastuu on apuvälineen luovuttaneella toimintayksiköllä.

Asiakkaan vastuulla on apuvälineen päivittäiset ja säännölliset pienet huoltotoimenpiteet kuten apuvälineiden puhdistaminen ja rengaspaineista huolehtiminen. Korjaus- tai huoltotarpeen ilmetessä tulee asiakkaan tai lähihenkilön ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttaneeseen tahoon. Mikäli asiakas on sopimatta huollattanut tai korjauttanut apuvälinettä, ei kustannuksia korvata.

Kun huolletaan päivittäisessä suoriutumisessa välttämätöntä apuvälinettä (esim. pääasiallinen liikkumisen apuväline), tulee se korjata viiveettä. Mikäli käyttäjälle välttämättömän apuvälineen huolto/korjaus pitkittyy, pyritään mahdollisuuksien mukaan luovuttamaan odotusajaksi korvaava apuväline.

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Apuvälineen kuljetus korjaukseen ja huoltoon on ensisijaisesti asiakkaan vastuulla silloin, kun se on mahdollista tavanomaisin keinoin, eikä aiheuta ylimääräisiä kustannuksia. Kooltaan suurien ja painavien apuvälineiden (esim. sähkösaätöinen sänky) kuljetuksen järjestämisestä ja kuljetuskustannuksista vastaa terveydenhuollon toimintayksikkö. Kuljetuksen järjestämisestä ja vastuusta sovitaan yksilöllisen tilanteen mukaan. Muuttoon liittyvä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen kuljettaminen ja siihen liittyvät kustannukset kuuluvat apuvälineen käyttäjän vastuulle.²⁹

6.4 Kaksoiskappale

Kaksoiskappale on toinen samaan käyttöön tarkoitettu apuväline. Se voidaan luovuttaa, kun käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä erilaisissa toimintaympäristöissä.

²⁸<https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalvelun-prosessi-ohjeita/apuvälineen-luovutus-käyttöön>

²⁹Kuntoutumistalo: Apuvälinepalveluiden maksut ja kustannukset – Apuvälineiden kuljetuskustannukset

6.5 Kausisopimukset /sopimustoimittaja

Apuvälineiden hankinta perustuu hankintalain mukaiseen kilpailutukseen, jota toteutetaan sekä asiakkaalle lainattavien että yksilöllisesti valmistettavien apuvälineiden osalta. Kilpailutuksen perusteella useissa apuvälineryhmissä on alueelle valittu sopimustoimittaja/- toimittajia. Asiakkaille luovutettavat apuvälineet hankitaan pääosin sopimustuotteista. Mikäli sopimustuotteista ei löydy asiakkaan tarpeita vastaavaa apuvälinettä, voidaan se perustellusti hankkia markkinoilla olevista muista lääkinnällisen kuntoutuksen tuotteista.

6.6 Apuvälinepalvelut Kuntoutumistalossa

Seuraavat aihealueet löytyvät tarkemmin Kuntoutumistalosta:

Apuvälinepalveluiden järjestämisvastuu ja lainsäädäntö -ohjeita

- [Apuvälinepalveluiden lainsäädäntö](#)
- [Julkisten tahojen järjestämisvastuu](#)
- [Vakuutusyhtiöiden järjestämisvastuu](#)

Yleisiä ohjeita apuvälinepalvelun toteuttamisen periaatteista

Asiakkaan tyytymättömyys

- [Apuvälinepalveluun tyytymättömyys](#)

Hankinta

- [Apuvälinepalveluun liittyvät hankintamenettelyt](#)

Asuminen ja muuttaminen

- [Apuvälinepalvelut kotimaassa muuttavalle tai vieraspaikkakuntalaiselle](#)
- [Apuvälinepalvelut ulkomaille tai ulkomailta muuttaessa](#)
- [Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa](#)
- [Hoitopaikan valinnanvapaus ja apuvälinepalvelut](#)

Maksut ja kustannukset

- [Apuvälinepalvelun maksut ja kustannukset](#)
- [Apuvälinepalvelun laskutus muilta toimijoilta](#)
- [Apuvälinepalvelun käyttökuntoisuus ja vaaratilanteet](#)

Kirjaaminen

- [Apuvälinepalvelun kirjaaminen](#)

Rekisteröinti

- [Apuvälineen rekisteröinti](#)

7 OPPAASSA KÄYTETYT KÄSITTEET

Asiakas on apuvälineen käyttäjä, jonka toimintakyky on sairauden, vamman tai ikääntymisen myötä heikentynyt. Potilaasta käytetään tässä oppaassa sanaa asiakas.

Apuvälinealan asiantuntija on terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on soveltuva koulutus, tietoa ja osaamista apuvälinepalveluista ja apuvälineistä. Lisäksi hän on säännöllisesti tekemisissä apuvälinepalveluiden tai apuvälineiden kanssa ja huolehtii ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja päivittämisestä. Apuvälinealan asiantuntija osaa huomioida työssään eri sairauksien ja vammojen vaikutuksia toimintakykyyn.

Apuvälineratkaisu perustuu apuvälinealan asiantuntijan ja asiakkaan kanssa yhteisymmärryksessä tehtyyn apuvälinetarpeen arvioon.³⁰ Apuvälineratkaisun voi lääkärin lisäksi tehdä muukin terveydenhuollon ammattihenkilö asianomaisessa terveydenhuollon toimintayksikössä sovitun työnohjauksen mukaan.³¹

Asiakkaan luonnollinen toimintaympäristö käsittää kaikki ne ympäristöt (esim. koti, koulu, työpaikka), joissa hän arjessaan säännöllisesti toimii.

Harrastusvälineet ovat vapaa-ajan harrastusvälineitä eivätkä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Hoitotarvikkeet kuuluvat sairauden hoitoon ja sisältyvät hoitosuunnitelmaan ja niiden luovuttamisen lähtökohtana on lääketieteellisin perustein todettu pitkäaikainen sairaus tai vamma, joka on kestänyt vähintään kolme kuukautta. Hoitotarvikkeita ovat esimerkiksi diabeteksen hoidossa ja seurannassa käytettävät tarvikkeet, erilaiset sidetarvikkeet, vaipat, pussit ja katetrit. Nämä eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo (4/2013)³² sisältää tarkempia ohjeita hoitotarvikkeiden jakelusta.

Hoitovälineet ovat sairauden hoitoon tarvittavia välineitä, joita asiakas itse tai häntä hoitava henkilö käyttää hoitoa toteuttaessaan. Hoitovälineitä ei ole lainsäädännössä määritelty. Hoitovälineiden hankinta-, luovutus-, huolto- ja rekisteröintikäytännöt vaihtelevat organisaatioittain. Hoitovälineisiin liittyvä osaaminen on hoidosta vastaavalla yksiköllä ja se määrää hoitovälineiden käytöstä sekä huolehtii niiden hankinnasta ja luovuttamisesta.

Kaksoiskappale on toinen samaan käyttöön tarkoitettu apuväline.

Kuntoutussuunnitelma on terveydenhuollon vastuulla oleva kirjallinen yksilöllinen suunnitelma, jossa on kuvattu kuntoutuksen tarve, tavoitteet ja sisältö.^{33, 34, 35} Kuntoutussuunnitelma voidaan sisällyttää hoitokertomukseen, asiakaspalvelusuunnitelmaan tai epikriisiin.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline on väline, laite, tarvike, sovellus tai muu ratkaisu, jonka tarkoituksena on edistää asiakkaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.³⁶

Määräaikainen laina on kyseessä silloin, kun apuvälineen käyttötarve on väliaikainen.

Omaksi luovutettava apuväline on kyseessä silloin, kun apuväline luovutetaan asiakkaalle omaksi eikä sitä palauteta (esim. peruukit).

Toistaiseksi voimassa oleva laina on kyseessä silloin, kun apuvälineen tarve on pitkäaikainen tai jatkuva.

8 VALTAKUNNALLISTEN LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEIDEN JATKOTYÖ

Opas on vaatinut paljon päivitystyötä ja osa valtakunnallisista lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteista vaatii vielä jatkotyötä. Lisäksi teknologian kehittymisen vuoksi tarve on jatkuva. Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi jatkotyöskentelyn tavat.

³⁰ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

³¹ http://www.incl.fi/media/apuvlinepalveluiden_laatusuositus.pdf

³² https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

³³ [Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 15.7.2005/566, 9§](#)

³⁴ [Terveystieteellinen tutkimuslaitos 30.12.2010/1326](#), 29§

³⁵ [Ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi, Kuntoutuksen uudistamiskomitea. STM raportteja ja oppaita 2017:41](#), s. 19-20.

³⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

Jatkotyöskentelyyn jää valmisteltavaksi apuvälineiden vaikuttavuuden arvioinnin kehittäminen sekä valtakunnalliset luovutusperusteet seuraaviin apuvälineryhmiin:

- 05 Välineet taitojen harjoittamiseksi
- 06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridioitoosit,
- 09 54 Sukupuolielämän apuvälineet
- 18 33 Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet
- 22 27 Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet
- 22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet
- 22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät
- 22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät
- 22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet
- Avustajakoirien ja opaskoirien luovutusperusteet
- Muut tarvittavat luokkakohtaiset päivitykset

Lisäksi tullaan jatkamaan seuraavien asioiden työstämistä:

1. Yhteistyön selvittämistä apuvälineiden kustannusvaikuttavuuden arvioinnissa Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä toimivan Kansallisen HTA-koordinaatioyksikön (FinCCHTA) kanssa
2. Yhteistyön mahdollisuuksien selvittämistä terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston (PALKO) kanssa
3. Yhteistyön tekemistä Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvinvoinnin tekoäly ja robotiikka -ohjelma (Hyteairo) kanssa
4. Yhteistyön tekemistä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoiman luokitustyöryhmän kanssa apuvälineiden sijoittelusta luokitukseen tai mahdollisesti tarvittavista kansallisista luokista SFS-EN ISO 9999 Vammaisten apuvälineet, luokitus ja terminologia –oppaaseen kansalliseen käyttöön. Luokitustyöryhmä voi viedä eteenpäin muitakin muutoksia kansainvälisellä luokitusta kehittäväälle ryhmälle.
Muutosehdotusten tekemistä terveydenhuoltolakiin ja Sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisesta

9 APUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEET LUOKITUKSITTAIN

Tämän oppaan (versio 3.0) luokituksena on käytetty kansainvälisen apuvälineluokituksen, SFS-EN ISO 9999 (2016) *Vammaisten apuvälineet. Luokitus ja terminologia* – oppaan suomenkielinen versio. Apuvälineluokituksessa (2016) usea apuvälineluokka tai nimi on muuttunut tai luokka on jakautunut useampaan luokkaan tai yhdistynyt toiseen luokkaan. Tämän vuoksi joidenkin luokitusten kohdalla on viittaus muihin apuvälineluokkiin. Tällä pyritään ohjaamaan oikeiden apuvälineluokkien käyttöä ja helpottamaan tulkintaa käytettävästä apuvälineluokasta. Kansallisia luokkia ovat 8-numeroiset luokat (esim. 12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset) ja -01, -02 päättyvät luokat sekä luokat -90 luokkaan -99 asti. Luokan alla on yleinen seliteteksti (*kursivoitu*), joka tarkoittaa otsikon apuvälineluokan sisältöä. Luokituksen otsikot ja selitetekstit on liitetty tekstiin suoraan standardista eikä niitä voida muokata.

Valtakunnallisen apuvälinepalveluiden vertailtavuuden kannalta tulee apuvälineet dokumentoida alla olevien luokkien mukaisesti. Omia luokkia ei tule perustaa.

Oppaassa on kuvattu terveydenhuoltolain mukaisten lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavien apuvälineiden luovutusperusteet. Opasta käytettäessä luokkakohtaiset yleiset periaatteet on kirjattu usein 4-numeroisen (esim. 12 36 Henkilönnostolaitteet) luokan alla. Joidenkin apuvälineluokkien (esim. 06 –alkuisissa ortoosiluokissa) on luovutusperusteita kirjattu 6-numeroisten luokkien alle.

Oppaassa on laajasti mukana myös muita kuin lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettavia apuvälineluokituksessa olevia luokkia. Näiden kohdalla on selvitys, minkä tyyppisestä apuvälineestä on kyse. Käytettyjä selitteitä ovat:

- Hoitoväline
- Harjoitusväline
- Harrastusväline
- Vammaispalvelulain nojalla korvattavissa oleva apuväline (kts 2.1.2)
- Työelämän apuväline (työnantaja tai työvoimahallinto vastuussa)
- Koulunkäynnin tai opiskelun apuväline (oppilaitos tai Kela vastuussa)

Tavanomainen kuluttajatuote

04 APUVÄLINEET KEHON TOIMINTOJEN MITTAAMISEEN, TUKEMISEEN, HARJOITUKSEEN TAI KORVAAMISEEN

Välineet, joilla seurataan tai arvioidaan henkilön terveydentilaa, ja tuotteet, jotka tukevat kehon jotakin tiettyä toimintaa tai korvaavat sen. Kohtaan sisältyvät esim. lääketieteellisessä hoidossa käytettävät välineet. Kohtaan eivät sisälly apuvälineet, jotka on tarkoitettu vain terveydenhuollon ammattihenkilöiden käyttöön. [Opiskelun ja taitojen harjoittamisen apuvälineet, ks. 05.](#) [Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikkumiseen liittyviä toimintoja \(ortoosit\) ja korvataan anatomisia rakenteita \(proteesit\), ks. 06.](#) [Kippilaudat, ks. 05 36 06.](#) [Näkemisen apuvälineet, ks. 22 03.](#) [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06.](#)

04 03 Hengitystä avustavat välineet

Välineet, jotka auttavat henkilöä hengittämään. [Vibraattorit, ks. 04 27 12.](#) [Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.](#)

04 03 06 Lääkesumuttimet

Laitteet, jotka auttavat henkilöä hengittämään tai annostelevat lääkkeitä höyryn, kaasun, nestemäisen sumutteen tai hienon pölyn muodossa. Kohtaan sisältyvät esim. lääkesumuttimet, automaattisesti annostelevat sumuttimet, ylipaineella toimivat sumuttimet, ultraäänisumuttimet, annossuodattimet ja annossumuttimet.

Lääkesumutin voidaan luovuttaa yksilöllisin perustein, kun keuhkosairauksien erikoislääkäri on todennut laitteen tarpeen.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lääkesumuttimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Sumuttimet myönnetään lasten tai keuhkosairauksien yksiköstä, kun erikoislääkäri on todennut tarpeen laitteen käytölle.

Laitteen luovutuksen yhteydessä luovuttaja ohjaa laitteen käytön ja antaa kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet.

Laitteen käyttöön liittyvissä ongelmatilanteissa asiakas ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttaneeseen hoitavaan tahoon.

04 03 06 01 Annossumuttimet ja jauheinhalaattorit

Luokkaan sisältyvät esim. sumutussäiliöt/tilanjatkeet, jotka parantavat lääkannosten keuhkoihin vientiä.

Annosaerosolien käyttöön liittyvät sumutussäiliöt hankkii asiakas.

04 03 06 02 Kapillaarisumuttimet

Jatkuvatoimiset lääkesumuttimet

04 03 06 03 Ylipainekapillaarisumuttimet

Laitteet, joita käytetään inhaloitavien lääkeaineiden annosteluun

Kapillaari- ja ylipainekapillaarisumuttimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 03 06 04 Ultraäänisumuttimet

Laitteet, joita käytetään lääkeaineiden inhalointiin sekä hengitysteiden kostutukseen

Hengitysteiden kostuttamiseen tarkoitettu ultraäänisumutin voidaan hankkia / lainata kotikäyttöön henkilölle, joka ei sairauden vuoksi tule toimeen ilman hengitysteiden lisäkostutusta ja tavallinen ilmankostutin on riittämätön. Hoidon aloituksesta päättää keuhkosairauksien erikoislääkäri tehtyjen tutkimusten ja yksilöllisen tilanteen selvittelyjen perusteella.

04 03 06 05 Höryhengityslaitteet

Laitteet, joissa ei ole lääkeannostelua.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia höryhengityslaitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 06 99 Lääkesumuttimien lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. kompressorit ja letkut.

04 03 12 Hengityslaitteet

Laitteet, joiden avulla henkilö, jonka on vaikea hengittää, pystyy keinotekoisesti hengittämään nenän, suun tai henkitorviavanteen (trakeostomian) kautta Kohtaan sisältyvät esim. ventilaattorit ja hengityslaitteet, jotka suodattavat ja/tai puhdistavat ympäröivää ilmaa sekä jatkuva positiivinen ilmavirran tuotto (CPAP) ja kaksitasoinen positiivinen ilmavirran tuotto (BIPAP).

Eksoten toimintaohje:

Keuhkosairauksien erikoislääkärin/anestesiaalääkäri tekee päätöksen hoidon aloittamisesta.

Laitteen luovutuksen yhteydessä luovuttaja ohjaa laitteen käytön ja antaa kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet.

04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet

Laitteet, joilla manuaalisesti tuetaan hengitystä. Kohtaan sisältyvät esim. tekohengityspalkeet.

Voidaan luovuttaa yksilöllisin perustein alan erikoislääkärin toteaman tarpeen mukaan esim. lapsille, joilla on ollut kroonisia hengitystietulehduksia keuhkotuuletuksen ja limanirrotuksen tehostamiseksi ennaltaehkäisemään keuhkokuumeen syntyä. Laite voidaan luovuttaa myös neurologisen sairauden (esim. ALS) aiheuttaman hengitysvajeen hoitoon keuhkotuuleutusta lisäämään ennen ventilaattorihoitoa. Hengityspalje voidaan lainata asiakkaalle, jolla on progressiivinen neurologinen sairaus tai tetraplegia. Hengityspalje voidaan luovuttaa hengityslaitteen varalaitteeksi. Lääkäri tekee yksilöllisen tarvearvion.

Hengityspalkeen luovuttaminen edellyttää hoitoalan ammattilaisen ohjauksen hengityspalkeen käyttämisestä hengityksen tukemiseksi ja yskimisen parantamiseksi. Ohjaus kohdistuu asiakkaille, omaisille ja/tai avustajille/hoitajille. Vaikka asiakas ei yleensä pysty itse käyttämään hengityspaljetta, hänen on osattava ohjeistaa uusia häntä avustavia henkilöitä.

Eksoten toimintaohje:

Hengityspalkeen (ambun) lainaus edellyttää fysioterapeutin ohjausta ambun käytössä yskimisen parantamiseksi. Ohjaus kohdistuu pääsääntöisesti omaisille ja hoitajille, koska sairauksistaan johtuen potilas ei yleensä itse pysty ambua käyttämään. Ambun lainaus kirjataan Effectoriin. Ambu huolletaan 2 kk:n välein Apuvälinekeskuksessa.

Fysioterapeutille varataan ohjausta varten aika Eksoten ajanvarauksesta.

04 03 12 02 CPAP-laitteet, vakiopaineiset

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti positiivista vakioitua ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

04 03 12 03 CPAP-laitteet, automaattiset

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti automaattisesti säätyvää positiivista ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

CPAP-hoito (yönaikainen ylipainehengityshoito) on tarkoitettu keskivaikean tai vaikean uniapnean hoitoon ja lapsilla edesauttamaan keuhkojen auki pysymistä ja parantamaan hapettumista.

Aikuisten obstruktiivisen uniapneassa CPAP-hoito aloitetaan unitutkimusten ja asiakkaan yksilöllisen tilanteen selvittelyn perusteella alan erikoislääkärin päätöksellä uniapneaa sairastavalle. Hoito toteutetaan nenämaskin tai kasvoille asetettavan maskin tai ns. sierainmaskin kautta.³⁷ CPAP-laite luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Hoitotarvikkeet (esim. letkut ja maskit) luovutetaan käyttäjälle apuvälineen luovutuksen yhteydessä hoitovastuuyksiköstä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta³⁸ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.

Eksoten toimintaohje:

Arviointi tehdään keuhkosairauksien poliklinikalla. Kun merkittävä ja hoitoa vaativa uniapneadiagnoosi on varmistunut, tekee lääkäri päätöksen nasaali-CPAP -hoidon (nenän kautta tapahtuva yönaikainen ylipainehengityshoito) aloituksesta. Laittehoidon aloitus ja ohjaus tehdään polikliinisesti unihoitajan vastaanotolla. Potilas saa nasaali-CPAP -laitteen käyttöönsä eli joko vakiopaineisen tai automaattilaitteen. Jotta hoidolla saadaan merkittävä vaste on nasaali-CPAP -laitetta käytettävä vähintään 4 tuntia yössä.

Potilas saa siis hoitopaketin: nasaali-CPAP -laitteen hoitovaruusteineen (hengitysmaski, kiinnitys-remmistö, hengitysletku, suodattimet).

Hoitoa seurataan alkuun ns. etäohjelman kautta (AirView) eli noin 3kk ajan, seuranta voidaan tarvittaessa jatkaa. Hoidon aloituksesta yleensä seuraava käynti on vuoden kuluttua.

Jatkoseuranta tapahtuu unihoitajan vastaanotolla 1-2 vuoden välein. Hoitovaruusteet uusitaan kontrollikäynnillä yksi maski, kiinnitysremmistö ja letkusto /vuosi sekä tarvittava määrä suodattimia.

Laitteen käytössä liittyvissä ongelmissa tai osien rikkoutuessa potilaan tulee ottaa yhteyttä unihoitajaan.

Apneakisko, ks. luokka [04 03 33 Hengitystieortoosit](#)

04 03 12 04 Kaksoispaineventilaattorit

Laitteet jotka tukevat hengitystä maskin kautta (noninvasiivisesti).

Kaksoispaineventilaatiohoitoa käytetään kroonista hengitysvajauksista sairastavilla. Syynä hengitysvajaukseen voi olla neuromuskulaarinen sairaus, hengityskeskusten säätelyhäiriö, rintakehän toiminnallinen häiriö, tai krooninen obstruktiivinen tai muu kaasujen vaihduntahäiriötä aiheuttava keuhkosairaus. Erityistapauksissa voi painetukihoidon olla myös uniapnean hoitomuoto.

Kaksoispaineventilaattorit ovat joko vakiopaineisia (painetasot jokaisessa sisäänhengitysvaiheessa ja jokaisessa uloshengitysvaiheessa vakiot), uloshengitystukipainetta säätäviä (ylähengitysteiden auki pitämiseksi uloshengityksen aikainen painetaso vaihtelee) tai tilavuusvarmennettuja vaihtuvapaineisia (paineet sisäänhengityksen ja uloshengityksen aikana vaihtelevat säädettyjen rajojen sisällä säädetyn hengitystilavuuden toteuttamiseksi).

Hoitotarpeen arvioinnista ja hoidon aloituksesta vastaa alan erikoislääkäri. Kaksoispaineventilaattori luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

³⁷ Käypä hoito suositus: [Uniapnea \(obstruktiivinen uniapnea aikuisilla\)](#)

³⁸ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

Hoidon tarpeen arvio ja hoidon aloitus tapahtuvat keuhkosairauksien tai lastentautien erikoislääkärin toimesta ja hoidon seuranta toteutuu ko. erikoisaloilla.

Laitteen luovutuksen yhteydessä luovuttaja ohjaa laitteen käytön ja antaa kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet.

04 03 12 05 Tilavuussäätöiset ventilaattorit

Laitteet, jotka tukevat hengitystä joko maskin kautta (noninvasiivisesti) tai trakeostomian kautta (invasiivisesti)

Invasiivista ventilaatiohoito voidaan aloittaa keuhkosairauksien tai muun alaan perehtyneen alan erikoislääkärin arvioinnin perusteella asiakkaalle (esim. vaikea hermo-lihassairaus), jolla on vaikea krooninen hengitysvaje. Laitte luovutetaan ensisijaisesti asiakkaille, joilla on henkitorviavanne ja muille vain poikkeustapauksissa mikäli kaksoispaineventilaattorihoidolla ei saada riittävää hoitovastetta.

04 03 12 06 Hengityskoneet (respiraattorit)

Laitteet jotka ylläpitävät hengitystä trakeostoman kautta (invasiivisesti).

Elämää ylläpitävät hengityslaitteet, joiden avulla hengitystä avustetaan jatkuvasti invasiivisesti eli henkitorviavanteen (trakeostoman) kautta. Näitä laitteita voidaan käyttää myös vaikean pitkäaikaisen hengitysvajauksen noninvasiiviseen hengitystukihoitoon maskin tai suukappaleen välityksellä.

Keuhkosairauksien erikoislääkäri arvioi hoidon tarpeen, aloittaa hoidon ja seuraa hoidon toteutumista. Hengityskone luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Hoidon tarpeen arvio, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat erikoissairaanhoidossa keuhkosairauksien tai lastentautien erikoislääkärin toimesta.

04 02 12 07 Hengityslaitteiden kostuttimet

Laitteet, jotka kostuttavat hengityslaitteen tuottamaa hengitysilmaa.

Hengityslaitteiden kostuttimet ovat usein kiinteä osa hengityslaitetta. Kostuttimen tarve arvioidaan aina hoidon arvioissa. Erillisiä kostuttimia voidaan käyttää myös muissa poikkeustapauksissa esim. henkitorviavanteen kautta hengittävien (trakeostomoitujen) hengitysilman lämmittämiseen ja kostuttamiseen.

04 03 12 08 Yskityslaitteet

Laitteet, jotka painetta vaihtamalla saavat aikaan nopean, yskimistä jäljittelevän uloshengitysvirtauksen keuhkoista. [Vibraattorit, ks. 04 27 12.](#)

Yskityslaitteita käytetään avustamaan limantyhjennystä hengitysteistä asiakkailla, joiden oma lihasvoima ei riitä tehokkaaseen yskimiseen. Laitte voidaan luovuttaa mekaanisen yskinnän avustamiseen ja eritteiden poistamiseen hengitysteistä sairauksissa (esim. harvinaiset lihassairaudet), joissa hengitysilman heikkoudesta johtuen yskiminen ei ole riittävän tehokasta. Laitte luovutetaan keuhkosairauksien tai muun alan erikoislääkärin toteaman tarpeen perusteella.

Yskityslaitte voidaan luovuttaa, kun

- vaikea lihassairaus, selkäydinvamma tms, joka heikentää merkittävästi yskitysvoimaa ja yskimistehoa
- muut yskimisen ja limannousun tukemiseen käytettävät apuvälineet (esim. puhalluspuollo, värinä perustuva hengityksen harjoitteluväline tai hengityspalje) olleet käytössä tai arvioitu riittämättömiksi
- yskityskoneen käyttöä aloitettaessa edellytetään fysioterapeutin tai muun yskityslaitteen käyttöön perehtyneen hoitajan antamaa ohjausta ja yskityskoneen käytön opetusta
- ennen apuvälineen luovuttamista pitempiaikaiseen käyttöön edellytetään arviointijaksoa, jonka aikana varmistetaan, että laitteen säännöllinen käyttö on toteutettavissa kotona
- yläraajojen toimintakyky mahdollistaa omatoimisen käytön tai avustusjärjestelyt (omainen tai avustaja) mahdollistavat säännöllisen (päivittäinen) avustetun käytön.
- kognitiivinen tilanne mahdollistaa käytön ja asianomainen on motivoitunut laitetta käyttämään.

04 03 12 09 Hengityslaitteiden maskit

Luokkaan sisältyvät esim. kiinnitys- ym. lisäosat.

04 03 12 99 Hengityslaitteiden muut lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. varaletkustot, akkuvarmennukset, muuntajat, suodattimet ja lisäventtiilit. [Hengitystiesuojat, ks. 09 06 27.](#)

Hengityslaitteiden maskit ja laitteen käytössä tarvittavat muut lisävarusteet luovutetaan CPAP-laitteen, kaksoispaineventilaattorin tai muun hengitysapuvälineen käyttäjälle apuvälineen luovutuksen yhteydessä hoitovastuuyksiköstä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta³⁹ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.

Eksoten toimintaohje:

Akkuvarmennus luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaan mm. pitkäaikaisen hengityksen vajaatoiminnan hoidossa tai elämää ylläpitävässä hengityskonehoidossa.

04 03 18 Happihoidon laitteet

Laitteet jotka luovuttavat tiivistettyä happikaasua, jota hengitetään nenän ja/tai suun kautta. Kohtaan sisältyvät esim. yksiköt jotka tiivistävät happea ympäröivästä ilmasta.

Happihoidon laitteet tuottavat happea letkustojen ja erilaisten happiviikien kautta asiakkaan hengitysteihin. Poikkeuksellisesti voidaan käyttää myös maskiliityntää esimerkiksi pienillä lapsilla. Happihoitolaitteisiin sisältyvät huoneilmasta happea tiivistävät sähkökäyttöiset happirikastimet sekä lääkkeellisen hapen järjestelmät (kaasumaisessa olomuodossa happea sisältävät happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät).

Happihoidon laitteet on yleensä tarkoitettu pitkäaikaiseen kotihappihoitoon, jonka aloittamisesta on olemassa yhtenäiset kriteerit.⁴⁰

Hoidon tarpeen arviointi, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat yleensä keuhkosairauksien yksikössä. Käytettäessä happea sarjoittaisen päänsäryn hoitoon, arvio tehdään hoitovastuussa olevassa neurologian yksikössä.

Eksoten toimintaohje:

Hoidon tarpeen arviointi, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat erikoissairaanhoidon keuhkosairauksien yksikössä. Oireenmukaisessa hoidossa esimerkiksi syöpäpotilailla happihoitolaitteita luovutetaan tilapäiseen käyttöön.

Happihoitoon liittyvät hoitotarvikkeet (esimerkiksi happiviikset) potilas saa hoitovastuussa olevasta yksiköstä.

04 03 18 01 Happirikastimet, akkuvarmennetut

Mukana kuljetettavat happirikastimet.

Akkuvarmennettuja happirikastimia (ns. matkahappirikastimia) luovutetaan yksilöllisen harkinnan mukaan tilapäiseen käyttöön esim. matkoille tai jatkuvaan käyttöön esim. työssäkäynnin mahdollistamiseksi. Matkahappirikastin toimii verkkovirralla ja akulla ja on ladattavissa auton virtalähteestä.

04 03 18 02 Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset

Vain verkkovirralla toimivat laitteet.

Happirikastimet ovat sähkökäyttöisiä laitteita, jotka erottavat huoneilmasta typen ja luovuttavat rikastettua happea asiakkaalle. Happirikastinhoito aloitetaan keuhkosairauksien erikoislääkärin arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla on krooninen, vaikea-asteinen hypokseeminen (hapen puute) hengityshäiriö, joka ei korjaudu optimaalisella muulla hoidolla. Hoito saattaa tulla kyseeseen mm. keuhkohtaumataudin pitkäaikashoidossa, mikäli kansainväliset happihoitokriteerit täyttyvät eikä asiakas tupakoi, sekä keskos- ja monivammalapsilla, joilla on jatkuva- tai ajoittainen lisähapen tarve. Sitä voidaan käyttää myös muiden vaikeiden sairausryhmien, kuten esim. keuhkofibroosin tai syöpää sairastavien loppuvaiheen oireenmukaisena hoitona.

³⁹ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

⁴⁰ <https://www.kaypahoito.fi/hoi06040>

Eksoten toimintaohje:

Letkut, viikset ja suodattimet annetaan asiakkaalle mukaan sairaalasta ja ne vaihdetaan tarvittaessa. Asiakas saa lisävarusteet kontrollikäynnin yhteydessä keuhkoyksiköstä tai omalta hyvinvointiasemalta maksuttomien hoitotarvikkeiden toimipisteestä.

Laitteen luovutuksen yhteydessä luovuttaja ohjaa laitteen käytön ja antaa kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet.

Hengityshoitaja tekee kotikäynnin n. 2-4 viikon kuluessa (paitsi palliatiivisille asiakkaille).

04 03 18 03 Happipullot (painesäiliöhappivarustukset)

Painepullot. Luokkaan sisältyvät esim. paineensäätimet, virtausmittarit ja happea säästävät järjestelmät.

Happipulloissa happi on kaasumaisessa olomuodossa. Happipulloja käytetään silloin kun lisähapen tarve on tilapäistä sekä happirikastinhoidon lisänä laitevikojen ja sähkökatkosten varalla tai kodin ulkopuolella liikkumista varten. Happipullo voi olla myös ainoana hapenlähteenä tilapäisessä lisähapen tarpeessa. Lääkehappi on reseptilääke eikä se kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

Happipullojen tarve arvioidaan yksilöllisesti happirikastinhoidon arvion ja kontrollien yhteydessä ko. erikoisalalla. Lääkehappea tarvitsevat asiakkaat saavat hoitavalta keuhkolääkäriltä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve, toteutustapa (happipullon tyyppi, nestehappi) ja virtausmäärä. Lääkemääräys on voimassa yhden vuoden ja asiakkaan on itse huolehdittava sen uusinnasta.

04 03 18 04 Nestehappivarustukset

Nestehappipullot ja niiden varustukset.

Keuhkosairauksien erikoislääkäri arvioi asiakkaalle soveltuvan lääkkeellisen hapen toteutusmuodon ja kirjoittaa tästä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve ja virtausmäärä. Keuhkoyksikkö ohjaa ja neuvoo nestehapen hankkimiseen liittyvissä asioissa.

Happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät tilataan lääkkeellisen hapen toimittajalta lääkemääräyksen mukaisesti (ks happipullot). Happipullot ja nestehappivarustukset ovat reseptilääkkeitä eli ne eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

Eksoten toimintaohje:

Happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät tilataan lääkkeellisen hapen toimittajalta reseptimääräyksen mukaisesti. Nestehappilaitteeseen sopivat happiviikset potilas saa keuhkopoliklinikalta.

Nestehapen aloituskustannukset ovat kalliit, joten Kela:n lääkekatto täyttyy 1 – 2 tilauskerrasta. Lääkekatto tulee maksettavaksi joka kalenterivuodelta.

04 03 18 99 Happihoitolaitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. letkut, viikset, maskit, kostutuspullot ja kuljetuskärryt.

Happihoitolaitteiden lisävarusteet luovutetaan aluksi hoitolaitteen luovuttamisen yhteydessä ja jatkossa hoitotarvikejakelusta⁴¹.

04 03 21 Imulaitteet

Laitteet, joiden avulla imetään eritteitä ja/tai aineita keuhkoista.

Imulaite voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on lisääntynyt hengitysteiden limaneritys tai sairaudesta tai vammasta johtuva taipumus saada ruokaa tai vatsalaukun eritteitä hengitysteihin eikä spontaani yskiminen onnistu tai se ei ole riittävän tehokasta. Lainattava imulaite valitaan asiakkaan käyttötarpeen mukaan. Jos imulaitteen käyttötarve on useita kertoja päivässä myös muualla kuin kotona, lainataan akkukäyttöinen, pienikokoinen matkaimulaite.

⁴¹ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

Imulaitteen käytön opetuksesta vastaa aina hoitoalan koulutuksen saanut ammattilainen. Apuvälineen luovuttajan ja käytön opetuksen antavan ammattilaisen on varmistettava, että laite on käyttökuntoinen. Käytönopetus sisältää laitteen käyttöön ja päivittäiseen puhdistukseen liittyvän ohjauksen.

Imulaitetta voi käyttää käytön opetuksen saanut omainen, avustaja tai muu asiakkaan hoitoon osallistuva henkilö.

04 03 21 01 Imulaitteet, akkuvarmennetut

Mukana kuljetettavat imulaitteet.

04 03 21 02 Imulaitteet, verkkovirtakäyttöiset

Vain verkkovirralla toimivat imulaitteet

04 03 21 99 Imulaitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. letkut ja suodattimet.

Imulaitteiden lisävarusteet luovutetaan aluksi imulaitteen käytön opetuksen ja luovutuksen yhteydessä ja jatkossa hoitotarvikejakulusta⁴².

Eksoten toimintaohje:

Imulaitteen tarvearvioinnin ja päätöksen laitteen luovuttamisesta tekee erikoissairaanhoidon tai perusterveydenhuollon lääkäri. Imulaitteen käytön opetuksesta vastaa aina hoitoalan koulutuksen saanut ammattilainen.

Käytönopetus sisältää laitteen käyttöön ja päivittäiseen puhdistukseen liittyvän ohjauksen.

Imukatetreja annetaan hyvinvointiasemien maksuttomien hoitotarvikkeiden jakelupisteistä ja potilas tarvitsee lääkärin kirjoittaman ilmaisjakelumääräyksen. Kotikäyttöön hankittavat imulaitteet lainataan keskitetysti apuvälinekeskuksesta.

Laitteen luovutuksen yhteydessä luovuttaja ohjaa laitteen käytön ja antaa kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet.

04 03 24 Hengitystä helpottavat penkit ja tyynt

Laitteet, joiden avulla henkilö asetellaan siten, että hän kykenee hengittämään tai että on helpompi imeä eritteitä keuhkoista.

Hengitystä helpottavat penkit ja tyynt ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 03 27 Hengityslihasten harjoitusvälineet

Laitteet, joilla harjoitetaan hengityslihaksia joko aiheuttamalla vastusta, kun henkilö hengittää, tai kohdistamalla painetta suoraan rintakehää vasten. Kohtaan sisältyvät esim. kasvosuojukset, jotka tuottavat vastusta sisäänhengitykseen ja uloshengitykseen.

Hengityslihasten harjoitusvälineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Ks. luokka [04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet](#).

04 03 30 Hengitystä mittaavat laitteet

Laitteet, jotka mittaavat sisään- ja uloshengitetyn ilman määrää (tilavuutta). Kohtaan sisältyvät esim. hengitystilavuuden mittarit.

Hengitystä mittaavat laitteet ja niiden lisävarusteet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

⁴² https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

04 03 30 01 Uloshengityksen huippuvirtausmittari (PEF)

Laitteet jotka mittaavat maksimaalisen uloshengitysvirtauksen henkilön puhaltaessa maksimaalisella voimallaan.

04 03 30 02 Uloshengityksen CO² mittarit (kapnometrit)

Kiinteät tai kannettavat laitteet, jotka mittaavat uloshengitysilmaasta

04 03 30 03 Sekuntikapasiteettimittarit

Laitteet joilla voidaan mitata keuhkotilavuuksia rajoitetusti, esim. pelkästään sekuntikapasiteetti ja voimistettu vitaalikapasiteetti.

04 03 30 99 Hengitystä mittaavien laitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. hengitystä mittaavien laitteiden suukappaleet, liittoshokit ja letkustot.

Eksoten toimintaohje:

Pulssioksimetrejä luovutetaan esim. lapsipotilaalle osastolta.

Hengitystä mittaavat laitteet kuten PEF -mittareita lainataan määräajaksi hyvinvointiasemien vastaanotoilta ja työterveyshuollosta ja niitä käytetään keuhkoyksikön tutkimuksissa. Ne eivät ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä vaan hoitovälineitä. Useimmiten potilaat ostavat PEF-mittarit itse esimerkiksi apteekista.

04 03 33 Hengitystieortoosit

Laitteet, jotka tukevat kitakielekettä ja näin mahdollistavat esteettömän hengittämisen. Kohtaan sisältyvät esim. laitteet, jotka mahdollistavat hengittämisen ja ehkäisevät kuorsaamista.

Apneakisko voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä keskivaikeaan ja vaikeaan uniapneaan, kun CPAP-hoito ei ole onnistunut ja asiakkaan BMI ≤ 30 ja keskimääräinen SpO₂ > 90 %. Lievässä uniapneassa, kun AHI on <15 mutta >5/h, keskimääräinen SpO₂ unitutkimuksessa >92 %, BMI ≤30 ja asentohoidon ja elämäntapamuutuskokeilun jälkeen on edelleen merkittävät uniapnean oireet eikä merkittäviä liitännäissairauksia ole, voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella uniapneakisko luovuttaa. Uniapneakisko ei luovuteta, mikäli CPAP-hoito toimii.⁴³

Apneakiskon arviointi ja valmistus tehdään suun terveydenhuollossa. Apneakisko on asiakkaalle maksuton. Asiakkaalta voidaan kuitenkin muun kuin hammassairauden takia välttämättömästä suun hoidosta perä terveystieteessä erikoissairaanhoidon poliklinikkamaksu.⁴⁴

04 06 Apuvälineet verenkierron hoitoon

Välineet, jotka avustavat verenkiertoa passiivisen tai aktiivisen paineen avulla. [Verenpainemittarit, ks. 04 24 09.](#) [Kuntopyörät tai ergometripyörät, ks. 04 48 03.](#) [Erityisvalmisteiset tuolit, ks. 18 09 21.](#) [Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat, joissa on mekaaninen säätö, ks. 18 12 07.](#) [Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat, jotka ovat sähköisiä, ks. 18 12 10.](#)

04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille

Vaatteet, jotka kohdistavat kehoon asteittain alenevaa painetta, jotta leikkauksista ja suonikohjuhaavoista johtuvaa turvotusta ei pääse syntymään tai jotta tällainen turvotus paranee. Kohtaan sisältyvät esim. käsivarsien ja jalkojen

⁴³ [Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2019. STM. Obstruktiivisen uniapneapotilaan apneakiskohoito \(s. 238\)](#)

⁴⁴ https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920912_9a_5

putkimaiset joustavat tukisiteet sekä tukisukat ja tukihihat, jotka vähentävät tai ehkäisevät verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista.

Tässä kappaleessa käytetään termejä:

Tukisukka = lääkinällinen hoitosukka = kompressiosukka

Tukihiha = lääkinällinen hoitohiha = kompressiohiha

Lääkinällisiä tukisukkia, -hihoja tai -hansikkaita käytetään sairauksien, vammojen tai lääketieteellisten toimenpiteiden aiheuttamien laskimo- tai imutieperäisten turvotusten ehkäisyyn ja hoitoon. Niitä voidaan käyttää myös sairauden tai vamman aiheuttaman lihastoiminnan puuttumisesta johtuvan matalan verenpaineen tukemiseen. Tukitekstiilejä käytetään myös palovammojen ja arpien jälkihoitoon ([Ks.luokka 04 89 02 Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon](#)).

Kompressiotukihoito voidaan toteuttaa myös kompressioon soveltuvilla sidoksilla tai muilla vastaavilla ratkaisulla, kun kompressiosukat ja -hihat eivät sovellu käyttöön.

Välittömästi sairauden hoitoon tai lääketieteellisiin toimenpiteiden liittyviin tukihoitoihin ja laskimotukoksien ehkäisyyn käytettävät tukitekstiilit ovat hoitovälineitä, joiden käytön tarpeen arviosta ja hankinnasta vastaa hoitava taho; näihin tarkoituksiin tukitekstiilejä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Postromboottisen oireyhtymän estossa rutiinimaisesta lääkinällisen hoitosukan käytöstä ei ilmeisesti ole hyötyä ko. oireyhtymän estossa, mutta se voi vähentää turvotusta tai kipua. Päätös hoitosukan käytöstä tehdään yksilöllisesti oireiden perusteella. Jos lääkinällistä hoitosukkaa käytetään, se mitoitetaan asiakkaalle yleensä polvipituuisena (puristusluokka 2, noin 30–40 mmHg).⁴⁵

Tavanomaisia antiembolia- ja matkasukkia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Luovutusperusteet käyttöaiheittain:

- Laskimoperäiset turvotukset
 - Tukisukat luovutetaan, kun laskimosairauden vaikeusasteluokka on C4 - C6 (Taulukko 1) ja oireisuuteen perustuva haittaluokka vähintään 2 (Taulukko 2).
 - Tukisukat voidaan luovuttaa vain vaikeusasteluokan C4-C6 perusteella, jos haittaluokan arvioinnin estää alaraajojen tunnottomuutta aiheuttava sairaus tai vamma.
 - Vaikeusasteluokan ollessa C0 - C3 ei tukisukkia luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.
 - Yläraajojen osalta luovutuksen perusteena on merkittävä toimintakykyä haittaava turvotus.
- Imusuonistoperäiset turvotukset
 - Luovutetaan primaarin imusuoniston vajaatoiminnan aiheuttaman turvotuksen ehkäisyyn ja hoitoon.
 - Synnyynnäisessä imuteiden kehitys- tai toimintahäiriössä tukitekstiilit voidaan luovuttaa pysyvien kudosten estämiseksi.
 - Sekundaarinen imusuoniston vajaatoiminta
 - Luovutetaan imusuoniston vajaatoiminnan aiheuttaman turvotuksen ehkäisyyn ja hoitoon esimerkiksi syöpäleikkauksiin liittyvien imusolmukkeiden poiston tai sädehoidon, tulehdusten, vammojen tai kasvainten aiheuttamien imusuoniston vaurioiden jälkeen.
 - Välittömästi leikkauksiin tai sairauksien hoitoon (esim. erysipelas) liittyvät hoitosukat tai hoitohihat hankkii hoitava yksikkö hoitovälineenä. Uusinta ja jatkohankinta voi

⁴⁵Käypä hoito-suositus. [Laskimotukos ja keuhkoembolia](#)

toteutua lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä luovutusperusteiden muutoin täyttyessä.

- Muut syyt
 - Tukitekstiilejä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä sairaudesta tai vammasta aiheutuvasta merkittävästä ja pitkäaikaisesta lihastoiminnan puuttumisesta johtuvan merkittävän turvotuksen tai matalan verenpaineen tukemiseen.
 - Aiheuttajia voivat olla esimerkiksi selkäydinvauriot, aivovammat, aivoverenkiertohäiriöt tai muut vaikeat lihas-, sydän- tai neurologiset sairaudet.
 - Hoitosukkaa ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, eikä yleensä myöskään hoitovälineenä syvän laskimotukoksen hoitoon, koska käytöstä ei ole hyötyä posttromboottisen oireyhtymän estossa, vaikka se vähentää turvotusta ja kipua (Käypä hoitosuositus: Keuhkoembolia ja laskimotukos 2016).
 - Jos asiakkaalla on tukoksille altistava pysyvä tila kuten syöpäsairaus tai trombofilia, hoitosukat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Yleistä luovutuksesta:

- Asiakkaan tulee olla motivoitunut ja sitoutunut tukitekstiilien käyttöön ja näiden käyttöä tulee seurata osana hoitoa.
- Luovutusperusteet täyttävillä asiakkaille myönnetään lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä 2-3 paria lääkinällisiä tukisukkia tai 2-3 kpl tukihiaa tai hoitokäsinettä vuodessa tarpeen mukaan.
- Sukkien pukemisen ja riisumisen tarvittavat apuvälineet luovutetaan ensimmäisen tukisukan luovutuksen yhteydessä ja uusitaan tarvittaessa.
- Hoitavan lääkärin tulee:
 - Määrittää tukisukkien tai tukihihojen puristusluokka (Taulukko 3)
 - Pääsääntöisesti luovutetaan puristusluokan II tukitekstiilejä, mutta yksilöllisestä syystä (esim. asiakas ei kykene pukemaan tai käyttämään niitä tai lääketieteellisesti on perusteltua), voidaan luovuttaa puristusluokan I tukitekstiilejä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.
 - Määrittää tukitekstiilien peittoalue ja tyyppi
 - Pääsääntöisesti tukisukat ovat sääripituisia, mutta myös reisimittaisia voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan mukaan.
 - Tukisukan kärki voi olla avo- tai umpinainen.
 - Varmistaa, ettei tukisukkien tai tukihihojen käytölle ole vasta-aiheita
 - Mahdollisia vasta-aiheita voivat olla muun muassa: merkittävä valtimoverenkierron vajaatoiminta, valtimoperäinen säärhaava, hoitamaton sydämen vajaatoiminta, akuutti tai märkivä ihotulehdus, akuutti laskimotrombi tai ongelman epäselvä etiologia.
 - Alaraajojen valtimoverenkierto tulee tarvittaessa määrittää (mukailtu: Lääkärin käsikirja: Alaraajalaskimoiden vajaatoiminta 2016)
 - ABI-arvoa > 0.8 pidetään turvallisena kompressiohoidon kannalta.
 - ABI-arvoilla 0.5–0.8 hoitopäätös harkiten tai erikoislääkärin arvioimana.
 - ABI-arvoilla < 0.5 kompressiota ei tule käyttää.
- Tarrakiinnitteisiä tukisidoksia voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena pitkäaikaiseen tarpeeseen yksilöllisen harkinnan perusteella seuraavin edellytyksin:

- Tukisukkien tai tukihihojen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovuttamisen perusteet täyttyvät ja näiden käyttö katsotaan sairauden hoidon ja toimintakyvyn kannalta välttämättömäksi.
- Yleisimmin käytettävät tukitekstiilit eivät sovellu käyttöön lääketieteellisistä syistä tai näiden itsenäinen käyttö ei onnistu ja vaatii merkittävästi ulkopuolista apua.
 - Lääketieteelliset syyt arvioidaan perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon moniammatillisen raajaturvotusten ja – haavojen hoitoon perehtyneessä työryhmässä.
 - Lääketieteellisiä syitä voivat olla esim. raajojen haasteellinen muoto tai epämuotoisuus tai normaalien tukitekstiilien käytön estävät haavaumat.
 - Haavaumien hoidossa käytettävät tuotteet ovat hoitoon kuuluvia välineitä. Niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Haavanhoitovälineet luovutetaan joko hoitovastuuyksiköstä, hoitotarvikejaluna⁴⁶ tai paikallisesti sovitun työnjaon mukaisesti.
- Merkittävän ulkopuolisen avun tarpeen ollessa perusteena tulee tarrakiinnitteisten tukisidosten soveltua ongelman hoitoon ja niiden käytön tulee onnistua itsenäisesti vähentäen ulkopuolisen avustuksen määrää (esim. kotipalvelukäyntien määrä tai kesto vähenee).
 - Mikäli asiakas tarvitsee edelleen avustusta tarrakiinnitteistenkin tukisidosten käyttöön, ei näitä luovuteta vaan tarjotaan käytettäväksi tavanomaisia tukitekstiilejä.

Taulukko 1. Laskimosairauden vaikeusasteen luokitus

(CEAP-järjestelmä, kliiniset luokat C0–6).	
Kliininen luokka	Löydös
C0	Normaali löydös, ei viitteitä laskimosairaudesta
C1	Ihonalaisia laskimolaajentumia (teleangiektasioita ym.)
C2	Suonikohjuja
C3	Suonikohjuja ja mitattava turvotus raajassa, ei ihomuutoksia
C4	Laskimotautiin viittaavia ihomuutoksia, kuten pigmentoitumista, laskimoperäistä ekseemaa tai lipodermatoskleroosia (ihonalaisen rasvakudoksen kovettumista)
C5	Ihomuutoksen lisäksi todettavissa parantunut säärihaava
C6	Ihomuutoksen lisäksi avoin säärihaava

(Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaajatoiminta 2016)⁴⁷

Taulukko 2. Oireisuuteen perustuva luokitus ilman hoitosukkaa tai tukisidettä. Huom.! työskentelyllä tarkoitetaan myös toimintaa arjessa.

⁴⁶ https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

⁴⁷ <https://www.kaypahoito.fi/hoi05030>

Luokka	Potilaan oireisuus
0	Oireeton
1	Oireinen, voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä
2	Oireinen, ei voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä kahdeksaa tuntia päivässä
3	Ei voi työskennellä edes hoitosukkaa tai tukisidettä käyttäen

(Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaajatoiminta 2016)⁴⁷

Taulukko 3. Lääketieteellisten hoitosukkien luokitus.

Puristusluokka	Käyttöaihe	Nimi	CEN (mmHg) ⁴⁸
CEN = Comité Européen de Normalisation			
I	Syvän laskimoveritulpan esto Laskimokierron vajaatoiminta	Kevyt hoitosukka	15–23
II	Laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat Imutieperäiset turvotukset	II puristusluokan hoitosukka	24–34
III	Vaikea laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat	III puristusluokan hoitosukka	35–49
IV	Vaikeat imutieperäiset turvotukset	IV puristusluokan hoitosukka	yli 50

Eksoten toimintaohje:

Eksoten lääkäri varmistaa tukisukkien ja/tai –hihan luovutusperusteiden täyttymisen ja kirjaa perustelut omalle erikoisalalehdelle. Jos tarve on jatkuva, tulee tämä olla myös kirjattuna. Potilaalle annetaan ”Saate hoitosukkien ja -hihojen palveluntuottajille” (löytyy Lifecare -> Linkit->Yleinen kansio-> 6. Lomakkeet tulostettavat-> Saate hoitosukkien ja -hihojen palveluntuottajille). Pääsääntöisesti kirjoitetaan saate kahdelle parille tai kappaleelle/vuosi. Potilas valitsee saatteessa olevista palveluntuottajista omansa ja vie saateen mukanaan palveluntuottajalle. Valittu palveluntuottaja lähettää kustannusarvion apuvälinekeskukseen sähköpostiosoitteeseen: eksote.apuvalinemaksusitoumukset@eksote.fi maksusitoumusta varten. Tukisukkien ja -hihojen uusinnan yhteydessä, asiakas ohjataan ottamaan suoraan yhteyttä apuvälinekeskukseen, p. 040 728 4632, uuden saateen saamiseksi. Merkintä saateen ja maksusitoumuksen tekemisestä kirjataan Lifecareen.

Terveystieteiden henkilöllä on mahdollisuus merkitä Apuväline Maksusit.usinta (apupk1) –ajanvarauskirjalle asiakkaan nimi, syntymäaika ja uusinnan tarve. Apuvälineasiantuntija huolehtii asian hoidosta.

Hoitosukkien ja -hihojen käyttöä tulee seurata. Seuranta tapahtuu yksilöllisesti laaditun jatkosuunnitelman mukaisesti.

⁴⁸ Kompresioluokat ilmaisevat hoitopaineen nilkan korkeudella ja paine alenee asteittain säären alueella.

Kustannuksia kotikäynneistä ja matkoista asiakkaan kotiin ei korvata. Halutessaan asiakas voi maksaa palveluntuottajalle kotikäynneistä aiheutuvat kustannukset.

04 06 09 Ilmatäytteiset vaatteet ja painelaitteet verenkierron häiriöihin

Välineet, joissa on ilmatäytteisiä lisäosia, joilla ympäröidään vartalon vahingoittuneita alueita. Välineet, jotka koostuvat sekä painevaatteista että kompressorista, joka tuottaa verenkiertoa helpottavia paineaaltoja ja estää verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista.

Välineet, jotka koostuvat sekä painevaatteista että kompressorista, joka tuottaa verenkiertoa helpottavia paineaaltoja ja estää verenkierron häiriöiden aiheuttamaa turpoamista ovat hoitovälineitä; ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 08 Apuvälineet kehon hallinnan ja oman kehon hahmottamisen stimulointiin

Vaatteet, jotka tuottamansa tasaisen paineen avulla helpottavat kehon asennon hallintaa tai kehon hahmottamista. Vaatteet, joiden avulla helpotetaan päivittäisiä toimia. Kohtaan sisältyvät esim. painevaatteet, siteet ja nauhat. (ISO 9999 / 2016)

Painepukuja, -hihoja, -hanskoja ja nauhoja voidaan käyttää muun muassa tukemaan motoristen taitojen kehittymistä, kehotietoisuuden vahvistumista tai kivun hoidossa.

Luokkaan sisältyvät muun muassa painepuvut ja -bodyt sekä erilaiset sidokset ja nauhat.

Apuvälineet kehon hallintaan ja oman kehon hahmottamisen stimulointiin voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä kun alan erikoislääkäri tai asiakkaan hoidosta vastaava lääkäri on yhdessä toiminta- tai fysioterapeutin kanssa arvioinut tarpeen ja se on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

Tukisukat ja tukihihat. Ks. [luokka 04 06 06](#)

Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon. Ks. [luokka 04 89 02](#)

04 09 Valohoitovälineet

[Infrapunlamput \(IR\), ks. 04 30 03](#)

Valohoitovälineet ovat hoitovälineitä eikä niitä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 09 03 Ultravioletti A (UVA) lamput

Hoitavat lamput, jotka tuottavat pitkäaaltoisia ultraviolettisäteitä ja joita käytetään pääasiassa ihosairauksien hoitoon

04 09 06 SUP ja ultravioletti B (UVB) lamput

Hoitavat lamput, jotka tuottavat lyhytaaltoisia ultraviolettisäteitä ja joita käytetään pääasiassa ihosairauksien hoitoon.

04 09 09 Suojalasit

Lasit, jotka suojaavat silmiä ultraviolettisäteilyltä.

04 09 12 Kirkasvalolamput

Hoitavat lamput, joiden värilämpötila on vähintään 4 000 kelviniä ja joita käytetään esim. kaamosmasennuksen hoitoon

04 19 Lääkeannostelun välineet

Välineet, joiden avulla säännöstellään lääkeannostelun nopeutta ja määrää. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi laitteet, jotka avustavat tai auttavat nestemäisten lääkkeiden antamista ihon läpi suoraan kehoon (esim. insuliinikynät).

Lääkeannostelun välineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 19 24 Infuusiopumput

Laitteet, jotka on liitetty kehoon ja suoraan verisuoneen lääkkeen (kuten ravintoliuoksen) automaattista annostelua varten. Kohtaan sisältyvät esim. insuliinipumput, annostelupumput ja parenteraalisen (intravenoosi) antotavan apuvälineet. [Ltkuruokintajärjestelmät, ks. 15 09 30](#)

04 19 27 Nesteensiirtolaitteet

Tippaletkut, joilla lääke tiputetaan laskimonsisäisesti.

Eksoten toimintaohje:

Infuusiopumppu ja ravintopumppu ovat hoitovälineitä. Laitteet rekisteröidään Effectoriin, mutta kustannukset menevät erikoisaloilta

04 24 Fysikaaliset, fysiologiset ja biokemialliset testivälineet ja materiaalit

[Työpaikalla käytettävät mittausinstrumentit ja -välineet, ks. 28 18 03.](#)

Testivälineet ja materiaalit ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 24 01 Verensokerimittarit

Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat verensokerimittarit.

04 24 02 Pulssioksimittarit

Laitteet, joilla mitataan veren happipitoisuutta.

04 24 09 Verenpainemittarit

04 24 18 Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet

Välineet, joilla testataan ja arvioidaan toimintoja, esimerkiksi nivelten vakautta, nivelten liikkuvuutta, lihasvoimaa ja fyysistä kestävyyttä, sekä liikunnallista toimintaa, esimerkiksi istumista, seisomista, kääntymistä ja kävelyä

04 24 27 Henkilövaat

Välineet, joilla mitataan kehonpaino

04 25 Kognitiivisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet

Välineet, joilla testataan kaikkia niitä toimintoja ja aktiviteetteja, jotka liittyvät loogiseen ajatteluun, älyllisiin mahdollisuuksiin ja päättelyyn. [Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen, ks. 28 27.](#)

Testaus- ja arviointivälineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 25 03 Kielellisten kykyjen testaus ja arviointivälineet

Välineet, joilla testataan ja arvioidaan kielen käyttöä ja ymmärtämistä kommunikaation välineenä.

04 26 Kognitiivisen terapian apuvälineet

Välineet, joita käytetään apuna kognitiivisessa terapiassa, esimerkiksi nukketerapiassa ja muistiterapiassa, kun hoidetaan ihmisiä, joilla on muistivaikeuksia. Kohtaan sisältyvät esim. terapeuttiset robotit.

Muistin tukena toimivat apuvälineet, ks. [luokka 22 27 16](#).

Terapiassa käytettävät apuvälineet ovat harjoitteluvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 Stimulaattorit

Apuvälineet, joilla lisätään, vähennetään tai vakautetaan kehon toimintoja ei-ortoottisilla stimulaattoreilla [Sukupuolielämän apuvälineet, ks. 09 54](#). [Sisäkorvaistutukseen yhteydessä olevat kuulokojeet, ks. 22 06 21](#).

04 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen

Laitteet joilla muutetaan hermojen herkkyyttä ja tällä tavoin fyysisen kivun tuntemusta.

Stimulaattori kivun lievitykseen (TNS-laite) voidaan lainata hoitavasta yksiköstä osana kivunhoitoa.

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Välineet, joilla stimuloidaan lihasta tai lihaksen tiettyä osaa ja saadaan lihas supistumaan tai rentoutumaan. Kohtaan sisältyvät esim. pidätyskyvyn stimulaattorit. [Yläraajan ortoosit, joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. 06 06](#). [Alaraajan ortoosit, joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. 06 12](#).

Kohtaan sisältyvät myös NMES- ja mikrovirtalaitteet.

Lantionpohjan toimintahäiriöissä stimulaattoreita käytetään rakon rauhoittamiseen, lantionpohjan lihasten harjoittamiseen ja kivunhoitoon. Stimulaattorin käyttö edellyttää lääkärin toteamaa hoidon tarvetta. Lääkäri konsultoi fysioterapeuttia/erityistyöntekijää, joka arvioi ja tekee yksilöllisen hoitosuunnitelman. Laitetta ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan se voidaan lainata hoitavasta yksiköstä.

Eksoten toimintaohje:

TNS-laitteen käyttö aloitetaan fysioterapeutin ohjauksessa ja seurannassa.

TNS-laite laitetaan lainaan Effectoriin asiakkaalle 3 kuukauden laina-ajaksi ja lainauslomake annetaan asiakkaalle. Asiakas seuraa hoidon vaikuttavuutta TNS- käyttöpäiväkirjalla. TNS-laitteen lainannut fysioterapeutti kontrolloi hoidon vaikuttavuutta joko puhelimitse tai fysioterapiakäyntinä.

NMES-stimulaattoreita lainataan kotiharjoitteluun määräajaksi. Stimulaattorit lainataan fysioterapeutin/toimintaterapeutin tekemän arvioinnin ja hoitokokeilun perusteella. Lainava yksikkö opastaa laitteen käytön, suunnittelee ja toteuttaa laitteen käytön seurannan. Pitkäaikaiseen käyttöön stimulaattori voidaan lainata, kun haitta-aste on huomattava tai haitta on pitkäaikainen esim. neurologisilla asiakkailla.

Lantionpohjan kotihoitolaitteita lainataan asiakkaille enintään kolmeksi (3) kuukaudeksi - erityisestä syystä hoitovasteen mukaan pidemmäksikin aikaa.

Laitehankinnat tapahtuvat apuvälinekeskuksen määrärahoista sovitun käytännön mukaisesti, vaikka laitteet eivät ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Elektrodit ja paristot potilas saa laitteen mukana. Uudet/lisäelektrodit ja paristot hän hankkii itse.

04 27 12 Vibraattorit

Laitteet, jotka värähtelevät nopeasti ja joita käytetään värähtelyyn perustuvaan hierontaan hoidollisessa tarkoituksessa. Kohtaan sisältyvät esim. rentouttavat hierontalaitteet ja vibraattorit, joilla irrotetaan keuhkoissa olevaa limaa (iskevät laitteet). [Välineet seksuaaliseen kanssakäymiseen, orgasmiin, siemensyöksyyn ja erektioon, ks. 09 54 09](#)

Kohtaan sisältyvät esim. rentouttavat hierontalaitteet ja vibraattorit, joilla irrotetaan keuhkoissa olevaa limaa (iskevät laitteet).

Hoitovälineinä käytettäviä hierontalaitteita tai vibraattoreita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 15 Äänistimulaattorit

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus. Kohtaan sisältyvät esim. tinnitusmaskerit. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Äänistimulaattori voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on häiritsevää tinnitus ja joka on motivoitunut äänistimulaattorin säännölliseen käyttöön. Tarvearvioinnin tekee kuulokeskuksen asiantuntijatyöryhmä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimuksen peittämiseksi hankittavia välineitä kuten vastamelukuulokkeita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#).

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsuojaimet](#).

04 27 18 Aistien ja aistiherkkyyden stimuloimisen apuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. tuntostimulaattorit sekä peittohoitovälineet, joilla stimuloidaan toista silmää peittämällä toinen silmä.

Aistien ja aistiherkkyyden stimuloimisen apuvälineet ovat hoitovälineitä; näitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 24 Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit

Laitteet, jotka avustavat implanttivastaanotinten stimulointia.

Implanttien kanssa käytettävät stimulaattorit ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 99 Stimulaattorien lisä- ja varaosat

04 30 Lämpö- tai kylmähoitovälineet

Laitteet, joilla tuotetaan lämpöä tai kylmyyttä hoidollisiin tarkoituksiin.

04 30 03 Lämpöhoitovälineet

Laitteet, joilla lämmitetään kehoa tai sen osaa hoidollisiin tarkoituksiin. Kohtaan sisältyvät esim. infrapunalamput ja esilämmitetyt tyynyt.

Tähän luokkaan kuuluvat myös lämpöhanskat ja – pohjalliset.

Lämpöhoitovälineitä voidaan luovuttaa sellaisten kroonisten sairauksien hoitoon, joissa sairaus aiheuttaa huomattavaa toimintarajoitusta ja – kyvyttömyyttä tai siihen liittyy kroonisia ihohaavoja, tavallisimmin sormihaavoja ja jalan haavoja. Lämpöhanskoja ja – pohjallisia voidaan luovuttaa myös erityisperustein vaikeiden hermovaurioiden/tuntopuutosten/synnynnäisten raaja-anomalioiden vuoksi, jotka aiheuttavat selvää kylmänarkuutta.

Lämpöhanskoja ja – pohjallisia (sähkölämmittimellä ja erityisominaisuuksilla varustetut) voidaan luovuttaa hoitavan lääkärin arvion perusteella. Tuotteita valitessa on huomioitava niiden turvallisuus ja tehokkuus lääketieteellisessä käytössä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lämpöhanskoja ja – pohjallisia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Lämpöhanskoja ja – pohjallisia (sähkölämmittimellä ja erityisominaisuuksilla varustetut) voidaan luovuttaa erikoissairaanhoidon lääkärin tai toimintaterapeutin arvon perusteella.

04 30 06 Kylmähoitovälineet

Laitteet, joilla viillennetään kehoa tai jotakin sen osaa hoidollisiin tarkoituksiin

Hoidollisiin tarkoituksiin tarkoitettuja kylmähoitovälineitä kuten jääpusseja tai kylmäsuihkeita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kylmähoitotuotteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 Kudosvaurioita ehkäisevät välineet

Kohtaan sisältyvät esim. painehaavojen ja ihon rikkoutumisen ehkäisyyn käytettävät välineet. [Puettavat vartaloa suojaavat apuvälineet, ks. 09 06.](#)

Kudosvaurioita ehkäisevistä apuvälineistä merkittävimpiä ovat painehaavoja ehkäisevät istuintyyny ja patjat. Painehaavariskin arviointi, painehaavan hoitoon ja paineen vähentämiseen valittavien apuvälineiden hankinta edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Haavanhoitosuunnitelmaa laadittaessa on haavahoitajan tai muun asiaan perehtyneen henkilön asiantuntemus välttämätön.

Painehaavojen ehkäisyssä on tärkeää huolehtia hyvästä perushoidosta, ravinnosta, yksilöllisesti suunnitellusta ja toteutuvasta asentohoidosta⁴⁹, määritellä istuma-aika, jonka asiakas voi turvallisesti istua sekä valita oikeat painehaavoja ehkäisevät apuvälineet.

Oikein valittu apuväline ei ilman muita toimenpiteitä riitä painehaavan ennaltaehkäisyyn ja hoitoon. Painehaavatuotteet ovat alkuhankintoina kalliita, mutta oikein valittuina ne ennalta ehkäisevät kustannustehokkaasti kallishoitoisten painehaavojen syntymistä ja hoitoa.

Painehaavatyynyä tai -patjaa valittaessa arvioidaan asiakkaan painehaavariskiä riskiluokitusta käyttäen (esim. Braden-luokitus tai HUS painehavaaluokitus⁵⁰) sekä pyörätuolin käyttöä ja säätöä kokonaisuutena. Painehaavan hoitoon tai ennaltaehkäisyyn tarkoitettu istuintyyny saattaa hankaloittaa esimerkiksi henkilön omatoimista siirtymistä. Istuintyynyä valittaessa joudutaan usein tekemään kompromisseja ja painottamaan jotakin tavoitetta. Mikäli omatoiminen siirtyminen edellyttää matalamman riskin istuintyynyä kuin mitä luokituspisteet edellyttävät, sovitaan istuma-ajan lyhentämisestä lääkärin antamien ohjeiden mukaan. Tyynyn valinnan tukena voidaan käyttää pintapaineen mittauslaitetta, mikäli sellainen on käytettävissä.

Painehaavapatja voi olla osa asiakkaan hoitosuunnitelmaa ja hoitoa tai se voidaan perustellusta syystä luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä ks. [luokka 04 33 06](#).

Lue lisää:

[Terveyskylä.fi](#) – [Haavatalo.fi](#):

[Painehaavat](#)

- [Yleistä painehaavoista](#)
- [Painehaavan synty](#)
- [Painehaavan luokittelu](#)
- [Painehaavan ennaltaehkäisy](#)
- [Painehaavan hoito](#)

⁴⁹ [Hoitosuositus. Painehaavan ehkäisy ja tunnistaminen aikuispotilaan hoitotyössä. Hotus. Hoitotyön tutkimussäätiö. 2.10.2015](#)

⁵⁰ https://www.hus.fi/hus-tietoa/sairaanhoitoalueet/hyks/hyks-tukielin-ja-plastiikkakirurgia/plastiikkakirurgia/haavakeskus/PublishingImages/HUS_painehaavojen%20ehk%C3%A4isy%20malli%20fi.pdf

04 33 03 Istuintyynyt ja – alustat painehaavojen ehkäisyyn

Välineet joilla helpotetaan painetta kehon herkissä osissa ja jotka jakavat kuormaa.

04 33 03 01 Painehaavatyynyt, viskoelastiset

Viscoelastisesta materiaalista valmistetut tyynyt, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painetta.

04 33 03 02 Painehaavatyynyt, geelitäytteiset

Tyynyt joissa painetta tasaavana materiaalina on geeli

04 33 03 03 Painehaavatyynyt, kennorakenteiset

Tyynyt joissa painetta tasaavana ominaisena on kennorakenne ja kennojen väliin jäävä ilma.

04 33 03 04 Painehaavatyynyt, ilmatäytteiset, ei moottoroidut

Tyynyt joissa painetta tasaa vakiopaineinen ilma.

04 33 03 05 Painehaavatyynyt, ilmatäytteiset, moottoroidut

Tyynyt joissa painetta tasataan vaihtuvapaineisella ilmalla ja, joiden ilman määrää säädellään moottorin avulla.

04 33 04 Selkätyynyt ja -tuet kudonvaurioiden ehkäisyyn

Välineet, joilla jaetaan selän herkkiin osiin kohdistuvaa painoa. [Selkänojat, ks. 18 10 03.](#)

04 33 06 Apuvälineet kudonvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa

Välineet, joiden on tarkoitus jakaa kehoon kohdistuvaa kuormitusta pitkien makuujaksojen aikana ja näin estää hiertymien ja painehaavojen syntyminen kehon herkkiin osiin. [Patjat ja patjanpäälliset, ks. 18 12 18.](#)

Painehaavojen ehkäisyyn tarkoitettujen patjien jaetaan käyttötarkoituksen mukaisesti matalan riskin, keskiriskin, korkean riskin ja erittäin korkean riskin patjoihin. Patjan valmistaja määrittelee tuotteen riskiluokan.

Painehaavapatja voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- apuvälineasetuksen (1363/2011)⁵¹ 1 §:n perusteet täyttyvät ja
- toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut niin, että omatoiminen asennon vaihtaminen vuoteessa ei onnistu ja
- riski saada painehaavauma on todettu painehaavariskimittarilla

Painehaavapatja voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen perusteella mikäli se vähentää avun tarvetta (esim. yöaikaan tapahtuvia omaisen/ avustajan tekemiä asennon vaihtamisia ja näin tukee omaisen jaksamista sekä mahdollistaa asiakkaan kotona asumisen).

Nopeasti etenevissä sairauksissa voidaan ennakkoiden luovuttaa korkean riskin painehaavapatja, mikäli on oletettavissa henkilön terveydentilan muuttuvan nopeasti sellaiseksi, että hän tulee sitä tarvitsemaan.

Kun painehaavan hoito edellyttää leikkausta, on välttämätöntä, että välittömästi leikkauksen jälkeen kotona on käytössä korkean riskin painehaavapatja, haavanhoitosuunnitelma on tehty ja sovittu haavan seurannasta vastaava yhteyshenkilö.

Matalan riskin ja tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia patjoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

⁵¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

04 33 06 01 Petauspatjat, ei-moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät patjat, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painetta paineen pysyessä vakiona.

04 33 06 02 Petauspatjat, ilmatäytteiset, moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät säätöautomaatiikalla varustetut ilmapatjat, joissa paine vaihtuu jaksoittain tai säätyy itsestään käyttäjän painon ja asennon muutosten mukaan.

04 33 06 03 Painehaavapatjat, ei-moottoroidut

Erilaisista materiaaleista valmistetut patjat, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painetta paineen pysyessä vakiona.

04 33 06 04 Painehaavapatjat ilmatäytteiset, moottoroidut

Säätöautomaatiikalla varustetut ilmapatjat, joissa jaksoittain vaihtuva paine tasaa kehoon kohdistuvaa painetta.

Eksoten toimintaohje:

Korkean riskin painehaavapatjojen hankinta ja lainaus on keskitetty apuvälinekeskukseen.

Hoitava taho arvio asiakkaan painehaavariskin käyttäen Braden-luokitusta. Hoitava lääkäri kirjaa perustelut ja suosituksen patjan tarpeesta.

Patjan uusinnassa tehdään aina uusi tilanearvio.

Tavanomaisiin kuluttajatuotteena saataviin patjoihin ei myönnetä inkontinenssipäällisiä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Istuintyynyjä lainataan pyörätuolikäyttäjille.

04 33 09 Erityislaitteet kudonvaurioiden ehkäisyyn

Välineet, joilla arvioidaan kehon osiin kohdistuvaa painetta tai varoitetaan kehon osiin kohdistuvasta liiasta paineesta. Kohtaan sisältyvät esim. ihon rikkoutumisesta ilmoittavat hälyttimet.

Kudonvaurion ehkäisyyn tarkoitettut erityislaitteet ovat hoitoon ja ennaltaehkäisyyn liittyviä välineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 09 01 Painehaavariskin mittauslaitteet

Laitteet joilla voidaan mitata kehon osiin kohdistuvaa painetta.

04 33 09 02 Painehaavahälyttimet

Laitteet jotka hälyttävät silloin, kun paine laitteen valvomassa kehon osassa ylittää säädetyn rajan.

04 33 99 Kudonvaurioita ehkäisevien apuvälineiden lisä- ja varaosat

04 36 Aistihavaintojen harjoitusvälineet

Apuvälineet, joilla harjoitellaan (näköaistin, kuulon tai muiden aistien kautta tulevaa) ulkoisten ärsykkeiden oikeaa vastaanottoa ja älyllistä käsittelyä. [Stimulaattorit, ks. 04 27.](#) [Lämpö- tai kylmähoitovälineet, ks. 04 30.](#) [Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet, ks. 04 48.](#) [Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet, ks. 05 03.](#) [Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 12.](#)

Harjoitusvälineet ovat pääsääntöisesti terapiaa tukevia apuvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 36 03 Aistihavaintojen erottelun ja yhdistämisen harjoitusvälineet

Välineet, jotka mahdollistavat ulkoisten ärsykkeiden erottamisen, yhdistämisen ja luokittelamisen. Kohtaan sisältyvät esim. vibraatiotuolit (kuurojen ihmisten harjaannuttamiseen).

04 36 06 Aistihavaintojen koordinaation harjoitusvälineet

Välineet joilla harjoitellaan parantamaan kykyä käsitellä ja koordinoita ulkoisia ärsykeitä oikein, erityisesti niitä, jotka liittyvät paikan ja ajan käsitteisiin, avaruudellisiin käsitteisiin sekä silmä-käsi-yhteistyöhön. [Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09.](#)

04 36 09 Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoitteluun

Välineet, joilla harjoitellaan parantamaan kykyä käsitellä ja koordinoita ulkoisia ärsykeitä oikein, erityisesti niitä, jotka liittyvät paikan ja ajan käsitteisiin, avaruudellisiin käsitteisiin sekä silmä-käsi-yhteistyöhön. [Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09.](#)

04 48 Liikkeen voiman ja tasapainon harjoitusvälineet

Harjoituslaitteet ovat pääsääntöisesti terapiaa tukevia apuvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit

Fyysiseen harjoitteluun tarkoitettut paikallaan pysyvät kuntopyörät. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi käsiergometrit ja tukivaljailla varustettut juoksumatot.

Kun laiteharjoittelu (esim. käsi-/jalkarestoraattorilla) on määritelty keinoksi toteuttaa asetettuja kuntoutustavoitteita, pyritään harjoittelu järjestämään fysioterapiakäyntien yhteydessä tai asiakas ohjataan kunnan tai terveyskeskuksen kuntosalille, joissa hän voi harjoitella omatoimisesti. Mikäli tämä ei onnistu, voidaan harjoitteluväline luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se on asiakkaan kokonaistilanne huomioon ottaen välttämätöntä (esim. tavoitteiden mukainen omatoiminen harjoittelu kodin ulkopuolella ei ole mahdollista asuinpaikasta johtuen). Laitte luovutetaan omatoimiseen harjoitteluun asiakkaan tarpeiden mukaisesti joko määräaikaan tai toistaiseksi voimassa olevaan lainaan.

04 48 03 01 Kuntopyörät, mekaaniset

Kuntopyörät joiden vastus säädetään manuaalisesti.

04 48 03 02 Kuntopyörät, moottoriavusteiset

Kuntopyörät joissa moottori avustaa liikettä.

04 48 03 03 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joiden vastusta voidaan säätää mekaanisesti.

04 48 03 04 Käsi- ja/tai jalkapolkulaiteet moottoroidut

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joissa moottori avustaa liikettä.

Kuntien kuntosalien lisäksi Eksotella on yhteiskäytössä moottoroituja jalkarestoraattoreita, jotka on sijoitettu Lappeenrannassa Iso apu-palvelukeskukseen, Parikkalan, Ruokolahden/Rautjärven ja Joutsenon terveysasemille. Asiakkaat voivat käydä omatoimisesti niillä harjoittelemassa.

04 48 07 Kävelyharjoittelun apuvälineet

Kävelyä harjoittelevaa henkilöä tukevat kiinteät välineet. Kohtaan sisältyvät esim. nojapuut ja tuilla varustetut juoksumatot. [Liikkumisen harjoitusvälineet, ks. 05 33 09](#). [Kävelyn apuvälineet, yhdellä kädellä käytettävät, ks. 12 03](#). [Kävelyn apuvälineet, kahdella kädellä käytettävät, ks. 12 06](#).

04 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet

Sormien ja käsien liikettä ja voimaa harjoittavat välineet.

04 48 12 01 Sormien ja käden harjoitusvälineet, ei säädettävät

Luokkaan sisältyvät esim. terapiavahat.

04 48 12 01 Sormien ja käden harjoitusvälineet, säädettävät

Sormien ja käden harjoitusvälineet, joiden vastusta ja liikelaajuutta voidaan säätää.

04 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan liikkumista ja tasapainoa tai vahvistetaan raajoja ja vartaloa. Kohtaan sisältyvät esim. puolapuut, trampoliinit, voimistelumatot, tasapainolaudat ja välineet, jotka edesauttavat kuntoilun aikana pyörätuolissa istuvien henkilöiden aerobista harjoittelua ja voimaharjoittelua.

04 48 15 01 Vastuskumit

Lihassoiman harjoittamiseen tarkoitetut kuminauhut.

04 48 15 02 Painovyöt ja -liivit

Välineet joita käytetään vahvistamaan vartalon lihasvoimia tai esimerkiksi vähentämään tahattomia liikkeitä.

04 48 15 03 Voimistelumatot

Pehmeät alustat joita käytetään voimistelussa, tasapaino- ja voimaharjoittelussa.

04 48 15 04 Terapiarullat ja -pallot

Välineet joita käytetään yläraajan, vartalon ja alaraajojen lihasvoiman ja liikkuvuuden harjoittamiseen.

04 48 15 05 Tasapainolaudat ja -tyyny

Välineet joiden päällä seisten tai istuen harjoitetaan tasapainoa ja reaktiokykyä.

04 48 15 07 Terapiapenkit ja – tasot

Välineet joita käytetään erilaisiin liike- ja tasapainoharjoituksiin myös eri toimintojen kuten esimerkiksi pukeutumisen yhteydessä. Pukeutumistasossa tukipinta on laajempi kuin pukeutumispenkissä ja pukeutumisasennon vaihtomahdollisuus on monipuolisempi kuin penkillä. [Hoitotasot ks. 09 33 12 03](#).

Terapiapenkki tai -taso voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kotiolosuhteisiin tukemaan itsenäisen pukeutumisen harjoittelua. Tarve ja tavoitteet tulee olla kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

04 48 15 08 Trampoliinit

Välineet joilla harjoitetaan esimerkiksi tasapainoa ja ponnistusvoimaa.

04 48 15 09 Soutulaitteet

Laitteet joilla harjoitetaan muun muassa vartalon ja raajojen lihasvoimaa.

04 48 15 10 Käsipainot

Käsissä pidettävät painot, joita käytetään lihasvoimaharjoitteluun. Kohtaan sisältyvät esim. kahvakuulat.

04 48 15 11 Mobilisaattorit

Laitteet, jotka parantavat nivelten liikelaaajuutta. [Käsi- ja jalkapolkulaitteet, ks. 04 48 03 04.](#)

Eksojen toimintaohje:

CPM-laite (polven ja lonkan mobilisaattori) luovutetaan hoitavasta yksiköstä, lainaus kirjataan Effectoriin lainauksen seurannan vuoksi.

04 48 18 Painomansetit

Nilkka- tai käsipainot, jotka on täytetty painavalla materiaalilla ja joita pidetään harjoituksen aikana raajoissa, jotta raajat vahvistuisivat tai niiden vapina estyisi.

04 48 27 Apuvälineet asennon tukemiseen hoidon aikana

Välineet, joilla henkilö tuetaan oikeaan asentoon ja näin helpotetaan terapian ja hoidon suorittamista.

Hoidon tai terapian aikana käytettäviä apuvälineitä kuten asentohoitotyynyjä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 48 99 Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat

04 49 Haavanhoitotuotteet

Kohtaan sisältyvät esim. haavanhoidossa käytettävät sidostarpeet, imevät haavasidokset, haavaimut sekä haavanhoitotuotteiden kiinnitysvälineet.

Haavanhoitotuotteet ovat hoitotarvikkeita; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 89 Muut henkilökohtaisen lääketieteellisen hoidon apuvälineet

Tähän luokkaan liittyvät apuvälineet ovat hoitovälineitä tai -tarvikkeita; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 89 01 Rintapumput

Käsi-, paristo- tai sähkökäyttöiset laitteet rintamaidon lypsämiseen.

04 89 02 Apuvälineet arpien muodostumisen ehkäisemiseen ja hoitoon

05 VÄLINEET TAITOJEN HARJOITAMISEKSI

Välineet, jotka ohjaavat parantamaan henkilön kykyjä ja fyysisiä, henkisiä ja sosiaalisia suorituksia, joiden tavoitteena on lisätä henkilön osallistumista kaikilla olennaisilla alueilla (kuten kommunikoinnissa, itsestä huolehtimisessa, liikkumisessa, kodinhoidossa, työssä, opiskelussa ja vapaa-ajassa). Kohtaan sisältyvät esim. opetuksessa ja oppimisessa käytettävät apuvälineet. Kohtaan sisältyvät esim. arvioinnin ja testaamisen materiaalit. [Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen, ks. 28 27.](#)

Opetustoimen vastuulla on järjestää opetuksessa ja oppimisen tukena tarvittavat apuvälineet ja Kela voi korvata apuvälineitä opiskeluun 7. luokalta alkaen.⁵²

Opiskelun ja taitojen harjoittamisen välineitä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mutta niitä voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin ja erityisillä perusteilla luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun väline on välttämätön toimintakyvyn tukemiseksi ja se on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan.

05 01 01 Tietokoneohjelmat harjoitus- ja kuntoutuskäyttöön

05 03 Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet

Välineet, joilla parannetaan kirjallisen ja puhutun kielen kommunikointitaitoja. [Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet, ks. 05 06.](#) [Äidinkielen harjoitusvälineet, ks. 05 18 03.](#) Vieraiden kielten harjoitusvälineet, ks. 05 18 06. [Ääni- ja kuvamuodossa olevaa tietoa tallentavat, toistavat ja näyttävät apuvälineet, ks. 22 18.](#)

05 03 03 Puheen ja äänenkäytön harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan puhetta ja äänenkäyttöä, erityisesti äänteiden tuottamista ja tunnistamista. Kohtaan sisältyvät esim. puhuttu kieli, S-, F- ja Sch-indikaattorit sekä äänen spektrianalysoijat.

05 03 06 Lukutaidon harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ja kehitetään lukutaitoa, erityisesti strategiaa, lähestymistapaa ja lukemisen sujuvuutta.

05 03 09 Kirjoitustaitojen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ja kehitetään kirjoitustaitoja, erityisesti strategiaa, lähestymistä, kirjoittamisen sujuvuutta ja luovuutta. [Koneella kirjoittamisen harjoitusvälineet, ks. 05 30 12.](#) [Kirjoituskoneet, ks. 22 12 15.](#)

05 06 Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet

Apuvälineet, joilla harjoitellaan puhetta tukevia kommunikointitekniikoita ja sanastoa, joilla mahdollistetaan henkilöiden välinen kommunikaatio. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitus, viittomakieli ja Bliss-kieli. [Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.](#)

05 06 03 Sormiaakkosten harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan sormiaakkoset eli kädestä käteen viittominen kuurosokeille henkilöille

05 06 06 Viittomakielen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan viittomakieltä, eli näköön perustuvaa kommunikointia kuuroille henkilöille

⁵²<https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalveluiden-järjestämisvastuu-ja-lainsäädäntö-ohjeita/julkisten-tahojen-järjestämisvastuu>

05 06 09 Huuliluvun harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan huulilukua. Kohtaan sisältyvät esim. välineet, joilla kuuroja ja huonokuuloisia henkilöitä harjoitetaan ymmärtämään toisten ihmisten puhetta seuraamalla heidän huuliensa liikkeitä.

05 06 12 Viitotun puheen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan viittomalla tuettua puhuttua kieltä.

05 06 15 Pistekirjoituksen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla sokeita henkilöitä harjoitetaan lukemaan ja kirjoittamaan pistekirjoitusta.

05 06 18 Muiden kuin pistekirjoitukseen perustuvien taktiilisten symbolien käytön harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla sokeita henkilöitä harjoitetaan lukemaan ja kirjoittamaan pistekirjoitusta.

05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan ymmärtämään yksinkertaistettujen ja kaavamaisten kuvien välittämiä viestiä ja tietoja. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi pic- symbolit.

05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan Bliss-kommunikoinniksi kutsuttua erityistä kuvakieltä.

05 06 27 Kuva- ja piirroskommunikoinnin harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan kommunikoitavia sanoja ja lauseita kuvaavia kuvia ja piirustuksia. [Piirtämis- ja kirjoitusvälineet, ks. 22 12.](#)

Eksoten toimintaohje:

Arvioita tekevät Eksoten puheterapeutit. Harjoitusvälineitä pääsääntöisesti ei myönnetä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

05 09 Pidätyskyvyn harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan virtsarakon ja suolen hallintaa. Rakon harjoittamiseen ja aktivoimiseen sekä kivun lievittämiseen tarkoitetut stimulaattorit ks. 04 27 09 Lihassstimulaattorit

Pidätyskyvyn harjoitusvälineet ovat hoito- ja terapiavälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Stimulaattorit ks. [luokka 04 27 09](#).

Eksoten toimintaohje:

Inkontinenssihälyttimiä käytetään pääasiassa lasten pitkittyneen yökastelun hoidossa. Keskussairaalan lasten osastolla on käytössä kasteluhälyttimiä. Tarvitaan lääkärin lähete lasten poliklinikalle, jossa arvioidaan hoitomuoto (lääkitys, kasteluhälytin). Hälyttimen käyttö edellyttää sitoutumista, minkä vuoksi käytön opetukseen tulee varata riittävästi aikaa. Kasteluhälytin lainataan 3 kk:n ajaksi ja sen käyttö opetetaan sekä lapselle että vanhemmille. Laitteisiin liitettävät housut ohjataan ostamaan itse hygieniasyistä.

05 09 01 Emätinkuulat

Emättimeen asetettavat eri painoiset kuulat, jotka aktivoivat lantionpohjan lihaksia.

05 09 03 Inkontinenssihälyttimet

Välineet, jotka tuottavat signaalin tahattoman virtsaamisen tai ulostamisen tapahtuessa. [Lihastimulaattorit, ei ortooseina käytettävät, ks. 04 27 09.](#)

05 09 99 Pidätyskyvyn harjoitusvälineiden lisä- ja varaosat

05 12 Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet

Välineet, jotka on suunniteltu lisäämään kykyjä, jotka ovat ajattelun ja loogisen toiminnan pohjana, esimerkiksi muisti, huomiokyky, keskittyminen, käsitteellinen ja sovellettu ajattelu. [Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.](#)

05 12 03 Muistin harjoitusvälineet

05 12 09 Huomiokyvyn harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan keskittymistä ja muita huomiokyvyn toimintoja

05 12 24 Apuvälineet syyn ja seurauksen ymmärtämisen kehittämiseen

05 15 Perustaitojen harjoitusvälineet

[Apuvälineet aistien yhteistoiminnan harjoitteluun, ks. 04 36 09](#)

05 15 09 Ajan ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ajan käsitettä. [Kellot, ks. 22 27 12.](#)

05 15 12 Rahan ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan ymmärtämään rahan käsitettä ja tehtävää

05 15 15 Koon ja tilavuuksien mittojen ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joilla opetetaan massan, tilavuuden ja pituuden käsitteet sekä kyseisten käsitteiden soveltaminen esineiden mittaamiseen. [Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen, ks. 15 03 03.](#) [Mittausvälineet, ks. 27 06.](#)

05 18 Oppiaineiden harjoitusvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. apuvälineet eri alueiden opiskeluun ja kyseisten alueiden osaamisen hankkimiseen. [Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen, ks. 28 27](#)

05 24 Taideaineiden harjoitusvälineet

Välineet eri taiteenalojen kykyjen ja työkalujen käytön kehittämiseen. [Vapaa-ajan apuvälineet ja leikkivälineet, ks. 30.](#)

05 27 Sosiaalisten taitojen harjoitusvälineet

Välineet ja tarvikkeet, jotka mahdollistavat ulkopuolisen maailman kanssa toimimisen opettelemisen sekä henkilökohtaisen sosiaalisen sopeutumisen että muiden kanssa toimimisen kannalta

05 30 Tiedonsyöttölaitteiden käytön sekä tavaroiden ja tuotteiden käsittelyn harjoitusvälineet

[Fyysisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet, ks. 04 24 18.](#) [Aistihavaintojen harjoitusvälineet, ks. 04 36.](#) [Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet, ks. 04 48.](#) [Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet, ks. 22 36.](#) [Esineiden ja laitteiden käsittely- ja kuljetusvälineet, ks. 24.](#)

05 33 Päivittäisten toimintojen harjoitusvälineet

[Apuvälineet itsestä huolehtimiseen tai siihen osallistumiseen, ks. 09](#)

05 33 03 Ortoosien ja proteesien käytön harjoitusvälineet

[Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteisiin tai liikkumiseen liittyviä toimintoja \(ortoosit\) ja korvataan anatomisia rakenteita \(proteesit\), ks. 06](#)

05 33 06 Päivittäisten henkilökohtaisten toimintojen harjoitusvälineet

Henkilöä pystyasennossa tukevat kiinteät välineet.

05 33 09 Liikkumisen harjoitusvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. välineet kävelyn ja pyörätuolin käytön harjoitteluun. [Apuvälineet liikkumiseen ja kuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen, ks. 12.](#)

05 33 12 Kodinhoidon harjoitusvälineet

[Kotielämän ja siihen osallistumisen apuvälineet, ks. luokka 15](#)

05 36 Kehon asentojen vaihtamisen ja ylläpitämisen harjoitusvälineet

Seisomateline tukee pystyasentoa ja sen harjoittelua. Seisomateline mahdollistaa ylävartalon ja -raajojen käytön harjoittelua päivittäisissä toiminnoissa. Seisomatelineen käytöllä pyritään myös ehkäisemään nivelten kontraktuuria, lisäämään nivelten kuormitusta osteoporoosin ehkäisemiseksi ja vähentämään spastisuutta ja estää em. syistä johtuvaa toimintakyvyn heikentymistä.

Seisomateline voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, kun lihasvoima tai tasapaino ja pystyasennon hallinta eivät riitä seisomiseen ilman tukea tai kevyemmällä apuvälineratkaisuilla. Seisomatelineen käytön tulee tukea asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan asetettuja tavoitteita.

Seisomatelineen käyttöä arvioitaessa selvitetään, voidaanko seisominen toteuttaa esimerkiksi fysioterapian yhteydessä yhteiskäytössä olevalla seisomatelineellä. Seisomateline luovutetaan kotiin, kun sen käyttö ei muuten ole mahdollista ja seisomisella on tärkeä merkitys kuntoutumistavoitteiden toteuttamisessa.

Lapsilla seisomatelineen käytöstä sovitaan yhdessä vanhempien ja päivähoidon / koulun kanssa siten, että sen käyttö yhdistetään joustavasti lapsen päivän muihin toimintoihin. Seisomateline sijoitetaan siihen toimintaympäristöön, missä sitä ensisijaisesti käytetään (koti/päiväkoti/koulu).

Seisomatelineen käyttö tulee opettaa asiakkaan lähihenkilöille turvallisen käytön turvaamiseksi.

Kippilauta voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun henkilön toimintakyky ei riitä kevyemmällä ratkaisulla pystyasennon ylläpitämiseen ja pystyasennolla pyritään ehkäisemään nivelten kontraktuuria, lisäämään nivelten kuormitusta osteoporoosin ehkäisemiseksi ja vähentämään spastisuutta tai estää em. syistä johtuvaa toimintakyvyn heikentymistä. Kippilaudan tarve ja tavoitteet tulee kirjata kuntoutussuunnitelmaan.

05 36 03 Seisontakehikot ja tuet seisomiseen

Henkilöä pystyasennossa tukevat kiinteät välineet.

05 36 03 01 Seisomatelineet, ei pystyynnostavat

Pystyasennossa kiinteästi olevat telineet, joihin henkilö tuetaan hihnojen ja/tai vartalotukien avulla. Luokkaan sisältyvät seinään kiinnitettävät telineet.

05 36 03 02 Seisomatelineet, kallistettavat

Seisomatelineet joita voidaan kallistaa eteen tai taaksepäin. Kallistustoiminto helpottaa seisomista harjoittelevan henkilön asettamista hyvään asentoon ennen seisomaan nostoa. Kallistustoiminnon avulla voidaan myös säädellä jalkojen kuormittumista ja työskentelyasentoa.

05 36 03 03 Seisomatelineet, pystyynnostavat

Telineet joissa on seisoma-asentoon hihnojen tai istuimen avulla nousemista avustava toiminto. Luokkaan sisältyvät mekaaniset ja sähkötoimiset laitteet.

05 36 06 Kippilaudat

Alustat, joiden päälle henkilö tuetaan hyvään asentoon, minkä jälkeen tasoa muutetaan asteittain vaaka-asennosta pystyasentoon siten, että keho voi tottua kyseisessä asennossa toimimiseen

05 36 06 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt

Alustat joita säädetään manuaalisesti.

05 36 06 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt

Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt

Eksoten toimintaohje:

Seisomatelineiden ja kippilautojen sovittaminen, käytön opastus ja luovutus on keskitetty apuvälinekeskukseen.

06 KEHOON KIINNITETYT APUVÄLINEET, JOILLA TUETAAN HERMO-, LIHAS- JA LUUSTORAKENTEISIIN TAI LIKKUMISEEN LIITTYVIÄ TOIMINTOJA (ORTOOSIT) JA KORVATAAN ANATOMISIA RAKENTEITA (PROTEESIT)

Ortoosit ovat ulkoisia apuvälineitä, joilla muutetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteita ja niiden toimintaa. Proteesit ovat ulkoisia apuvälineitä, joilla korvataan kehon osia, jotka puuttuvat kokonaan tai osittain. Kohtaan sisältyvät esim. kehon omalla tai ulkoisella voimanlähteellä toimivat tukilaitteet ja proteesit, kosmeettiset proteesit ja ortopediset jalkineet. Kohtaan eivät sisälly endoproteesit, jotka eivät kuulu tämän kansainvälisen standardin soveltamisalaan.

Ortoosi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun kyseessä on lääketieteellisesti todettu vamma tai sairaus, joka aiheuttaa pitkäkestoisen ja merkittävän toimintakyvyn haitan. Apuvälineen pitkäaikainen tarve tulee kirjata asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Toistaiseksi olevaan lainaan luovutettuja ortooseja uusitaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella ottaen huomioon ortoosin kunto, kuluminen ja lapsilla kasvusta johtuva tarve.

Akuuteissa tilanteissa (esim. leikkauksen, traumausten, rasisustilojen ja muiden akuuttien sairauksien jälkeen) ortoosi luovutetaan määräaikaiseen lainaan hoitavasta yksiköstä hoitoon liittyvänä jatkohoitona.

Yksityissektorin suorittamien leikkausten jälkeen tarvittavat ortoosit luovutetaan osana hoitokokonaisuutta toimenpiteen tehneestä organisaatiosta.

Vapaa-ajalla tarvittavia ortooseja (esim. eri urheilulajeissa käytettävät ortoosit) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Asiakas voi varata fysio- ja toimintaterapiasta ortooseihin liittyvän arviointi- ja ohjauskäynnin sähköisen asioinnin kautta tai puhelimitse ajanvarauksen numerosta. Asiakas voi myös asioida Armilan ja Honkaharjun apuvälinelainaamoissa, joihin ei tarvita ajanvarausta. Akuuteissa tilanteissa ortoosi luovutetaan määräaikaiseen lainaan. Laina-ajan päätyttyä tilanne arvioidaan uudelleen. Lisäksi markkinoilla on kevytortooseja, joita asiakkaat voivat itse hankkia.

06 03 Vartalon, selkärangan ja kallon ortoosit

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan selkärangan ja kallon alueen hermo-, lihas- ja luustorakenteita sekä niiden toimintaa. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet voivat olla säädettävissä yksittäisen käyttäjän tarpeisiin tai ne voivat olla heti käyttövalmiita, jolloin säätäminen ei ole mahdollista tai tarpeen.

Vartalon ja selkärangan ortooseihin kuuluvat lannerangan ja ristiselän tuet (tukiliivit), ristisuoliluunivelen tuet (SI-tuet), rintarangan tuet (esim. ryhtituki) ja kaularangan tuet (tukikaulurit).

Vartalon, kaula- ja selkärangan ortooseja voidaan luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemien tutkimusten ja toteaman tarvearvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla on lääketieteellisesti todetusta perussairaudesta johtuva rangan virheasento, instabiliteetti, vaikea osteoporoosi ja kompressiomurtuma tai vaikea skolioosi ja siitä aiheutuva kiputila, joka haittaa merkittävästi henkilön suoriutumista päivittäisen elämän toiminnoista ja ortoosin käytöllä arvioidaan saavutettavan merkittävää hyötyä toimintakykyyn.

06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon ristiselän alueen.

06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon lannerangan ja ristiselän alueen.

06 03 07 Rintarangan ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan alueen

06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan, lannerangan ja ristiselän alueen.

Eksoten toimintaohje:

Skolioosin hoidossa tukien arviointi ja hankinta on keskitetty ortopedian yksikköön. Lasten skolioosin hoidossa käytettävä ortoosi myönnetään aina erikoissairaanhoidosta. Aikuisten skolioosin hoidossa tarvittava ensimmäinen ortoosi myönnetään erikoislääkärin tekemän arvioinnin perusteella erikoissairaanhoidosta. Ortoosin uusinta tehdään hoitovastuun mukaan joko keskussairaalasta tai avoterveydenhuollosta.

06 03 12 Kaularankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain niskan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivel.

06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan ja rintarangan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

06 03 18 Kaula-rinta-lanneortoosit sekä ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan, rinta- ja lannerangan sekä ristiselän alueen, mukaan lukien ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun liitoskohdan. Kohtaan sisältyvät esim. pään ja kaularangan välinen nivel.

06 04 Vatsan ortoosit

Ortoosit jotka kattavat kokonaan tai osittain vatsan alueen.

06 04 03 Vatsalihasten tuet

Tuet, jotka tukevat vatsaa

Vatsalihasten tuki voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä pitkäaikaiseen tarpeeseen tukemaan heikentyneitä vatsalihaksia vatsaontelopaineen lisäämiseksi.

06 04 06 Tyrätuet

Tuet jotka tukevat tyrää ja pitävät sen paikallaan. Kohtaan sisältyvät tyrähihnat, -vyöt ja -kannattimet sekä tyrähousut.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tyrä ei ole leikattavissa.

Eksoten toimintaohje

Tyrävyö voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena potilaalle, joka odottaa tyräleikkausta tai jonka tyrä hoidetaan konservatiivisesti. Luovutuksen perusteena on lääkärin tekemä arvio tyrävyön käytön välttämättömyydestä johtuen tyrän koosta tai sen aiheuttamasta kivusta. Päätöksen ensimmäisen tyrävyön luovuttamisesta tekee hoitovastuussa oleva lääkäri.

Kun tyrä aiheuttaa lievää haittaa, ei tyrävyötä luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tyrävyö/-housut voidaan hankkia joko hyvinvointiasemilta tai keskussairaalaasta potilaan hoitovastuun mukaisesti. Pitkäaikaistarve tulee lääkärin kirjata, jolloin uusintaan ei tarvita lääkärikäyntiä.

06 06 Yläraajan ortoosit

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan yläraajojen alueen hermo-, lihas- ja luustojärjestelmien rakenteita ja toiminnallisia ominaisuuksia. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet ovat joko säädettäviä, jolloin ne täytyy säätää yksittäiselle käyttäjälle, tai heti käyttövalmiita, jolloin niitä ei ole tarpeen säätää yksittäiselle käyttäjälle.

Yläraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan yläraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosin käyttö voi mahdollistaa yläraajan käyttämisen ja toiminnan ja siten parantaa tai ylläpitää asiakkaan nykyistä toimintakykyä tai ehkäistä sen heikentymistä.

Yläraajaortooseja voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaalla on lääketieteellisesti todettu pitkäaikainen, toimintakykyä oleellisesti alentava vamma tai sairaus, jonka vuoksi on tarve yhden tai useamman nivelen tukemiseen, immobilisoimiseen tai kuormituksen ja kivun vähentämiseen ja tukemaan toimintakykyä pitkäaikaisesti.

06 06 03 Sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain sormen alueen.

06 06 06 Kämmenortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain käden alueen

06 06 07 Kämmen-sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kämmenen ja sormen/sormet

06 06 12 Ranne- ja kämmenortoosit

Ortoosit, jotka kattavat ranteen ja kokonaan tai osittain kämmenen alueen

06 06 13 Ranne-, kämmen- ja sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat ranteen, kämmenen ja yhden tai useamman sormen

06 06 15 Kyynärnivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärnivelen.

06 06 20 Kyynärvarren ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärvarren ja jotka saattavat kattaa kyynär- tai rannenivelen, esimerkiksi murtuman hoidossa.

06 06 21 Olkanivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärvarren ja jotka saattavat kattaa kyynär- tai rannenivelen, esimerkiksi murtuman hoidossa.

06 06 25 Olkavarren ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat olkavarren ja jotka saattavat kattaa olka- tai kyynärnivelen, esimerkiksi murtuman hoidossa.

Eksoten toimintaohje:

Ortoosin tarvearvion tekee lääkäri tai fysio-/toimintaterapeutti. Ennaltaehkäisevän tuen luovuttaminen esim. reumapotilaalle on perusteltua, kun nivelen vaurio tai instabiiliteetti alentaa ilman tukea merkittävästi toimintakykyä tai aiheuttaa sekundaarihaittaa.

Apuvälineen pitkäaikainen tarve tulee olla kirjattuna asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin. Ortoosien käyttöä tulee seurata vaikuttavuuden toteamiseksi.

06 12 Alaraajan ortoosit

Ortoosit, jotka on suunniteltu muokkaamaan alaraajojen hermo-, lihas- ja luustorakenteiden rakenne- ja toimintaominaisuuksia, jotka voivat olla räätälöityjä tai esivalmistettuja; esivalmistetut laitteet voivat olla säädettäviä tai käyttövalmiita.

Tähän luokkaan sisältyvät sekä alaraajaortoosit että ortopediset jalkineet.

Alaraajaortooseihin kuuluvat lonkka-, polvi- ja nilkkaortoosit sekä jalkateräortoosit. Ortoosit voivat olla staattisia tai dynaamisia. Yleensä alaraajan ortoositarve on pitkäaikainen (esimerkiksi Dafo-tuki CP-vammaiselle, peroneustuki hemiplegiaa sairastavalle tai polvi-/nilkkatuki, kun nivel on instabiili).

Alaraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan alaraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosi voi mahdollistaa alaraajan toiminnan ja sillä voidaan vaikuttaa asiakkaan toimintakykyyn ylläpitävästi ja ennaltaehkäistä tilanteen pahenemista. Apuvälinealan asiantuntija ohjaa asiakkaalle ortoosin käytön ja sen käyttöä tulee seurata esim. fysioterapiakäyntien yhteydessä.

Akuuteissa tilanteissa alaraajaortoodit luovutetaan hoitovälineinä (esim. murtuman hoitoon kipsin tilalla erilaisissa akuuteissa tilanteissa).

Eksoten toimintaohje:

Päivystyksessä tulee olla riittävä valikoima erikokoisia ja – tyyppisiä akuuttihoitoon tarvittavia ortooseja. Nämä ortoosit luovutetaan hoitovälineinä esim. murtuman hoitoon kipsin tilalla.

06 12 03 Jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain jalkaterän alueen. Kohtaan sisältyvät esim. ortopediset kengät, jalkineissa käytettävät pohjalliset ja täytteet, pehmusteet, jalkaholvin tuet, kantalaput ja -suojuukset sekä tukipohjalliset. [Jalkineet, ks. 09 03 42](#)

Kansainvälisessä luokituksessa on 06 12 03 Jalkateräortoosit -luokkaan sisällytetty myös erityisjalkineet (ks. yllä luokitusteksti). Tämän luokan alla käsitellään tukipohjalliset ja erityisjalkineet omina kappaleinaan.

TUKIPOHJALLISET

Jalkateräortoosi (tukipohjallinen tai osajalkateräortoosi) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaalla on

- perussairauteen tai pysyvään vamman jälkitilaan tai synnynnäiseen epämuodostumaan liittyvä vaikea nilkan ja/tai jalkaterän virheasento ja
- em. syistä johtuva, kävelyä vaikeuttava toimintahäiriö tai kiputila ja
- jalkateräortoosilla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä asiakkaan kävellyyn.

Jalkateräortoosia käytetään ensisijaisesti asiakkaan itse ostamien jalkineiden kanssa.

Kun kyseessä on esimerkiksi Mortonin neuralgia, hallux valgus, plantaarifasciitti ilman muita rakenteellisia ja/tai toiminnallisia vaikeuksia, ei jalkateräortoosia luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Leikkausten yhteydessä syntyneissä alaraajojen pituuseroissa erikoislääkäri (yleensä ortopedi) määrittelee pituuserokorjauksen tarpeen ja määrän. Pienissä korjauksissa riittää asiakkaan itse hankkima kengän sisälle laitettava kantakorotus.

Haavanhoitopohjallisia ja -tuotteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Jalkateräortoosi pitkäaikaiseen käyttöön voidaan luovuttaa haavahoitojen päätyttyä.

Varpaiden välissä käytettäviä tavanomaisia, kuluttajatuotteena saatavia tukia ei luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

06 12 03 01 Varvastuet

Ortoosit, jotka kattavat yhden tai useamman varpaan

06 12 03 02 Tukipohjalliset

Kohtaan sisältyvät korottavat tukipohjalliset ja muotoillut tukipohjalliset sekä näiden yhdistelmät

06 12 03 03 Osajalkateräortoosit

Ortoosit jotka kattavat jalkaterän kokonaan tai osittain ja jäävät nilkkanivelen alapuolelle.

Eksoten toimintaohje:

Tukipohjallisten ja osajalkateräortoosin arviointi edellyttää lääkärin, jalkaterapeutin tai fysioterapeutin tekemää tarvearviota.

Edellytyksenä luovuttamiselle on, että tukipohjallisista tai osajalkateräortoosista on merkittävää hyötyä. Ennen hankintaan ryhtymistä tulee varmistaa asiakkaan motivaatio käyttää tukipohjallisia tai osajalkateräortoosia. Lisäksi asiakkaan tulee pääsääntöisesti itse hankkia niihin soveltuvat jalkineet. Ohjausta jalkineiden hankintaan asiakas saa apuvälinealan asiantuntijalta, jalkaterapeutilta tai tukipohjallisten palveluntuottajalta.

Jalkojenhoitaja tai jalkaterapeutti voi valmistaa yksilölliset, asentoa korjaavat, keventävät tai suojaavat jalkateräortoosit, mm. haavanhoitopohjalliset ja silikonioroosit yksilöllisen tarpeen mukaan tai palvelu voidaan ostaa palveluntuottajalta sovittujen toimintakäytäntöjen mukaisesti.

Jos tukipohjallisten tai osajalkateräortoosin tarve on jatkuva, tulee tästä olla lääkärin kirjaus. Potilaalle annetaan ”Saate jalkaterapeutille ja apuvälineteknikolle” (löytyy Lifecare -> Linkit->Yleinen kansio-> 6. Lomakkeet tulostettavat-> ”Saate jalkaterapeutille ja apuvälineteknikolle”). Asiakas valitsee saatteessa olevista palveluntuottajista omansa ja vie saatteen mukanaan palveluntuottajalle. Valittu palveluntuottaja lähettää kustannusarvion apuvälinekeskukseen sähköpostiosoitteeseen: eksote.apuvalinemaksusitoumukset@eksote.fi maksusitoumusta varten. Tukipohjallisten ja osajalkateräortoosien uusinnan yhteydessä, asiakas ohjataan ottamaan suoraan yhteyttä apuvälinekeskukseen, p. 040 728 4632, uuden saatteen saamiseksi. Merkintä saatteen ja maksusitoumuksen tekemisestä kirjataan Lifecareen.

Terveystieteiden henkilöillä on mahdollisuus merkitä Apuväline Maksusituus (apupk1) –ajanvarauskirjalle asiakkaan nimi, syntymäaika ja uusinnan tarve. Apuvälineasiantuntija huolehtii asian hoidosta.

Tukipohjallisten ja osajalkateräortoosien käyttöä tulee seurata. Seuranta tapahtuu yksilöllisesti laaditun jatkosuunnitelman mukaisesti.

Kengän korotus

Kengän korotus voidaan luovuttaa jos alaraajojen pituusero on n. 2 cm ja siitä on selkeästi potilaalle haittaa (kipua, toimintakyky heikentynyt/alentunut). Arvio tehdään kliinisesti, röntgen tutkimusta ei vaadita. Testaus tehdään korotuslevyillä. Jos korotustarve on n. 1 cm, suositellaan potilasta lisäämään kenkään sisäisiä pohjallisia tai kantakorotuksia. Suurempi korotus tehdään yleensä kengän ulkopuolelle.

ERITYISJALKINEET

Erityisjalkineilla tarkoitetaan kaikkia luokkiin 06 12 03 04 – 06 12 03 07 kuuluvia jalkineita.

Erityisjalkineiden tarpeen arviointi edellyttää sekä erityisjalkine- että arviointiosaamista.

Jalkineeseen tehtävä muutos ([luokka 06 12 03 04](#)) alaraajojen pituuseron vuoksi on tarpeellinen, kun

- pituusero aiheuttaa toiminnallista haittaa ja
- korjaus pohjallisella ei ole riittävä ja
- pituusero on hoitavan tahon tekemällä mittausten menetelmällä 2 cm tai enemmän (lapsilla 1 cm)

Eksoten toimintaohje:

Pääsääntöisesti luovutetaan kengän korotukset kolmiin kenkiin kahden vuoden välein, joka on normaali kenkien hankintarytmi. Kasvuiässä huomioidaan kasvun vaikutus kenkien korotusten luovutustiheyteen. Kengän korotuksen purkua ei korvata.

Lonkan tekonivelleikkauksesta aiheutuneen pysyvän pituuseron korjaamiseen käytettävä kengän korotus kustannetaan lääkinällisenä kuntoutuksena.

Lonkkaleikkauksen jälkeinen korotuksen tarpeen arvio jää yleensä hyvinvointiaseman fysioterapeutin tehtäväksi. Asiakkaan käydessä kirurgian poliklinikalla kontrollikäynnillä 2-3 kk:n kuluttua voi arvion tehdä myös ortopedi.

Muunnellut valmisjalkineet ([luokka 06 12 03 05](#)) voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun

- asiakkaalla on perussairaudesta, vamman jälkitilasta tai synnynnäisestä epämuodostumasta aiheutuva vaikea nilkan ja/tai jalkaterän epänormaali muoto, virheasento ja/tai toimintahäiriö, eikä hyvälaatuinen tavanomaisena kuluttajatuotteena saatava jalkine ole riittävän tukeva tai sen rakenne ei sovellu asiakkaan tarpeeseen

- erityisjalkineet ovat välttämättömät päivittäiseen tai säännölliseen käyttöön ja / tai
- siitä on merkittävää hyötyä asiakkaan kävelyyn tai
- asiakas tarvitsee erityistä tukea jalkaterän tai nilkan alueelle seisomatelineharjoittelun tai itsenäisen siirtymisen mahdollistamiseksi.

Ortopediset mittajalkineet ([06 12 03 06](#)) tai yksilöllisesti valmistettavat ortopediset jalkineet ([06 12 03 07](#)) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä esimerkiksi, kun asiakkaalla on

- voimakkaasti deformatunut jalka, kivulias deformiteetti tai alaraajan huomattava pituusero, joka aiheuttaa huomattavaa toimintakyvyn alenemaa ja
- kevyemmät ratkaisut (omiin jalkineeseen tai muunneltuihin valmisjalkineisiin tehtävät yksilölliset muutostyöt) eivät ole mahdollisia.

Diabeetikoilla huomioidaan lisäksi riskiluokitus (riskiluokka 2, suojatunto puuttuu ja jalassa on rakennevirhe tai riskiluokka 3, aiempi jalkahaava tai amputaatio).

Mikäli asiakkaalla on avoimia haavoja, tulee ne hoitaa ennen kuin erityisjalkineiden arviointi ja luovuttaminen on mahdollista.

Erytisjalkineiden uusimistarve on yksilöllinen ja tarve niiden uusimiselle aiheutuu yleensä asiakkaan jalan muutoksista tai jalkineiden kulumisesta. Asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan luovutetaan kesä- ja talvijalkineet sekä sisäjalkineet.

Hoitoon liittyviä hoitojalkineita ei luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena. Kipsikengät ovat hoitovälineitä, eikä niitä luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Tavanomaisia, kulutustuotteena saatavia jalkineita (esim. keinukengät) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Työturvallisuuden kannalta välttämättömät erityisjalkineet kustantaa ensisijaisesti työnantaja.

06 12 03 04 Muunnellut valmisjalkineet

Sarjavalmisteiset jalkineet, joita on muunneltu yksilöllisten tarpeiden mukaan. Kohtaan sisältyvät jalkineiden korotukset, keinupohjat ja muut jalkineiden muutostyöt.

06 12 03 05 Ortopediset valmisjalkineet

Valmiina saatavat sarjavalmisteiset jalkineet, joissa on erityisiä rakenne- ja toimintaominaisuuksia.

06 12 03 06 Ortopediset mittajalkineet

Jalkineet, jotka valmistetaan (kootaan jalkineaihioista) asiakkaan jaloista otettujen mittojen mukaan ja jotka eivät edellytä yksilöllisesti valmistettua lestiä. Valmistuksessa käytetään valmista lestiä, johon lisätään tarvittavat rakenteelliset tai toimintaan vaikuttavat ominaisuudet

06 12 03 07 Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistettavat

Jalkineet, jotka valmistetaan yksilölliselle lestille asiakkaan mittojen ja tarpeiden mukaan.

06 12 06 Nilkka- jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen.

Nilkkaortoosi voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on perussairaudesta, pysyvästä vamman jälkitilasta tai synnynnäisestä epämuodostumasta aiheutuva vaikea nilkan virheasento ja/tai toimintahäiriö, mikä vaikeuttaa merkittävästi päivittäistä liikkumista tai aiheuttaa merkittävän kiputilan. Luovutuksen edellytys on, että nilkka-jalkateräortoosilla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä asiakkaan päivittäisissä toiminnoissa.

Dynaamisella ortoosilla pyritään jalkaterä tukemaan keskiasentoon. Ortoosi ohjaa kävelyä mahdollisimman luonnolliseen malliin ja voi mahdollistaa kävelyn jopa ilman apuvälinettä. Dynaamisia ortooseja voidaan luovuttaa käveleville lapsille ja aikuisille sekä kävelemään opetteleville lapsille, kun sairaudesta tai vammasta aiheutuva syy (esim. spastisuus) heikentää jalan kontrollia.

Akuutit leikkausten jälkeiset tai hoitoon välittömästi liittyvät ortoosit katsotaan hoitovälineiksi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia (esim. elastisia tukia tai kevyttä kompressiota antavia tukia) ei luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena.

Eksoten toimintaohje:

Plantaarifaskiitin hoitoon voidaan luovuttaa määräaikaiseksi hoitovälineenä kaukalomallinen ortoosi. Sukka- tai geelikeventeisiä ortooseja ei pääsääntöisesti luovuteta vaan potilas ohjataan itse ostamaan ne hygieniasyistä.

Tehdasvalmisteiset peroneustuet voidaan luovuttaa potilaalle, jolla on pitkäaikainen, pysyvä vamma, sairaus tai toimintakyvyn alenema.

Teippauksen tai idealsiteen korvaavia valmiita kevyttukia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Fysioterapeutti/apuvälineasiantuntija voi lainata asiakkaan tarvitsemia nilkka- ja jalkateräortooseja yksilöllisen harkinnan mukaan.

Yksilöllisesti valmistettuja dynaamisia nilkkaortooseja ovat esim. Dafo-ortoosit. Dafoja käytetään kun jalkaterän sekä kantaluun virheasentojen lisäksi täytyy korjata nilkan sivuttaissuuntaista asentoa esim. selkäydinvammaisella tai hemiplegia potilaalla. Muita dynaamisia nilkkaortooseja ovat mm. erilaiset ortoosit, joissa varpaat ovat vapaana ja joita voidaan käyttää pitkän aikaa esim. lapsella jalkaterän pituuskasvun vuoksi, peroneustuet, jotka on valmistettu kourumaiseksi muovista tai hiilikuidusta, ja siihen kuuluu olennaisena osana yksilöllisesti rakennettu pohjallinen sekä FO- ortoosit, joita käytetään mm. laukaisemaan jalkapohjan spastisuutta.

Yksilöllisesti valmistettavat peroneustuet voidaan valmistaa ja luovuttaa potilaalle, jolla on pitkäaikainen, pysyvä vamma, sairaus tai toimintakyvyn alenema ja fysioterapeutti on huolellisesti arvioinut, etteivät valmistuotteet sovellu.

Potilas hankkii pääsääntöisesti dynaamisten nilkkaortoosien kanssa käytettävät jalkineet itse. Jalan rakenteesta johtuvasta syystä voidaan dynaamisen nilkkaortoosin lisäksi luovuttaa jalkineet lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 09 Polviortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvinivelen.

Polviortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- asiakkaalla on perussairauteen tai pysyvän vamman jälkitilaan liittyvä vaikea polven virheasento ja/tai toimintahäiriö ja
- joka vaikeuttaa merkittävästi päivittäistä liikkumista ja
- luovutuksen edellytyksenä on myös, että nilkka-jalkateräortoosin käytön arvioidaan merkittävästi parantavan asiakkaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumista.

Akuuttivammojen hoidossa käytettäviä polviortooseja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Polviortoosista on todettu olevan hyötyä polvilumpion ja muissa polven etuosan kiputiloissa, epävakaan polven tukemisessa, sivu- ja ristisiteiden vammoissa ja alkavassa nivelrikossa. Eksoten fysioterapeutti tai lääkäri voi suosittaa polvituen kokeilua. Mikäli seurannassa todetaan, ettei perustuesta ole riittävästi apua, voidaan harkita polvitukea, jossa on sivujäykisteet, erillinen polvilumpion tuki, tukea lisääviä hihnoja, jotka jäykistävät tai ohjaavat kuormitusta ongelmasta riippuen.

Polviortoosia käytetään nivelrikon, instabiilin (epävakaan) polven, toistuvien patellaluksaatioiden (polvilumpion sijoiltaanmenojen) hoidossa sekä sivu- ja ristisiteiden vammoissa. Keskussairaalan lääkäri/ortopedi suosittelee yksilöllisiä tai yleistukia vakavissa, akuuteissa vammoissa ja niiden hoidossa tai leikkauksen jälkeen kuntoutumisen tukena. Nämä tuet/ortoosit lainataan joko Eksoten fysioterapiasta tai hankitaan tarvittaessa maksusitoumuksella. Polviortoosin hankinnassa tulee huomioida vakuutusyhtiöiden korvausvelvollisuus erityisesti urheilu-, työtapaturma- ja liikennevammoissa.

Potilaat, joilla on polven instabiliteettia ja/tai nivelsidevammoja, tulevat yleensä ortopedin arvioon. Potilas saa tarvittaessa lähetteen polviortoosin käyttöön ja hankintaan. Yleensä käyttötarve on määräaikainen. Polvivammoissa saranatuen tarve on usein 6 viikon ajan. Keskussairaalassa saranatuellisia polviortooseja on fysioterapian varastossa ja kipsipoliklinikalla. Jos

sopivaa polviortoosia ei ole lainattavissa, hankitaan ortoosi maksusitoumuksella, esimerkiksi takaristisiteen vamman jälkeinen tuki.

Toistuvan patellaluksaation hoidon suunnittelee ortopedi. Potilas saa tarvittaessa lähetteen patellatuen (polvilumpiotuen) käyttöön ja lainaukseen. Yleensä käyttötarve on määräaikainen. Patellatukia on keskussairaalan fysioterapian varastossa ja kipsipoliklinikalla sekä hyvinvointiasemien apuvälinelainaamoissa.

Valgisoiva/varisoiva polviortoosi luovutetaan potilaalle, jolla on todettu polven natiiviröntgenkuvassa nivelrikkoa. Polvessa voi olla varus- tai valgusvirheasentoa (länkisääri/pihtipolvi). Lisäksi potilaalla on toimintakykyä haittaavaa liike- ja kuormituskipua päivittäisissä toiminnoissa. Valgisoiva/varisoiva ortoosi sopii potilaalle, jolle polven tekonivelleikkaus ei ole vielä ajankohtainen. Potilaan on oltava sitoutunut käyttämään polviortoosia. Polviortoosin hankintaa varten potilas tulee keskussairaalan ortopedian poliklinikan asiantuntijafysioterapeutin vastaanotolle. Potilas tarvitsee ortoosia varten keskussairaalan ortopedin lähetteen tai perusterveydenhuollon fysioterapeutin suosituksen. Ortopedian poliklinikan fysioterapeutti tekee perustutkimuksen ja toimintakykykyselyn sekä ohjaa potilaalle omatoimiset harjoitukset. Samalla fysioterapeutti kirjoittaa saateen apuneuvoteknikolle ortoosin hankkimiseksi ja sopii seuranta-ajan (puhelu- tai vastaanottoaika yhden kuukauden päähän ortoosin käyttöönotosta). Ortoosin käyttöongelmissa potilas on yhteydessä ortoosin hankintapaikkaan. Ortoosit palautetaan apuvälinekeskukseen käyttötarpeen loputtua.

Urheilu- ja harrastustuet eivät kuulu lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettaviin apuvälineisiin, tarvittaessa hankinta omakustanteisesti.

Kevyt sukkamainen, elastinen polvituki ei ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline, tarvittaessa hankinta omakustanteisesti.

06 12 12 Polvi- Nilkka- jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvi- ja nilkkanivelet sekä jalkaterän.

Polvi-, nilkka-, jalkateräortoosi voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on pitkäaikaiseen sairauteen tai vammaan liittyvä vaikea alaraajan virheasento, toimintahäiriö ja kiputila, jotka vaikeuttavat liikkumista ja toimintakykyä sekä ortoosin käytön arvioidaan merkittävästi parantavan asiakkaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumista.

06 12 13 Sääriortoosit

Ortoosit, jotka kattavat alaraajan sääriosan.

Harrastuksissa käytettäviä sääriortooseja (säärisuojia) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 15 Lonkkaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkkanivelen.

Lonkkaortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä esimerkiksi seisoma-asennon tukemiseen tai liikkumisen apuvälineeksi kuntoutuksesta vastaavan lääkärin tai kuntoutustyöryhmän tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Lonkkaluksaation hoidossa käytettävät ortoosit ja tynnyt ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Reisiluunkaulan murtumia ehkäisevät lonkkasuojat (lonkkahousut) eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Hoitoyksikkö tai asiakas voi hankkia ne itse.

06 12 16 Lonkka-polviortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkka- ja polvinivelet.

Lonkka- ja polviortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena pystyasennon ja askeltamisen tukemiseksi silloin, kun pystyasennon hallinta ja käveleminen eivät sairauden tai vamman aiheuttaman lihasten heikkouden tai liikkeen koordinaation puutteellisuuden vuoksi onnistu. Tarvearvioinnin tekee kuntoutuksesta vastaava lääkäri tai kuntoutustyöryhmä.

06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkka-, polvi- ja nilkanivelet sekä jalkaterän.

Ortoosi voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena asiakkaalle, kun seisominen ja kävely ei vammaan tai sairauden aiheuttamien lihasten heikkouden tai liikkeen koordinaation puutteellisuuden vuoksi onnistu ilman tukisidoksia. Tarvearvioinnin tekee asiakkaan kuntoutuksesta vastaava lääkäri tai kuntoutustyöryhmä.

06 12 99 Alaraajaortoosien lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. pehmusteet ja remmit.

06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit

Välineet, jotka on suunniteltu kompensoimaan motorisen toiminnan menetystä sähköisen stimulaation avulla (FES). Kohtaan sisältyvät esim. toiminnalliset sähköiset stimulaattorit ja hybridiortoosijärjestelmät, joita käytetään yhdistettyinä mekaanisiin ortooseihin hybridiortooseissa. [Stimulaattorit, joita ei käytetä ortooseina, ks. 04 27.](#)

Toiminnallisten hermo-lihasstimulaattoreiden ja hybridiortoosien vaikuttavuusarviointi sekä valtakunnalliset yhtenäiset luovutusperusteet ovat valmistelussa.

06 18 Yläraajan proteesit

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia yläraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset yläraajaproteesit.

Yläraajaproteesit luokkaan kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut yläraajan proteesit. Yläraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on sekä mekaanisia että prosessoriohjattuja niveliä, esim. proteesissa on prosessoriohjattu nyrkki, mutta mekaaninen kyynärnivel. Luokkaan kuuluvat myös yläraajaproteesien kosmetiikat, tuppiosat ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit.

Yläraajaproteesit jaetaan passiivisiin ja aktiivisiin proteeseihin. Passiivisissa yläraajaproteeseissa ei ole liikkuvia osia, mutta niitä voidaan käyttää apuna erilaisissa toiminnoissa, kuten kantamisessa. Aktiivisissa proteeseissa liike tuotetaan joko mekaanisesti valjas- ja kaapelisysteemeillä jäljellä olevan lihastoiminnan avulla tai myoelektrisesti proteesin sisään asennettujen elektrodeiden avulla. Mekaanisella proteesilla voidaan aikaansaada mm. peukalo-etusormiote. Prosessoriohjattu yläraajaproteesi mahdollistaa käyttäjän aktiivisen tarttumaotteen ja symmetrisyyden.

Proteesin arviointi edellyttää erityistä asiantuntemusta ja moniammatillista arviointia (lääkäri, apuvälineteknikko ja toimintaterapeutti/ fysioterapeutti/). Amputaatiotyngän ongelmat ja niiden hoito edellyttävät usein erityisasiantuntemusta.⁵³

Yläraajaproteesi voidaan luovuttaa synnynnäisen yläraajan poikkeaman tai tapaturman / sairauden vuoksi tehdyn yläraaja-amputaation vuoksi. Amputaation jälkeinen ensimmäisen proteesin luovuttaminen perustuu asiakkaan yleiskuntoon, toipumiseen ja sairauden ennusteeseen.

Apuvälineratkaisua tehtäessä otetaan aina huomioon asiakkaan motivaatio ja sitoutuminen proteesin käyttöön. Proteesin valinnassa otetaan huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet, yläraajan jäljellä oleva toimintakyky, asiakkaan elämäntilanne, aktiivisuus, työ ja harrastukset ja proteesin käyttötarkoitus.

Prossessoriohjattu proteesi voidaan luovuttaa moniammatillisen asiantuntijaryhmän arvion perusteella seuraavasti:

Aikuiset:

- Toisen tai molemmat yläraajansa menettäneelle asiakkaalle proteesin käyttötarkoituksen, asiakkaan aktiivisuuden ja elämäntilanteen perusteella (esim. opiskelu, ammatti/työ).
- Proteesin käyttäjä on motivoitunut proteesin käyttöön.

⁵³ [Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2019:2, s. 309](#)

- Prosessiohjattu yläraajaproteesi lisää asiakkaan itsenäistä toimintaa ja mahdollistaa omatoimisen suoriutumisen päivittäisistä toiminnoista tai työssä.
- Proteesin luovuttamista edeltävät testaukset ja käytön harjoittelu.

Lapset:

- Kosmeettisen proteesin käyttö aloitetaan jo hyvin pienenä.
- Synnyntäisessä yläraajapuutoksessa prosessoriohjatun proteesin hankintaa tulee harkita 2 -3 vuoden iässä.
- Proteesia arvioitaessa selvitetään sekä lapsen että huoltajien motivaatio ja sitoutuminen opettaa lasta prosessoriohjatun proteesin käyttäjäksi.

Kosmeettinen proteesi on kevyt ja se valmistetaan vastaamaan ulkonäöltään ja mittasuhteiltaan vastakkaista raajaa. Kosmeettinen kyynärvarsiproteesi mahdollistaa tukeutumisen ja kevyiden taakkojen kantamisen.

Kosmeettinen proteesi voidaan luovuttaa asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja moniammatillisen asiantuntijaryhmän (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti) tekemän arvioinnin perusteella.

Proteesin korjaus/huolto/uusinta tarpeen ilmetessä, tulee asiakkaan aina ensin ottaa yhteys hoitovastuussa olevaan yksikköön.

06 18 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset yläraajaproteesit

Välineet, jotka korvaavat yläraajan osan ja joilla on vain kosmeettinen tarkoitus.

06 18 03 Osakämmenproteesit

Välineet, jotka korvaavat amputaatiosta tai synnyntäisestä poikkeamasta johtuvat, kämmenen tai sormien puutokset. Kohtaan sisältyvät esim. sormiproteesit.

06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta rannenivelestä tapahtuneen amputaation tai synnyntäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 09 Kyynärvarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta kyynär- ja rannenivelten välisestä amputaatiosta tai synnyntäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 12 Kyynäreksartikulaatioproteesi

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta kyynärnivelistä tapahtuneen amputaation tai synnyntäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 15 Olkavarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta olka- ja kyynärnivelen välisestä amputaatiosta tai synnyntäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta olkanivelestä tapahtuneen amputaation tai synnyntäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 21 Hartiaproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta lapaluu-rintakehä ja rintalasta-solisluu -nivelistä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

Eksoten toimintaohje:

Yläraajaproteesin arvio ja hankinta tehdään Apuvälinekeskuksen Apuva-poliklinikalla.

Proessoripohjaisten proteesien arviointi, sovittaminen ja käyttöönotto proteesia tarvitsevalle potilaalle on keskitetty HUS Apuvälinekeskukseen aikuisten osalta ja Uuteen Lasten sairaalaan lasten osalta.

06 24 Alaraajan proteesit

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia alaraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset alaraajaproteesit.

Alaraajaproteeseihin kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut alaraajan proteesit. Alaraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on sekä mekaanisia että prosessoripohjaisia niveliä, esim. proteesissa on prosessoripohjainen polvi, mutta mekaaninen nilkkanivel. Luokkaan kuuluu myös alaraajaproteesien kosmetiikat, tuppiosat ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit. Ensiproteesi on aina mekaaninen proteesi.

Proteesin arviointi edellyttää erityistä asiantuntemusta ja moniammatillista arviointia (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti). Amputaatiotyngän ongelmat ja niiden hoito edellyttävät usein erityisasiantuntemusta.

Alaraajaproteesi voidaan luovuttaa synnynnäisen poikkeavuuden, tapaturman tai muusta syystä tehdyn amputaation jälkeen, kun alaraaja puuttuu osittain tai kokonaan. Alaraajaproteesi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä jäljellä olevan toimintakyvyn ja proteesin käyttötarkoituksen perusteella (esim. siirtyminen, lähiympäristössä liikkuminen, työ, harrastukset). Amputaation jälkeen luovutettava ensimmäisen proteesin luovuttaminen perustuu asiakkaan yleiskunnon, toipumisen, sairauden ennusteen ja käyttömotivaation perusteella.⁵⁴ Alaraajaproteesin valinta perustuu moniammatillisen asiantuntijaryhmän arvioon ja asiakkaan aktiivisuustasoon.

Proteesin käytön aktiivisuustasot:

1. vain kosmeettisen proteesin käyttö
2. sisällä kävely, asiakas tarvitsee kävelyn apuvälineen proteesin lisäksi, kävelymatka ja – aika ovat rajoittuneet
3. rajoittunut ulkona kävely, asiakas kävelee ulkona hitaasti, selviytyy matalasta korokkeesta ja vähäisestä alustan epätasaisuudesta, yli 100 - 200 metrin matkoilla tarvitsee kävelyn apuvälinettä
4. toiminnallinen kävely, asiakas kävelee ulkona, kykenee vaihtelevaan kävelynopeutta, terveeseen henkilöön verrattuna kävelynopeus ja -matka ovat vähäisempiä, selviytyy hyvissä olosuhteissa työssä ja harrastuksissa
5. kävely vaativissa olosuhteissa, asiakas kävelee ulkona rajoituksitta, kävelymatka- ja aika eivät ole rajoittuneet, proteesin tulee kestää vaativaa ponnistusta, kiertoa ja iskua.

Proteesin käytön opetukseen ja harjoitteluun tulee varata riittävästi aikaa. Käytön seuranta kirjataan kuntoutussuunnitelmaan. Yksilöllisessä alaraajaproteesitarvearviossa tulee huomioida sen hetkinen - ja tavoiteltava aktiivisuustaso, johon asiakkaalla on mahdollisuus kuntoutua.

Kosteissa tiloissa käytettävä kylpyproteesi voidaan luovuttaa asiakkaalle yksilöllisen tarpeen mukaan, kun se mahdollistaa esim. omatoiminen peseytyminen tai uimahallilla käymisen. Kylpyproteesin arvio tehdään yleensä aikaisintaan ½ - 1 vuoden kuluttua ensimmäisen proteesin käyttöönotosta. Silloin tynkä on tullut lopulliseen muotoonsa ja kylpyproteesin

⁵⁴ [Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvitys 2019:2, s. 309](#)

käyttö on perusteltua. Tavanomaisessa peseytymisessä suihkutuoli voi olla toimivampi ja turvallisempi vaihtoehto kuin kylpyproteesi.

Kosmeettinen alaraajaproteesi voidaan luovuttaa asiakkaan yksilöllisen tarpeen ja moniammatillisen asiantuntijaryhmän (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti) tarvearvioinnin perusteella.

Proteesin korjaus/huolto/uusinta tarpeen ilmetessä, tulee asiakkaan aina ensin ottaa yhteys hoitovastuussa olevaan yksikköön.

06 24 01 Kosmeettiset, ei-toiminnalliset alaraajaproteesit

Välineet, joita käytetään korvaamaan alaraajan puuttuva osa ja joiden käyttötarkoitus on pelkästään kosmeettinen. Kohtaan sisältyvät esim. reisi- ja pohjetäytteet.

06 24 03 Jalkaterän osaproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan nilkkaniveleen alapuolelta tehdyn amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen. Kohtaan sisältyvät esim. varvasproteesit.

06 24 06 Nilkan eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan nilkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 09 Sääriproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan polvi- ja nilkkanivelten välistä tehdyn amputaation tai synnyynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 09 01 Säären ensiproteesi

Sääriproteesit jotka valmistetaan amputaation jälkeen ensimmäiseksi proteesiksi. Valmistetaan ilman kipsimallia.

06 24 09 02 Säären käyttöproteesi

Sääriproteesit jotka valmistetaan synnyynnäisen rajoitteen toteamisen tai amputaation jälkeen tyngän muotouduttua.

06 24 09 03 Säären kylpyproteesit

Sääriproteesit jotka valmistetaan kestävästi kosteutta esimerkiksi peseytyessä.

06 24 12 Polven eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan polvinivelestä tehdyn amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 15 Reisi- ja polviproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan lonkka- ja polvinivelten välistä tehdyn amputaation tai synnyynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 15 01 Reiden ensiproteesi

Reisi- ja polviproteesit jotka valmistetaan amputaation jälkeen ensimmäiseksi proteesiksi. Valmistetaan ilman kipsimallia

06 24 15 02 Reiden käyttöproteesi

Reisiproteesit jotka valmistetaan synnyynnäisen rajoitteen toteamisen tai amputaation jälkeen tyngän muotouduttua

06 24 15 03 Reiden kylpyproteesit

Reisiproteesit jotka valmistetaan kestämään kosteutta esimerkiksi peseytyessä

06 24 18 Lonkan eksartikulaatioproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan lonkanivelestä tehdyn amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 21 Hemipelvektomiaproteesit

Välineet, jotka korvaavat kokonaisen raajan sekä koko hemipelviksen tai sen osan amputaation tai synnyynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 24 Hemikorporektomiaproteesit

Välineet joita käytetään molempien alaraajojen ja lantion amputaation jälkeen.

06 24 41 Alaraajaproteesien tuppiosat

Alaraajaproteesien rajapintaosat, jotka ovat suorassa kosketuksessa käyttäjään ja antavat tukea, vakautta ja suspensiota; voivat sisältää osia, jotka auttavat toiminnallisten osien aktivoinnissa tai hallinnassa. Kohtaan sisältyvät esim. esivalmistetut ja räätälöidyt tuppiosat, jotka on tarkoitettu osittaisille jalkaproteeseille, nilkan eksartikulaatioille, sääriproteeseille (amputoitu polvinivelen alapuolelta), polven eksartikulaatioille, reisiproteeseille (amputoitu polvinivelen yläpuolelta), lonkan eksartikulaatioille ja hemipelvektomiaproteeseille.

Luokkaan kuuluvat mm. silikonilinerit. Tyngän muotoutumista edistetään kompressiohoidolla. Hoito voidaan toteuttaa tyngän sidonnalla tai tarkoitukseen valmistettua silikonituppea käyttäen. Arvioinnin tupen käytöstä ja hankinnasta tekee yleensä fysiatrian ylilääkäri. Paikallisesti sopien arvioinnin voi tehdä myös muu lääkäri tai apuvälinealan asiantuntija. Postoperatiivista tuppea käytetään siihen saakka, kunnes asiakas saa proteesin ja siihen kuuluvan silikonitupen.

06 24 47 Alaraajaproteesien kosmeettiset osat

Kosmeettiset osat, jotka simuloivat normaalin raajan ulkonäköä ja tuntua. Kohtaan sisältyvät esim. kuoret, täyteaineet, keinoihot, sukat ja jalkapeitteet.

Eksoten toimintaohje:

Alaraajaproteesin arvio ja hankinta tehdään Apuvälinekeskuksen Apuva-poliklinikalla.

Eksotessa noudatetaan ”Alaraaja-amputaation jälkeinen kuntoutus Eksotessa” –sovittua käytäntöä (pohjautuu HYKS-erva –alueen työryhmän suosituksiin).

Kirurgian osastolta potilaat siirtyvät 0-1 viikon kuluessa toimenpiteestä jatkohoitopaikkaan.

Keskussairaalaan osastolle K7 siirtyvät sellaiset potilaat, jotka mahdollisesti protetisoidaan. Usein osastolta asiakkaat siirtyvät jatkohoitoon kotiin kotikuntoutuksen piiriin. Mahdollinen protetisointipäätös tehdään Apuvälinekeskuksen Apuva-pkl:lla. Ei-protetisoitavat potilaat siirtyvät suoraan jatkohoitopaikkaan, esim. hoitokotiin.

Protetisoinnin käynnistyksessä käytettävät hoitotupet on keskitetty keskussairaalaan osastolle K7. Hankintakustannukset menevät Apuvälinekeskuksesta.

Protetisoitujen asiakkaiden jatkoseuranta tapahtuu Apuva-pkl:lla.

Asiakkaan tulee ottaa yhteyttä Apuvälinekeskukseen proteesin huoltoon, korjaukseen ja uusintaan liittyvissä asioissa.

Proessoripohjaisten alaraajaproteesien arviointi, sovittaminen ja käyttöönotto proteesia tarvitsevalle potilaalle on keskitetty HUS Apuvälinekeskukseen aikuisten osalta ja Uuteen Lasten sairaalaan lasten osalta.

06 30 Proteesit, lukuun ottamatta raajaproteeseja

Välineet, joita käytetään ulkoisesti korvaamaan kokonaan tai osittain puuttuvan vartalon osan (muun kuin raajan) ulkonäkö ja/tai toiminta.

06 30 03 Peruukit

Välineet, jotka korvaavat hiukset kokonaan.

Arviointi peruukin tarpeellisuudesta tehdään hoitovastuuyksikössä.

Peruukki luovutetaan useimmiten iho- ja/tai syöpäsairaalle asiakkaalle, jolla on laaja-alaista hiustenlähtöä sairaudesta tai hoidoista johtuen joko tilapäisesti tai pysyvästi. Peruukin luovuttaminen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi tulla kyseeseen myös sukupuoltaan korjaavalle asiakkaalle, jolla on laaja-alaista hiusten lähtöä / kaljuuntumista.

Peruukkeja luovutetaan yleensä yksi peruukki/vuosi huomioiden peruukin kunto ja kulumisen. Yksilöllisestä tarpeesta esim. työolosuhteista (maatalous-, puu-, metalli- ja autoalan työ ym.) tai muusta hyvin perustellusta syytä johtuvan peruukin kulumisen vuoksi voidaan luovuttaa tarvittaessa enemmän kuin yksi peruukki/vuosi.

Ensisijaisesti luovutetaan vakiomallisia keinokuituhiusperuukkeja, mutta lääketieteellisestä tai muusta yksilöllisestä syytä johtuen (esim. allergia/työolosuhteet) voidaan luovuttaa vakiomalleista poikkeava peruukki (esim. luonnonhiusperuukki).

Mittailausperuukki voidaan luovuttaa esimerkiksi poikkeuksellisen päänympärysmittan, pään muodon tai muun yksilöllisen syyn vuoksi. Palveluvalikoimasta poikkeava peruukin luovuttaminen edellyttää alan erikoislääkärin (esim. ihotaudit, lastentaudit) tekemää arviointia ja asiakkaan yksilöllisen tarpeen perusteella toteamaa tarvetta. Sekä keinohius- että aitohiusperuukeissa käytettävä pohjamateriaali on usein sama, mikä on otettava huomioon erityisesti silloin, kun asiakkaalla on kumiallergia.

Peruukin korjaus ja huoltaminen korvataan lääkinällisenä kuntoutuksena. Peruukin pesuvälineitä tai leikkausta kampaajalla ei korvata lääkinällisenä kuntoutuksena.

Eksoten toimintaohje:

Hoitava taho antaa maksusitoumuksen (hintakatto on 250 euroa (alv 0%)) Eksoten kilpailuttamille palveluntuottajille.

Yksilöllisen lääketieteellisen tarpeen perusteella peruukin voi hankkia muulta palveluntuottajalta ja maksusitoumuksen hintakatto on tällöinkin sama.

Halutessaan kalliimman peruukin, asiakas voi maksaa itse maksusitoumuksen ylimenevän osan. Yli menevän osuuden palveluntuottaja laskuttaa suoraan asiakkaalta.

Ensimmäisen peruukin tarvearvion ja henkilökohtaisen apuvälineen maksusitoumuksen tekee erikoissairaanhoidossa useimmiten ihotautilien, syöpätautilien ja sädehoidon, kirurgian, sisätautilien tai naistentautien erikoislääkäri. Jos peruukkitarve ilmenee perusterveydenhuollossa, lääkärin tulee tehdä lähete erikoissairaanhoidon, esim. alopecia-potilaiden kohdalla.

Jatkuvasta peruukin uusimistarpeesta tulee olla maininta ao. erikoisalalehdellä, tällöin uusintaan ei tarvita lääkärissä käyntiä. Tämän tiedon perusteella peruukin voi uusia luovutusperusteiden mukaisesti. Asiakkaalle kirjoitetaan Effectoriin maksusitoumus henkilökohtaiselle välineelle. Asiakas valitsee maksusitoumuksessa olevista palveluntuottajista omansa ja vie maksusitoumuksen mukanaan palveluntuottajalle. Peruukin uusinnan yhteydessä, asiakas ohjataan ottamaan suoraan yhteyttä apuvälinekeskukseen, p. 040 728 4632, uuden maksusitoumuksen saamiseksi. Merkintä maksusitoumuksen tekemisestä kirjataan Lifecareen.

Terveystenhuollon henkilöillä on mahdollisuus merkitä Apuväline Maksusit.usinta (apupk1) –ajanvarauskirjalle asiakkaan nimi, syntymäaika ja uusinnan tarve. Apuvälineasiantuntija huolehtii asian hoidosta.

06 30 06 Irtotukat ja hiuslisäkkeet

Välineet, jotka korvaavat hiukset osittain.

Irtotukka tai hiuslisäke voidaan luovuttaa sairaudesta johtuen yksilöllisen tarpeen perusteella, kun sairaudesta johtuen koko peruukki ei ole tarpeen.

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Välineet, jotka korvaavat silmäripset ja/tai kulmakarvat.

Voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä erityisin perustein, kun kulmakarvat puuttuvat sairauden vuoksi pysyvästi ja julkisen terveydenhuollon erikoislääkäri (esim. ihotautien erikoislääkäri on arvioinut tarpeen).⁵⁵

Yksilöllisesti valmistettavissa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineissä valmistaja takaa tuotteen lääkintälaitedirektiivin mukaisuuden. Palveluntuottajan vastuulla on käyttää kemikaalilainsäädännön mukaisia turvallisia tatuointiaineita.

06 30 18 Rintaproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät koko rinnan tai sen osan ulkonäköä.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä rintaproteesi luovutetaan omaksi asiakkaalle, jolle on tehty joko osa- tai koko rinnanpoistoleikkaus. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä korvataan myös yksityissairaaloiden suorittamien rintaleikkausten jälkeiset rintaproteesit. Rintaproteesi valitaan apuvälinealan asiantuntijan opastuksella. Rintaliivit asiakas hankkii itse. Proteesi uusitaan tarpeen mukaan 1,5 - 3 vuoden välein.

Eksoten toimintaohje:

Ensimmäiseen rintaproteesiin asiakas saa maksusitoumuksen Eksoten palveluntuottajalle kirurgian yksiköstä.

Rintaproteesin uusinnasta vastaa erikoissairaanhoidossa hoitava yksikkö. Kun seuranta siirtyy perusterveydenhuoltoon, potilas saa maksusitoumuksen sieltä.

Liikuntarintaproteesi voidaan luovuttaa potilaalle yksilöllisen tarveharkinnan perusteella.

Rintaproteesi uusitaan luovutusperusteiden mukaisesti. Asiakkaalle kirjoitetaan Effectoriin maksusitoumus henkilökohtaiselle välineelle kilpailutetulle palveluntuottajalle. Asiakas vie maksusitoumuksen mukanaan palveluntuottajalle. Jatkossa uusinnan yhteydessä, asiakas ohjataan ottamaan suoraan yhteyttä apuvälinekeskukseen, p. 040 728 4632, uuden maksusitoumuksen saamiseksi. Merkintä maksusitoumuksen tekemisestä kirjataan Lifecareen.

Terveydenhuollon henkilöillä on mahdollisuus merkitä Apuväline Maksusit.uusinta (apupk1) –ajanvarauskirjalle asiakkaan nimi, syntymäaika ja uusinnan tarve. Apuvälineasiantuntija huolehtii asian hoidosta.

06 30 21 Silmäproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät silmän ulkonäköä.

Silmäproteesi voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolta puuttuu toinen tai molemmat silmät esim. synnyntäisen poikkeavuuden, tapaturman tai muusta syystä tehdyn silmän poiston, silmän puuttumisen, kutistussilmän tai vaikean silmätautiin jälkitilan kompensointiin. Arviointi tehdään ko. erikoisalalla.

Silmäproteesi uusitaan aikuisilla (yli 18 v.) 5 vuoden välein ja alle 18-vuotiailla tarvittaessa kasvun mukaan. Proteesin kiillotusta korvataan tarvittaessa korkeintaan kerran vuodessa. Silmäproteesiin tehtävät muutostyöt tehdään yksilöllisen arvioinnin perusteella.

Eksoten toimintaohje:

Silmäproteesin kiillotuksessa ja uusinnassa asiakkaan tulee ottaa yhteyttä näkövammaisten kuntoutusohjaajaan.

06 30 24 Korvaproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät korvien ulkonäköä.

Mikrotia (korvalehden poikkeava pienikokoisuus) hoidetaan useimmiten kirurgisesti yliopistosairaalassa.

⁵⁵ EOAK/5392/2017

06 30 27 Nenäproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät nenän ulkonäköä.

Nenäproteesi (esim. silmälasiansankakiinnitteinen) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen ja hoitolinjauksen perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä erikoislääkärin (KNK) toteaman tarpeen perusteella.

06 30 36 Hammasproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät hampaiden ulkonäköä ja toimintaa.

Hammasproteesit, -tuet, purentakiskot ym. eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Ne ovat asiakasmaksulain mukaisesti osa suun terveydenhuoltoa.^{56, 57}

Apneakisko, ks. luokka [04 03 33 Hengitystieortoosit](#)

09 APUVÄLINEET ITSESTÄ HUOLEHTIMISEEN TAI SIIHEN OSALLISTUMISEEN

Välineet, jotka on tarkoitettu henkilön päivittäiseen itsestä huolehtimiseen, mukaan lukien itsensä peseminen ja kuivaaminen, omasta kehosta ja sen osista huolehtimiseen, pukeutumiseen ja kehon suojaamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. riisuutumisen- ja pukeutumisenvälineet, vartalon suojat, henkilökohtaiset hygieniavälineet, henkitorviavanne-, avanne- ja inkontinenssivälineet sekä sukupuolielämän apuvälineet. [Syömisen ja juomisen apuvälineet, ks. 15 09](#)

09 03 Vaatteet ja kengät

Kohtaan sisältyvät esim. vauvojen ja lasten vaatteet ja kengät. [Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33. Ompelu- ja vaatehuoltovälineet, ks. 15 15. Työpaikan työturvallisuutta parantavat apuvälineet, ks. 28 24.](#)

Ihotautierikoislääkärin lausunnosta albinismia sairastaville voidaan luovuttaa UV-vaatteita lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.⁵⁸ UV-vaatteina luovutetaan kaksi aluskerrastoa ja niskaläpällinen suojahattu.

Vammasta tai sairaudesta aiheutuvat ylimääräiset vaatekustannukset: ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Ylimääräiset vaatekustannukset.⁵⁹

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia vaatteita ja kenkiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 03 03 Suojapeitteet

Sateelta, kylmältä ja tuulelta suojaavat peitteet. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolissa, pulkassa tai lastenvaunuissa istuvan henkilön suojapeitteet.

09 03 05 Päällysvaatteet

Vaatteet, joita käytetään ulkotiloissa muiden vaatteiden päällä suojaamaan henkilöä kylmältä, tuulelta ja kaiken tyyppisiltä sateilta. Kohtaan sisältyvät esim. ulkokäyttöön tarkoitettut takit sekä suojapeitteet ja -vaatteet.

09 03 33 Uima-asut

Kohtaan sisältyvät esim. allasterapia-asut ja suojaavat erikoisuima-asut.

⁵⁶ https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326_26_5

⁵⁷ https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326_29_5

⁵⁸ [Eduskunnan oikeusasiamiehen päätös 21.12.2016. Dnro 3382/4/15](#)

⁵⁹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/erityiskorvaukset>

Yksilöllisesti valmistettava uima-asu voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on hallitsematon uloste- tai virtsainkontinenssi ja jota asiakas tarvitsee allasterapiassa. Säännöllisestä allasterapiasta ja tarve uima-asusta tulee kirjata asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Märkäpuku voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on harvinainen sairaus, joka aiheuttaa palelemisen myötä neurologisia oireita. Kuntoutussuunnitelmassa tai vastaavassa dokumentissa tulee olla maininta allasterapiasta välttämättömänä terapiamuotona.

Muut kuin edellä mainitut tilanteet katsotaan vapaa-ajan tai harrastuksen tarpeesta johtuvaksi. Harrastuksen välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 03 42 Jalkineet

Kohtaan sisältyvät esim. erityiskäyttöön tarkoitetut jalkineet, esimerkiksi urheilukengät ja -pohjalliset. [Jalkateräortoosit, ks. 06 12 03. Ortopediset jalkineet, ks. 06 33. Jalkaterä-, kantapäjä- ja varvassuojat, ks. 09 06 21.](#)

Tavanomaisia, kuluttajatuotteina saatavia jalkineita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kipsikenkä lainataan asiakkaalle hoitoon liittyvänä välineenä. Niitä tulee olla saatavilla terveysasemien vastaanotoilla, päivystyksissä, ortopedian poliklinikalla ja ortopedisillä vuodeosastoilla.

Vammasta tai sairaudesta aiheutuvat ylimääräiset vaatekustannukset: ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Ylimääräiset vaatekustannukset⁶⁰.

09 03 45 Liukuesteet jalkineisiin

Jalkineisiin kiinnitettäviä välineitä ja tarvikkeita, joilla ehkäistään liukastumista

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia liukuesteitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 06 Puettavat vartaloa suojaavat apuvälineet

Välineet, joilla estetään kehon osien vahingoittuminen.

09 06 03 Pään suojat

Päänsuoja voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä turvallisuuden lisäämiseksi asiakkaalle, jolla on tavanomaista suurempi vaara kaatua ja loukata päänsä (esim. epilepsia ja / tai kehitysvammaisuus).

Pään suojaa arvioitaessa tulee apuvälinetarve arvioida laaja-alaisesti (esim. lisääkö liikkumisen apuväline asiakkaan liikkumisen turvallisuutta).

09 06 09 Korva- ja kuulosuojat

[Melunsuojaimet, ks. 27 03 09.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia korva- ja kuulosuojia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#)

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#)

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsuojaimet.](#)

09 06 15 Suojakäsineet

Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolin kelaushansikkaat.

⁶⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/erityiskorvaukset>

Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella voidaan pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle luovuttaa kelaushansikkaat, kun kelaaminen ilman hansikkaita ei onnistu tai käsien suojaaminen hansikkailla on iho- tai sormivaurioiden vuoksi välttämätöntä (esim. vaikeat tuntopuutokset).

Lämpöhanskat ks. [luokka 04 30 03](#)

09 06 18 Säari- ja polvisuojat

Kohtaan sisältyvät esim. sukat amputoiduille raajoille (tynkäsukat).

Sääri- ja polvisuojat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka perussairauteen tai vammaan liittyvä pääasiallinen liikkumismuoto on konttaaminen ja apuvälineen käyttäminen parantaa hänen toimintakykyään.

Tynkäsukat luovutetaan omaksi asiakkaalle, joka tarvitsee niitä amputoidun jalan tyngän muodon muokkaamiseksi tai proteesin tupen täyttämiseksi.

09 06 21 Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat

Jalkineet, ks. 09 03 42.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lämpösukat ja – pohjalliset ks. [luokka 04 30 03](#)

09 06 24 Vartalosuojat

Kohtaan sisältyvät esim. housut ja alusvaatteet, joissa on pehmusteita, jotka suojaavat murtumilta kaaduttaessa.

Ennalta ehkäisevässä tarkoituksessa käytettäviä vartalosuojia (esim. lonkkahousut estämään murtumia kaaduttaessa) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia vartalosuojia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Lonkkasuojien käyttö on perusteltu silloin, kun henkilöllä on todettu osteoporoosi ja riski kaatumiseen on suuri heikentyneen tasapainon vuoksi. Lonkkasuojia arvioitaessa on pohdittava suojien tuomaa hyötyä, otettava huomioon mm. henkilön toimintakyky pukea/riisua suojat tai toisen henkilön avuntarve pukemisessa/riisumisessa. Ennaltaehkäistäkseen lonkkamurtumia suositellaan potilasta hankkimaan lonkkasuojat omakustanteisesti. Mikäli lääkäri toteaa tarpeen, hankitaan lonkkasuojat hoitovälineenä. Hankintavastuu/kustannukset on sillä terveydenhuollon yksiköllä, jolla on hoitovastuu.

09 06 27 Hengitystiesuojat

Välineet, jotka suojaavat hengitysteitä haitallisilta ulkoisilta vaikutteilta. Henkitorviavannevälineet, ks 09 15.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA) voi luovuttaa ammatissaan raitisilmakypärää tai puolinaamaria käyttävälle yrittäjälle (astma, homepölykeuhko) apuvälineet työvälineeksi.

Hengityssuojia (esim. puolinaamareita ja raitisilmakypäriä) ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 07 Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. turvavyöt, vyöt ja turvavaljaat. [Turvavyöt ja -valjaat moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin, ks. 12 12 09. Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.](#)

Turvavöitä, vöitä ja liivejä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä lisävarusteeksi pyörätuoliin, erityisistuimeen tai auton turvaistuimeen apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella silloin, kun istuma-asennon hallinta on puutteellinen eikä onnistu tai ole turvallista ilman tuentaa esimerkiksi hypotonian tai voimakkaan spastisuuden seurauksena. Kiinnitysvälineiden tarkoituksena ei ole rajoittaa asiakkaan toimintaa.

Kun kiinnitysvälineitä käytetään asiakkaan toiminnan rajoittamiseen, tulee siitä olla lääkärin tekemä hoitopäätös, joka on kirjattu asiakastietoihin. Näitä asiakkaan toiminnan rajoittamiseen tarkoitettuja kiinnitysvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 07 03 Turvavyöt, vyöt ja valjaat vartalon paikallaan tukemiseksi

Kohtaan sisältyvät esim. kiinnitysvälineet pyörätuolissa istuvan kiinnittämiseksi pyörätuoliin.

09 07 06 Tyynyt, pehmikkeet ja muut ratkaisut vartalon tukemiseksi

Kohtaan eivät sisälly hengityshoitopenkit. [Hengitystä helpottavat penkit ja tyynyt, ks. 04 03 24.](#) [Istuintyynyt ja -alustat, ks. 18 10 06.](#) [Vuodevaatteet, ks. 18 12 15.](#)

09 09 Pukeutumisen ja riisuutumisen apuvälineet

Välineet, jotka helpottavat pukeutumista ja riisuutumista.

Pukeutumisen ja riisuutumisen apuvälineitä käytetään päivittäin helpottamaan pukeutumista ja riisuutumista. Hyvin monessa tapauksessa tavanomaiset välineet, kuten pitkävartiset kenkälusikat ovat riittäviä ja niitä on saatavilla päivittäistavaroita myyvissä liikkeissä.

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä, mikäli tavanomaiset välineet eivät riitä. Luovutettavissa apuvälineissä tulee olla sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa välineissä ei ole ja/tai niihin tarvitsee tehdä yksilöllisiä muutoksia.

09 09 03 Apuvälineet sukkiensa ja sukkahousujen pukemiseen ja riisumiseen

Välineet, jotka mahdollistavat nilkkasukkien, sukkiensa ja sukkahousujen pukemisen

09 09 06 Kenkälusikat ja saapasrennit

Välineet, jotka mahdollistavat jalkineiden pukemisen ja riisumisen

09 09 09 Vaatepitimet

Välineet, jotka pitävät vaatteita paikoillaan pukeutumisen aikana

09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja –kepit

Välineet joiden avulla kiinnitetään vaatteet tai tartutaan vaatteisiin pukeutumisen ja riisuutumisen aikana

09 09 15 Vetoketjunvetimet

Välineet, jotka mahdollistavat vetoketjun käyttämisen

09 09 18 Nappikoukut

Välineet, jotka mahdollistavat kenkien ja vaatteiden napittamisen ja napituksen avaamisen

09 12 WC-apuvälineet

[Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33.](#) [Urinaalit ja virtsapullot, ks. 09 27 09.](#) [Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.](#) [Tukitanganot ja -kahvat, ks. 18 18.](#)

WC-apuväline voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi tai lisäämiseksi.

Kiinteästi asennettava WC-apuväline voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella. Alla olevien luokkien kohdalla on viittaus Vammaispalvelun käsikirjaan, kun väline voidaan korvata vammaispalvelulain lain perusteella.

09 12 03 WC-tuolit

Muulla kuin WC-tiloissa käytettäväksi tarkoitetut tuolit, joissa on sisäänrakennettu WC-säiliö ja joissa voi olla pyörät. Kohtaan sisältyvät esim. saniteettituolit sekä siirrettävät wc-tuolit, joita voidaan käyttää myös suihkutuoleina.

09 12 06 WC-istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. korotetut tai korkeudeltaan säädettävissä olevat WC-istuimet sekä pesevät ja kuivaavat WC-istuimet. [WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat, ks. 09 12 36.](#)

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁶¹

09 12 06 01 Korotetut WC-istuimet

Vakiokorkeutta korkeammat wc-istuimet.

09 12 06 02 Pesevät ja/tai kuivaavat wc-istuimet

Wc-istuimet, joihin on sisäänrakennetut mekanismit, joiden avulla henkilö voi suorittaa alapesun ja kuivauksen.

09 12 09 WC-istuinien istuinosat

WC-istuimeen kiinnitetyt välineet, joiden päällä istutaan ja jotka voivat parantaa asennon vakautta ja istumismukavuutta. [Nostolaitteiden vartaloet, ks. 12 36 21](#)

09 12 09 01 Wc-istuimen pienentäjät

Välineet, jotka laitetaan vakiomallisen wc-istuimen päälle pienentämään istuinaukkoa.

09 12 09 02 Wc-istuimen pehmusteet

Pehmeät istuinrenkaat ja istuinrenkaiden pehmusteet, jotka laitetaan wc-istuinrenkaan päälle.

09 12 09 03 Katetrointi-istuimet

Tuolit jotka on suunniteltu helpottamaan virtsarakon tyhjentämistä katetroimalla Katetrointi-istuin voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan omatoiminen katetrointi. Apuvälineet omatoimiseen katetrointiin ks. [luokka 09 24 18.](#)

09 12 10 WC-istuinten roiskesuojat

Välineet, jotka estävät kehon eritteiden joutumisen WC-istuimen ulkopuolelle.

09 12 12 WC-istuimen korotukset, jalalliset

Vapaasti lattialla seisovat (erilliset) WC-korotukset, jotka voidaan siirtää helposti pois WC-astian päältä.

⁶¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

09 12 15 WC -istuimien korotukset, irrotettavat

Suoraan wc-istuimen päälle asetettavat (irralliset) wc-korotukset, jotka voidaan helposti siirtää pois wc-istuimen päältä.

09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät

WC-istuimeen pysyvästi kiinnitettävät välineet, joilla korotetaan istumakorkeutta ja näin helpotetaan WC-istuimelle laskeutumista ja siitä nousemista. Kohtaan sisältyvät esim. sokkelit.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁶²

09 12 18 01 Wc-istuimeen kiinnitettävät korotukset

Välineet, jotka kiinnitetään wc-istuimen istuinosaan päälle korottamaan istuinkorkeutta.

09 12 18 02 Wc-istuimen korotussokkelit

Sokkelit jotka asennetaan lattian ja wc-istuimen väliin korottamaan wc-istuinta.

09 12 21 WC-istuimet, kiinteä nostomekanismi

WC-istuimet, joissa on nouseva ja laskeva istuinosa, joka helpottaa WC-istuimelle istuutumista ja siitä nousemista.

09 12 24 Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- ja selkätukiyhdistelmät jotka tukevat istuutumista ja istumista sekä istuimelta ylösnousemista.

WC-istuimeen kiinnitettäviä käsi- ja selkätukia voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on vammasta tai sairaudesta johtuva huomattava alaraajojen lihasheikkous tai muu yksilöllinen tarve ja WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- tai selkätuet mahdollistavat istuutumista ja ylösnousemista. Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää tarvearviointia.

09 12 24 01 Käsinojat, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät kiinteät tai taittavat käsinojat, jotka helpottavat wc-istuimelle istuutumista, ylösnousua ja tukevat siinä istumista.

09 12 24 02 Selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät istumisasentoa tukevat hihnat tai selkänajat

09 12 24 03 Käsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- ja selkätukiyhdistelmät jotka tukevat istuutumista ja istumista sekä istuimelta ylösnousemista.

09 12 27 WC-paperipihdit

Välineet, joilla helpotetaan WC-paperin pitämistä ja sillä pyyhkimistä.

WC-paperipihdit voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka käden, olkanivelen ja/tai kyynärnivelen liikerajoituksen vuoksi tarvitsee apuvälineen wc-hygieniaan.

⁶² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

09 12 33 Alusastiat

Astia, johon henkilö voi virtsata tai ulostaa esimerkiksi sängyssä.

Alusastiat ovat hoidollisia välineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 12 36 WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat

WC-istuimeen kiinnitettävät välineet, jotka suihkuttavat vettä ja voivat mahdollisesti kuivata ilmalla henkilön intiimialueet tämän istuessa WC-istuimella. Kohtaan sisältyvät esim. WC-istuimet, joissa on kyseisen toiminto. [Pesevät ja kuivaavat WC-istuimet, ks. 09 12 06](#)

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁶³.

09 24 Virtsanpoistovälineet

Välineet virtsan poistamiseen

Virtsanpoistovälineet ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 24 18 Apuvälineet omatoimiseen katetrointiin

Kohtaan sisältyvät esim. peilit, labiaaliset levittimet, polvien levitystyyny, katetrin asettamiseen sekä katetrointiin tarkoitetut käsi- ja penistuet.

Katetroinnin välineet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Katetrointi-istuin ks. [luokka 09 12 09 03](#)

09 27 Virtsan ja ulosteen keräystarvikkeet

Välineet virtsan poistamiseen

Virtsan ja ulosteen keräystarvikkeet ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 27 09 Urinaarit ja virtsapullot

Kohtaan sisältyvät esim. naisille tarkoitetut virtsankeräysvälineet.

Urinaarit ja virtsapullot ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Virtsapullot ovat hoitovälineitä ja niitä voi ostaa esimerkiksi apteekeista.

09 33 Peseytymis-, suihku- ja kylpyvälineet

[WC-apuvälineet, ks. 09 12.](#) [Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31.](#) [Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.](#) [Tukitangot ja -kahvat, ks. 18 18.](#) [Vesi- ja kaasuhanat ja niiden kiinnitykset, ks. 18 24 03.](#) [Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06](#)

Peseytymis-, suihku- ja kylpytuoleja sekä tukia voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaan tarpeen perusteella, kun sairauden tai vamman vuoksi peseytyminen ei onnistu omatoimisesti tai se ei ole turvallista ilman apuvälineitä. Kylpy- ja suihkuvälineitä voidaan luovuttaa myös helpottamaan avustettua peseytymistä ja mahdollistamaan kotona suoriutumista.

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa myös henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut, mahdollistamaan päivittäiseen perhe-elämään liittyviä toimintoja (esim. omatoiminen lapsen peseminen ja hoitaminen).

⁶³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

Matkasuihkutuoli (kokoon laitettava WC- ja suihkupyörätuoli), voidaan lainata yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lyhytaikaiseen käyttöön (esim. työ – tai lomamatkojen ajaksi), kun peseytyminen / wc-toiminnot eivät asiakkaan sairauden tai vamman vuoksi alentuneen toimintakyvyn vuoksi onnistu ilman apuvälinettä.

Eksoten toimintaohje:

Matkasuihkutuolien lainaaminen on keskitetty Apuvälinekeskukseen.

09 33 04 Ammelaudat

[Ammehyllyt, ks. 09 33 24](#)

09 33 05 Kylpyistuimet

[Ammehyllyt, ks. 09 33 24](#)

09 33 05 01 Ammeistuimet

Ammeen sisälle laitettavat istuimet jotka helpottavat ammeessa peseytymistä. Istuimet voivat tukeutua ammeen reunojen varaan.

09 33 05 02 Kylpytuot

Hihnat tai selkänojat, jotka tukevat ammeessa olevan henkilön istuma-asentoa.

09 33 05 03 Suihkuistuimet, seinään kiinnitettävät

Seinään kiinnitettävät istuimet, joiden päällä istuen voidaan peseytyä. Kohtaan kuuluvat esim. mallit, jotka voidaan taittaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁶⁴

09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat

Materiaalit, jotka estävät liukastumista kylvyssä, kylpyhuoneessa tai suihkussa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia amme- ja suihkumattoja sekä liukuestenauhoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 07 Suihkutuolit, pyörälliset ja pyörättömät

Välineet, jotka tukevat istumista suihkun aikana. Kohtaan sisältyvät esim. suihkujakkarat. [WC-tuolit, ks. 09 12 03.](#)

09 33 07 01 Suihkujakkarat

Vedenkestävät kiinteät tai korkeussäädettävät istuimet, joissa ei ole selkänojaa eikä käsitukia.

09 33 07 02 Suihkutuolit, pyörättömät

Vedenkestävät kiinteät tai korkeussäädettävät istuimet, joissa on selkänoja ja/tai käsituet.

⁶⁴<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

09 33 07 03 Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat

Pyörälliset vedenkestävät tuolit joita avustaja voi työntämällä siirtää paikasta toiseen.

09 33 07 04 Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat

Suihkutuolit joissa on kelausvanteelliset kuljetuspyörät, joita käyttäen tuolissa istuva henkilö voi liikkua.

09 33 08 Selkätuot kylvyssä tai suihkussa käymiseen

Kohtaan sisältyvät esim. selkätukityyny.

09 33 12 Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät

Kiinteät tai siirrettävät pöydät, joilla henkilö makaa kylvyn, suihkun tai vaipanvaihdon yhteydessä.

Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan peseminen, kuivaaminen, pukeminen ja mahdollistamaan kotona asuminen, kun asiakas ei sairauden tai vamman vuoksi pysty istumaan pesemisen, pukemisen aikana, em. toiminnot on turvallisinta suorittaa kylpypaarilla tai suihku- tai hoitopöydällä ja tilat soveltuvat suihkutason käyttöön.

Asumispalveluyksiöiden apuvälinepalvelut ks. [luku 2.2](#)

09 33 12 01 Suihkutasot, pyörälliset

Pesutasot joiden päällä voidaan pestä makuuasennossa oleva henkilö. Tasot voivat olla korkeussäädettäviä

09 33 12 02 Suihkutasot, seinään kiinnitettävät

Seinään kiinnitettävät pesutasot, joiden päällä voidaan pestä makuuasennossa oleva henkilö. Kohtaan kuuluvat myös tasot, jotka voidaan taittaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁶⁵

09 33 12 03 Hoitotasot

Tasot joiden päällä makaava henkilö voidaan riisua, kuivata ja pukea

09 33 21 Kylpymmeett

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi kannettavat tai kokoontaitettavat kylpymmeett.

Tavanomaisia kannettavia tai kokoontaitettavia ammeita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Kylvettämisen apuvälineeksi voidaan luovuttaa kylpyistuin ks. [luokka 09 33 05](#).

09 33 24 Ammehyllyt

Ammeen päälle asetettava taso

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ammehyllyjä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 27 02 Ammenostimet

Ammeeseen siirtymisessä käytettävät henkilönostimet. Luokkaan sisältyvät esim. vedenpaineella toimivat nostimet.

⁶⁵ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä, varsilla tai kahvoilla

Välineet, joita käytetään vartalon pesuun tai harjaamiseen

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia peseytymisvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Kun peseytyminen ei sairauden tai vamman aiheuttaman yläraajojen toimintavajeen vuoksi onnistu tavanomaisilla pitkävartisilla harjoilla ja sienillä, voidaan erityismuotoiltuja peseytymisen apuvälineitä luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemä arvioinnin perusteella.

09 33 39 Kelluntavälineet

Välineet, joilla avustetaan kellumista kylvyn tai uimisen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. kellukkeet, kylpykaulurit ja ilmatäytteiset uimalakit.

Terapiapalveluntuottajan tulee järjestää terapiatilanteissa tarvittavat normaalit kelluntavälineet.

Omatoimisessa vesiliikunnassa tarvittavat kelluntavälineet ovat harrastuksen välineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kelluntaväline (esim. uimakauluri) voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella (esim. riittämätön päinhallinta) kuntoutussuunnitelmaan perustuvaan allasterapian mahdollistamiseksi.

09 36 Käsien- ja jalkojen hoitovälineet

Välineet, joilla hoidetaan käsiä, kynsiä, jalkoja ja varpaita. [Tarttumisvälineet, esim. pinsetit, ks. 24 18 03.](#)

Käsien ja jalkojen hoitovälineet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä silloin, kun asiakas ei apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin mukaan selviydy yläraajojen toimintakyvyn puutteellisuuden vuoksi käsien- / jalkojenhoitotoimista itsenäisesti tavanomaisin välinein. Luovutettavissa välineissä tulee olla sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa kynsiharjoissa, -saksissa ja -leikkureissa ei ole (esim. joustosanka tai imukoppiinnitys pöytään).

09 36 03 Kynsiharjat

Välineet, joilla harjataan, puhdistetaan ja kiillotetaan kynsiä. [Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18.](#)

09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit

Välineet, joilla harjataan, puhdistetaan ja kiillotetaan kynsiä. [Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18.](#)

09 39 Hiustenhoitovälineet

Välineet hiusten pesuun ja muotoiluun

Hiusten pesu- ja hoitovälineet voidaan luovuttaa apuvälineeksi apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun apuväline on välttämätön omatoimisen selviytymisen kannalta. Luovutettavissa välineissä on oltava sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa hiustenhoitovälineissä ei ole (esim. pidennetty ja taivutettu varsi) ja ne mahdollistavat asiakkaan omatoimisen hiusten hoitamisen.

09 39 03 Hiustenpesuvälineet

Välineet hiusten pesuun.

09 39 06 Kammat ja harjat

Välineet hiusten siistimiseen. [Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18](#)

09 42 Hampaidenhoitovälineet

[Putkilonpuristimet, ks. 24 06 06.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia hampaidenhoitovälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 42 03 Hammasharjat, ei sähköiset

[Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18](#)

09 42 06 Sähköhammasharjat

Kohtaan sisältyvät esim. suuhuuhtelulaitteet.

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Välineet, jotka opettavat ja auttavat sukupuolielämässä. Suihkut ja suihkuyksiköt, ks. 09 33 09. [Selkänojat, ks. 18 10 03.](#) [Istuintyyny ja -alustat, ks. 18 10 06.](#) [Sängyt, ks. 18 12.](#)

Sukupuolielämän apuvälineiden valtakunnalliset luovutusperusteet ovat valmistelussa.

09 54 09 Vibraattorit ja hierontalaitteet (sukupuolisessa kanssakäymisessä)

Välineet seksuaaliseen kanssakäymiseen, orgasmiin, siemensyöksyyn ja erektioon.

09 54 12 Apuvälineet seksuaaliseen valmennukseen ja kuntoutukseen

Kohtaan sisältyvät esim. välineet erogeenisten alueiden ja oman seksuaalisuuden tunnistamiseen.

12 APUVÄLINEET LIKKUMISEEN JA KULJETTAMISEEN SEKÄ NIIHIN OSALLISTUMISEEN

Välineet, jotka on tarkoitettu tukemaan tai korvaamaan henkilön kykyä liikkua sisätiloissa ja ulkotiloissa, henkilön kuljettamiseen paikasta toiseen tai tukemaan henkilökohtaisen tai julkisen liikennevälineen käyttöä. [Kehoon kiinnitetyt apuvälineet, joilla tuetaan liikkumistoimintoja \(ortoosit\) ja korvataan anatomisia rakenteita \(proteesit\), ks. 06.](#) [Varusteet, lisävarusteet ja muut apuvälineet, jotka tukevat toimimista ihmisen tekemissä sisä- ja ulkotiloissa, ks. 18.](#) [Esineiden ja laitteiden ohjaus-, kanto-, siirto-, käsittely- ja kuljetusvälineet, ks. 24.](#) [Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06.](#)

Liikkumisapuvälineiden käyttöindikaatiot poikkeavat toisistaan. Liikkumisen apuvälineen tarvearviossa ja valinnassa on otettava riittävästi huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet ja varmistettava, että apuvälineen käyttö on turvallista asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä. Tästä johtuen apuvälineen käyttö arvioidaan tarvittaessa asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä. Samalla arvioidaan myös apuvälineen asianmukainen säilytyspaikka.

Liikkumisen apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun henkilön liikunnallinen toimintakyky on sairauden, vamman tai muun syyn (esim. gerastenia) vuoksi heikentynyt ja liikkuminen ilman apuvälinettä ei onnistu, on kivuliasta tai turvatonta.

Ulkona käytettävä liikkumisapuväline on säilytettävä kuivassa ja lämpimässä tilassa tai erikseen luovuttavan tahon kanssa sovitulla tavalla sään vaihteluilta hyvin suojattuna. Liikkumisapuvälineen turvallinen käyttö edellyttää asiakkaalta riittävää

näkö- ja havainnointikykyä apuvälineellä liikkumiseen ja riittävää valitun apuvälineen vaatimaa ylä/alaraajojen toimintakykyä ja tasapainoa.

12 03 Kävelyn apuvälineet, yhdellä kädellä käytettävät

Kävelyn apuvälineet, joita käytetään yksittäin tai pareittain kumpaakin yhdellä kädellä. [Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, ks. 12 07.](#)

Kävelykeppien, kyynär- ja kainalosauvojen tarpeen arviointi ja valinta tapahtuvat useimmiten muualla kuin tulevassa käyttöympäristössä. Apuvälinettä arvioitaessa ja kokeiltaessa on tärkeää testata ja harjoitella liikkumista erilaisilla alustoilla, erilaisissa tiloissa ja eri toiminnoissa kuten istuutuessa ja seisomaan noustessa.

12 03 03 Kävelykepit

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on kädensija ilman kyynärvarsitukea, ja tukijalka, jonka päässä on kumitulppa. [Kävelykepit, useammalla tukijalalla, ks. 12 03 16.](#) [Suunnistautumiskepit, ks. 12 39 03.](#)

12 03 03 01 Kävelykepit, ei taittavat

Kahvalliset yksijalkaiset kepit, joita ei voi taittaa kokoon

12 03 03 02 Kävelykepit, kokoon taittavat

Kahvalliset yksijalkaiset kepit, jotka voi taittaa kokoon

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Valkoiset kävelykepit näkövammaisten henkilöiden käyttöön. Kohtaan kuuluvat myös kokoon taittavat mallit.

Valkoinen kävelykeppi voidaan luovuttaa vaikeasti näkövammaiselle tai sokealle henkilölle kävelyn apuvälineeksi. Kepin luovuttamisen edellytyksenä on näkövammaan perehtyneen terveydenhuollon asiantuntijan tekemä arviointi.

Näkövammaisen suunnistautumiskeppi ks. [luokka 12 39 03.](#)

12 03 06 Kyynärsauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on puoliympyrän muotoinen tuki kyynärvarrelle, vaakatasossa oleva kädensija ja yksi tukijalka, jonka päässä on kumitulppa.

12 03 09 Käsivarsituella varustetut sauvat

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on vaakatasossa oleva tuki kyynärvarrelle, kädensija ja tukijalka, jonka päässä on kumitulppa

12 03 12 Kainalosauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on vaakatasossa oleva pehmustettu tuki, joka asetetaan kainalokuoppaan ylävartaloa vasten, vaakatasossa oleva kädensija sekä yksi tai useampi pystyaisa, jotka kaikki kiinnittyvät yhteen tukijalkaan, jonka päässä on kumitulppa.

12 03 16 Kävelykepit, useammalla tukijalalla

Käveltäessä tukea ja tasapainoa antavat kädessä pidettävät välineet, joissa on kädensija ja yksi pystyaisa, joka haarautuu vähintään kolmeen tukijalkaan, joiden päissä on kumitulpat. [Kävelykepit, ks. 12 03 03.](#) [Kyynärsauvat, ks. 12 03 06.](#) [Suunnistautumiskepit, ks. 12 39 03.](#)

12 03 21 Kehon sivulla käytettävät kävelykehidot

Tasapainoa tuovat pyörättömät kävelytelineet, joita käytetään yhdellä kädellä kehon sivulla ja joissa on neljä kumitulpallista jalkaa sekä yksi tai kaksi kädensijaa. [Kävelytelineet, ks. 12 06 03.](#)

Eksoten toimintaohje:

Hyvinvointiasemat lainaavat aukioloaikoinaan päivystyksenä tarvittavat apuvälineet kuten kyynärsauvat ja kainalosauvat. Apuvälineiden lainat kirjataan Effector-tietojärjestelmään.

Iltaisin ja viikonloppuisin annetaan kepit ja kyynärsauvat käynnin yhteydessä päivystysvastaanotolta. Päivystyspoliklinikalta lainataan henkilölle kyynärsauvat niin pitkäksi aikaa, kun potilas niitä akuutin sairauden hoidossa tarvitsee. Keskussairaalan päivystyksestä annettuja kyynärsauvoja, joissa on Eksote-tarra, ei kirjata tietojärjestelmään. Potilas voi palauttaa apuvälineet hyvinvointiasemalle, josta ne reittikuljetuksella toimitetaan keskussairaalan päivystyspoliklinikalle.

Ennalta sovituisissa leikkauksissa potilaan tulee etukäteen hakea tarvittavat apuvälineet omalta hyvinvointiasemalta.

Akuuteissa tapaturmissa potilas saa kyynärsauvat ortopedian osastoilta lainaksi lainausotteella.

12 06 Kävelyn apuvälineet, kahdella kädellä käytettävät

Käveltäessä tukea antavat välineet, joita käytetään joko molempien käsien tai ylävartalon avulla. [Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, ks. 12 07.](#)

Kävelytelineet ovat liikkumisen apuvälineitä, joita käyttäjä työntää yleisimmin käsillään edessään (luokka [12 06 06 Rollaattorit](#)). Asiakas, joka ei pysty käyttämään edessä työnnettävää kävelytelinettä esimerkiksi nivelkipujen ja liikerajoitusten vuoksi, voi hyötyä kävelypöydästä ([luokka 12 06 12](#)).

Takana kuljetettava kävelyteline ([luokka 12 06 06 04](#)) voi soveltua käytettäväksi, kun tavoitteena on hyvä vartalon ojennus käveltäessä (esim. spastisuudesta johtuva tarve). Kun tukea tarvitaan kävelytelinettä enemmän, voi kävelytuoli ([luokka 12 06 09](#)) olla asiakkaan käyttötärpeeseen soveltuva apuväline.

Kävelyteline voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun

- liikkuminen sairauden tai vamman seurauksena on alentuneen toimintakyvyn vuoksi ilman tukea oleellisesti vaikeutunut ja
- kevyemmistä apuvälinevaihtoehdoista (esim. keppi tai sauvat) ei ole riittävästi apua
- kävelyteline lisää asiakkaan itsenäistä suoriutumista kotona ja/tai kodin ulkopuolella.

Isopyöräinen kävelyteline voidaan luovuttaa erityisperustein (esim. lähiympäristöön liittyvät perusteet). Luovuttamisen edellytyksenä on, että sen käyttö on arkielämän sujumisen kannalta välttämätön mahdollistaen itsenäisen liikkumisen asiakkaan omassa toimintaympäristössä.

12 06 03 Kävelytelineet

Kävelykehidot, joita nostamalla liikutaan ja jotka mahdollistavat vakauden ja tasapainon ja jotka tukevat kehonpainoa kävelyn tai seisomisen aikana ja joissa on kädensijat, mutta ei kyynärvarsitukia, sekä joko neljä jalkaa tai kaksi jalkaa ja kaksi pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. jäykät tai nivelillä varustetut kävelytelineet sekä kävelyn apuvälineet, joissa on kaksi pyörää ja kaksi kumitulpalla varustettua tukijalkaa. [Kehon sivulla käytettävät kävelykehidot, ks. 12 03 21.](#)

12 06 06 Rollaattorit

Kävelyvälineet, joita voidaan liikuttaa työntämällä tai vetämällä ja jotka mahdollistavat vakauden ja tasapainon säilyttämisen kävelyn aikana ja joissa on kädensijat sekä vähintään kolme pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. rollaattorit, joissa on istuin levähtämistä varten, rollaattorit, joissa toinen jalka tuetaan polviseisonnassa pehmustetulle alustalle ja toisella jalalla annetaan vauhtia, rollaattorit, joissa tukikehikko on selän takana, sekä työntökärryt. [Kävelytelineet, ks. 12 06 03.](#)

12 06 06 01 Kävelytelineet, kaksipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, kaksi pyörää ja kaksi pyörätöntä jalkaa

12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahva, kolme pyörää ja jarrut. Kohtaan sisältyvät kävelydynaamiset seisomatelineet.

Eksoten toimintaohje:

Turvallisuusriskin vuoksi ei jatkossa luovuteta kolmipyöräisiä kävelytelineitä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Nyt käytössä olevat kolmipyöräiset kävelytelineet pyritään vaihtamaan.

12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, neljä pyörää, jarrut ja istuin ja jota käyttäjä työntää edellään kävellessään.

Eksoten toimintaohje:

Hissittömässä kerrostaloasunnossa asuvalle henkilölle voidaan luovuttaa säännöllistä ulkoilua varten kaksi rollaattoria, toinen asuntoon ja toinen ulkokäyttöön. Ulkorollaattorin turvallisesta säilyttämisestä tulee huolehtia asianmukaisesti. Kuran sisälle kantautuminen ei ole peruste kahden rollaattorin myöntämiselle.

12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset

Kohtaan sisältyvät yleensä lapsilla käytettävät kitkajarruilla varustetut kävelyn apuvälineet, joissa on neljä pyörää ja kädensijat. Lisävarusteina on saatavana mm. istuin ja vartalotuet.

12 06 06 05 Työntökärryt

Lasten käyttöön suunnitellut työntökahvalliset telineet kävelyn harjoittamiseen ja kävelyyn.

Työntökärry voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lapselle, jonka tasapaino ei riitä kävelyyn / kävelyn harjoittamiseen, mutta tuen tarve on vähäinen.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia työntökärryjä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 06 09 Kävelytuolit

Pyörälliset apuvälineet, joissa on istuin tai hihna, jotka tukevat vartaloa käveltäessä, ja joissa voi olla kyynärvarsituet. Kohtaan sisältyvät esim. kävelypolkupyörät. [Jalalla liikuteltavat potkulaudat ja potkupyörät, ks. 12 18 12.](#)

12 06 09 01 Kävelytuolit, pyörälliset, istuimella ja vartalotuilla

Neli- tai useampipyöräiset kävelytuolit, joissa on istuin sekä lantio ja/tai vartalotuet

12 06 09 02 Kävelypyörät

Ilman polkimia olevat polkupyörät, joissa on ohjaustanko ja joilla liikutaan istuen, jaloilla vauhtia antaen. [Potkupyörät ja potkulaudat jalalla työnnettävät, ks. 12 18 12.](#)

12 06 12 Kävelypöydät

Välineet, joissa on pyörät ja jalat sekä ylävartaloa tukeva taso tai käsivarsituet ja joita työnnetään eteenpäin molemmilla käsillä sekä tarvittaessa ylävartalolla

12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kyynärvarsituilla

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on vaakatasossa pehmustetut kyynärvarren tuet.

12 06 12 02 Kävelypöydät, kyynärvarsitukipöydällä

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on yhtenäinen tai kaksiosainen, vaakatasossa oleva tukipöytä.

12 07 Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet

Välineet, jotka on suunniteltu käytettäväksi yhdessä kävelyn apuvälineiden kanssa.

Kävelyn apuvälineiden lisävarusteita voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella silloin, kun apuvälineen turvallinen käyttö edellyttää niitä.

12 07 05 Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit

Kävelyn apuvälineen vakautta parantavat välineet, jotka sopivat kävelykeppien tai sauvojen maata vasten tuleviin tukijalkoihin tai kävelykehikoiden tai rollaattorien tukijalkoihin. Kohtaan sisältyvät esim. kumitulpat, joissa on erityistä pitoa parantavaa materiaalia, jääpiikit sekä joustavat kumitulpat.

Kävelyn apuvälineissä tulee olla hyväkuntoiset kepinpääkumit turvallisuuden vuoksi. Kumitulppien kunto tulee tarkistaa aina apuvälinettä luovutettaessa.

Jääpiikit tulee olla vakiovarusteena syys- ja talvikautena luovutettavissa kävelykepeissä ja – sauvoissa tai silloin, kun sauvojen / kepin käyttö on ympärivuotista.

12 07 05 01 Kumitulpat

12 07 05 02 Jääpiikit

Eksoten toimintaohje:

Käyttäjän tulee huolehtia pitkäaikaisessa käytössä olevien kumitulppien ja jääpiikkien kunnosta ja kulumisesta. Kumitulppia ja jääpiikkejä on saatavana apuvälinelainaamoista sekä hyvinvointiasemien toimipisteistä.

12 07 24 Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät lisävarusteet, joiden avulla kannatellaan tai kannetaan esineitä

Kohtaan sisältyvät esim. korit, taskut, koukut, tasot, pöydät, laukut, happipullon pidikkeet, sateenvarjon pidikkeet sekä kävelytelineisiin ja rollaattoreihin tarkoitetut pidikkeet, jotka kannattelevat kävelykeppjä tai sauvoja.

Kävelytelineen kori voidaan luovuttaa lisävarusteeksi, kun asiakas tarvitsee sitä esim. kaupassa asiointiin tai muiden päivittäisten toimintojensa mahdollistamiseksi.

Kepinpidin on kävelyapuvälineen lisävaruste, mikä helpottaa kepin/sauvan säilyttämistä ilman apuvälineen kaatumista maahan. Kepinpidin voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka käyttää keppiä tai kyynärsauvoja pitkäaikaisesti ja kepinpitimen käyttö tukee henkilön omatoimisuutta ja liikkumisen turvallisuutta.

12 07 27 Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä

Välineet, joilla kävelykeppi, sauva tai kävelyteline lukitaan paikalleen tai joiden avulla rollaattori pysäköidään. Kohtaan sisältyvät esim. pöytään kiinnitettävät kepinpitimet tai seisontajarrut. [Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kuljetetaan esineitä, ks. 12 24 42.](#)

12 07 30 Lisävarusteet, jotka helpottavat kävelyn apuvälineiden suuntaamista ja liikuttamista

Kävelyn apuvälineisiin kiinnitettävät välineet, joiden avulla käyttäjä pystyy helpommin vaikuttamaan kulkusuuntaan ja nopeuteen. Kohtaan sisältyvät esim. työntötangot, kääntymättömät pyörät, kynnysten ja kiveyksen ylittämistä helpottavat välineet sekä laahausjarrut.

12 07 36 Kävelyn apuvälineisiin tarkoitetut valot ja muut merkinantovälineet

Välineet, jotka voidaan kiinnittää kävelyn apuvälineisiin ja näin valaista välineen ympäristöä tai parantaa välineen havaittavuutta. Kohtaan sisältyvät esim. heijastimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

12 10 Autot, pakettiautot ja kuorma-autot

Henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut autot, pakettiautot ja kuorma-autot sekä joukkoliikennekäyttöön tarkoitetut pakettiautot, jotka soveltuvat toimintarajoitteisen kuljettajan tai matkustajien käyttöön.

Autoilun tuet. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Auton hankinnan tuet⁶⁶

12 12 Kulkuneuvojen lisävarusteet ja muutokset

Kulkuneuvoihin kiinnitettävät välineet tai kulkuneuvoihin tehtävät muutokset, joiden ansiosta toimintarajoitteiset henkilöt voivat toimia kuljettajina tai nousta kulkuneuvoon, poistua kulkuneuvosta tai matkustaa kulkuneuvossa turvallisesti.

Auton apuvälineet ja muutostyöt. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁶⁷.

12 12 09 Autojen turvavyöt ja valjaat

Vyöt ja järjestelmät, jotka pitävät henkilön turvallisesti paikallaan autossa. Kohtaan sisältyvät esim. kolmi- ja nelipistevyöt ja vyöliivit.

Asento- ja tukivöitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä tukemaan vammaisen tai pitkäaikaissairaana matkustajan asentoa ja turvallista matkustamista silloin, kun vartalon hallinta on niin heikko, ettei auton oman turvavyön antama tuki ole riittävä. Asiakkaille, joilla on levottomuutta ja / tai käytöshäiriöitä voidaan turvavyö lisävöiden lisäksi varustaa lukon avaamisen estävällä suojalla. Auton omaa turvavyötä aina on käytettävä liikenneturvallisuuden vuoksi.

Auton kiinteiden turvavöiden muutostyöt. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Oikeuskäytäntö/ Muutostyöt vakiomalliseen välineeseen⁶⁸.

Turvavöitä ja – hihnoja esimerkiksi taksi- ja koulumatkojen turvallisuuden parantamiseksi ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä⁶⁹.

Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet. [Ks. luokka 09 07.](#)

Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon. Ks. [luokka 12 12 24.](#)

⁶⁶ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanta/auton-hankinnan-tuet>

⁶⁷ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

⁶⁸ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanta/auton-hankinnan-tuet/muutostyot-vakiomalliseen-valineeseen>

⁶⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090723>

12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tynnyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut

Istuimet ja tynnyt, jotka helpottavat kulkuneuvon istuimelle menoa tai siitä poistumista tai tukevat istuvaa matkustajaa matkustuksen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. lasten turvaistuimet, käännettävät istuimet, korottavat istuimet ja liukuvat istuimet.

12 12 12 01 Lasten turvaistuimet

Lapsille suunnitellut istuimet, jotka kiinnitetään autonistuimelle ja joihin lapsi kiinnitetään turvavöillä matkan ajaksi

Pienten lasten perhe hankkii itse turvakaukalon ja -istuimen. Perheen hankkimaan turvaistuimeen voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena lisävoitaa - ja tukia.

Kun tavanomainen turvaistuin ei tue riittävästi, voidaan vaikeavammaiselle lapselle hankkia lääkinnällisenä kuntoutuksena auton turvaistuin, jossa on asentoa tukevia voimia, erityismuotoiltu istuin, päätuki, alaraajatuki tms. pystyäkseen matkustamaan turvallisesti hyvässä istuma-asennossa. Turvaistuin voidaan hankkia lääkinnällisenä kuntoutuksena myös silloin, kun vammaisen lapsi ei kokonsa puolesta mahdu tai muusta yksilöllisestä syystä ei voi käyttää tavanomaista turvaistuinta.

Eksoten toimintaohje:

Lasten turvaistuimet luovutetaan keskitetysti apuvälinekeskuksen kautta.

12 12 12 02 Säädettävät, koottavat autonistuimet

Auton istuimet joiden istuinkulmaa, selkänojan kaltevuutta jne. voidaan säätää yksilöllisesti tai jotka voidaan koota osista vastaamaan yksilöllisiä tarpeita. Istuimet vaihdetaan auton vakioistuimen tilalle.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁷⁰

12 12 12 03 Istuinpohjat

Istuimen runko-osat joiden päälle istuimen tynnyosat kiinnitetään.

12 12 12 04 Kääntöistuimet

Auton istuimet joissa on kääntömekanismi, joka helpottaa autoon ja siitä pois siirtymistä. Istuin kääntyy vakioasennosta oviaukkaan päin. Kohtaan kuuluvat mallit, joita voi kääntämiseen jälkeen vielä liu'uttaa ulospäin autosta.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁷¹

12 12 15 Henkilönnostolaitteet, autoon asennettavat, (eivät nosta pyörätuolia)

Kulkuneuvoon kiinnitetyt välineet, joiden avulla henkilö nostetaan kulkuneuvoon tai kulkuneuvosta. [Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31.](#) [Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.](#) [Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat, ks. 18 18 10.](#)

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁷²

⁷⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

⁷¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

⁷² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

12 12 18 Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon

Välineet, joiden avulla kulkuneuvoon tai kulkuneuvosta nostetaan henkilö ja pyörätuoli, jossa kyseinen henkilö istuu, tai joilla mahdollistetaan pyörätuolissa istuvan henkilön siirtyminen kulkuneuvoon. Kohtaan sisältyvät esim. nostolaitteet, joilla henkilö ja hänen pyörätuolinsa siirretään kulkuneuvoon tai pois kulkuneuvosta, luiskat, joiden avulla käytössä oleva tai tyhjä pyörätuoli voidaan siirtää kulkuneuvoon, sekä kulkuneuvoon asennetut nostotasot, jolla käytössä oleva tai tyhjä pyörätuoli voidaan siirtää kulkuneuvoon. Autot, pakettiautot ja kuorma-autot, joissa on korkeussäädettävä alusta, ks. 12 10 03. [Siirrettävät luiskat, ks. 18 30 15.](#)

12 12 21 Pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavat laitteet

Välineet, joiden avulla pelkkä pyörätuoli nostetaan kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle. Kohtaan sisältyvät esim. autoon asennettavat pyörätuolin nostimet.

Käsitöiden pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavan laitteen hankintakustannuksiin voidaan hakea korvausta vammaispalvelulain perusteella. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet.⁷³

Nostolaitetta arvioitaessa ja suositeltaessa on varmistettava, että asiakkaan käyttämä pyörätuoli soveltuu rakenteeltaan nostolaitteella siirrettäväksi.

Eksoten toimintaohje:

Hankinnan yhteydessä voi tarvittaessa konsultoida Apuvälinekeskuksen apuvälineasiantuntijoita ja –mekaanikkoja, jotta varmistetaan pyörätuolin soveltuvuus nostolaitteen käyttöön.

12 12 24 Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon

Välineet, jotka varmistavat, että pyörätuoli pysyy paikallaan kulkuneuvossa. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolin kiinnityshihnat.

Pyörätuolin ja siinä matkustavan tulee olla luotettavasti kiinnitettävissä ajoneuvoon siten kuin standardissa SFS 5912 pyörätuolissa istuvan matkustajan kuljettamisesta henkilö-, paketti- ja kuorma-autossa on määrätty⁷⁴.

Pyörätuolissa istuvan matkustajan on käytettävä turvavöitä, ellei häntä ole siitä lääkärin todistuksella vapautettu.⁷⁵ Määräysten mukaan matkustaja kiinnitetään pyörätuoliin ensisijaisesti autoon ankkuroidulla kolmipisteturvavyöllä. Pyörätuolin kiinnityksen ja matkustajan turvavöiden on oltava erillisiä kiinnitysjärjestelmiä.⁷⁶ Pyörätuolissa henkilön istuma-asentoa tukevat turvavyöt ja tukivyösarjat eivät täytä edellä mainittuja liikenneturvallisuusmääräyksiä.

Sähköpyörätuolien rakenteissa on useimmiten tehdasvalmisteiset kiinnityskoukut. Manuaalipyörätuoliin ei kiinnityskoukkuja tarvitse asentaa. Kuljetuksen tai ajon ajaksi pyörätuolin autoon kiinnittämiseen tarkoitettujen koukkujen, lenkkien ja laitteiden hankintakustannuksia voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella. Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vammaispalvelulain mukaiset autoilun tuet⁷⁷

Turvavöitä ja –hihnoja esimerkiksi taksi- ja koulumatkojen turvallisuuden parantamiseksi ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet. [ks. luokka 09 07.](#)

Autojen turvavyöt ja valjaat ks. [luokka 12 12 09.](#)

⁷³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

⁷⁴ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090723>

⁷⁵ <https://www.liikenneturva.fi/fi/kysymykset-ja-vastaukset/autoliikenne/pyoratuolin-kiinnittaminen-autoon>

⁷⁶ <https://www.liikenneturva.fi/fi/kysymykset-ja-vastaukset/autoliikenne/pyoratuolin-kiinnittaminen-autoon>

⁷⁷ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/taloudellinen-tuki/vammaispalvelulain-mukaiset-autoilun-tuet>

12 16 Mopedit ja moottoripyörät

Mopedeita ja moottoripyöriä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinällisenä kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikkumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 17 Eriaiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. seisaaltaan ajettavat liikkumisvälineet, moottorikelkat, lumiskootterit, maastoautot ja mikroautot. [Eriaiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet, ks. 12 27](#)

Seisaaltaan ajettavia liikkumisvälineitä, moottorikelkkoja, lumiskootterita, maasto- ja mikroautoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinällisenä kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikkumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 17 03 Sähkökäyttöiset porrastusvälineet

Sähkökäyttöiset välineet, joita avustaja käyttää ja joita ei ole kiinnitetty tai yhdistetty portaisiin tai portaiden viereisiin seiniin tai kattoon ja jotka on tarkoitettu henkilön kuljettamiseen portaita pitkin. Kohtaan sisältyvät esim. sähkökäyttöiset hätäpoistumisvälineet. [Sähkökäyttöiset porrastuspyörätuolit, ks. 12 23 15](#). [Hissit, nostotaset, porrashissit ja luiskat, ks. 18 30](#).

Porraskiipijä on siirrettävä apuväline, jolla mahdollistetaan pyörätuolissa istuvan asiakkaan siirtäminen portaissa. Porraskiipijä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä vamman tai sairauden vuoksi liikuntaesteiselle pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle, joka ei pääse portaiden vuoksi asuntoonsa tai joka ei pysty toimimaan asunnossaan, jossa on portaita eikä kulkua voida toteuttaa luiskia rakentamalla.

Porraskiipijä luovutetaan käyttövaativuutensa takia vain poikkeustapauksissa. Laitteen käyttötarve tulee olla säännöllistä (useita kertoja viikossa). Porraskiipijän malli valitaan porrastusvälineiden mukaisesti. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi asiakkaan asuinympäristössä. Luovutuksen edellytyksenä on myös avustajan sitoutuminen apuvälineen käyttöön. Porraskiipijää luovutettaessa on varmistettava, että avustaja on saanut riittävän käytönopetuksen ja että hän hallitsee käyttöohjeiden mukaisen ja turvallisen apuvälineen käytön.

12 17 09 Eriaiset nelipyöräiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. maastoajoneuvot, nelivedot, moottorikelkat, lumipotkulaudat ja mikroautot.

Maastoajoneuvoja tai muita nelipyöräisiä moottorikäyttöisiä kulkuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinällisenä kuntoutuksena luovutetaan jalankulkijaan rinnastettavia sähköisiä liikkumisen apuvälineitä (esim. sähkökäyttöiset pyörätuolit).

12 18 Polkupyörät

Kohtaan sisältyvät esim. apumoottorilla varustetut polkupyörät.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kaksipyöräisiä polkupyöriä /sähköavusteisia polkupyöriä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Lääkinällisenä kuntoutuksena luovutetaan vain erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä, jotka täyttävät lääkinällisistä laitteista annetun direktiivin 93/42 EY vaatimukset ja/tai EU:n asetuksen 2017/745 lääkinällisistä laitteista (MD-asetus) siirtymäsäädösten mukaisesti⁷⁸.

Erytisominaisuuksilla varustettu polkupyörä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän tarvearvioinnin perusteella asiakkaalle, jonka toimintakyky on alentunut siten, että liikkuminen tavanomaisella polkupyörällä ei onnistu. Luovuttamisen edellytyksinä voidaan pitää muun muassa seuraavia perusteita:

- polkupyörä on päivittäisten toimintojen kannalta välttämätön liikkumisen apuväline
- polkupyörä lisää itsenäistä suoriutumista (esim. mahdollistaa asioinnin)

⁷⁸ Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet MD- asetuksen siirtymäajan lykkäämisen 26.5.2021 asti

- polkupyörän käyttö tukee henkilön kokonaiskuntoutusta
- polkupyörän tarve on kirjattu kuntoutussuunnitelmaan
- pyöräilijällä ei ole turvallisuuteen vaikuttavia hahmotus-, näkö- tai muistiongelmia.

Pyörien etu- ja takavalot ovat tieliikennelain mukaan pakolliset varusteet, kun ajetaan tiellä pimeään tai hämärän aikaan tai, kun näkyvyys on sään vuoksi tai muusta syystä huonontunut.⁷⁹ Mikäli luovutettavassa pyörässä ei ole vakiovarusteena valoja, voidaan pyörään asennettavat valot luovuttaa yksilöllisen tarveharkinnan perusteella, kun pyöräily on säännöllistä pimeään tai hämärän aikaan.

Tavanomaisena kuluttajatuotteena saatavaa pyöräilykypärää ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet.⁸⁰

12 18 04 Kaksipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat

Jaloilla poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut kaksipyöräiset polkupyörät.

Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan lääkinnällisenä kuntoutuksena luovuttaa lisävarusteita (esim. apupyörät, ohjaustanko, polkimien muutostyöt; [luokka 12 18 21](#)), jotka mahdollistavat polkupyörän käytön.

12 18 05 Kaksipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat

Käsin poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut kaksipyöräiset polkupyörät.

12 18 06 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat

Jaloilla poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut polkupyörät, joissa on vähintään kolme pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. tavarankuljetuspyörät.

12 18 06 01 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää takana

Kolmipyöräiset polkupyörät, joissa on kaksi pyörää takana lisäämässä pyörän tukevuutta henkilölle, jolla on tasapainovaikeuksia. Pyörällä on helpompi lähteä ajamaan ja pysähtyä kuin kaksipyöräisellä pyörällä.

12 18 06 02 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää edessä

Kolmipyöräiset polkupyörät, joissa on kaksi pyörää edessä lisäämässä pyörän tukevuutta. Pyörää on helpompi taluttaa ja sen mittasuhteet on helpompi hahmottaa, kun pyörät ovat edessä

12 18 09 Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat

Kolmi- tai nelipyöräiset käsin poljettavat polkupyörät

12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat

Välineet, jotka koostuvat pyörällisestä jalkatasosta ja ohjaustangosta ja jotka ovat jaloilla potkuteltavia.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia potkupyöriä (jalaksiset nelipyöräiset tai kaksipyöräiset) tai potkulautoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

⁷⁹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180729>

⁸⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella voidaan potkulauta (mekaaninen tai sähköinen) luovuttaa vammaiselle henkilölle, jolle tavanomaiset potkulaudat eivät sovellu ja jonka omatoiminen liikkuminen potkupyörän/potkulaudan avulla mahdollistaa välttämättömät asiointi- ym. matkat.⁸¹

12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle

Useammalle henkilölle tarkoitettavat poljettavat välineet, joissa on vähintään kaksi istuinta.

Tandem-pyörä voidaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tavoitteena on tukea, ylläpitää tai parantaa asiakkaan toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.⁸²

Ks. vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan apuvälineet.⁸³

12 18 15 01 Tandempyörät

Polkupyörät, jossa kaksi käyttäjää istuu peräkkäin ja kummallakin on omat polkimensa

12 18 15 02 Polkupyörät, nelipyöräiset

Polkupyörät, joissa kaksi käyttäjää istuu vierekkäin ja kummallakin on omat polkimensa.

12 18 21 Polkupyöriin tehdyt muunnokset

Polkupyörään tehdyt lisäykset tai muutokset, jotta niiden käyttö helpottuisi. Kohtaan sisältyvät esim. lisämootorit ja apupyörät.

Polkupyörien lisävarusteita (esim. erityissatula, pohje- ja vartalotuet sekä teleskooppiapupyörät) luovutetaan apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella mahdollistamaan polkupyörän käyttö silloin, kun se asiakkaan toimintakyvyn rajoitteen vuoksi ei onnistu ilman lisävarusteita.

Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan luovuttaa teleskooppiapupyörät ja muita polkupyörän käyttämisen mahdollistavia lisävarusteita. Lisävarusteiden asennuksesta vastaa apuvälineyksikkö/apuvälinekeskus.

Käyttäjän omaan pyörään voidaan teettää lääkinnällisenä kuntoutuksena muutostöitä, kun asiakkaan toimintakyky on sairauden /vamman vuoksi alentunut (esim. raajojen mittasuhteissa ja/tai nivelliikkuvuuksissa on rajoitteita) siten, että hän ei voi ajaa tavanomaisesti varustetulla pyörällä ja polkupyörän käyttö tukee henkilön kuntoutustavoitteita. Tällaisia voivat olla esimerkiksi polkimien pidennys tai ohjaustankoon tehtävät muutokset otteen parantamiseksi.

Eksoten toimintaohje:

Polkupyörien luovutus on keskitetty apuvälinekeskukseen.

Lapselle, jolla on näkövamma, voidaan luovuttaa peräpyörä erikoislääkärin ja lapsiin perehtyneen fysioterapeutin lääketieteellisin perustein tekemän tarveharkinnan pohjalta. Tarve tulee kirjata lapsen kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan potilasdokumenttiin.

12 22 Käsikäyttöiset pyörätuolit

Välineet, jotka liikkuvat pyörillä ja tukevat liikkumisrajoitteisen henkilön kehoa ja joita pyörätuolin käyttäjä tai avustaja liikuttaa. Kohtaan sisältyvät esim. käsikäyttöiset seisontapyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat pyörätuolit sekä lumi-, ranta- ja uimaallaspyörätuolit. [WC-tuolit, pyörälliset, ks. 09 12 03](#). [Kylpy- tai suihkutuolit, pyörälliset, ks. 09 33 03](#).

⁸¹ [EOAK/1067/2019](#)

⁸²EOAK/2295/2019

⁸³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

Pyörätuolia voidaan käyttää liikkumisen apuvälineenä, kun liikkuminen ei muiden liikkumisen apuvälineiden avulla onnistu ollenkaan tai onnistuu vain lyhyitä matkoja. Pyörätuoli mahdollistaa käyttäjänsä omatoimisen tai avustetun liikkumisen ja parantaa asiakkaan muuta toimintakykyä.

Pyörätuolivalikoimassa on eri käyttötarkoituksiin soveltuvia malleja (esim. perusmalleista valittava kelattava pyörätuoli, jalalla potkuteltava pyörätuoli, yksilöllisen tarpeen mukaan valmistettu aktiivipyörätuoli, tai henkilön kuljettamisessa tarvittava malli). Pyörätuolin arviointi ja valinta edellyttää osaamista ja pyörätuoli tulee aina valita yksilöllisen käyttötarpeen perusteella.

Pyörätuolin arviointi tehdään yhdessä asiakkaan ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyönä. Pyörätuolia arvioitaessa on otettava huomioon:

- sairauden tai vamman laatu ja sen vaikutus toimintakykyyn
- asiakkaan toimintakyky
- asiakkaan koko ja mittasuhteet
- pyörätuolin käyttötarve ja -ympäristö
- asiakkaan siirtymistapa pyörätuoliin/ pyörätuolista
- pyörätuolin kelattavuus / työnnettävyys
- istuma-asento
- istuintyyntyn yksilöllinen valinta (aina vähintään perustyyntyn)
- lisävarusteiden tarve ja saatavuus

Asiakkaalle luovutettavien pyörätuolien tulee olla käyttäjilleen turvallisia ja niissä tulee olla kaatumaeste. Jos kaatumaeste poistetaan, syy tulee kirjata potilasasiakirjaan. Pyörätuolien kunto on tarkastettava aina ennen luovutusta.

Kun pyörätuolin tarve on pitkäaikaista, säännöllistä ja sen käyttö tukee omatoimista suoriutumista, luovutetaan se toistaiseksi voimassa olevaan lainaan.

Pyörätuoli voidaan luovuttaa määräaikaiseen käyttöön, kun käyttö on tilapäistä esimerkiksi leikkauksen tai tapaturman jälkeen. Pyörätuoli voidaan luovuttaa myös silloin, kun se on välttämätön ulkona liikkumisen mahdollistamiseksi.

Lumi-, ranta- ja uima-allaspyörätuolit ovat harrastusvälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

12 22 03 Pyörätuolit kelausvanteilla

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa molemmin käsin joko kuljetuspyöristä tai kelausvanteista. Kohtaan sisältyvät esim. etupyöristä kelattavat ja takapyöristä kelattavat pyörätuolit.

12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset

Pyörätuolit jotka taittuvat kokoon leveyssuunnassa.

12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset

Pyörätuolit joiden runko on kiinteä. Luokkaan sisältyvät mallit, joiden selkänoja taittuu istuimen päälle.

12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät

Pyörätuolit jotka voidaan säätää lepoasentoon. Pyörätuolit ovat pehmustettuja ja ne suunniteltu henkilöille, jotka tarvitsevat hyvän tuen.

Lepoasentoon säädettävissä oleva pyörätuoli voidaan luovuttaa käyttöön liikkumisen apuvälineeksi asiakkaalle, jolle vartalonhallinnan heikkouden vuoksi peruspyörätuoli ei takaa riittävän tuettua ja toiminnallista istuma-asentoa, ja joka käyttää apuvälinettä joko itsenäisesti kelaten tai avustettuna.

12 22 03 04 Seisontapyörätuolit

Pyörätuolit jotka nostavat henkilön seisovaan asentoon ja joita henkilö voi kelata itse istuma-asennossa. Nostotoiminto joko kaasujousella tai sähköisesti.

Seisontapyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle, jolle seisomapyörätuoli on välttämätön määritellyissä päivittäisissä toiminnoissa (esim. keittiötyöt tai seisten toteutettavat muut toiminnot) suoriutumiseksi. Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan ja asiakkaan kanssa yhdessä todettua tarvetta.

Luovuttamisen perusteita:

- asiakas pystyy itsenäisesti kelaamaan pyörätuolia sisätiloissa ja käyttämään seisomaan nousumeکانismia tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti.
- yksilöllisesti todettu ja määritelty erityisperuste (esim. seisominen ei muilla seisomisen apuvälineillä onnistu ja seisomapyörätuolin käyttö mahdollistaa itsenäisen seisomisen ja suoriutumisen eri toiminnoissa) ja apuvälineen käyttö tukee kuntoutuksen tavoitteita.
- itsenäisesti ja säännöllisesti tapahtuva pystyasennon harjoittaminen, jolle on lääketieteellisesti todetut perusteet ja kuntoutukselliset tavoitteet ja
- ulkopuolisen avun tarpeen merkittävä väheneminen.

Seisomapyörätuolin lisäksi asiakas voi tarvita toisen pyörätuolin toisenlaiseen käyttötärpeeseen (esim. ulkona liikkuminen).

12 22 03 05 Erityispyörätuolit

Pyörätuolit joita käytetään esimerkiksi lajikohtaisessa urheilussa.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet⁸⁴

12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa ja ohjaa kampien avulla

Kampikäyttöinen pyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla pyörätuolin käytön yleiset edellytykset täyttyvät eikä omatoiminen kelaaminen käsien motoriikan, liikkeiden hallinnan häiriöiden tai liikeratojen rajoittuneisuuden vuoksi onnistu.

12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, toisen puolen pyörästä kelattavat

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa vain yhdellä kädellään. Kohtaan sisältyvät esim. yhdellä kädellä käytettävät kampikäyttöiset ja kelausvanteiset pyörätuolit.

Yhdellä kädellä kelattava pyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla pyörätuolin käytön yleiset edellytykset täyttyvät eikä hän pysty sairauden tai vamman aiheuttaman käsien toimintavajeen vuoksi kelaamaan kaksikäteisesti.

12 22 12 Pyörätuolit kelausvanteilla, joissa sähköinen kelauksen tehostus

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa käsin työntämällä kelausvanteista ja joissa on yksi tai useampi sähkömekanismi, joka helpottaa yhden pyörän tai molempien pyörien pyörimistä. Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet, ks. 12 24 09.

Tähän luokkaan kuuluvat pyörätuolit, joissa on kiinteät kelauksen tehostajat.

Pyörätuolien lisävoimalaitteet ks. luokka [12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet](#).

⁸⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

12 22 15 Pyörätuolit, jalkakäyttöiset

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa vain jalkojen avulla. [Kävelytuolit, ks. 12 06 09](#). [Istuimet, ks. 18 09](#).

Jalkakäyttöinen pyörätuoli on useimmiten vakio-/perusmallinen pyörätuoli, jonka istuinkorkeus on säädetty niin matalaksi, että asiakas voi liikuttaa pyörätuolia jalan /jalkojen avulla. Jalalla liikutettava pyörätuoli voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla pyörätuolin käyttöönoton yleiset edellytykset täyttyvät eikä hän sairauden tai vamman aiheuttaman yläraajojen toimintavajeen vuoksi pysty käyttämään pyörätuolia käsillään. Edellytyksenä on, että alaraajat tai toinen alaraaja toimivat siinä määrin, että pyörätuolin liikuttaminen jalalla lattiasta potkutellen onnistuu.

12 22 18 Pyörätuolit, työnnettävät

Käsi käyttöiset pyörätuolit, joita avustaja liikuttaa ja ohjaa työntämällä molemmin käsin pyörätuolin työntökahvoista.

Avustajan kuljettama pyörätuoli voidaan luovuttaa pyörätuolia tarvitsevalle asiakkaalle, joka ei kykene kelaamaan itse ja tarvitsee liikkumiseen toisen henkilön apua.

Tilapäiseen kuljettamiseen soveltuu usein peruspyörätuoli.

Pitkäaikaiseen käyttöön tarvittava kuljetuspyörätuoli arvioidaan yksilöllisen käyttötarpeen mukaan julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan, asiakkaan ja/tai omaisen/ avustajan /muun lähihenkilön yhteistyönä. Kuljetuspyörätuolissa voidaan asiakkaan tarpeista (esim. heikko vartalon ja pään hallinta) johtuen tarvita erityisominaisuuksia kuten kulmasäädettävä istuin- ja/tai selkäosaa sekä vartalo- ja sivutuet. Luovuttamisen edellytyksenä on myös pyörätuolin säännöllinen käyttötarve.

Asumisyksiköissä yleiskäytössä tarvittavia kuljetuspyörätuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Ks. [Luku 2.2](#) Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa.

12 23 Sähköpyörätuolit

Välineet, joissa on pyörätuolia liikuttava moottori ja joiden istuinjärjestelmä tukee liikkumisrajoitteista henkilöä ja joiden käyttövoima on peräisin tuoliin sisältyvästä sähkö- tai polttomoottorista. Kohtaan sisältyvät esim. sähkökäyttöiset seisontapyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat sähkökäyttöiset pyörätuolit, pyörätuolit, joissa on nouseva tai kääntyvä istuin, lumi- ja rantapyörätuolit sekä pyörätuolin alustat.

Sähköpyörätuolin-/ mopon käytön edellytykset:

Sähköpyörätuolin ja mopon käyttäjän tulee pystyä käyttämään apuvälinettä turvallisesti sekä itsensä että ympäristönsä kannalta arvioituna. Sähköpyörätuolin tai sähkömopedin avulla käyttäjän omatoimisuus sekä hänen liikkumis- ja osallistumismahdollisuutensa tulee lisääntyä. Tarpeen arviointi ja apuvälineen sovitus tehdään asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä ja sen tulee soveltua apuvälineelle.⁸⁵

Sähköpyörätuolin/ -mopon käyttäjältä edellytetään:

- motivaatiota ja oma-aloitteisuutta
- kykyä ohjata sähköpyörätuolia /-mopoa valitulla ohjaustavalla
- riittävää näkökykyä (ohjeellinen näöntarkkuus tulee olla molempien silmien yhteisnäkö 0.3)
- ympäristön havainnointikykyä ja muiden liikkujien ja liikenteen huomioimista sekä ymmärrystä vaarasta (kognitio)
- kykyä käyttää sähköpyörätuolia /-mopoa turvallisesti
- riittävän hyvää psyykkistä toimintakykyä.

Sähkömopon käyttäjältä edellytetään edellisten lisäksi:

- riittävän hyvää yläraajan/yläraajojen toimintakykyä ja vartalon hallintaa ja

⁸⁵https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161496/STM_J02_Yhtenaisen%20kiireettoman%20hoidon%20perusteet.pdf?sequence=4&isAllowed=y, s. 305

- kykyä siirtyä itsenäisesti mopoon tai siitä pois.

Suositus /lähete sähköpyörätuolin/-mopon arviointiin. Suosituksessa /läheteessä tulee kuvata:

- apuvälineen käyttötarve
- liikuntavamma ja sen etiologia
- käytössä olevat apuvälineet
- mahdollisimman tarkka kuvaus liikkumis- ja toimintakyvystä
- näkökyky (vähintään 0,3 yhteisnäkö, tarvittaessa korvaavia linssejä käyttäen). Ks. alla tarkempi ohjeistus.
- kognitiivinen suoriutuminen
- perustelut sähköisen liikkumisen apuvälineen tarpeelle
- miten apuväline lisää asiakkaan itsenäistä suoriutumista.

Näkökyvyn tutkiminen:

Mikäli henkilöllä on silmäsairaus tai muu sairaus, jolla epäillään olevan vaikutusta sähköpyörätuolin /-mopon turvalliseen käyttöön, tulee ennen suosituksen /lähetteen lähettämistä selvittää seuraavat asiat:

- Lääkärin tekemä selvitys visuksista ja näkökentistä.
 - Edellytyksenä on vähintään 0,3 yhteisnäkö, tarvittaessa korvaavia linssejä käyttäen
 - Jos henkilö on menettänyt näön toisesta silmästään tai hän käyttää vain toista silmäänsä näköhavaintoja tehdessään, näöntarkkuuden tulee olla vähintään 0.3 ja silmien tilan tulee olla jatkunut niin kauan, että hän on sopeutunut vain toisen silmän käyttämiseen.
 - Näkökenttien testaus sormiperimetrialla
 - Mikäli tutkimuksessa tulee esiin selvä, vähintään yhden kvadrantin näkökenttäpuutos (vaakasuora näkökenttä jää alle 120 asteen), ohjataan silmälääkärille näkökenttätutkimukseen.
- Jos silmälääkäri toteaa yli yhden kvadrantin näkökenttäpuutoksen, mutta ei yli 120 asteen keskeistä näkökenttäpuutosta, eikä lähettävän lääkärin tutkimuksessa ole kliinisesti epäilyä muusta näön osa-alueen heikentymästä (häikäisyherkkyys, kontrastiherkkyys, hämäränäkö), voidaan asiakas lähettää apuvälinekeskukseen sähköpyörätuolin /-mopon arviointiin.
- Lähettävän lääkärin läheteessä todetaan tutkimustulokset ja pyydetään apuvälinealan asiantuntijan tekemää sähköpyörätuolin /-mopon käytön arviointia siinä toimintaympäristössä, jossa apuvälinettä on suunniteltu käytettävän.

Arviointi:

Sähköisiä liikkumisen apuvälineitä arvioitaessa tehdään laaja, kokonaisvaltainen arviointi asiakkaan tarpeista ja toimintaympäristöstä, jossa apuvälinettä on ajateltu käyttää. Arviointi on tarpeen mukaan tehtävä monialaisessa yhteistyössä muun muassa silloin, kun laitteen säilyttäminen tai käytön mahdollistaminen edellyttää asuntoon tehtäviä muutostöitä.

Jos henkilöllä on useita toimintakykyyn vaikuttavia sairauksia tai oireita (esim. huomiotta jättäminen, neglect ja/tai kognition ongelmia), on ajokyvyn arviointi perusteltua tehdä moniammatillisessa yhteistyössä esimerkiksi toimintaterapeutin ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyönä. Tarvittaessa konsultoidaan myös muita ammattilaisia (esim. neuropsykologi, neurologi). Ajoharjoittelukertota tulee tehdä useita, jolloin saadaan tarkka käsitys sekä laitteen hallinnasta että ympäristössä suoriutumisesta.

Toiminnallisen näkökyvyn arvioiminen:

Kun henkilöllä on näkökykyyn liittyvä silmäsairaus, tulee arvioida toiminnallinen näkökyky. Toiminnallista näkökykyä testataan käytännön ajamistilanteissa sekä sisä- että ulko-olosuhteissa, jolloin varmistetaan sähköpyörätuolin /-mopon turvallinen käyttö.

Mikäli on epäselvää, riittääkö toiminnallinen näkö, suositellaan myös silmälääkärin ja/tai näönkäytön ohjaajan konsultaatiota. Toiminnallinen näkökyky tulee testata siinä toimintaympäristössä, jossa apuvälinettä tullaan käyttämään (esim. liikenteessä, kotiympäristössä). Ajoharjoittelua tulee tehdä riittävän pitkään, jolloin saadaan tarkka käsitys sekä laitteen hallinnasta että ympäristössä suoriutumisesta.

Epilepsia, muut tajunnan häiriöt tai toimintakyvyn tilavaihtelut:

Asiakkaan epileptiset kohtausoireet, tajunnanhäiriökohtaukset tai esim. Parkinsonin tautia sairastavien tilavaihtelut tulee olla pääsääntöisesti lääkityksellä tai muuten hallinnassa (epilepsiassa noin vuosi kohtauksetonta aikaa) ennen kuin sähkömopo tai sähköpyörätuoli voidaan asiakkaalle turvallisesti luovuttaa.

Päihde- tai huumeriippuvuus:

Tapauskohtaisesti on harkittava sairauskertomustietojen perusteella, milloin asiakkaan päihteiden käyttö on sellaista, että sähköisen liikkumisapuvälineen käyttö aiheuttaa merkittävän turvallisuusriskin itselle ja muille liikkujille.

Luovuttaminen ja seuranta:

Sähköpyörätuoli ja sähkömopo voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka ei heikentyneen toimintakykynsä vuoksi pysty liikkumaan itsenäisesti muiden kevyempien liikkumisen apuvälineiden avulla sisällä ja/tai ulkona.

Sähkömopon tai –pyörätuolin käyttäjää on ohjattava huolellisesti laitteen käytössä. Sähköisten liikkumisapuvälineiden käyttäjälle luovutetaan apuvälineen käyttöohjeet sekä ohjeistus/opas, johon on koottu yleiset periaatteet ja keskeiset asiat laitteen käytöstä.

Käyttäjän vastuulla on laitteen käyttäminen sovittujen luovutusehtojen mukaisesti. Muiden henkilöiden tai eläinten kuljettaminen sähköpyörätuolissa tai -mopossa on ehdottomasti kielletty turvallisuuden vuoksi.

Jos henkilöllä on mahdollista liikkua omalla autolla ja käyttää määränpäässä lyhyellä matkalla kevyempää liikkumisen apuvälinettä (esim. manuaalipyörätuolia) ei sähkömopoa pääsääntöisesti tällöin luovuteta. Yksilöllisen harkinnan perusteella apuväline voidaan kuitenkin luovuttaa myös näissä tapauksissa.

Jos asiakkaan toimintakyky alenee siten, että se heikentää apuvälineen turvallista käyttöä, tehdään uusi tilannearviointi ja apuvälineratkaisu. Mikäli käyttöä jatketaan, tehdään suunnitelma myös käytön seurannasta. Mikäli apuvälinettä käytetään sovitusta ehdoista poiketen, arvioidaan tilanne uudelleen yhdessä asiakkaan kanssa.

Sähköpyörätuoleihin ja –mopoihin hankitaan asiakkaan yksilöllisen tarpeen edellyttämät lisävarusteet (esim. teline hengityslaitteelle, happipullolle, kävelytelineelle tai sauvoille). Muita lisävarusteita (esim. apuvälineeseen kiinnitettävä kuljetuslaukku tai asiakasta suojaava lämpöpussi ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Sähkökäyttöinen liikkumisen apuväline liikenteessä: ks. Tieliikennelaki (10.8.2018/729)⁸⁶, 52 §.

Lataaminen ja säilytys:

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää sähköpyörätuoli /-mopo kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

Ulospääsyn ja sisällä liikkumisen mahdollistavat kiinteät luiskat kuuluvat vammaispalvelun tai terveydenhuollon kautta korvattavien asunnonmuutostöiden piiriin. Asunto-osakeyhtiöissä tulee apuvälineen käyttäjän pyytää taloyhtiöltä lupa apuvälineen säilytykseen ja lataamiseen taloyhtiön yhteisissä tiloissa sekä selvittää taloyhtiön kanssa lataamisesta aiheutuvat kustannukset.

Sähköpyörätuolin vakuuttaminen ja korvauskäytäntö:

Sähköpyörätuolia ei tarvitse rekisteröidä eikä vakuuttaa (Liikennevakuutuslaki 8 §, 5)⁸⁷, (Liikennevakuutuskeskus/ Miten sähköiset liikkumisvälineet vakuutetaan?)⁸⁸.

Vakuuttamattoman ajoneuvon aiheuttaman liikennevahingon korvaa Liikennevakuutuskeskus. Liikennevakuutuskeskuksen vastuu vakuuttamattoman ajoneuvon aiheuttamasta vahingosta on pääsääntöisesti samanlainen kuin vakuutusyhtiön vastuu vakuutetun ajoneuvon aiheuttamasta vahingosta.⁸⁹

Eksoten toimintaohje:

Sähköpyörätuolin/-mopon hankintaprosessi alkaa hyvinvointiasemalta tai keskussairaalan erikoisalalta, josta lääkäri tekee yllämainitun ohjeen mukaisen suosituksen erikoisalalehdelle.

⁸⁶ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180729>

⁸⁷ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160460>

⁸⁸ <https://www.lvk.fi/fi/vakuuttamisvelvollisuus/ajoneuvon-vakuuttamisvelvollisuus/kevyet-sahkoiset-liikkumisvalineet/>

⁸⁹ <https://www.lvk.fi/fi/liikennevahingon-korvaukset/liikennevakuutuskeskuksen-korvaamat-vahingot/>

Suositus lähetetään Lifecaren viestipiikin välityksellä Apuvälinekeskukseen (CAPUV). Kun suositus sähköpyörätuolien ja -mopojen arvioimiseksi on tullut, lopullinen päätös apuvälineen luovuttamisesta tehdään moniammatillisella Apuva-poliklinikalla. Tämän lisäksi apuvälineasiantuntija tekee aina kotikäynnin. Tarvittaessa kotikäynnille osallistuu myös esim. asiakasta hoitava fysioterapeutti. Kotikäynnillä arvioidaan mm. asiakkaan toimintakykyä, käyttöympäristöä, asunnonmuutostöiden tarvetta sekä laitteen säilytysmahdollisuutta.

Pienillä lapsilla sähköpyörätuolin /-mopon käyttö edellyttää laaja-alaista ja moniammatillista arviointia. Ennen sähköpyörätuoli /-mopon kokeilua ja hankintaa selvitetään moniammatillisessa työryhmässä lapsen mahdollisuudet itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen sähköpyörätuolilla /-mopolla. Kun työryhmässä on päätetty aloittaa sähköpyörätuolin kokeilu, tehdään se yhteistyössä Apuvälinekeskuksen kanssa. Apuvälinekeskuksesta järjestetään kokeilun ajaksi lapsen tarpeita vastaava apuväline. Harjoittelun tulee olla turvallista sekä lapselle että muille henkilöille, joten harjoittelun toteuttamisesta on sovittava jokaisen lapsen kohdalla erikseen. Sovitut asiat kirjataan potilastietojärjestelmään. Jokaiselle sähköpyörätuolia kokeilevalle lapselle nimetään ammattilainen esim. hoitava fysioterapeutti, jonka vastuulla harjoittelu on. Vastuuhenkilö ohjaa tarvittaessa myös vanhempia ja/tai ammattilaisia sähköpyörätuolin käytössä.

Asiakkaan tarvitessa ajamiseen lämpöhanskoja ja /tai -sukkia tulee pohtia apuvälineen tarkoituksenmukaisuutta. Asiakas ohjataan hankkimaan tavanomaisesta kaupasta saatavat lämpöhanskat ja/tai -sukat omakustanteisesti.

12 23 03 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, mekaaninen suoraohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa ohjaus toimii muuttamalla mekaanisesti pyörien suuntaa ilman sähkövoimaa. Kohtaan sisältyvät esim. nk. skootterit.

12 23 06 Sähkökäyttöiset pyörätuolit, sähköinen ohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka käyttäjä aktivoi sähköisellä ohjausjärjestelmällä. Kohtaan sisältyvät esim. itsetasapainottuvat pyörätuolit. [Sähkökäyttöiset pyörätuolit, avustajan ohjaamat, ks. 12 23 12](#)

12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka on suunniteltu avustajan ohjaamiksi. [Pyörätuolit, avustajan ohjaamat, käsikäyttöiset, ks. 12 22 18.](#)

Sähkökäyttöinen pyörätuoli, joka on suunniteltu avustajan käytettäväksi, voidaan luovuttaa asiakkaalle lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisin erityisperustein (esim. asiakas ei kykene ajamaan sähkökäyttöisellä pyörätuolilla ja erilaiset apuvälineet kuten hengityskone ja muut välineet /tarvikkeet on välttämättömät ottaa mukaan, jolloin avustaminen manuaalisella pyörätuolilla voi olla kohtuuttoman raskasta).

12 23 15 Sähkökäyttöiset porrassouspyörätuolit

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka kykenevät nousemaan ja laskeutumaan portaita turvallisesti käyttäjän ohjaamina. [Sähkökäyttöiset porrassousvälineet, ks. 12 17 03](#)

12 24 Pyörätuolin lisävarusteet

Välineet, joita käytetään pyörätuolien kanssa. [Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18.](#) [Pyörätuolin kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21.](#) [Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon, ks. 12 12 24.](#) [Porrassousvälineet, ks. 12 17 03.](#) [Moduuleista kootut istuinkokoonpanot, ks. 18 09 39.](#) [Selkänojat, ks. 18 10 03.](#) [Istuintyyny ja -alustat, ks. 18 10 06.](#) [Käsivarsituet, ks. 18 10 09.](#) [Päätuet ja niskatuet, ks. 18 10 12.](#) [Säärituet ja jalkatuet, ks. 18 10 15.](#) [Vartalo- ja lantiotuet, ks. 18 10 18.](#) [Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan kiinnittää tuoliin, ks. 18 10 24.](#)

Muut pyörätuolien lisävarusteet, ks. [luokka 12 24 99](#)

12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet

Välineet, jotka lisätään käsikäyttöiseen pyörätuoliin, jotta käyttäjä tai avustaja kykenee paremmin liikuttamaan pyörätuolia tai jotta pyörätuoli liikkuu ilman ihmisen apua. [Pyörätuolit, käsikäyttöiset, joissa sähköinen kelauksen tehostus, ks. 12 22 12.](#)

Manuaalipyörätuoliin kiinnitettävä käsipolkupyörä, sähköinen avustajan työntöpulaite, sähköinen ajolaite, sähköinen kelauksen keventäjä tai muu vastaava sähköinen lisävoimalaite voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen ja apuvälinealan asiantuntijan arvioinnin perusteella.

12 24 09 02 Sähköiset kelauksen keventäjät

Välineet, jotka tehostavat kelausta ja jarrutusta pyörätuolia kelattaessa.

Kelauksen keventäjät arvioidaan yhtenä vaihtoehtona, kun pyritään ratkaisemaan asiakkaan liikkumisessa ilmenneitä ongelmia. Muina liikkumisen apuvälineinä voivat kyseeseen tulla joko sähkömopo tai –pyörätuoli. Mikäli sähköistä liikkumisen apuvälinettä tarvitaan pitemmille päivittäisille matkoille, saattaa sähkömopo tai – pyörätuoli olla paremmin käyttötarvetta vastaava apuväline.

Sähköinen kelauksen keventäjä voidaan luovuttaa asiakkaalle, jonka yläraajojen toimintakyky on heikentynyt lihasheikkouden tai nivelkipujen tai liikerajoitusten vuoksi, eikä asiakas jaksa kelata kevyesti liikuteltavaa pyörätuolia kuin hyvin lyhyitä matkoja. Sähköisen kelauksen keventäjän tulee tukea asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja lisätä omatoimisuutta sekä osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia.

Käyttäjältä edellytetään kaksikätesen kelaamisen hallintaa, riittävää näkö- ja ympäristön havainnointikykyä sekä motivaatiota kelauksen keventäjien käyttöön.

Asiakkaan tai avustajan tulee pystyä asentamaan kelauksen keventäjät pyörätuoliin.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää kelauksen keventäjät kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

12 24 09 03 Sähköiset ajolaitteet

Välineet, jotka kiinnitetään kelattavaan pyörätuoliin ja joiden avulla pyörätuolia voidaan ohjata sähköisesti.

Kelattavaan pyörätuoliin kiinnitettävä sähköinen ajolaite arvioidaan yhtenä vaihtoehtona, kun pyritään ratkaisemaan asiakkaan liikkumisessa ilmenneitä ongelmia. Muina liikkumisen apuvälineinä voivat kyseeseen tulla joko sähköiset kelauksen keventäjät, sähkömopo tai -pyörätuoli. Laite ei sovellu ensisijaiseksi ulkona liikkumisen apuvälineeksi vaativassa ympäristöissä. Kun sähköistä liikkumisen apuvälinettä tarvitaan pitemmille päivittäisille matkoille ja/tai vaativaan ympäristöön soveltuu sähkömopo tai – pyörätuoli sähköistä ajolaitetta paremmin käyttötarpeeseen.

Sähköinen ajolaite voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, kun ajolaite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen eikä se kevyemmällä apuvälineillä onnistu. Luovutuksen perusteena voi olla myös pienikokoisen, kevytrakenteisen sähköisen liikkumisapuvälineen tarve. Arviointia tehtäessä on perusteltua pohtia sisäkäyttöön tarkoitettua pyörätuolin hankintaa. Sisäkäyttöön tarkoitettussa sähköpyörätuolissa voi olla sellaisia ominaisuuksia, joita manuaalipyörätuoliin kiinnitettyssä ajolaitteessa ei ole. Luovuttamisen perusteena voi olla esim. laitteen kuljettamiseen liittyvät perusteet, kun asiakas käyttää laitetta eri toimintaympäristöissä ja saa sen kuljetettua mukanaan, mutta sähköpyörätuolin kuljettaminen ei onnistu.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää kelauksen keventäjät kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

12 24 09 04 Sähköiset työntöpulaiteet

Välineet joiden antaman sähköisen lisävoiman avulla avustaja työntää pyörätuolia.

Pyörätuolin kuljettamisen keventämiseen tarkoitettua sähköistä työntöpulaiteen ohjaaminen tapahtuu pyörätuolin takaa toisen henkilön käyttämänä. Laite keventää asiakkaan kuljettamista ja helpottaa avustajan työtä. Pääperiaatteena on, että avustajakäyttöön hankitaan ensisijaisesti mahdollisimman kevyesti käsiteltävä kuljetuspyörätuoli lisävarusteilla (esim. avustajajarrut).

Työntöpulaite voidaan luovuttaa mahdollistamaan asiakkaan osallistuminen arjen tai vapaa-ajan toimintoihin ja asiakkaan avustaminen manuaalisella kuljetuspyörätuolilla ei onnistu tai on kohtuuttoman raskasta.

Arviointia tehtäessä huomioidaan muun muassa asiakkaan asuinympäristö, henkilön erityistarpeet (esim. henkilön koko, toimintakyky) ja laitteen käytön säännöllisyys. Sähköisen työntöapulaitteen luovuttamisen edellytyksenä on, että avustaja pystyy käyttämään laitetta turvallisesti ja tarvittaessa asentamaan laitteen pyörätuoliin.

Laitteen säilytyksessä ja lataamisessa noudatetaan valmistajan antamia ohjeita. Yleisin valmistajan ohje on ladata ja säilyttää sähköpyörätuoli /-mopo kuivassa, yli 10 asteen lämpötilassa.

12 24 11 Käsipolkulaitteet

Välineet, jotka on liitetty käsikäyttöiseen pyörätuoliin, joka muuntuu näin käsipolkupyöräksi. [Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, käsin poljettavat, ks. 12 18 09.](#)

Käsipolkulaite voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka käyttää perusliikkumiseen pyörätuolia ja liikkuu sillä omatoimisesti. Asiakas ei kuitenkaan jaksa kelata pitkiä matkoja, eikä täytä sähköpyörätuolin käyttäjän kriteerejä. Käsipolkulaitteen tulee lisätä asiakkaan omatoimisuutta, laajentaa elinpiiriä ja liikkumis- sekä osallistumismahdollisuuksia. Käsipolkulaite tulee pystyä kiinnittämään itsenäisesti tai avustettuna pyörätuoliin.

12 24 12 Pyörätuolien valot ja muut merkinantovälineet

Välineet, jotka voidaan kiinnittää pyörätuoliin ja näin valaista pyörätuolin ympäristöä tai parantaa pyörätuolin havaittavuutta. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolien turvaliput ja heijastimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia valoja, turvalippuja ja heijastimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 24 21 Pyörätuolien renkaat ja pyörät

Kohtaan sisältyvät esim. talvirenkaat ja pölykapselit.

Manuaalipyörätuolien talvirenkaat

Pyörätuolia arvioitaessa tulee arvioida pyörätuolin käyttöympäristöä, koska sillä on merkitystä valittavaan rengaskuvioon. Talviolosuhteissa karkeakuvioisemmalla renkaalla saadaan parempi pito. Pääsääntönä on, että manuaalipyörätuoliin hankitaan yhdet vanteet ja renkaat kerrallaan. Mikäli asiakas tarvitsee karkeakuvioisemmat renkaat talviajaksi, voidaan ne tarvittaessa vaihtaa.

Vain yksilöllisesti perustellen voidaan luovuttaa kahdet vanteet renkaineen talviajaksi. Luovuttaminen harkitaan suhteessa käyttöön sekä asiakkaan omatoimisuuteen. Mikäli vain karkeakuvioisilla renkailla asiakkaan omatoiminen liikkuminen selkeästi helpottuu, tehdään myönteinen apuvälineratkaus. Lumen/ravan kulkeutuminen asuntoon ei ole peruste useampien renkaiden luovuttamiselle.

12 24 24 Pyörätuolien akut ja akkulaturit

Välineet, jotka tuottavat sähkövirtaa pyörätuolille.

Akkulaturi luovutetaan sähköisen liikkumisen apuvälineen lataamiseen apuvälineen luovuttamisen yhteydessä.

12 24 36 Välineet, jotka suojaavat pyörätuoleja tai niitä käyttäviä henkilöitä auringolta tai sateelta

Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuoleihin tarkoitettut sateenvarjot ja katokset.

Pyörätuoleihin tarkoitettuja suojavälineitä voidaan luovuttaa lääketieteellisistä syistä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

12 24 42 Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kannatellaan tai kuljetetaan esineitä

Välineet, jotka on kiinnitetty pyörätuoliin ja joiden avulla voidaan kuljettaa yhtä tai useampaa esinettä. Kohtaan sisältyvät esim., pyörätuoliin kiinnitetyt taskut, korit ja laukut, kävelykeppien ja sauvojen pidikkeet sekä kävelytelineen kuljetusalustat. [Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat, ks. 12 18 06.](#) [Apuvälineet tavaroiden kuljetukseen polkupyörässä tai pyörätuolissa, ks. 24 36 15.](#)

Tippatelineiden, hengityskoneiden, kävelykeppien ja sauvojen pidikkeitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun ne ovat asiakkaan suoriutumisen tai toimintakyvyn kannalta välttämättömiä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteita kuten taskuja, koreja ja laukkuja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Muut pyörätuolien lisävarusteet, ks. [luokka 12 24 99](#)

12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. vartalotuet, haarakiilat, niskatuet, päätuet, nilkkaremmit ja nokkapyörä.

Nokkapyörän tehtävänä on nostaa pyörätuolin pienet etupyörät ilmaan ja mahdollistaa liikkuminen vaihtelevassa maastossa niin kesällä kuin talvella. Nokkapyörä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli se lisää aktiivisen asiakkaan omatoimisuutta hankalissa kelausympäristöissä ja käyttö on säännöllistä.

Vartalo-, selkä- ja niskatuet sekä muut pyörätuoleissa käytettävät lisävarusteet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarpeen perusteella mahdollistamaan hyvä istuma-asento ja/tai päivittäisissä toiminnoissa suoriutuminen. Pyörätuolien lisävarusteiden toimivuus tulee kokeilla ennen hankintaa. Lisävarusteiden tulee lisätä henkilön omatoimisuutta ja mahdollistaa pidempiaikainen istuminen.

12 27 Erilaiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet

Erilaiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet, ks. 12 17. Polkupyörät, ks. 12 18. Käsikäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 22. Sähkökäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 23.

12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat

Pyörälliset välineet, joilla avustaja kuljettaa yhden tai useampia makaavassa tai istuvassa asennossa olevia henkilöitä. Kohtaan sisältyvät esim. aikuisille tarkoitetut rattaat.

Rattaat luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle lapselle yksilöllisin perustein, kun markkinoilla olevat tavanomaiset ratkaisut eivät riitä esim. huonon vartalonhallinnan vuoksi. Rattaiden lisävarusteet, kuten kuomu voidaan luovuttaa erityisperusteluihin. Muut lisävarusteet, kuten sade-/aurinkosuojat, lämpöpussi perhe hankkii itse. Lääketieteellisen yksilöllisen tarvearvioinnin mukaan voidaan luovuttaa esim. aurinkosuoja valoherkälle lapselle.

Liikkumisen apuvälineenä on lapsella pääsääntöisesti joko rattaat tai pyörätuoli. Rattaat voivat joskus olla hyvä ja toimiva vaihtoehto pyörätuolille esim. vaikeasti liikunta- ja kehitysvammaisen aikuisen kuljettamiseen.

12 27 10 Pulkat, reet ja kelkat

Jalaksiin kiinnitettävät välineet, joiden avulla henkilöä kuljetetaan jään ja lumen päällä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia pulkkia, rekiä, kelkkoja ja potkukelkkoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan välineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet.⁹⁰

12 27 15 Mahalaudat ja konttausjakkarat

Pyörillä varustetut välineet, joilla maataan tai istutaan ja joita liikutetaan käsillä tai jaloilla lattialla työntämällä.

Mahalauta tai konttausjakkara voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä lapselle, kun tavanomaiset liikkumisen apuvälineet eivät sovellu lapsen käyttöön ja väline tukee lapsen kokonaiskuntoutusta, lisää omatoimisuutta, laajentaa elämänpiiriä, osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia (esim. pienelle mmc-lapselle omatoimisen liikkumisen ensimmäiseksi apuvälineeksi).

⁹⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

12 27 18 Pyörälliset makuualustat, polkuautot ja leikkikärret

Liikkuvat tasot, joiden päällä henkilö makaa liikuttaa niitä pyöristä käsillään. Polkuautot ovat pieniä autonmallisia polkien ajettavia ajokkeja. Leikkikärret ovat pyörällisiä liikkumiseen tarkoitettuja leluja, joiden päällä tai sisällä voi istua.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia polkuautoja, leikkikärrejä ja muita välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 27 21 Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, käyttäjän ohjaamat

Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, jotka eivät sisälly muihin alaluokkiin. Kohtaan sisältyvät esim. gokart-ajokit ja lumikelkat.

Moottorikäyttöisiä ko. luokan kulkuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lääkinnällisenä kuntoutuksena liikkuminen mahdollistetaan muilla liikkumisen apuvälineillä. Ks. luokka [12 23 sähköpyörätuolit](#).

12 31 Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet

Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvoon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36. Tukitangot ja -kahvat, ks. 18 18. Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat, ks. 18 30.

12 31 03 Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet

Välineet, joiden avulla henkilön asentoa tai paikkaa muutetaan liukumis- ja kääntymistekniikoiden avulla. Kohtaan sisältyvät esim. liukulaudat, liukumatot, liukulakanat ja kääntötyyny.

Siirtymisen tai kääntymisen apuväline voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tavoitteena on tukea pitkäaikaissairaana tai vammaisen asiakkaan kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Kotona asuvan henkilön avustamisen ja hoitamisen mahdollistavat siirtymisen apuvälineet voidaan luovuttaa lääkinnällisenä kuntoutuksena yksilöllisen tarpeen ja apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella. Apuvälinettä luovutettaessa tulee varmistaa, että asiakas ja häntä avustavat omaiset tai ammattilaiset saavat riittävän ohjauksen siirtymistekniikoista ja apuvälineen käytöstä.

Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineitä käytetään usein hoitotyön tukena kitkan poistamiseen, jolloin ne luovutetaan hoitovastuuyksiköstä.

Apuvälinepalvelut asumispalveluyksiköissä ks. [luku 2.2](#)

12 31 03 01 Siirtymälaudat

Ohuet tasot, joissa on liukas pinta, jonka toinen pää laitetaan esim. pyörätuolissa istuvan henkilön ale ja toinen pää tuetaan kohteeseen, johon henkilö on siirtymässä.

12 31 03 02 Liukulakanat

Lakanat joissa on luistava pinta ja jotka laitetaan tavallisen aluslakanan päälle tai tilalle auttamaan vuoteessa olevan henkilön siirtymistä ja asennonvaihtoa.

Eksoten toimintaohje:

Potilasta suositellaan ostamaan satiinipintaisia lakanoita vuoteessa siirtymisen helpottamiseksi.

12 31 03 03 Siirtomatot

Siirtomatot ovat topattuja putkimaisia alustoja, joissa on luistava sisäpinta. Alustassa voi olla myös kahvat, jotka mahdollistavat henkilön kääntämistä ja siirtämistä.

12 31 03 04 Liuku- ja siirtokintaat

Välineet henkilön asennon korjaamiseen ja pieniin siirtoihin

12 31 03 05 Kääntölevyt istuimella käytettävät

Välineet, jotka helpottavat kääntymistä istuvassa asennossa esim. autossa. Pehmeä kääntölevy mukautuu istuimen muotoihin. Levyn alapinta on liukumaton ja sisäpinnat hyvin liukuvaa materiaalia.

Istuimella käytettävä kääntölevy voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan omatoiminen suoriutuminen esimerkiksi autoon siirryttäessä.

12 31 06 Kääntölevyt

Välineet, jotka auttavat henkilöä, joka seisoo tai istuu kääntölevyn päällä pyörähtämään.

Kääntölevy voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siirtyminen ei onnistu ilman apuvälinettä tai kääntölevyä käytettäessä siirtyminen helpottuu merkittävästi.

12 31 06 01 Kääntölevyt lattialla käytettävät

Pyöreät levyt joiden päälle siirrettävän henkilön jalat asetetaan ennen kuin hänet nostetaan seisomaan tai puoliseisovaan asentoon ja käännetään esim. vuoteesta pyörätuoliin.

12 31 06 02 Kääntölevyt nousutuella

Pyöreät levyt, joiden päälle avustettavan henkilön jalat asetetaan. Kääntölevyissä on tuki johon tarttumalla ja kiinni pitämällä henkilö voi avustaa siirtoa esim. pyörätuolista sänkyyn.

12 31 09 Kohottautumistelineet, siirrettävät

Välineet, joista kiinni pitäen henkilö voi kohottaa itseään istuvasta tai makaavasta asennosta (esim. sängystä tai tuolista). [Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.](#)

Siirrettävä kohottautumisteline voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuväline mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen tai vuoteesta ylösnousun tai helpottaa asiakkaan avustettua siirtymistä ja tukee kotona asumista.

12 31 12 Köysitikkaat

Toisesta päästä kiinnitetyt välineet, joilla henkilö voi muuttaa asentoaan vaihteittain

Köysitikkaat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun väline mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen vuoteesta ylösnousun.

12 31 15 Nostovyöt ja -valjaat

Välineet, jotka auttavat henkilöä toisen henkilön siirtämisessä

Nostovyö voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuväline parantaa avustetun siirtymisen turvallisuutta ja helpottaa omaisen/avustajan työtä ja tukee kotona asumista.

12 31 18 Kantotuolit, -valjaat ja -korit

Välineet, joiden avulla yksi tai useampi avustaja kantaa henkilön paikasta toiseen.

Henkilön siirtämiseen luovutetaan ensisijaisesti henkilönnostolaitteita ([luokka 12 36](#)). Kantotuoleja, -valjaita ja koreja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 31 21 Seisovan henkilön siirtämisalustat

Välineet, joiden avulla seisovaa henkilöä liikutetaan lyhyen matkaa

Siirtymistaso voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka ei ilman apua pysty siirtymään lyhyitä matkoja sisätiloissa (esim. vuoteesta saniteettitiloihin), mutta joka kykenee seisomaan avustetun siirron ajan tuen turvin.

12 31 24 Nostoistuimet ja nostopatjat

Siirtämisvälineet henkilön nostamiseen lattialta esim. sänkyyn tai istuvaan asentoon, josta seisomaan nouseminen on mahdollista. [Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.](#)

Henkilön siirtymisessä ja siirtämisessä käytetään ensisijaisesti luokkien [12 31 Kehon asennon vaihtamisen välineet](#) ja [12 36 Henkilönnostolaitteet](#) mukaisia apuvälineitä.

Tarvearviointia tehtäessä tulee arvio tehdä kokonaisvaltaisesti ja pohtia muun muassa syytä toistuvaan lattialta nostamistarpeeseen. Nostoistuin tai -patja voidaan luovuttaa vain yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella erityisperustein, kun muilla apuvälineratkaisuilla ei nostamista voida toteuttaa.

12 36 Henkilönnostolaitteet

Laitteisto, joiden avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan ja asentoaan jonkin toiminnon suorittamiseksi.

Kun kevyemmät siirtymisen apuvälineet on todettu riittämättömiksi, voidaan arvioida erilaisten nostolaitteiden soveltuvuutta siirtämisen apuvälineenä. Arviossa tulee määritellä asiakkaan toimintakyky, nostolaitteen käyttötarve ja –ympäristö.

Nostolaite on tarkoitettu ensisijaisesti siirtämiseen, ei asiakkaan kuljettamiseen huoneiden välillä. Nostolaitteen mallin valinta tehdään arvioinnin perusteella ja käyttötarpeen mukaisesti.

Nostokankailla nostavissa malleissa on nostokankaan valinta tehtävä yksilöllisesti ja varmistettava, että se soveltuu ko. asiakkaan siirtoon. Ks. luokka [12 36 21 Nostolaitteiden vartaloet](#).

Nostolaite voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun sen käyttö on välttämätöntä ja säännöllistä henkilön siirtämisessä ja kevyemmät siirron apuvälineet eivät ole riittäviä.

Asumispalveluyksiköiden apuvälineet [ks. luku 2.2.](#)

12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen, nostoliinoilla varustetut

Laitteisto, jonka avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö istuvassa, puoli-istuvassa tai puolimakuuasennossa. Vartaloa kannatteleva osa koostuu kankaista ja hihnoista.

12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilön siirtämiseen

Laite, jonka avulla henkilö voidaan nostaa istuvasta seisovaan asentoon ja siirtää häntä seisovassa asennossa ja jota voidaan liikutella vapaasti paikasta toiseen ja jonka nostoliina, jalkatuki sekä sääri- tai polvituki tukee vartaloa.

12 36 06 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen

Laite, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää istuvassa asennossa ja jonka kiinteä istuin, kuppi-istuin tai vastaava tukee vartaloa.

12 36 09 Siirrettävät nostolaitteet makaavan henkilön siirtämiseen

Laite, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää makuuasennossa ja jonka vartaloa tukeva osa on säädettävissä korkeussuunnassa mutta ei käännettävissä vaakatasossa.

12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät

Laitteisto, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää laitteiston sallimassa tilassa. Kohtaan sisältyvät esim. allasnostimet.

Ks. vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt.⁹¹

12 36 12 01 Henkilönostimet, kiskokiinnitys kattoon/seinään

Laitteet joiden avulla voidaan nostaa, siirtää tai muuttaa henkilön sijaintia laitteiston sallimassa tilassa.

12 36 12 02 Henkilönostimet lattiakiinnitys

Laitteet joiden avulla voidaan nostaa henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan. Luokkaan sisältyvät esimerkiksi uima-altaiden reunalle kiinnitetyt nostolaitteet.

12 36 18 Nostolaitteet, pyörättömät, lattialla vapaasti seisovat

Laitteisto, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää laitteiston sallimassa tilassa

12 36 21 Nostolaitteiden vartalotuet

Välineet, jotka tukevat nostolaitteella nostettavaa henkilöä. Kohtaan sisältyvät esim. nostoliinat, -istuimet ja -parit sekä WC-istuimet kiinteisiin ja liikuteltaviin henkilönnostimiin. [WC-apuvälineet, ks. 09 12.](#)

Nostolaitteissa, joissa nosto tehdään nostokankaan avulla, on nostokankaan valinta tehtävä asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti ja varmistettava, että se soveltuu asiakkaan siirtoon. Asiakas saattaa tarvita nostoliinat yleissiirtoihin, suihkuliinan pesujen yhteydessä käytettäväksi ja hygienialiinan wc-toimintoihin.

Nostoliina luovutetaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä nostolaitteen luovuttamisen yhteydessä tai myöhemmin erillisenä luovutuksena yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

12 36 21 01 Nostokankaat erilliset reisituet

Matalat tai korkeamalliset yleisliinat, joissa henkilö istuu jalat erikseen tuettuina reisien alta (ns. U-kangas).

12 36 21 02 Nostokankaat yhtenäinen reisituki

Matalat tai korkeamalliset yleisliinat, joissa henkilön jalat on tuettu reisien alta yhtenäisellä liinalla.

12 36 21 03 Hygieniakäyttöön nostokankaat

Nostokankaat joita käytetään peseytymis- ja WC-toimissa.

12 36 21 04 Amputaationostokankaat

Matalat tai korkeamalliset liinat, jotka tukevat alaraaja-amputoidun henkilön istuma-asentoon.

12 36 21 05 Kaksiosaiset nostokankaat

Kaksiosaiset liinat, joissa toinen osa liinasta nostaa kainaloiden alta, toinen reisien alta.

⁹¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

12 36 21 06 Nostoliivit

Nostoliivit joita käytetään kävely- ja tasapainoharjoituksiin ja voidaan käyttää myös WC-käyntien yhteydessä.

Harjoitusvälineenä käytettäviä nostoliivejä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä

12 36 21 07 Kainalokoukut

Molempien kainaloiden alle tulevat pehmustetut nostokoukut.

12 36 21 08 Nostopaarit ja makuuliinat

Vartaloa kannattelevat osat, joilla nostetaan makaavassa asennossa oleva henkilö.

[Asumispalveluyksiköiden apuvälineet ks. luku 2.2.](#)

12 36 21 09 Nostoistuimet

Tuolin tai muun istuimen päälle laitettavat nostomekanismilla varustetut alustat, jotka keventävät istuimelta ylösnousua.

Nostoistuin voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perustella, jos henkilöllä on vamman tai sairauden vuoksi (esim. neurologinen sairaus) suuria vaikeuksia nousta tavallisesta tuolista kevyemmin apuvälineratkaisuun (esim. korotustyyny).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia nousumekanismeilla varustettuja tuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Ks. luokka [18 09 15 Lepotuolit ja nojatuolit](#).

12 39 Suunnistautumisvälineet

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa ja ympäristön tarkkailemisessa tai tunnistamisessa.

12 39 01 Opaskoirat

Koirat, jotka avustavat näkövammaisia henkilöitä liikkumisessa.

Opaskoira luovutetaan sokealle tai vaikeasti heikkonäköiselle henkilölle, joka ei kykene hyödyntämään näköjäännettään liikkumisessa. Opaskoiran käyttäjältä edellyttää hyvää fyysistä kuntoa, taitoa suunnistautua ja liikkua itsenäisesti valkoisen kepin kanssa sekä kykyä huolehtia koirasta.

Liikkumistaidonohjaaja tai kuntoutusohjaaja tekee arvion asiakkaan soveltuvuudesta opaskoiran käyttäjäksi. Sen lisäksi opaskoirakoulut arvioivat esikursilla henkilön soveltuvuuden opaskoiran käyttäjäksi. Mikäli opaskoiraprosessi etenee, luovuttaa opaskoirakoulu koiran asiakkaan käyttöön. Opaskoiran omistaa opaskoirakoulu, jolta palvelu ostetaan sopimuksen mukaisesti.

Eksoten toimintaohje:

Päätös opaskoiran luovuttamisesta tehdään silmätautien yksikössä.

12 39 03 Suuntautumiskepit

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa tai ympäristön tunnistamisessa ja joita käyttävät näkövammaiset henkilöt.
[Kävelykepit, ks. 12 03 03](#)

Valkoinen keppi on merkki ympäristölle käyttäjänsä näkövammasta. Valkoiset kepit luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti näkövammaisten kuntoutusohjaajan arvioinnin perusteella. Keppien kärkien vaihtaminen/uusiminen tarpeen mukaan.

Eksoten toimintaohje:

Valkoisten keppien ja kärkien arviointi, käytön ohjaus ja uusiminen on keskitetty näkövammaisten kuntoutusohjaajalle.

15 KOTIELÄMÄN JA SIIHEN OSALLISTUMISEN APUVÄLINEET

Välineet, jotka on tarkoitettu tukemaan tai korvaamaan kodinhoitoa ja jokapäiväisen kotielämän toiminnoissa ja tehtävissä suoriutumista, mukaan lukien asuinpaikan, ruoan, vaatteiden ja muiden välttämättömyyksien hankkimisessa, kodin siivoamisessa ja korjaamisessa, henkilökohtaisista ja kodin muista esineistä huolehtimisessa ja muiden avustamisessa. Kohtaan sisältyvät esim. syömisen ja juomisen apuvälineet.

Arjessa toimimiseen tarvitaan monenlaisia välineitä, jotta kodinhoito, ruoanvalmistus, ruokailu ja pyykkihuolto onnistuvat. Näissä toiminnoissa ilmenee toimintakyvyn muuttuessa ongelmia usein otteiden muodostamisessa, välineiden käsittelyssä ja voiman käytössä. Arjessa ulottumisen ja esineiden siirtämiseen liittyvät ongelmat ovat myös tyypillisiä apuvälinetarpeen aiheuttajia. Nykyään tavanomaisissa välineissäkin on paljon valinnan varaa ja kuluttajien saatavilla on erilaisia ratkaisuja, joilla voidaan kompensoida toimintakyvyn muutoksia.

Apuvälinetarpeen arviointi tulee tehdä mahdollisuuksien mukaan asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä huomioiden asiakkaan työskentelytavat ja käyttämät muut välineet. Apuvälineen tulee olla päivittäisissä toiminnoissa suoriutumisen kannalta välttämätön ja sen tulee kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa, hienomotoriikkaa tai keventää niveliin kohdistuu kuormitusta.

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia kotielämään liittyviä välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

15 03 Ruoanlaittovälineet

Kohtaan sisältyvät esim. jääkaapit ja pakastimet.

Mikäli tavanomaisista ruoanvalmistukseen käytettävistä välineistä ei löydy riittävää apua toimintakyvyn tukemiseen tai tarvitaan yksilöllisiä muutoksia arjessa säännöllisesti käytettäviin välineisiin, voidaan ruoanlaittoon käytettäviä pienapuvälineitä luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Luovuttamisen edellytyksenä on yksilöllinen arviointi, jossa ruoanlaittovälineiden tarve on todettu välttämättömäksi päivittäisissä toiminnoissa suoriutumisessa.

15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen

Kohtaan sisältyvät esim. talousvaa'at, dieettivaa'at, mittalusikat ja -kupit, keitto- ja paistolämpömittarit, voinjakajat ja nestetason ilmaisimet. [Mittausvälineet, ks. 27 06.](#)

15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen

Kohtaan sisältyvät esim. siivuttajat, veitset, leikkuulaudat, juustohöylät, munankeltuaisen erottelijat, munaleikkurit, sipulinpitimet ja raastimet.

15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit

Laitteet jotka viipaloivat juustoja, leipiä tai muita ruoka-aineita

15 03 06 02 Leikkuuveitset

Veitset joilla leikataan eri ruoka-aineita. Kohtaan sisältyvät veitset, joissa on pystykahva

15 03 06 03 Leikkuulaudat

Alustat joiden päällä leikataan ruoka-aineita

15 03 06 04 Juustohöylät

Välineet joilla höylätään kovista juustoista viipaleita. Kohtaan sisältyvät juustohöylät, joissa pysty kahva

15 03 06 05 Raastimet

Välineet joilla raastetaan juureksia, vihanneksia tai juustoja pieniksi muruiksi tai suikaleiksi

15 03 06 06 Hakkurit

Välineet joilla pienennetään vihanneksia tai juureksia pieneksi palasiksi hakkaamalla

15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. juuresharjat, perunankuorimet (käsi- ja sähkökäyttöiset), perunanpitimet ja siemenkodaanpoistimet.

15 03 09 01 Juuresharjat

Harjat juuresten puhdistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. imukuppikiinnityksellä varustetut juuresharjat

15 03 09 02 Kuorimaveitset

Välineet vihannesten ja hedelmien kuorimiseen. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi ruuvi- ja imukuppikiinnityksellä varustetut kuorimet.

15 03 09 03 Vihannes- tai hedelmäpitimet

Välineet, jotka kiinnittävät vihanneksen tai hedelmän esimerkiksi piikein käsittelyn ajaksi

15 03 09 04 Siemenkodaan poistimet

Välineet joiden avulla poistetaan hedelmän siemenkota

15 03 12 Leivontavälineet

Kohtaan sisältyvät esim. kaulimet, kakkuvuoat ja leivonta-astiat.

15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. keittoastiat, paistinpannut, munankeittimet, kahvin- ja teenkeittimet, kattilanpitimet ja -kahvat, läviköt, paistinpannun kannet, vihanneskorit, munankeittotelineet, paistopihdit, pannut ja muut keittiövälineet. 15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit

15 06 Astianpesuvälineet

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia astianpesuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 06 06 Tiski- ja pulloharjat

15 06 09 Astiankuivaustelineet

Välineet, joiden päälle pestyt astiat asetetaan kuivumaan.

15 06 15 Tiskiliinan vääntimet

Välineet joita käytetään puristamaan ylimääräinen vesi pois rätistä

15 09 Syömisen ja juomisen apuvälineet

[Painomansetit, ks. 04 48 18.](#) [Pakkausten käsittelyvälineet, ks. 24 06.](#) [Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.](#) [Liukuestealustat, ks. 24 27 06.](#)

Yksilöllisen arvioinnin perusteella voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä erilaisia syömistä ja juomista helpottavia apuvälineitä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia syömisen ja juomisen välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit

Välineet joita käytetään syödessä, ruokaa leikattaessa tai joiden päällä/sisällä/läpi ruoka viedään astiasta syöjän suuhun. [Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.](#)

15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset

[Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.](#)

15 09 16 01 Juomalasit

Kahvattomat ja korvattomat välineet, joiden avulla juodaan nesteitä. Kohtaan sisältyvät pikarimalliset juoma-astiat ja nokkamukit

15 09 16 02 Kahvalliset kupit ja mikit

Juoma-astiat joissa on yksi tai kaksi korvaa tai kahvaa tarttumiseen

15 09 18 Lautaset ja ruokailukulhot

Kohtaan sisältyvät esim. lämpölautaset, kuvalliset tai kahvalliset kulhot ja voileipälaudat

15 09 18 01 Ruokalautaset

Kohtaan sisältyvät esim. matalat ja syvät ruokalautaset ja – kulhot

15 09 18 02 Voileipälaudat

Matalareunaiset alustat, joiden reunoja vasten leipä tuetaan voitelun ajaksi

15 09 21 Lautasen reunukset

Kaarevat reunukset, jotka voidaan asettaa lautaseen kohottamaan sen reunaa

15 09 27 Syömislaitteet

Sähköisesti tai käsikäyttöisesti toimivat välineet, jotka auttavat henkilöä syömään siirtämällä ruoan lautaselta suuhun.

Mekaanisia ja sähköisiä syömislaitteita voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on vaikeuksia syödä itsenäisesti käsien vaikeiden toimintarajoitteiden vuoksi. Apuväline voidaan luovuttaa käyttöön apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin, riittävän pitkän kokeilujakson ja suosituksen perusteella, kun muut syömisen apuvälineratkaisut eivät ole riittäviä toiminnasta suoriutumiseksi.

15 09 30 Ravinnonsiirtojärjestelmät

Laitteet, joilla nestemäistä ravintoa annostellaan suoraan ruoansulatuskanavaan (eli letkuruokinta). Kohtaan sisältyvät esim. letkuruokintapumput, -syöttöletkut ja -lisävarusteet. [Välineet parenteraalisen \(intravenoosi\) ruokintaan, ks. 04 19 24.](#)

Letkuruokintapumput ja muut ravinnonsiirtojärjestelmät ovat hoitovälineitä, niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Seurannan helpottamiseksi ravinnonsiirtopumput on rekisteröity Effectoriin. Ravinnonsiirtopumppujen yhteydessä käytettävät tippatelineet on varastoitu keskussairaalan apuvälinevarastoon ja ovat ravitsemusterapeuttien käytettävissä.

15 12 Siivousvälineet

Yksilöllisen tarvearvion perusteella voidaan siivousvälineiden lisävarusteita, esim. lisäkahvoja, luovuttaa vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle asiakkaalle, mikäli ne ovat välttämättömiä päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseksi ja / tai ne vähentävät kipuja ja säästävät niveliä (esim. reumasairaudet) ja mahdollistavat itsenäisen siivousvälineen käyttämisen. Yksilölliset tarpeet tulee olla kirjattuna asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia siivousvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 Ompelu- ja vaatehuoltovälineet

[Vaatteet ja kengät, ks. 09 03. Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot, ks. 22 03 09. Mittausvälineet, ks. 27 06.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ompelu- ja vaatehuoltovälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 21 Sakset

[Leikkuu- ja pilkkomisvälineet, ks. 15 03 06.](#)

Tavanomaisina kuluttajatuotteina saatavia saksia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Mikäli em. tuotteet eivät sovellu asiakkaan käyttöön tai saksiin tarvitaan yksilöllisiä muutoksia, voidaan saksit luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

15 15 21 01 Yleissakset

Sakset joiden terät avataan ja suljetaan sormivoimin. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi vasenkätisille suunnitellut saksit

15 15 21 02 Joustosakset

Sakset joiden terät palautuvat auki jousen tai joustosangan avulla.

15 18 Puutarhan ja nurmikon hoitoon tarkoitetut apuvälineet

Kotikäyttöön tarkoitetut välineet, jotka mahdollistavat kasvien tai puutarhan viljelyn tai hoidon tai nurmikon hoidon.

Puutarhan hoito on vapaa-ajan toimintaa. Puutarhan hoidossa käytettäviä apuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Vapaa-ajan välineet.⁹²

⁹² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

18 HUONEKALUT JA MUUT APUVÄLINEET SISÄ- JA ULKOTILOISSA TOIMIMISEN TUKEMISEEN

Julkiseen tai yksityiseen käyttöön rakennetussa ympäristössä olevat huonekalut, varusteet ja muut välineet, jotka edesauttavat asennon ylläpitoa ja liikkumista. Kohtaan sisältyvät esim. istumiseen, seisomiseen ja makaamiseen tarkoitetut välineet. [Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.](#) [Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit, ks. 28 03.](#)

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä huonekalut lisävarusteineen ovat erityisominaisuuksilla varustettuja kalusteita, joilla pyritään vaikuttamaan asiakkaan itsenäiseen suoriutumiseen päivittäisissä toiminnoissa. Ensisijaisesti kotona toimimisen haasteisiin pyritään aina löytämään ratkaisu tavanomaisista huonekaluista ja niiden lisävarusteista.

Tavanomaisia koti-irtaimistoon kuuluvia huonekaluja ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä eikä korvata vammaispuvelulain perusteella.

18 03 Pöydät

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät pöydät. [Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät, ks. 09 33 12.](#) [Lukutelineet ja kirjanpitimet, ks. 22 30 15.](#)

Erikoisvarusteltu pöytä voidaan luovuttaa lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä mikäli asiakkaan toimintakyky on sairauden tai vaman vuoksi alentunut siten, että omatoiminen suoriutuminen välttämättömissä päivittäisissä toiminnoissa tavanomaisin ratkaisuin (esim. ruokailu tai lukeminen). Luku-, ruokailu- ja vuodepöytä voidaan luovuttaa myös mahdollistamaan kotona asuminen.

Pöydän luovuttamisen edellytyksenä on terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi.

Heikkonäköiselle/näkövammaiselle asiakkaalle voidaan yksilöllisen tarvearvion perusteella luovuttaa lukupöytä.

Koulukäyttöön tarvittavia pulpetteja ja työpöytiä ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lukutelineet ja kirjanpitimet ks. [luokka 22 30 15](#)

Pääasiassa työpaikalla käytettävät työpöydät ks. [luokka 28 03 03](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia tavanomaisia pöytiä ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit

Työpöydät, [ks. 28 03 03](#).

18 03 12 Ruokailupöydät

18 03 15 Vuodepöydät

Pöydät, jotka on suunniteltu pidettäväksi vuoteessa, sen päällä tai vieressä.

18 03 15 01 Vuodepöydät vuoteen päällä käytettävät

Pöydät jotka mahdollistavat muun muassa ruokailun vuoteessa.

18 03 15 02 Vuodepöydät lattialla seisovat

Pöydät joiden pöytätaaso voidaan kääntää vuoteessa olevan henkilön eteen.

18 03 99 Pöytien lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. lehtipidikkeet.

Korkeussäädettävää vuodepöytää ei luovuteta avustajan ergonomian parantamiseksi tai hoitotarvikkeiden säilyttämistä varten. Pöytien arviointi ja hankinta on keskitetty apuvälinekeskukseen.

18 06 Valaisimet

[Valohoitovälineet, ks. 04 09.](#) [Valolla varustetut linssit, ks. 22 03 09.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia valaisimia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Valaistuksen muutostyöt. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt⁹³

18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet

Valot, jotka valaisevat tietyn alueen ja näin helpottavat tiettyä toimintaa.

18 06 06 01 Kohdevalaisimet

Valaisimet jotka ovat joko omalla jalustallaan seisovia kohdevalaisimia tai pöydän/hyllyn reunaan kiinniruvattavia varrellisia ja taivutettavia.

18 06 06 02 Suurennuslasivalaisimet

Valaisimet joihin on liitetty suurennuslasi. [Suurennuslasit ja luupit, valolliset, ks. 22 03 09.](#)

Suurennuslasivalaisimet voidaan luovuttaa näkövammaiselle asiakkaalle näönkäytön asiantuntijan yksilöllisen arvioinnin perusteella.

18 06 06 03 Otsalamput

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia otsalappuja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Normaalin ikääntymisen myötä näkökyvyn heiketessä ohjataan ja opastetaan potilas itse ostamaan tehokkaampia valaisimia ja tehostamaan valaistusta.

18 09 Istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät istuimet. [Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.](#)

18 09 03 Tuolit

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät istuimet. [Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10.](#)

Erytisvarusteltu tuoli voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, omatoimisen suoriutumisen mahdollistamiseksi, kun tuoli on välttämätön päivittäisissä toiminnoissa ja apuvälinealan asiantuntija on tehnyt tarvearvioinnin.

Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi

- korkeussäädettävän, käsijarrulla keskuslukittavan työtuolin luovuttaminen asiakkaalle, joka ei suoriudu keittiötoiminnoista ilman erityisvarusteltua tuolia ulottovuuden tai tilan vuoksi
- sähköisesti säädettävä tuoli mahdollistamaan omatoimisen seisomaan nousu, kun asiakkaalla on suuria vaikeuksia nousta tavanomaisesta tuolista eivätkä kevyemmät apuvälineratkaisut ole riittäviä

⁹³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

- erityistuolin luovuttaminen lapselle mahdollistamaan omatoiminen ruokailu muu päivittäinen toiminta.

Ennen tuolin luovuttamista tulee tuolia kokeilla pääsääntöisesti siinä ympäristössä, jossa sitä tullaan käyttämään.

Tavanomaisina kuluttajatuotteina saatavia tuoleja (esim. ns. reumatuoli, satulatuoli tai työtuoli) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Opetustoimi on velvollinen järjestämään perusopetuksessa olevalle vammaiselle oppilaalle koulu- ja luokkakohtaiset apuvälineet perusopetuslain perusteella.

KELA voi korvata työssä tai opiskelussa tarvittavia ns. vaativia apuvälineitä.⁹⁴

Työssä tarvittavan työtuolin hankkii työnantaja⁹⁵.

Ks. Kuntoutumistalo /Apuvälineet / Julkisten tahojen apuvälineiden järjestämisvastuu.⁹⁶

18 09 03 01 Korkeat tuolit

Tuolit joissa tavallista korkeampi istuinkorkeus, joka helpottaa istuutumista ja ylösnousua, nk. reumatuolit. [Lonkkatuolit](#), ks. [18 09 09](#).

18 09 03 02 Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö

Työtuolit joiden korkeutta voidaan säätää mekaanisesti jousella tai hydraulisesti. Kohtaan sisältyvät esim. satulatuolit.

18 09 03 03 Työtuolit, sähköinen korkeussäätö

Työtuolit joiden korkeutta voidaan säätää sähköisesti.

18 09 04 Jakkarat

Yhdellä tai useammalla jalalla varustetut istuimet, joissa ei ole selkänöjää mutta joihin voi olla mahdollista asentaa selkänöjää. Kohtaan sisältyvät esim. jakkarat, joissa on erityinen kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi. [Seisontatuolit](#), ks. [18 09 07](#).

18 09 07 Seisontatuolit

Yhdellä tai useammalla jalalla varustetut istuimet, jotka tukevat seisovassa tai puoliseisovassa asennossa olevaa henkilöä.

Seisontatuoli voidaan terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi, kun asiakas vamman tai sairauden aiheuttaman toimintakyvyn aleneman vuoksi ei pysty suoriutumaan seisten tehtävistä, välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan kuten tiskaamisesta, silittämisestä tms. ilman tukea, mutta suoriutuu niistä seisontatuolia käyttäen. Seisontatuolin hankinnan edellytyksenä on, että kyseisiä toimia ei ole mahdollista tehdä tavanomaista tuolia käyttäen eikä asiakas esim. vaikeiden lonkkien liikerajoitusten vuoksi pysty istumaan. Lisäksi tarve on pitkäaikainen / pysyväisluonteinen ja seisontatuki lisää asiakkaan omatoimisuutta.

18 09 09 Lonkkatuolit

Tuolit joissa on yksi tai kaksi kallistuvaa osaa etuosassa. Kohtaan sisältyvät esim. artrodeesituolit

⁹⁴ <https://www.kela.fi/apuvälineet>

⁹⁵ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

⁹⁶ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuvälineet/apuvälinepalveluiden-jarjestamisvastuu-ja-lainsaadanto-ohjeita/julkisten-tahojen-jarjestamisvastuu>

Lonkkatuoli voidaan luovuttaa apuvälineasiantuntijan arvion perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, joka sairauden tai vamman seurauksena syntyneen lonkan vaikean liikerajoituksen vuoksi ei pysty istumaan tavallisella tai korotetulla tuolilla. Hankinnan edellytyksenä on, että tarve on pitkäaikainen / pysyväisluonteinen.

Eksoten toimintaohje:

Lyhytaikaiseen tarpeeseen, kuten lonkan tekonivelleikkauksen jälkeen lainataan tarvittaessa asiakkaalle lonkkatuoli.

18 09 15 Lepotuolit ja nojatuolit

Mukavat tuolit yleiseen käyttöön. Kohtaan sisältyvät esim. lepotuolit, joissa on erityinen kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lepo- ja nojatuoleja (esim. ns. aktiivituoleja) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset

Tuolit, jotka täyttävät henkilön erityisvaatimukset. Kohtaan sisältyvät esim. korkeat lastentuolit, säkkituolit ja lattiaistuimet. [Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut, ks. 12 12 12.](#)

Säkkituolin, laittaistuimen kuten kulmatuoli tai muun erityisvalmisteisen tuolin luovuttaminen voi olla perusteltua, kun se on välttämätön hyvän istuma-asennon ja/tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi ja osallistumisen mahdollistamiseksi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia säkkituoleja, lastentuoleja ja muista vastaavia tuoleja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 09 39 Moduuleista kootut istuinkokoonpanot

Kokoonpanot perustuvat yhteen kehikkoon, johon voidaan liittää valikoima istuinmoduuleita, joiden asentoa voidaan säätää halutun istuin-asennon aikaansaamiseksi. Kohtaan sisältyvät esim. erillisistä osista kootut tuolit

Moduuli-istuin alustoineen voidaan luovuttaa pitkäaikaissairaalle tai vammaiselle asiakkaalle istuma-asennon tai työskentelyasennon saavuttamiseksi julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun tavanomaisilla ratkaisuilla tai tehdasvalmisteisilla erityistuoleilla ei saavuteta hyvää istuma-asentoa.

18 09 39 01 Moduuli-istuimet

Erilaisiin alustoihin kiinnitettävät istuinosat, joihin voi liittyä pehmusteita, niskatukia, käsitukia, jalkatukia, työntökahvoja ja muita lisävarusteita.

18 09 39 02 Moduuli-istuinten alustat

Kuljetus- tai kelauspyörillä varustetut alustat, joihin voidaan kiinnittää kiinteitä tai osista koottuja istuinjärjestelmiä. Alusta voi olla kiinteä – tai korkeussäädettävä ja siinä voi olla istuinkulman ja –leveyden säätömahdollisuus.

18 10 Istuinten lisävarusteet

Istuinten lisävarusteet, mukaan lukien pyörätuolien istuimet

18 10 03 Selkänojat

Kohtaan sisältyvät esim. selkänojat (sekä selkänojiensa osat), jotka kiinnitetään tuoliin tai istuimeen, lannetuet, selkätyyny ja selkätuet. [Selkätyyny ja -tuet kudosaavurioiden ehkäisyyn, ks. 04 33 04.](#)

Erillinen lannetuki, selkätyyny tai selkätuki voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä työtuoliin tai istuimeen, kun tavanomainen selkätuki ei ole riittävä istumisen tai asennon ylläpidon kannalta ja se on välttämätön (esim.

kipu ja/tai rakenteellinen syy). Selkätuen toimivuus tulee kokeilla ennen hankintaa. Selkätuen tulee lisätä henkilön omatoimisuutta ja mahdollistaa pidempiaikainen istuminen.

Pyörätuoleissa käytettävät muut lisävarusteet ks. [luokka 12 24 99](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lannetukia, selkätyynyjä ja selkätukia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 10 06 Istuintyynt ja - alustat

Istuimeen asetettavat tyynyt ja muut välineet, joiden tarkoitus on korjata ja vakauttaa istuma-asentoa. [Istuintyynt ja - alustat kudosvaurioiden ehkäisyyn, ks. 04 33 03.](#)

Istuintyynt mahdollistavat toimivan istuma-asennon ja lisäävät käyttäjän toimintakykyä. Niillä voidaan korjata tai vakauttaa istuma-asentoa. Lisäksi niillä voidaan helpottaa seisomaan nousua sekä istuutumista.

Pehmustetyynt voidaan luovuttaa pyörätuolin luovutuksen yhteydessä. Tällöin luovutetaan aina vähintään istuinmukavuutta lisäävä perusistuintyynt (ks. [luokka 12 22](#)). Istuma-asentoa korjaava tai vakauttava istuintyynt voidaan luovuttaa pyörätuolin luovutuksen yhteydessä apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella. Istuintyyntyn vaihtopäällinen voidaan luovuttaa tarvittaessa arjen rinnakkaiskäyttöön .

Suihku- ja wc-tuolityynyjä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.

Suihku- ja wc-tuolityynyjä, korotustyyntyjä sekä lonkkatyyntyjä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi.

Istuintyynt ja -alustat painehaavojen ehkäisyyn, ks. [luokka 04 33 03](#)

Eksoten toimintaohje:

Peruspyörätuolin luovutuksen yhteydessä luovutetaan aina vähintään perusistuintyynt.

Istuintyyntyjä luovutetaan vain pyörätuoleissa käytettäväksi, ei esim. pehmustamaan nojatuolia.

18 10 06 01 Pehmustetyynt

Istuinten lisävarusteet, mukaan lukien pyörätuolien istuimet

18 10 06 02 Suihku - ja wc-tuolityynt

Tyynt ja pehmusteet, jotka lisäävät istuinmukavuutta suihkussa ja wc-toimissa.

18 10 06 03 Korotustyynt

Tyynt jotka lisäävät istuimen korkeutta.

18 10 06 04 Lonkkatyynt

Korotustyynt joissa etuosassa on toinen tai molemmat puolet viistottu tai pehmustettu mahdollistamaan istuessa lonkan loivemman kulman.

18 10 09 Käsivarsituet

Kohtaan sisältyvät esim. käsivarsikourut ja halvaantuneen yläraajan tuet. [Käsivarsituet, WC-istuimeen kiinnitettävät, ks. 09 12 24.](#) [Toiminnan sallivat kyynärvarsituet, ks. 24 18 27.](#)

18 10 12 Päätuet ja niskatuet

Kohtaan sisältyvät esim. päätuet (ja päätukien osat) sekä tuoliin tai istuimeen kiinnitettävät niskatuet ja niskatyynt.

18 10 15 Säätimet ja jalkatuet

Kohtaan sisältyvät esim. tuoliin tai istuimeen kiinnitettävät säätimet, jalkatuet, jalkalaudat ja tynkätuot, loitontajat ja lähentäjät sekä polvien erottajat.

18 10 18 Vartalotuet ja lantiotuet

Välineet, jotka kiinnitetään tuoliin tai istuimeen ja jotka istuttaessa tukevat tai pitävät paikoillaan henkilön olkapäitä, ylävartaloa, lonkkaa tai lantiota. [Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet, ks. 09 07.](#) [Turvavyöt ja -valjaat moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin, ks. 12 12 09.](#)

18 10 21 Istuimiin lisätyt pehmusteet tai järjestelmät, jotka avustavat henkilön kohottautumista tai istuutumista

Istuintyynt, joissa on mekanismi, jolla henkilöä voidaan nostaa ja joka mahdollistaa siirtymisen istuvasta asennosta seisovaan asentoon; mekanismi voi tukea myös henkilön laskeutumista.

Asiakkaan kohottautumista tai istuutumista tukevien erityisratkaisujen luovuttamisen tulee lisätä asiakkaan omatoimista suoriutumista.

Istujan vartalon mukaisesti valmistettavan tyhjiöistuimen luovuttaminen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi olla perusteltua, kun kevyemmällä istuinratkaisuilla ei saavuteta toiminnallista istuinasettoa.

Yksilöllisesti muotoillun, koottavan istuimen luovuttaminen lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi olla perusteltua, kun kevyemmällä istuinratkaisuilla ei saavuteta toiminnallista istuinasettoa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia istuinpehmusteita tai henkilön kohottautumista tai istuutumista avustavia järjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 10 21 01 Tyhjiöistuimet

Istuimet joista poistetaan ilma, jolloin niiden muoto jää istujan vartalon mukaiseksi.

18 10 21 02 Yksilöllisesti muotoillut istuimet

Istujan istuma-asentoa ja toimintakykyä tukevat yksilöllisesti koottavat istuimet.

18 10 24 Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan kiinnittää tuoliin

Välineet, jotka voidaan kiinnittää tuoliin (myös pyörätuoliin) tai asettaa istuvan henkilön syliin siten, että ne muodostavat tasaisen alustan, jonka päällä voidaan suorittaa toimintoja tai jolle voidaan asettaa esineitä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia sylitarjottimia tai tuoliin kiinnitettäviä pöytiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 Sängyt ja sänkyjen lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. kiinteällä ja säädettävällä makuualustalla varustetut sängyt ja irrotettavat sängynpohjat tai patja-alustat. [Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33.](#) [Vartalon paikalleen tukevat apuvälineet, ks. 09 07.](#) [Kehon asennon vaihtamisen apuvälineet, ks. 12 31.](#) [Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.](#)

Sähkösäätöinen sänky voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen ja lisää omatoimisuutta tai kun tavoitteena on tukea pitkäaikaissairaana tai vammaisen asiakkaan kotona asumista omaisen tai henkilökohtaisen avustajan tuella.

Asiakkaan tulee lähtökohtaisesti itse kyetä käyttämään apuvälineen säätimiä asentonsa vaihtamiseen ja / tai sängyn korkeuden säätämiseen. Yksilöllisen arvioinnin perusteella apuväline voidaan luovuttaa asiakkaalle, vaikka hän ei itse pystyisikään käyttämään säätimiä, mutta osoittaa tietoisesti halunsa asennon vaihtamiseen ja sängyn säätämiseen.

Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettaviin sähkösäätöisiin sänkyihin tulee olla saatavissa laidat ja tarvittaessa kohottautumistelineet ja nousutuet.

Apuvälinearviointi tehdään ensisijaisesti asiakkaan kotona yhteistyössä omaisen/henkilökohtaisen avustajan/kotipalvelun ammattilaisten kanssa.

Asumispalveluyksiköiden apuvälineet ks. [luku 2.2](#)

Asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin, kuten sähkösäätöiseen sänkyyn. Apuvälinetarve tulee kirjata asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan. Apuvälineratkaisu tehdään julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvion ja toteaman tarpeen perusteella.

Työnantaja on työturvallisuuslain 8 § (23.8.2002)⁹⁷ mukaan velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä mm. huolehtimalla riittävistä työvälineistä. Apuvälineet työn turvallisuudeksi ja ergonomian tueksi hankkii työnantaja.⁹⁸

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia sänkyjä ja sänkyjen lisävarusteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Parisänky voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun molemmat pariskunnan molemmat osapuolet täyttävät apuvälineen luovutuksen edellytykset ja puolisoiden tarpeet täyttävä sopiva tekninen ratkaisu on mahdollista toteuttaa.⁹⁹

Eksoten toimintaohje:

Eksoten hankkimat nousutuet on tarkoitettu tavallisiin kotisänkyihin. Niitä ei saa kiinnittää turvallisuussyistä huonekalukaupoista hankittuihin moottoroituihin sänkyihin.

Lääkinällisenä kuntoutuksena myönnettävissä sähkösängyissä saa käyttää ainoastaan merkkikohtaisia nousutukia.

Sähkösäätöisten sänkyjen luovutusperusteiden täytyessä, sähkösängyt luovutetaan Armilan tai Honkaharjun apuvälinelainaamoista.

Ns. hoivasänkyjen lainaaminen asiakkaille

Eksoten Tukkipadun varastossa on koti- ja omaishoidon asiakkaille lainattavia hoivasänkyjä, yksilöintinumero: HOlxxxxx. Hoivasänkytiimi organisoi hoivasänkyjen kuljetuksia koko Eksoten alueelle.

Hoivasängyn lainauskriteerit:

Sängyn tarpeen arvioi Eksoten terveydenhuollon henkilö

- Asiakkaan perushoito ei onnistu tavallisen sängyn kanssa -> hoidettavuus paranee
- Siirtymisten vuoteesta/vuoteeseen tai hengityksen ja nielemisen helpottuminen -> sähkösäätöisen sängyn edut toimintakyvylle
- Omaishoitajien tai kotihoidon henkilökunnan ergonomia paranee
- Asiakas ei pysty hankkimaan itse nousutuella seniorisänkyä -> sosiaaliset perusteet
- Hoivasängyt luovutetaan ainoastaan kotona asuville

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaan toimintayksikössä, kuten asumispalveluyksiköissä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet, kuten sähkösäätöiset sängyt sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopivat.

2. Hoivasängyn tarpeen havaittua, ottaa **Eksoten** hoitaja/fysioterapeutti asian hoitaakseen. Itsenäisen päätöksenteon tueksi hän voi tarvittaessa konsultoida asiassa oman yksikön sairaanhoitajaa tai

⁹⁷ https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738_8_§

⁹⁸ https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738_15_§

⁹⁹ [EOAK/1067/2019](#)

kotihoidon fysioterapeuttia. On arvioitava täyttyvätkö hoivasängyn luovutuskriteerit. Sängyn tilaaja kirjaa Lifecareen potilastietoihin (hoipäk/ylehoi/fyster) sängyn tarpeen, perustelut ja laittaa tilauksesta sähköpostiviestin hoivasangyt@eksote.fi

3. Sängyn tilaaminen, toimitus, palautus ja vikatilanteet:

SÄNGYN TOIMITUS: Laita Eksoten sisäinen sähköpostiviesti yhteystietoinesi osoitteeseen hoivasangyt@eksote.fi Viestissä tulee olla myös asiakkaan nimi, osoite ja puhelinnumero, tarvittaessa yhteyshenkilön nimi ja hänen puh. numero, jotta sisäänpääsy varmistuu. Lisäksi tieto siitä tarvitaanko nousutuki sekä toive sängyn toimitusajasta. Mainitse myös onko kyseessä omakotitalo, rivitalo vai kerrostalo ja mones kerros. Sängylle tulee olla tila, johon sänky sijoitetaan. Kuljettajat eivät siirrä huonekaluja. Hoivasänkytiimi tekee Effectoriin hoivasängyn lainauksen ja tulostaa asiakkaalle lainaussopimuksen. Sängyn käytön opastus asiakkaalle tapahtuu luovutuksen yhteydessä.

SÄNGYN PALAUTUS: Ilmoita Eksoten sisäisellä sähköpostilla hoivasangyt@eksote.fi keneltä ja mistä osoitteesta sänky palautuu + puhelinnumero sekä tarvittaessa yhteyshenkilö ja hänen puhelinnumero, jotta sisäänpääsy varmistuu. Hoivasänkytiimi organisoii sängyn noudon Teot-yksikön kanssa sekä poistaa hoivasängyn lainauksen Effectorista, kun sänky on varastossa.

SÄNGYN RIKKOUDUTTUA ota yhteys SUORAAN Hoivasänkytiimiin puh. 040 651 1930.

4. Huomioitavaa:

- ENNAKOI ETUKÄTEEN SÄNGYN TOIMITUS, koska kuljetusten järjestäminen ottaa oman aikansa.
- Tila sängylle oltava valmiina ja varmista, että sänky mahtuu ovista, ovet oltava 80cm tai leveämpi.
- Asiakas hankkii peruspatjan. Ellei varat riitä, voi tiedustella patjaa toimeentulotuen kautta. Poikkeuksena painehaavapatja, kun lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet täyttyvät.
- Kotikuntoutuksen henkilöstö opastaa tarvittaessa sähkösäätöisen sängyn käytössä.

18 12 04 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, ei säädettävät

Sängyt, joissa on erityisominaisuuksia, esimerkiksi kiinteä kaide tai kiinteät tuet. Kohtaan sisältyvät esim. korkeat sängyt.

18 12 07 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, mekaaninen

Sängyt joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta ja/tai kulmaa voidaan säätää; vammaisen henkilö itse tai avustaja tekee muutokset mekaanisella säädöllä

18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset

Sängyt, joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta tai kulmaa voidaan säätää ja jonka säädöt tekee käyttäjä itse tai hänen avustajansa sähkömekanismilla.

18 12 10 01 Korkeussäädettävät sängyt, yksiosainen patja-alusta

Sängyt joiden korkeutta voidaan säätää ja joissa on yksiosainen patja-alusta.

18 12 10 02 Säädettävät sängyt, kaksiosainen patja-alusta

Sängyt joiden korkeutta ja kaksiosaista patja-alustaa voidaan säätää.

18 12 10 03 Säädettävät sängyt, kolmiosainen patja-alusta

Sängyt joiden korkeutta ja kolmioaista patja-alustaa voidaan säätää. Luokkaan sisältyvät kolmiosaiset sängyt, jotka voidaan muuttaa kaksiosaisiksi.

18 12 10 04 Säädettävät sängyt, neliosainen patja-alusta

Sängyt joiden korkeutta ja neliosaista patja-alustaa voidaan säätää. Luokkaan sisältyvät neliosaiset sängyt, jotka voidaan muuttaa kaksi- tai kolmiosaisiksi.

18 12 15 Vuodevaatteet

Vuodevaatteet sekä välineet, joilla vuodevaatteet kiinnitetään haluttuun paikkaan. Kohtaan sisältyvät esim. pehmikkeet, tyynyt, peitteet ja peitteiden kiinnitysvarusteet. [Patjat ja patjanpäälliset, ks. 18 12 18.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Liukulakanat, ks. [luokka 12 31 03 02.](#)

18 12 15 01 Tyynyt

Luokkaan sisältyvät esim. muotoillut tyynyt.

18 12 15 02 Peitot

Luokkaan sisältyvät esim. painopeitot ja lämpöpeitot.

Painopeiton käytön lääketieteellinen vaikuttavuusnäyttö on ristiriitainen. Painopeittoja on saatavilla tavanomaisina kuluttajatuotteina; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 15 03 Lakanat

Luokkaan sisältyvät esim. virtsaa imevät poikkilakanat ja vuodesuojat.

Poikkilakanat ja vuodesuojat ovat hoitoon liittyviä välineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vuodesuojia on saatavilla tavanomaisina kuluttajatuotteena.

Liukulakanat ks. [luokka 12 31 03 02](#)

18 12 18 Patjat ja patjan päälliset

Patjat ja patjanpäälliset, jotka lisäävät mukavuutta. [Kudosvaurioita ehkäisevät apuvälineet, ks. 04 33.](#)

Tavanomaisia patjoja, sijauspatoja ja patjanpäällisiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Apuvälineet kudosaaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa, ks. [luokka 04 33 06](#)

18 12 21 Peitonkohottimet

Kehikot jotka asetetaan sänkyyn estämään lakanoita ja peittoja painamasta henkilön vartaloa.

Peitonkohottimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 24 Selkä- ja jalkatuet sänkyihin, säädettävät

Välineet, jotka tukevat makaavan henkilön tiettyjä kehonosia.

Sängynpäädyn kohottaja (mekaaninen tai sähköinen) voidaan luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perustella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli se lisää asiakkaan omatoimisuutta ja itsenäistä suoriutumista esimerkiksi siirtymisissä ja / tai kohoasento on välttämätön asiakkaan kuntoutuksen ja hoidon kannalta (esim. vaikeaa

hengityselinsairautta sairastavan tai hengitysvaikeuksista kärsivän neurologisen asiakkaan nukkumisen tai vuoteessa olon helpottamiseksi).

Hoidossa käytettäviä alaraajojen kohoasentotyynyjä ja muita tukia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 24 01 Sängynpään kohottajat mekaanisesti säädettävät

Irralliset sängynpäätyyn sijoitettavat asentotuet joiden kaltevuutta voidaan säätää mekaanisesti.

18 12 24 02 Sängynpään kohottajat sähkösäätöiset

Irralliset sängynpäätyyn sijoitettavat asentotuet joiden kaltevuutta voidaan säätää sähköisesti.

18 12 24 03 Sängyn jalkopään kohottajat

Irralliset sängyn jalkopäähän sijoitettavat asentotuet.

18 12 26 Sängynlaidat, sänkyyn kiinnitettävät

Kokoontaitettavat tai irrotettavat laidat, jotka estävät sängystä putoamisen

18 12 28 Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät

Irrotettavat laidat, jotka mahdollistavat omatoimisen istumaan nousun ja asennon muuttamisen. [Kohottautumistelineet, siirrettävät, ks. 12 31 09](#)

Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät tuet, voidaan luovuttaa yksilöllisen toimintakyvyn ja kokonaisvaltaisen tilannearvion perusteella.

18 12 89 Muut sänkyjen lisä- ja varaosat

18 15 Huonekalujen korkeudensäätövälineet

Sängynjalan korottajia voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä helpottamaan asiakkaan omatoimista siirtymistä sängystä tai sänkyyn silloin, kun se on alentuneen toimintakyvyn vuoksi vaikeutunut. Korottajia voidaan luovuttaa myös määräaikaiseen lainaan esimerkiksi leikkausten jälkeen, kun siirtyminen vuoteesta tai vuoteeseen ei ole mahdollista tai sallittua normaalikorkuisesta vuoteesta.

Runkopatjasänkyihin on tavanomaisena kuluttajatuotteena saatavissa jalkasarjoja, jotka ovat turvallisempi ratkaisu kuin irralliset korotuspalikat. Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia jalkasarjoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Sohvien ja tuolien korottamiseen käytetään turvallisuuksista ensi sijaisesti korotustyynyjä.

18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat

Välineet, jotka asetetaan huonekalujen jalkojen alle lisäämään jalkojen pituutta

18 15 03 01 Sängyn- ja tuolinjalkojen korottajat

Välineet, jotka asetetaan huonekalujen jalkojen alle lisäämään jalkojen korkeutta.

18 15 03 02 Sokkelisängyn korottajat

Välineet, joilla korotetaan sokkelisänkyä.

18 15 06 Sokkelit ja jalustat, korkeussäädettävät

Korkeussäädettävät tasot tai konsolit, joille huonekalut voidaan kiinnittää

18 15 09 Sokkelit ja jalustat, ei korkeussäätöä

Kiinteäkorkuiset tasot ja konsolit, joille huonekalut voidaan kiinnittää.

18 18 Tukitangot ja –kahvat

Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet, ks. 04 48 15. Sängynlaidat, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 26. Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.

Tukitanko ja –kahva voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella.

Imukupeilla kiinnittyviä tukikahvoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä muutoin kuin pöytätasoon kiinnitettäväksi nojautumista tai tukeutumista varten yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Eksoten toimintaohje:

Ensisijaisena tavoitteena on, että asiakas huolehtii itse asuntonsa varustamisesta omia tarpeitaan ja toimintakykyään vastaavaksi.

Tukikahvoja saa rautakaupoista ja hyvin varustelluista päivittäistavarakaupoista.

Imukuppikiinnitteisiä tukikahvoja voi käyttää ainoastaan oikean tukikahvapaikan testaamista varten. Jatkuvässä käytössä imukuppikahva ei ole turvallinen.

Katso tarkemmin kohta 2. Asunnonmuutostöiden toimintaohjeita ja luovutusperusteita.

18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet

Yleensä putkimaiset tangot, jotka on kiinnitetty seinään, lattiaan tai muuhun vakaaseen rakenteeseen ja johon henkilö voi käsin tukeutua kävellessään, esimerkiksi ylös tai alas rappusia tai luiskaa tai liikkeessaan käytävää pitkin.

18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät

Välineet, yleensä suorat tai kulmanmuotoiset tangot, jotka on kiinnitetty pysyvästi seinään, seinään ja lattiaan tai seinään, kattoon ja lattiaan ja jotka tukevat seisäessä tai asentoa vaihdettaessa.

18 18 10 Tukikahvat ja kädensijat, irrotettavat

Välineet, yleensä suorat tai kulmanmuotoiset tangot, jotka voidaan kiinnittää tilapäisesti seinään, lattiaan, kattoon tai huonekaluihin, esim. puristimilla tai imukupeilla, ja irrottaa ilman työkaluja ja jotka antavat tukea asennonvaihtoon.
Kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 28.

18 18 11 Saranoidut tukikaiteet ja käsivarsituet

Välineet, jotka antavat tukea asennonvaihtoon ja jotka voidaan kiinnittää seinään tai lattiaan ja jotka voidaan tarvittaessa kääntää pois tieltä joko ylös tai sivulle tai laskea alas. *Käsivarsi- ja selkätuet, WC-istuimeen kiinnitettävät, ks. 09 12 24. Tuolien käsivarsituet, ks. 18 10 09.*

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/Asunnon muutostyöt¹⁰⁰

¹⁰⁰ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

18 21 Portin, oven, ikkunan ja verhonavaaja ja sulkijat

[Merkinantovälineet, ks. 22 27 04. Katkaisimet, kytkimet ja ohjauslaitteet, ks. 24 09. Ympäristöhallintajärjestelmät, ks. 24 13 03. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.](#)

Ko. luokan apuvälineet yksittäisinä hankintoina. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt.¹⁰¹

Oven, ikkunan-, verhonavaajat ja sulkijat voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena osana ympäristöhallintalaittekokonaisuutta. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä tarvearviointi.

18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat

18 21 03 01 Sähköiset kääntöovikoneet

Kääntöoven avaavat sähköiset laitteet.

18 21 03 02 Sähköiset liukuovikoneet

Liukuoven avaavat sähköiset laitteet.

18 21 06 Ikkunanavaajat ja – sulkijat

18 21 09 Verhoavaajat ja – sulkijat

18 21 12 Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat

18 21 15 Lukot

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi sähkölukot.

18 24 Asunnon ja muiden tilojen varusteet

Talojen rakenteiden ominaisuudet, jotka on suunniteltu auttamaan vammaista henkilöä toimimaan itsenäisesti. [Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06. Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit, ks. 28 03.](#)

18 24 12 Kynnykset

Lattiatason kynnykset, jotka asetetaan ovien alle ja sisätilojen sisääntuloon. Kohtaan sisältyvät esim. esim. suihkukaapin oven kumitiivisteet ja ylityssillat.

18 24 12 01 Kiinteästi asennettavat kynnysluiskat

Kiilat jotka kiinnitetään pysyvästi kynnykseen loiventamaan sen kulmaa

18 24 12 02 Siirrettävät kynnysluiskat

Siirrettävät kiilat, jotka asetetaan kynnykseen loiventamaan sen kulmaa.

¹⁰¹ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

Eksoten toimintaohje:

Katso tarkemmin kohta 2. Asunnonmuutostöiden toimintaohjeita ja luovutusperusteita.

18 30 Hissit, nostotasot, porrashissit ja luiskat

Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvoon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Sähkökäyttöiset porrasmousuvälineet, ks. 12 17 03. Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.

Hissit, nostotasot ja porrashissit. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.¹⁰²

18 30 05 Kiinteät nostotasot

Nostolaitteet, jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa ja jotka on pysyvästi kiinnitetty rakennukseen tai maahan. Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolihissit ja tasonostimet.

18 30 07 Vapaasti seisovat nostotasot

Nostolaitteet, joissa on oma tukirakenne, jota ei voi siirtää ja jota ei ole kiinnitetty rakennukseen tai maahan, ja jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa. Kohtaan sisältyvät esim. vapaasti seisovat pyörätuolihissit ja tasonostimet.

18 30 08 Siirrettävät nostotasot

Nostolaitteet, joissa on oma tukirakenne, joka on suunniteltu siirrettäväksi ja jota ei ole kiinnitetty rakennukseen tai maahan, ja jotka tason avulla siirtävät ihmisiä tai tavaroita kahden tai useamman päällekkäisen kerroksen välillä ja joissa ei ole kattoa ja jotka eivät liiku kuilussa. Kohtaan sisältyvät esim. siirrettävät pyörätuolihissit ja tasonostimet.

18 30 10 Porrashissit, istuimelliset

Välineet joissa on istuin kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa.

18 30 11 Porrashissit, tasolliset

Välineet, joissa on taso kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa. Kohtaan sisältyvät esim. porrashissit jotka nostavat pyörätuolin.

18 30 15 Siirrettävät luiskat

Liikuteltavat viettävät pinnat, jotka muodostavat sillan kahden eri tason välille

Pyörätuoliluiskia tarvitaan esimerkiksi siirryttäessä pyörätuolilla asuntoon, jonne on muutama porras. Mikäli portaiden käyttö ei ole jatkuvaa (esim. toisen vanhemman asunto), voidaan asia ratkaista mukaan otettavilla luiskilla. Luiskien avulla voidaan myös esimerkiksi raskas pyörätuoli (kuljetuspyörätuoli) tai sähköpyörätuoli siirtää autoon.

Siirrettävät luiskat luovutetaan asiakkaalle, jonka aktiivinen liikkuminen kodin ulkopuolella mahdollistuu niiden avulla tai ne mahdollistavat sähköpyörätuolin siirtämiseen autoon/autosta.

Siirrettävät luiskat ovat kevytrakenteisia ja siirrettäessä tulee eliminoida vaaratilanteet. Mikäli luiskia tarvitaan toistuvasti ja säännöllisesti siirtymiseen asunnosta ulos tai sisään tulee luiskat olla vain tilapäisratkaisu. Pysyvä ratkaisu

¹⁰² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytanto/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

voi olla kiinteät luiskat (ks. [luokka 18 30 18](#)).

18 30 18 Kiinteät luiskat

Kiinteät viettävät pinnat, jotka muodostavat sillan kahden eri tason välille

Ks. Vammaispalveluiden käsikirja/ Asunnon muutostyöt¹⁰³

18 33 Asunnon ja muiden tilojen turvallisuusvarusteet

Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet, ks. 22 27. Työpaikan työturvallisuutta parantavat apuvälineet, ks. 28 24.

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnonmuutostyöt.¹⁰⁴

18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin

Pintamateriaalit jotka vähentävät liukastumisvaaraa. Kohtaan sisältyvät esim. luistamattomat matot ja laatat. [Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat, ks. 09 33 06.](#)

18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin

Ikkunoiden, portaiden ja hissien turvakaiteet, aidat ja portit

18 33 10 Keittiön tai muun ruoanlaittoterian apuvälineet, joilla ehkäistään palovammoja ja tulipaloja

Yleiset hälytysjärjestelmät, ks. 22 27 21.

Apuvälineet kuten liesivahti ovat kodin turvallisuuteen liittyviä välineitä, joita voidaan paikallisen työnjaon mukaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella myös lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 36 Säilytyskalusteet

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.¹⁰⁵

22 KOMMUNIKOINNIN, TIEDONSAANNIN JA TIEDONVÄLITYKSEN APUVÄLINEET

Apuvälineet toimistotyön hallinnointiin sekä tietojen varastointiin ja hallintaan työpaikalla, ks. 28 21.

22 03 Näkemisen apuvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. suurentavat laitteet.

Näkemisen apuvälineitä luovutetaan näkövammaisuuden perusteella (WHO:n näkövammaisuuden määritelmä täyttyy) tai henkilölle, jonka näkö on muusta syystä heikentynyt niin että näön haittaluokka¹⁰⁶ on 10 tai enemmän. Lisäksi näkemisen apuvälineitä luovutetaan karsastuksen ja toiminnallisen heikkonäköisyyden hoitoon ja ehkäisyyn alle 8-vuotiaalle lapselle (ja harkinnan mukaan sitä vanhemmille, jonka toiminnallisen heikkonäköisyyden hoito on selvästi kesken) sekä afakian perusteella tai muulla perusteella, lapselle silmätautien erikoislääkäreiden yhteisen arvion

¹⁰³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

¹⁰⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

¹⁰⁵ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytando/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

¹⁰⁶ Terveyskyly: [Silmäsairaudet/ Näkövammaisuus](#) –sivustolla (Haittaluokka ja haitta-aste)

perusteella, kun lapsen kokonaiskehitys (esim. liikunnallisten ja toiminnallisten valmiuksien kehittyminen) vaatii taittovirheen korjauksen.

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Välineet, jotka läpäisevät vain tiettyjä valon aallonpituuksia ja suodattavat ei-toivotut pois.

Silmäsairauden (esim. albinismi, retinis pigmentosa, glaukooma, aniridia, diabeettiset silmänpohjamuutokset) aiheuttaman voimakkaan häikäisyherkkyyden perusteella näkövammaiselle voidaan luovuttaa suodattavat linssit alan erikoislääkärin tekemän haittaluokka- ja tarvearviointin perusteella. Näönkäyttönohjaaja arvioi valonsuodattimien soveltuvuuden.

Valonsuodattimet voidaan uusia keskimäärin kolmen vuoden välein tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti mm. refraktion muuttuessa tai lapsen kasvun perusteella.

22 03 06 Silmälasit ja piilolinssit

Linssit, jotka mahdollistavat näön tarkentamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. piilolinssien hoitotuotteet.

22 03 06 01 Silmälasilinssit

Kehyksiin kiinnitettävät näköä tarkentavat linssit.

Näkövammaiselle voidaan luovuttaa silmälasilinssit, mikäli näkökyvyn parantamiseksi lähelle on tarpeen muu kuin ikää vastaava korjaus. Esimerkiksi ikääntyneelle näkövammaisille korvataan lukulasit, mikäli lukulisän (add) vahvuus on $>+4.0$ tai on vähintään $+4.0$.

Silmälasien luovuttamisen perusteena voivat olla kaksoiskuvien hoitoon käytettävät prismalasis tai sumutus- tai peittolasis tai piilolasis. Myös asiakkaalle, jolla on diagnosoitu mykiöttömyys (aphakia), voidaan luovuttaa kauko- ja/tai lähilasis. Kaukolasisien vaihtoehtona voidaan luovuttaa piilolinssit. Myös karsastuksen hoitoon ja/tai ambylopiian estoon tai sen riskiin voidaan luovuttaa silmälasit. Silmien painamista estävät suojalasis voidaan luovuttaa lapsille (Liite 2).

1-tehosilmälasit tai bifokaalit voidaan luovuttaa, jos näkökyvyn parantamiseksi lähelle tai kauas tarvitaan muu kuin ikää vastaava tai silmän omasta taittovoimasta olennaisesti poikkeava korjaus. Muita linssityyppejä voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvion perusteella. Lasit voidaan luovuttaa viiden vuoden välein tai yksilöllisen tarpeen mukaisesti useammin, jos voimakkuudessa on tapahtunut olennainen muutos.

Linssit korvataan täysimääräisenä ilman pintakäsittelyä tai värjäyksiä. Linssien ohennus ja pintakäsittely voidaan korvata yksilöllisen tarpeen mukaan, esim. pienille lapsille naarmuuntumisen estämiseksi tai epätavallisen voimakkaan häikäisyn johdosta. Tavanomaisian silmälasien korjauskustannuksia ei korvata.

22 03 06 02 Kehykset

Luokkaan sisältyvät esim. joustavat kehykset.

Kehysten luovutuksessa noudatetaan alueellisia sovittuja käytäntöjä tai kilpailutettuja tuotteita.

Eksoten toimintaohje:

Asiakkaalle annetaan maksusitoumus sopimustuottajalle. Asiakkaan halutessa sopimustuotteita kalliimmat kehykset, ylimenevän osuuden palveluntuottaja laskuttaa suoraan asiakkaalta.

22 03 06 03 Piilolinssit

Linssit jotka laitetaan suoraan silmiin. Luokkaan sisältyvät piilolinssien hoitotuotteet.

Piilolinssit voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla diagnosoitu aphakia I. mykiöttömyys tai esim. kaihileikatuille vauvoille. Lapsille piilolinssien luovuttaminen tapahtuu yksilöllisen tarpeen mukaan, huomioiden lapsen kehittyminen ja kasvu.

Piilolinssit voidaan luovuttaa myös asiakkaalle, jolla diagnosoitu sarveiskalvon poikkeava muoto esim. keratoconus I. sarveiskalvon kartiorappeuma. Piilolinssit luovutetaan, jos piilolinssillä saavutetaan parempi näöntarkkuus kuin sankalaseilla. Piilolinssit ovat osa hoitoa, myös hoitotoimenpiteiden (esim. intacs kaaret, sarveiskalvon siirre) jälkeen.

Piilolinssit arvioidaan, sovitetaan ja luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaan sekä uusitaan valmistajien ohjeiden mukaisesti.

Piilolinssit (esim. skleraaliset) voidaan luovuttaa alan erikoislääkärin toteaman yksilöllisen tarpeen perusteella vaikean kuivasilmäisyyden hoitoon, kun muut hoitokeinot (esim. kostutustuotteet, kyyneltietulpat) on todettu riittämättömiksi.

Piilolinssien sovituksen ja käytön ohjauksen voi tehdä optikko, joka on perehtynyt erikospiilolinssihin ja jolla on tarvittavat sovitussarjat. Piilolinssien säilytyskotelot ja puhdistus- ja hoitoaineet (ns. aloituspakkaus) luovutetaan ensimmäisellä luovutuskerralla. Tämän jälkeen asiakas vastaa itse niiden hankinnasta.

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Välineet joiden avulla suurennetaan kohde, jonka henkilö haluaa nähdä. Kohtaan sisältyvät esim. valolla varustetut linssit ja linssit ilman valoa. [Tulostuksen erikoisohjelmat, ks. 22 39 12.](#)

Linssikokoonpanot voidaan luovuttaa asiakkaalle vaihtoehtona lähilaseille.

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Välineet, joilla suurennetaan kohdetta. Kohtaan sisältyvät esim. valolliset ja valottomat linssit sekä suurentavat silmälasit. [Tulostuksen erikoisohjelmat, ks. 22 39 12.](#)

Suurennuslasit ilman valoa tai valolla, valitaan asiakkaalle yksilöllisesti soveltuvimman ratkaisun löytymiseksi huomioiden näkökyky ja suurennuslasin käyttötarkoitus. Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siitä apua arjen toiminnoissa.

22 03 09 01 Suurennuslasit ilman valoa

Luokkaan sisältyvät esim. varrelliset tai jalustalla olevat suurennuslasit.

22 03 09 02 Suurennuslasit valolla

Suurennuslasit jotka valaisevat suurennettavana olevan kohteen.

22 03 12 Kiikarit ja kaukoputket

Välineet, joiden avulla suurennetaan kaukana sijaitsevat kohteet ja jotka on tarkoitettu yhdelle tai kahdelle silmälle. Kohtaan sisältyvät esim. yhden tai kahden silmän kiikarisilmälasit.

Kauko- ja lähikiikareita ja linssijärjestelmiä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi näkövammaiselle asiakkaalle yksilöllisen arvioinnin perusteella, kun niistä saadaan apua arjen toiminnoissa kuten liikkumisessa, asioinnissa.

22 03 18 Suurennuslaitteet

Laitteistot, jotka näyttävät kameralla otetun kuvan suurennosta. Kohtaan sisältyvät esim. kamerat, keskusyksiköt, videomonitorit, videojärjestelmät, digitaalisesti käsitellyt videojärjestelmät ja siirrettävät kameran käyttöön tarkoitetut suurennuslasit.

Näkövammaiselle asiakkaalle voidaan luovuttaa suurennuslaite (pöytämallinen ja/tai kannettava) silloin, kun muut optiset apuvälineet eivät riitä normaalikokoisen tekstin lukemiseen ja apuväline on välttämätön itsenäisen ja säännöllisesti toistuvan suoriutumisen kannalta. Asiakkaalle, jolla on pöytämallinen suurennuslaite kotona, voidaan luovuttaa kannettava suurennuslaite, mikäli se on välttämätöntä kodin ulkopuolella toimiessa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ko. luokkaan kuuluvia välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 03 18 01 Suurentavat kamerat

Suurentavat kamerat voidaan yhdistää esimerkiksi tietokoneeseen tai televisioon.

22 03 18 02 Kannettavat suurennuslaitteet

Mukana kuljetettavat suurennuslaitteet, joissa on kamera ja näyttö samassa kokoonpanossa.

22 03 18 03 Pöytämalliset suurennuslaitteet

Elektroniset suurennuslaitteet (ent. lukutelevisiot), joissa on kamera, näyttö ja/tai lukualusta.

22 03 99 Näkemisen apuvälineiden lisä- ja varaosat

Eksoten toimintaohje:

Näkemisen apuvälineistä lisätietoa saa näkövammaisten kuntoutusohjaajalta.

22 06 Kuulon apuvälineet

Välineet, joiden avulla ohjataan, vahvistetaan ja muunnetaan ääntä ja joita käyttävät kuulovammaiset henkilöt. Kohtaan sisältyvät esim. kuulokojeet, joissa on sisäänrakennettu tinnitusmaskeri ja kela induktiosilmukan kuuntelua varten. [Äänistimulaattorit, ks. 04 27 15.](#) [Induktiosilmukkalaitteet, ks. 22 18 30.](#)

Kuulokojeet luovutetaan asiakkaalle, jolla on toiminnallisesti häiritsevä kuulovika ja motivaatio käyttää kuulokojetta. Asiakkaan kuulovika vaikeuttaa opiskelussa, työssä tai siihen rinnastettavassa toiminnassa selviytymistä sekä häiritsee asiakkaan kuulon- ja puheenvaraista kommunikointia jokapäiväisessä elämässä. Kuulokoje luovutetaan lapselle, jolla epäillään sellaista kuulovikaa, joka voi haitata puheen ja kielen tai vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Kuulokojeen luovuttaminen edellyttää kuulonkuntoutukseen perehtyneen erikoislääkärin arviota tilanteesta (audiologi, korva, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri tai foniatri). Tavoitteena on molempien korvien eli binauraalikuulon saavuttaminen.

Kuulokojeen luovuttamisen perusteena¹⁰⁷ on mahdollisimman hälyttömässä olosuhteissa tutkittu äänesaudiometria, jossa on määritetty paremman korvan puhealueen (0,5, 1, 2, 4 kHz) kuulokynnysten keskiarvo (dB HL). Erytistilanteissa käytetään vastaavia tietoja huonommasta korvasta.

Ohjeellisina raja-arvoina voidaan pitää:

- työn, opiskelun tai näihin rinnastettavien tehtävien vuoksi kuulokojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- muusta syystä kuulokojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- lapsilla kielen kehityksen ja oppimisen vuoksi kuulokojetta tarvitsevat ≥ 20 dB.
- Pienillä lapsilla käytettävissä olevilla menetelmillä varmistettu kuulovika (äänikenttä, OAE, aivorunkovasteet).
- Kuulovika, mikä ei ole leikkaushoidolla korjattavissa tai leikkaushoitoon ei haluta ryhtyä.

22 06 01 Sisäkorvaistutteen (implantit)

Leikkauksella sisäkorvaan asennettu implantti, johon liitetään ulkoinen osa, joka muuntaa äänen sähkösignaaliksi ja välittää sen implanttiin, joka välittää sen kuulohermoon.

Sisäkorvaistutetta käytetään, kun kuulokojeen avulla saatava akustinen vahvistus ei riitä puheen ja kuulon varaiseen kommunikointiin. Sisäkorvaistute koostuu kahdesta pääosasta: sisäisestä istutuksesta elektrodineen ja ulkoisesta puheprosessorista ([ks. luokka 22 06 21](#)). Sisäinen osa edellyttää leikkausta. Leikkauksessa istutuksesta lähtevä elektrodi viedään sisäkorvan simpukkaan. Lisäksi tarvitaan puheprosessori, joka muuttaa puheen ja äänen sähköimpulsseiksi ja lähettää ne pään ihon läpi istutukseen.

Sisäkorvaistutearvio ja leikkaus on keskitetty yliopistosairaaloihin. Jatkokuntoutus voi tapahtua ERVA-alueella sovitun työnjaon mukaisesti joko yliopistosairaalassa tai keskussairaalassa.

¹⁰⁷ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161496/STM_J02_Yhtenaisen%20kiireettoman%20hoidon%20perusteet.pdf?sequence=4&isAllowed=y, s. 210

Sisäkorvaistute sisältyy asiakkaan hoitoon liittyviin kustannuksiin. Sisäkorvaistutteesen liittyvä ulkoinen puheprosessori luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 06 06 Vartalolla pidettävät kuulokojeet

Välineet, jotka kiinnitetään henkilön vaatteisiin tai joita kannetaan kaulalla ja jotka vahvistavat ääntä

Kuulokoje sijoitetaan käytön ajaksi joko taskuun tai sille erikseen valmistettuun kaulapussiin. Taskukuulokojeita käytetään nykyään erittäin harvoin vaikeissa kuulovammoissa tai asiakkailta, joiden on vaikea oppia käsittelemään korvantauskuulokojeita.

22 06 12 Korvakäytäväkuulokojeet

Korvakäytävän sisällä käytettävät laitteet, jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. korvakäytävän sisälle asetettavat kuulokojeet.

Kuulokoje on valmistettu yksilöllisen kuorikko-osan sisään. Kooltaan laite voi olla joko korvalehden kuopan täyttävä kuulokoje tai pienimmillään syvälle korvakäytävään sijoittuva kuulokoje.

22 06 15 Korvantauskuulokojeet

Korvan takana käytettävät laitteet, jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. mikrokappaleen kanssa käytettävät kojeet ja pään yli menevällä sangalla varustetut kuulokojeet.

Korvan takana käytettävä kuulokoje on laite, jossa vahvistettava ääni johdetaan suoraan korvakäytävään korvakäytävässä olevan kuulokkeen kautta.

22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet

Välineet, jotka vastaanottavat, vahvistavat ja muuntavat äänet tunnon avulla havaittaviksi signaaleiksi.

Vibraatiokuulokojeella ääni johdetaan luuta pitkin sisäkorvaan.

22 06 21 Sisäkorvaistutteesen yhteydessä olevat kuulokojeet

Laitteet, jotka auttavat kuulemista stimuloimalla vastaanotinta, joka on sijoitettu esim. sisäkorvaan

Sisäkorvaistutteen kanssa käytettävä puheprosessori on korvalehden takana käytettävää korvantauskuulokojetta muistuttava laite, joka ohjaa äänen sähköisesti kelan kautta istutteen sisäiseen osaan. Ks. luokka [22 06 01 Sisäkorvaistutteen \(implantit\)](#).

Sisäkorvaistutteen kanssa käytettävän puheprosessorin ladattavat akut¹⁰⁸ luovutetaan lääkinällisenä kuntoutuksena. Yleensä luovutetaan kaksi akkua, jolla taataan koko päivän käyttö.

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. audioliitännät, silmälaseihin kiinnitettävät välineet, kuulokojeiden kauko-ohjaimet, ohjelmat, paristot, akut ja laturit.

Kauko-ohjain voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka ei pysty perussairauden, huonontuneen motoriikan tai huonontuneen tuntoaistin takia käyttämään kuulokojeessa olevia säätimiä / ohjelma valitsimia.

22 06 90 Luujohtokuulokojeet

Luujohtokuulokojeella ääni johdetaan luuta pitkin sisäkorviin. Laitteen vahvistama äänienergia etenee luun värähtelyn kautta suoraan sisäkorvaan ohittaen välikorvan järjestelmän.

¹⁰⁸ [EOAK/1067/2019](#)

22 06 90 01 Pantakojeet

Pantakojeita käytetään luujohtokuulokojeiden soveltuvuuden testaamiseen lapsilla, joille ei vielä voida tehdä luukiinnitystä.

Panta- /sangalliset kojeet ovat kojeen testaamisessa käytettäviä välineitä. Niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 06 90 02 Luuankkuroidut kojeet

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettavalla ruuvilla tai istutteella.

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettuun ruuviin tai istutteeseen tai luujohtokoje voi olla kiinnitetty ohimoluuhun ihon alle niin, että siihen liittyy erillinen puheprosessori. Luujohtokuulokojeet luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jolla on ulkokorvan rakenteellinen poikkeama tai muu lääketieteellinen syy estää tavanomaisen kuulokojeen käytön (esim. korvanlehti on epämuodostunut ja / tai korvakäytävä puuttuu) tai jolla saadaan luujohtovärähtelijää käyttäen parempi toiminnallinen kuulo tai laitteen käytettävyys on parempi, kuin normaalia akustista kuulokojetta käytettäessä.

Eksoten toimintaohje:

Kuulosairauksiin liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty keskussairaalan kuuloasemalle: kuulokoje- ja kuulon apuvälinekokeilut, luovutukset, kuulokojeiden ja korvakappaleiden huollot sekä korvakappaleiden mallinotto. Yksilöllistä korvakappaletta varten otetaan aina vahamalli korvakäytävästä ja korvakappale valmistetaan palveluntuottajalla. Korvakappaleen korjaus tehdään kuuloasemalla, maahantuojalla tai palveluntuottajalla.

Vialliset kuulokojeet ja korvakappaleet toimitetaan aina keskussairaalan kuuloasemalle. Ne huolletaan/korjataan kuuloasemalla tai maahantuojalla.

Vaikeasti kuulovammaisten asiakkaiden asuntokohtaiset kiinteät apuvälineet arvioidaan ja hankitaan kuuloaseman audinomin ja kuulovammaisten kuntoutusohjaajan toimesta.

22 09 Äänentuoton apuvälineet

22 09 03 Puhevibraattorit

Välineet, jotka aiheuttavat kaulalla värähtelyä, joka muuntuu puheeksi pehmeän suulaen, kielen ja suun liikkeiden avulla. Kohtaan sisältyvät esim. ääniproteesit. [Puheäänenvahvistimet, ks. 22 21.](#)

Kaulalla pidettävä ulkopuolinen äänilähde (puhevibraattori) tuottaa värähtelyä, joka muuntuu puheeksi.

Puhevibraattori voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kurkunpään osittaisen tai täydellisen poiston jälkeen, kun puheen muodostaminen ei muilla keinoin onnistu (esim. proteesipuhe tai ruokatorvipuhe). Hoitovastuussa oleva erikoislääkäri (yleensä korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri) tekee lähetteen äänihäiriöihin erikoistuneelle puheterapeutille, joka vastaa puhevibraattorin soveltuvuuden arvioinnista ja kokeilujakson toteuttamisesta. Kokeilujakson tulee olla riittävän pitkä ja se toteutetaan arvioinnista vastuussa olevan tahon apuvälineillä. Apuvälineratkaisu tehdään asiakkaan hoitovastuussa olevasta organisaatiosta. Seurannasta ja käytön tuesta vastaa apuvälineen omistava taho.

22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat

Välineet, jotka lisäävät henkilön puheäänenvahvistusta. [Puheäänenvahvistimet, ks. 22 21.](#)

Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet ovat laitteita, jotka voimistavat henkilön omaa puheääntä. Laitteeseen sisältyvät mikrofoni sekä lähetin ja vahvistin tai kaiutin. Henkilökohtaisesta puheäänenvahvistimesta hyötyvät henkilöt, joiden oma puheääni on toiminnallisen äänihäiriön tai sairauden vuoksi heikentynyt. Henkilökohtaisen puheäänenvahvistimen tarve

arvioidaan erikoissairaanhoidossa useimmiten foniatrian, korva-, nenä- ja kurkkutautien yksikössä tai kommunikaation apuvälineiden asiantuntijayksikössä tai perusterveydenhuollossa puheterapeutin arvioimana.¹⁰⁹

Puheäänenvahvistin voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä foniatriin / puheterapeutin arvioinnin perusteella, kun asiakkaan ääni on pitkäaikaisesti heikentynyt sairauden tai muun elimellisen syyn vuoksi ja päivittäisistä kommunikointitilanteista suoriutuminen ei onnistu. Laitteen soveltuvuus käyttötärpeeseen tulee arvioida kokeilemalla laitteen käyttöä riittävän pitkän ajan.

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 Puheäänenvahvistimet](#).

Eksoten toimintaohje:

Puheterapeutit arvioivat ja ohjaavat äänentuoton apuvälineiden käytön.

22 12 Piirtämisen ja kirjoittamisen apuvälineet

22 12 09 Nimenkirjoituskehikot ja -leimasimet

Välineet, jotka auttavat kirjoittamaan nimen oikeaan paikkaan tai tekemään allekirjoituksen leimasimella

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia piirtämisen ja kirjoittamisen apuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 12 12 Mekaaniset pistekirjoittimet

Välineet, jotka tuottavat pistekirjoitusta paperille pistimen avulla

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet

Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat laitteet ilman näyttöä, joita käytetään manuaalisesti tai sähköisesti.

Mekaaninen pistekirjoituskone voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä heikkonäköiselle tai sokealle:

- alakoululaiselle lapselle pistekirjoittamisen harjoitteluun ennen siirtymistä sähköisiin pistekirjoitusvälineisiin. Pistekirjoituskone voi olla tarpeellinen myös sähköiseen kirjoittamiseen siirryttäessä. Pistekirjoituskoneet luovutetaan alakoululaiselle sekä kotiin että kouluun. Opetustoimi hankkii pistekirjoituskoneen koulunkäynninohjaajalle.
- henkilölle, joka ei käytä sähköisiä pistekirjoitusvälineitä tai sähköisten välineiden rinnalla.

22 12 24 Tekstinkäsittelyohjelmat

Ohjelmat, joilla kirjoitetaan, hallitaan ja tallennetaan tekstiä, myös matemaattisia ja tieteellisiä merkintöjä, esim. julkaisuohjelmat, tekstinkäsittelyohjelmat erityiskäyttöön tai apuohjelmat. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusohjelmat, sanastot, sanalistat ja oikeinkirjoitusohjelmat.

Tavanomaisia tekstinkäsittelyohjelmia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 15 Laskemisen apuvälineet

[Tietokoneet ja päätelaitteet, ks. 22 33.](#)

Tavanomaisia laskemisen apuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä

¹⁰⁹ <https://tikoteekkiverkosto.fi/apuvälineiden-saatavuus/muut-laitteet-ja-valineet/aanentuoton-apuvälineet/>

22 18 Ääntä ja kuvaa tallentavat, toistavat ja näyttävät apuvälineet

Välineet, jotka tallentavat ja esittävät tietoa ääni- tai kuvamuodossa, ja tuotteet, jotka yhdistävät näitä toimintoja. Kohtaan sisältyvät esim. audiovisuaaliset laitteet, televisiot ja äänensiirtojärjestelmät sekä välineet, jotka parantavat ääni- tai kuvamuodossa olevan tiedon laatua ja käytettävyyttä esimerkiksi suodattamalla melua tai muuntamalla analogista tietoa digitaaliseen muotoon. [Kuulokkeet, ks. 22 18 38.](#) [Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneen lisävarusteet, ks. 22 39 04.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia ääntä ja kuvaa tallentavia, toistavia ja näyttäviä apuvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 03 Nauhoitus ja kuuntelulaitteet

Välineet, jotka nauhoittavat ja toistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. avokelanauhurit ja kaiken tyyppiset kasettinauhurit, äänigeneraattorit, magneettisuuden poistolaitteet sekä digitaaliset ääninauhurit ja äänentoistolaitteet, esimerkiksi MiniDisc-laitteet, CD-soittimet ja DAISY-kuuntelulaitteet.

Puheen tallentaminen voidaan toteuttaa Daisy-soittimella tai älypuhelimien avulla. Daisy-soitin voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle myös äänikirjojen ja/tai äänilehtien kuuntelemista varten.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia puhetta tallentavia laitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Näkövammaisten kuntoutusohjaaja tekee Daisy-soittimen arvion ja auttaa soittimen hankinnassa.

22 18 03 02 Digitaaliset sanelulaitteet

Sanelimet, joihin voidaan tallentaa puhetta ja musiikkia suoraan ilman erillisiä kasetteja tai levyjä.

22 18 03 03 DAISY-formaattia toistavat soittimet

Laitteet, joilla voidaan toistaa DAISY (Digital Accessible Information System) formaattiin cd-rom levyille tallennettuja kirjoja. DAISY-rakenteen johdosta kirjoissa on helppo siirtyä sivulta ja luvusta toiseen. Kirjoihin voi myös jättää kirjanmerkkejä.

22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Välineet, jotka vastaanottavat tai lähettävät korkeataajuisia sähkömagneettisia aaltoja. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon. [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06.](#)

Langaton ryhmäkuuntelulaite (FM-laite) on radiotaajuudella toimiva yksisuuntainen lähetin vastaanotinlaitteisto, joka koostuu lähettimestä ja vastaanottimesta. Henkilö kuulee puhujan (esim. opettaja) puheen suoraan tai puhujan ja toisten osallistujien puheen tietyllä voimakkuudella. Ryhmäkuuntelulaitetta käytetään kuulokojeen kanssa. Ryhmäkuuntelulaitteissa vastaanotin voi olla integroitu paristokoteloon tai se on kuulokojeessa.

Langattoman ryhmäkuuntelulaitteen tarvearvioinnin tekee kuulokeskuksen asiantuntijatyöryhmä.

Langaton ryhmäkuuntelulaite voidaan luovuttaa esimerkiksi päiväkotitai peruskoulun alaluokkaikäiselle kuulovammaiselle lapselle, kun opetukseen osallistuminen ilman ryhmäkuuntelulaitetta ei onnistu.

Kela kustantaa ryhmäkuuntelulaiteen lapsille 7. luokasta alkaen ja työikäisille sekä hakemuksen että lääkärinlausunnon perusteella.

Langattomaan äänensiirtoon perustuvat kuulokojemerkkikohtaiset lisälaitteet ks. luokka [22 18 33 Mikrofonit.](#)

Henkilön puheäänen vahvistamiseen tarkoitettavat välineet. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet.](#)

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 06 Puheäänenvahvistimet.](#)

22 18 27 Infrapunajärjestelmät

Välineet, jotka vastaanottavat tai lähettävät ääntä käyttäen infrapunavaloa. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon, esim. henkilökohtainen äänentoisto ja auditorion äänentoistojärjestelmät. [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06](#). Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella, ks. 24 13.22

Äänentoiston ja auditorion äänentoistojärjestelmiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Puhujan äänen vahvistamiseen tarkoitettut välineet. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet](#).

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 06 Puheäänenvahvistimet](#).

22 18 30 Induktiosilmukkalaitteet

Välineet, jotka vastaanottavat ja lähettävät tietoa sähkömagneettisten aaltojen avulla induktiosilmukajärjestelmissä. Kohtaan sisältyvät esim. puhetaajuus- ja kantaallon taajuusinduktiosilmukajärjestelmät ja induktiosilmukavastaanottimet. [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06](#).

Pienoissilmukka välittää audiolaitteiden äänen induktiivisesti kuulolaitteeseen, jolloin ympäristön meluäänet eivät häiritse. Kuulokoje voidaan myös liittää sähköisesti audioinput- liitäntäjohdolla tai laitevalmistajan langattomilla laitteilla suoraan äänilähteeseen. Arvion induktiosilmukkalaitteen tarpeesta tekee audionomi tai muua asiaa. Johdollinen pienoissilmukka luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun kuulokojeella ei saa tarvittavaa selvyyttä radio/TV-ohjelmien kuuntelussa.

Induktiosilmukka voidaan luovuttaa, kun kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on ≥ 60 dB tai kuulonvarainen puheen tunnistuskyky on huonontunut (sanojen tunnistuskyky puheaudiometriassa < 90 %).

Eksoten toimintaohje:

Kuuloon liittyvien apuvälineiden ja vaikeavammaisten kiinteästi kotiin asennettavien apuvälineiden arviointi ja hankinta tehdään keskussairaalan kuuloasemalla yhteistyössä kuulovammaisten kuntoutusohjaajan kanssa.

22 18 33 Mikrofonit

Kohtaan sisältyvät esim. päässä pidettävät mikrofonit

Kuulolaitteiden merkkikohtaiset lisämikrofonit voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä kommunikaatiotilanteissa suoriutumiseen kuulokeskuksen asiantuntijatyöryhmän tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia mikrofoneja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Välineet, jotka vahvistavat yhden henkilön puheääntä. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet](#).

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Ks. luokka [22 21 06 Puheäänenvahvistimet](#).

Välineet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa. Ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#).

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Välineet yksisuuntaiseen kommunikaatioon ks. luokka [22 18 24 Radiotaajuusjärjestelmät](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. luokka [27 03 09 Melunsuojaimet](#).

22 18 33 01 Henkilökohtaiset mikrofonit

Yhden henkilön käyttämät mikrofonit. Luokkaan sisältyvät pantamikrofonit tai kädessä pidettävät mikrofonit.

22 18 33 02 Kuuntelujärjestelmämikrofonit

Kuuntelujärjestelmissä käytettävät mikrofonit.

22 18 36 Kaiuttimet

Kaiuttimet luovutetaan osana ryhmäkuuntelulaitetta. Ks. [luokka 22 18 24](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kaiuttimia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 38 Kuulokkeet

Kohtaan sisältyvät esim. Välineet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa.

Kuulokkeet voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan perusteella TV:n kuuntelun apuvälineeksi kuulovammaiselle asiakkaalle, jonka kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on ≥ 60 dB tai kuulonvarainen puheen tunnistuskyky on huonontunut (sanojen tunnistuskyky puheaudiometriassa < 90 %).

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#)

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus ks. [luokka 04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Korvien suojaaminen ympäristön haitalliselta melulta ks. [luokka 27 03 09 Melunsuojaimet](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kuulokkeita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 18 38 01 Langalliset kuulokkeet

Kuulokkeet jotka yhdistetään kuunneltavaan laitteeseen johdolla.

22 18 38 03 Radioaalloilla toimivat kuulokkeet

Kuulokkeet joiden avulla voi kuunnella langattomasti ääntä radioaaltoaajuudella. Luokkaan sisältyvät kuulokojeen kanssa käytettävät, yksilölliset, radiotaajuudella toimivat lähetin/vastaanotinyhdistelmät.

22 21 Lähikommunikaation välineet

Välineet, jotka mahdollistavat kahden samassa tilassa olevan henkilön keskinäisen kommunikaation. [Äänentuoton apuvälineet, ks. 22 09](#).

Kommunikaation apuvälineillä tarkoitetaan erilaisia puhetta ja kommunikointia tukevia apuvälineitä. Apuvälineet voidaan jakaa manuaalisiin ja tekniikkaa hyödyntäviin. Manuaalisia kommunikaation apuvälineitä ovat esimerkiksi kuvakommunikointikansiot. Teknisiä kommunikaation apuvälineitä ovat esimerkiksi erilaiset kommunikointilaitteet ja tietokoneavusteiset kommunikointisovellukset.

Toimivan kommunikaation apuvälineratkaisun valinta edellyttää laaja-alaista ja moniammatillista (esim. varhaiskasvatus, koulu, terveydenhuollon ammattilaiset, puheterapeutti) yhteistyötä asiakkaan kommunikaation apuvälinetarpeen arvioinnissa ja riittävän pitkää apuvälineen kokeilujaksoa.¹¹⁰ Arvioinnissa on otettava huomioon muun muassa kielelliset, kognitiiviset, motoriset ja vuorovaikutustaidot, käyttäjän ja lähiympäristön tarpeet, toiveet, motivaatio ja edellytykset apuvälineen käytölle sekä sairauden ennuste. Arvio tehdään yksilöllisesti ja käyttäjälähtöisesti laitteen valinnan perusteella uusimpaan tietoon saatavilla olevista teknisistä ratkaisuista ja muista mahdollisuuksista.

Kommunikaation apuväline voidaan luovuttaa puhevammaiselle asiakkaalle, jolla on tarve ja edellytyksiä käyttää apuvälinettä kommunikointinsa täydentämiseen tai puheen korvaamiseen ympäristönsä tukemana ja apuväline lisää osallistumis- ja vuorovaikutusmahdollisuuksia.

¹¹⁰ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161496/STM_J02_Yhtenaisen%20kiireettoman%20hoidon%20perusteet.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Apuvälineen käyttäjän lisäksi lähi-ihmisten tulee opetella ja sitoutua kommunikoinnin apuvälineen käyttöön ja ylläpitoon. Asiakkaan lähipiiristä tulee nimetä tukihenkilö, joka opettelee kommunikoinnin apuvälineen käytön ja huolehtii sen toimivuudesta, suppeista päivityksistä sekä tarvittavista yhteydenotoista apuvälineen luovuttaneeseen yksikköön.

Kommunikoinnin apuvälineiden sisältöjen ajantasaisuudesta ja suppeista päivittämistä vastaavat lähi-ihmiset, kun heidät on siihen opastettu ja perehdytetty. Laajoista päivittämistä vastaa pääosin apuvälineen myöntänyt taho. Apuvälineeksi myönnetyn tietokoneen käyttöjärjestelmä- ja apuvälineohjelmapäivityksistä vastaa apuvälineen myöntänyt taho.

Erityisasiantuntemusta vaativien kommunikoinnin apuvälineiden tarpeen arviointi ja luovutus on keskitetty Erva-alueilla kommunikoinnin apuvälineistä vastaaviin yksiköihin (Alueellinen apuvälinekeskus / Tikoteekki tai vastaava).

Asiakas ohjataan kommunikoinnin apuvälineistä vastaavan yksikön palveluihin lääkärin tai muun julkisen terveydenhuollon/sosiaalitoimen ammattilaisen kirjallisella lähetteellä. Läheteestä tulee ilmetä asiakkaan diagnoosi, toimintakyky, sairaudet sekä kommunikoinnin vaikeudet. Apuvälineen hankkiva taho vastaa välineen käyttöön liittyvän ohjauksen järjestämisestä joko omana toimintana tai ostopalveluna. Kela vastaa vaikeavammaisen henkilön työssä tai ammatillisessa koulutuksessa tarvitsemista kalliista ja vaativista apuvälineistä.

Julkisten tahojen apuvälineiden järjestämisvastuu. Ks. Kuntoutumistalo, Apuvälineet.¹¹¹

22 21 03 Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut

Lähikommunikoinnin apuvälineet, jos puhuminen ei ole mahdollista tai on vaikeaa. Kohtaan sisältyvät esim. kirjain-, kuva- ja symbolitaulut.

Kommunikointikansiota ovat erilaiset sana-, lause- ja kuvakansiot. Suosituksen kommunikointikansiota tekee yleensä kuntouttava puheterapeutti/hoitovastuussa oleva taho, joka arvioi kansion tarpeen. Arvion tekevä apuvälinealan asiantuntija määrittää kansion laajuuden ja kansion koon. Asiakkaan vuorovaikutustaitojen sekä kielellisten taitojen tulee olla riittävät taulun tai kansion käyttöön.

22 21 03 01 Aakkos-, sana- ja/tai kuvataulut

Kommunikointitaulut joissa on aakkoset, sanoja ja/tai kuvia.

22 21 03 02 Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot

Kansiot joihin on koottu sanoja, lauseita ja/tai kuvia.

22 21 06 Puheäänien vahvistimet

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Kohtaan sisältyvät esim. äänentasojen tasaajat kuuntelua ja äänen keskittämistä varten. [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06](#). [Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet, ks. 22 09 06](#).

Puheäänenvahvistin (ent. 22 06 06 02 Kommunikaattori) on vartalolla pidettävä kuulokoje on väline tilapäiseen kuunteluun, joka mahdollistaa yhden tai useamman keskustelukumppanin äänen kuulemisen.

Voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kun asiakas ei iän tai muun syyn vuoksi pysty käyttämään kuulokojetta.

Puhujan äänen vahvistamiseen tarkoitettut välineet. Ks. luokka [22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet](#).

Langaton ryhmäkuuntelulaite puheen kuulemiseen. Ks. luokka [22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät](#).

¹¹¹ <https://www.terveyskyla.fi/kuntoutumistalo/ammattilaiset/apuv%C3%A4lineet/apuv%C3%A4linepalveluiden-%C3%A4rjest%C3%A4misvastuu-ja-lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6-ohjeita/julkisten-tahojen-%C3%A4rjest%C3%A4misvastuu>

22 21 09 Kommunikointilaitteet

Elektroniset laitteet, jotka mahdollistavat suoran kommunikoinnin. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat digitaaliset sähköiset näytöt, paperille, nauhoitteena ja synteettisenä puheena tulostavat laitteet.

Kommunikointilaitteiden luovuttaminen edellyttää asiakkaan ymmärrystä laitteen käytöstä. Lisäksi hänen tulee itse pystyä käyttämään laitetta jollakin ohjaintavalla. Yhden tai muutaman viestin laitteet voidaan luovuttaa myös orastavien kommunikointitaitojen tukemiseen.

Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet luovutetaan välttämättömään päivittäiseen lähikommunikointiin. Yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella voidaan mahdollistaa etäkommunikointi. Tällöin asiakas hankkii itse Internetliittymät ja mahdolliset sähköpostiohjelmat.

22 21 09 01 Yhden viestin laitteet

Laitteet, joihin voidaan tallentaa vai yksi viesti.

22 21 09 02 Usean viestin laitteet

Laitteet joihin voidaan tallentaa useita viestejä.

22 21 09 03 Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet

Näppäimistöillä varustetut laitteet, jotka tulostavat kirjoitetun viestin tekstinä ja/tai puheena. Luokkaan sisältyvät esim. kirjoitustulkkuslaitteet.

22 21 12 Lähikommunikoinnin ohjelmat

Ohjelmistot, joilla tuotetaan viestejä suorassa kommunikoinnissa. Kohtaan sisältyvät esim. sulautetut ohjelmistot, jotka avustavat lähikommunikaatiota. [Tekstinkäsittelyohjelmat, ks. 22 12 24.](#) [Selainohjelmat, ks. 22 33 15.](#)

Tietokoneelle asennettavat kommunikointisovellukset, joilla voi tuottaa viestejä joko kuvin tai kirjoittamalla. Asiakkaalle yksilöllistetään arviointiprosessin aikana yksilöllinen sisältö kommunikointisovellukseen. Kommunikointisovellus luovutetaan ohjatusti tai kokeilujakson kautta asiakkaan käyttöön. Lähiverkostoa ohjataan sovellusten muokkaamisessa ja päivittämisessä.

Tarvittaessa tehdään suositus vammaispalveluun kommunikointiohjauksesta. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus.¹¹²

Osassa ohjelmista voidaan edellyttää jonkun läheisen/läheisten käyvän ohjelman käyttöönottokoulutuksen apuvälineestä vastaavan tahon kustantamana.

22 21 15 Puheen sujuvuutta parantavat välineet

Välineet, jotka parantavat puheen sujuvuutta, esim. nauhoittamalla puheen mikrofونin kautta, viivyttämällä ääntä ja kytkemällä sen paremmin yhteen.

Älypuhelimeen ladattavilla sovellutuksilla ja ko. käyttöön tarkoitetuilla apuvälineillä pyritään vaikuttamaan puheen sujuvuuteen ja puheen tuottoon hidastamalla puhetta ja siten sujuvoittamaan sitä. Puheen sujuvuutta parantavat sovellukset ja välineet perustuvat muunneltuun auditiiviseen palautteeseen. Puheen auditiivista palautetta voidaan muuttaa niin, että puhuja kuulee oman äänensä kojeen avulla viivästettynä, eri taajuudelta tai näitä molempia asetuksia samanaikaisesti hyödyntäen.

Puheen sujuvuutta parantavia sovelluksia ja apuvälineitä voidaan luovuttaa puheterapeutin tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin ja suosituksen perusteella.

¹¹² <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/sopeutumisolismennus/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus>

22 21 99 Lähikommunikoinnin välineiden lisä- ja varaosat

Eksoten toimintaohje:

Hoitovastuussa oleva puheterapeutti arvioi ja antaa yksittäisiä kirjain-, kuva- ja symbolitauluja.

Puheterapeutit arvioivat ja suosittelevat kommunikointilaitteiden ja -ohjelmien hankintaa asiakkaille perusteluineen. Apuvälineasiantuntija (esimerkiksi puheterapeutti, toimintaterapeutti, kommunikaatio-ohjaaja) arvioi asiakkaalle soveltuvimman laitteen ja ohjelman/ohjelmat ja rakentaa laitteeseen sisällön ja ohjaa laitteen käytön asiakkaalle ja lähipiirille. Laite- ja ohjelmahankinnat organisoidaan apuvälinekeskuksen kautta.

22 24 Puhelimen käytön ja telematiikan apuvälineet

22 24 03 Puhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. kiinteät puhelimet, joissa saattaa olla johdoton kuuloke, kaiutin-, kuva- ja videopuhelimet, teleksit ja faksit sekä puhelimet, joissa on sisäänrakennetut varoitussignaalit, Internetpuhelimet ja pistenäppäimillä varustetut puhelimet. [Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia puhelimia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

22 24 06 Matkapuhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. autopuhelimet, kannettavat lyhyen kantaman puhelimet, hands free -mallit ja kameralla varustetut mallit.

22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimet

Helppokäyttöiset perustoiminnoilla varustetut matkapuhelimet, senioripuhelimet.

22 24 06 02 Multimediapuhelimet

Matkapuhelimet, joissa on useita eri toimintoja kuten esimerkiksi kamera, kalenteri, videokamera ja/tai kirjoitusnäppäimistö joka mahdollistaa internetin käytön

22 24 09 Välineet ja ohjelmat reaaliaikaista tekstiviestintää varten

Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat tekstipuhelimet, välineet ja ohjelmat reaaliaikaista tekstiviestintää varten ja puhelimet, joissa on pistekirjoitusyöttö ja -tulostus.

Tekstipuhelin. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Oikeuskäytäntö/ Asunnon välineet ja laitteet.¹¹³

22 24 21 Puhelimen lisälaitteet

Kohtaan sisältyvät esim. teleyhteysyksiköt ja vastaanotetun viestin signaalin muuntajat, matkapuhelinten näppäimistö, numeronäytön apuvälineet sekä soiton, varatun puhelun ja soittoäänien ilmaisimet, valintaa auttavat tuotteet, kuulokkeen pitimet ja puhelimen kaiuttimen vahvistimet. [Kuulon apuvälineet, ks. 22 06.](#) [Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18.](#) [Kiinnitysvälineet, ks. 24 27](#)

Kuulovammaiselle asiakkaalle voidaan luovuttaa puhelinvahvistin lankapuhelimeen tai pöytä GSM-puhelimeen tai vahvistinpuhelin, kun hänellä on kuulovammansa vuoksi merkittäviä vaikeuksia käyttää tavallista puhelinta.

¹¹³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/oikeuskaytando/asunnon-muutostyot-seka-valineet-ja-laitteet/asuntoon-kuuluvat-valineet-ja-laitteet>

22 24 30 Ovipuhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. ovenavausjärjestelmät, joissa on sisäänrakennettu ovenavaaja, ja ovipuhelimien vahvistimet. [Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet, ks. 22 27.](#)

Ovipuhelin voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana ympäristönhallintajärjestelmää.

Ks. luokka [24 13 03 Ympäristönhallintajärjestelmät](#)

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnon muutostyöt¹¹⁴

22 27 Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet

Kognitiivisen toimintakyvyn muutokset vaikuttavat arjen toiminnoista omatoimiseen selviytymiseen yhtä lailla fyysisen toimintakyvyn muutosten kanssa. Apuvälineet ja erilaiset teknologiset ratkaisut voivat mahdollistaa turvallisen ja mielekkään arjen omassa luonnollisessa toimintaympäristössä, etenkin kun ne on sovitettu muiden palveluiden ja tukien kanssa.

Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineiden tavoitteena on auttaa asiakasta tekemään tiettyjä toimintoja, antaa käsitys ajankulusta, auttaa paikkaan orientoitumisessa, auttaa suunnistamaan ympäristössä, luoda turvallisuutta ja varmuutta ja tukea omatoimisuutta sekä ehkäistä ei-toivottuja tilanteita, vahinkoja ja onnettomuuksia. Tällaisia apuvälineitä ovat mm. kulunvalvonta, optinen sänkyvahti, GPS-paikannuslaite, kannettava liikehälytin, kuvapuhelin ja liesivahti.

Kognitiivisen toimintakyvyn muutokset vaikuttavat arjen toiminnoissa suoriutumiseen. Apuvälineet ja erilaiset teknologiset ratkaisut voivat mahdollistaa turvallisen ja mielekkään arjen omassa luonnollisessa toimintaympäristössä, etenkin kun ne on yhteen sovitettu muiden palveluiden ja tukien kanssa.

Tämän luokan apuvälineratkaisuja miettiessä on arvioita asiakkaan kokonaistilanne ja vahvistettava erilaisin ratkaisuin hänen olemassa olevaa toimintakykyään ja toimintamahdollisuuksiaan. Arvioinnissa pohditaan, miten erilaiset ratkaisut tukevat asiakkaan turvallista arkea ja mitkä ovat hänen mahdollisuutensa hyötyä teknologian ja apuvälineiden mahdollisuuksista arjessaan (esim. muistisairauden ennuste, sairauden vaihe, kyky uuden asian oppimiseen).

Kognitiivisten toimintojen tukemisessa käytettävien apuvälineiden valtakunnalliset luovutusperusteet ovat valmistelussa.

22 27 04 Merkinantovälineet

Välineet, jotka muuntavat signaalin, esim. puhelimen, ovikellon tai itkuhälyttimen äänen, visuaaliseen, akustiseen tai mekaaniseen muotoon.

Vaikeasti kuulovammaisen hälytysjärjestelmä on eri toiminnoista koostuva kokonaisuus. johon voidaan liittää mm. seuraavia toimintoja:

- ovikellon soiton ilmaisin
- puhelimen soiton ilmaisin
- itkuhälytin (kun kuulovammaisen perheessä on vauva)
- palovaroitin (lain mukaan pakollinen, minkä vuoksi se yleensä on aina osana järjestelmää)
- herätyskello ja tärustin.

Vastaanotin ja hälytystapa valitaan aina yksilöllisesti asiakkaasta ja kuulovammasta riippuen. Pääsääntöisesti hälytysjärjestelmä myönnetään sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta kun kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa/huonommassa korvassa) on ≥ 60 dB.

22 27 04 01 Ovikellot

Ovessa olevat painonappilähetimet, jotka ilmaisevat signaalin vastaanottimessa valolla, kovalla äänellä tai värinällä.

¹¹⁴ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

22 27 04 02 Itkuhälyttimet

Laitteet jotka hälyttävät äänellä, tärinällä tai vilkkuvalla valolla esimerkiksi lapsen itkun tai muun ääntelyn äänilähteen viereen asetetusta lähetinyksiköstä muualla sijaitsevaan vastaanottiimeen.

22 27 04 03 Puhelinhälyttimet

Lähettimet, jotka puhelimen soidessa ilmaisevat signaalin vastaanottimessa valolla, kovalla äänellä tai värinällä.

22 27 04 04 Tunnistimet

Laitteet jotka muuttavat esimerkiksi valon, liikkeen tai paineen ääneksi, puheeksi tai värähteleväksi hälytykseksi. Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat värintunnistimet, setelintunnistimet, esineen tunnistimet, paristojen testauslaitteet ja viivakoodinlukijat.

Eksoten toimintaohje:

Lainsäädännön mukaan kiinteästi asuntoon asennettavat hälytysjärjestelmät ovat sosiaalitoimen vammaispalvelulain mukaista toimintaa. Eksotessa on kuitenkin sovittu, että 1.1.2016 alkaen kiinteästi asuntoon asennettavat kuulon apuvälineet myönnetään suoraan kuuloaseman kautta. Kuuloaseman audionomi arvioi vaikeasti kuulovammaisen hälytysjärjestelmän tarpeen. Kuulovammaisten kuntoutusohjaaja tekee kotikäynnin audionomin arvioinnin perusteella ja suunnittelee yhdessä asiakkaan kanssa tarvittavan ja toimivan hälytysjärjestelmän.

22 27 12 Kellot

Välineet, joilla mitataan aikaa ja jotka näyttävät ja kertovat ajan. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat kellot sekä kellot, joissa voi olla hälytystoiminto.

Täristinherätyskello voidaan luovuttaa yksittäisenä apuvälineenä tai osana hälytinlaitejärjestelmää:

- Kuuroutuneille
- Toispuoleisesti vaikeasti huonokuuloisille (paremman korvan keskiarvokuulon ollessa 0,5 – 4kHz taajuuksilla mitattuna parempi kuin 20db, määräytyy apuvälineen saanti huonomman korvan vastaavan keskiarvokuulon perusteella, 0,5 – 4kHz >60dB
- Molempien korvien kuulon alentumassa (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on >60dB

Kelloja, joilla havainnollistetaan ajan kulumista (esim. puhuva kello) voidaan luovuttaa näkövammaiselle asiakkaalle yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se on välttämätön päivittäisissä toiminnoissa suoriutumisessa.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia kelloja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 27 12 01 Rannekellot

Luokkaan sisältyvät esim. pistenäytöllä varustetut, puhuvat tai suurinumeroiset rannekellot.

22 27 12 02 Tasku- ja kaulakellot

Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat tasku-, avaimenperä-, kaulakellot tai mukana kannettavat varttikellot, jotka ilmoittavat ajan kulumisen vartteina.

22 27 12 03 Pöytäkellot ja seinäkellot

Luokkaan sisältyvät esim. suurinumeroiset pöytä- tai seinäkellot, tärinäherätyskellot, seinäkellot jotka näyttävät vuorokauden ajan ja ajan kulumisen valojanalla.

22 27 15 Kalenterit ja aikataulut

Välineet, joihin tallennetaan ja joilla järjestellään tietoa tulevista toiminnoista. Kohtaan sisältyvät esim. erityiset kalenteriohjelmat.

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Välineet, joilla henkilölle ilmoitetaan tai henkilöä muistutetaan tämän elämään kuuluvista henkilöistä, tärkeistä toimista tai tapahtumista. Kohtaan sisältyvät esim. lääkkeen ottamisesta muistuttavat laitteet, kannettavat muistilehtiöt, puhetulostuksella varustetut kuvajärjestelmät ja ajastettavat muistutusjärjestelmät.

Muistin tukena toimivien apuvälineiden valtakunnalliset luovutusperusteet ovat valmistelussa.

22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät

Kohtaan sisältyvät esim. insuliinihälyttimet, epilepsiakohtausten hälyttimet ja kaatumishälyttimet.

Insuliinihälyttimet ovat hoitovälineitä; niitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Lisätietoa antaa hoitava lääkäri / diabeteshoitajalta.

Epilepsiahälytin voidaan luovuttaa lastenneurologian /neurologian erikoislääkärin havaitseman tarpeen perusteella kotona asuvalla asiakkaalle, jolla on toistuvia yöllisiä kohtauksia, jotka valvomattomina saattavat aiheuttaa henkilölle turvallisuusriskin.

Turvahälytysjärjestelmiä kuten turvarannekkeita tai vuodehälyttimiä ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena. Apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella turvajärjestelmiä voidaan kuitenkin sisällyttää osaksi ympäristönhallintajärjestelmää (ks. [luokka 24 13 03](#)). Sairauksissa, jossa käsien toimintakyky on heikentynyt, voi turvarannekkeen käyttäminen /painaminen olla mahdotonta. Tällöin tarvitaan yksilöllisesti valittu ulkoinen painike, jolla hälytys tehdään.

22 27 18 01 Insuliinihälyttimet

Laitteet jotka ilmaisevat insuliinitason poikkeavuuksista.

22 27 18 02 Liikkeen ilmaisimet

Kohtaan sisältyvät hälyttimet, jotka ilmaisevat esim. epileptista kohtausta, kaatumista tai vuoteesta poistumista.

22 27 18 03 Turvajärjestelmät

Laitteet joilla henkilö voi hälyttää itselleen apua. Laite yhdistää hälytyksen sovittuun paikkaan tai henkilölle. Hälytyksen voi tehdä henkilö itse tai se voidaan ohjelmoida automaattisesti tapahtuvaksi, jos henkilö ei esim. liiku määrätyn ajan kuluessa.

22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät

Kohtaan sisältyvät esim. palohälyttimet ja savunilmaisimet.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia hälytysjärjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

Palovaroin voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella kuulovammaiselle henkilölle osana hälytysjärjestelmää (ks. [luokka 22 27 04](#)).

Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnon muutostyöt.¹¹⁵

Savu- ja häikäilmaisimet voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella kuulovammaiselle henkilölle osana hälytysjärjestelmää (ks. [luokka 22 27 04](#)). Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Asunnon muutostyöt.¹¹⁶

¹¹⁵ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

¹¹⁶ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/asuminen/asunnon-muutostyot>

22 27 21 01 Palovaroittimet

Laitteet jotka hälyttävät tulipalosta.

22 27 21 02 Savu- tai häkäilmaisimet

Laitteet jotka hälyttävät, kun savu tai häkäpitoisuudet ylittävät asetetun hälytysrajan.

22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät

Välineet, joilla valvotaan tiettyä paikkaa tai tietyn henkilön tilaa tai sijaintia. Kohtaan sisältyvät esim. satelliittipaikannusjärjestelmät (eli GPS-järjestelmät).

Eksoten toimintaohje:

Valvonta- ja paikannusjärjestelmistä tietoa saa Iso apu – palvelukeskusten ensineuvosta tai oman alueen kotihoidosta.

22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet

Välineet tuotteiden merkitsemiseen ja tunnistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. merkit, symbolit ja etiketit.

22 27 30 Ajastimet

[Ruoanlaittovälineet, ks. 15 03](#)

22 27 33 Päivän tai toiminnon jäsentämisen apuvälineet

22 30 Lukemisen apuvälineet

22 30 03 Äänikirjat

Viestintävälineet, joiden avulla kirjoitettu tieto voidaan esittää puhutussa muodossa.

Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus.¹¹⁷ Sen palveluita voivat käyttää kaikki, joille tavallisen kirjan lukeminen on sairauden tai vamman tai vastaavan syyn vuoksi vaikeaa. Celian maksuttoman äänikirjapalvelun käyttäjäksi voi liittyä kirjastossa. Käyttäjäksi liittymiseen riittää oma ilmoitus.

Jos lähikirjasto ei voi tarjota Celian äänikirjapalvelua, terveydenhuollon, erityisopetuksen tai vastaavan alan asiantuntija ilmoittaa asiakkaan suoraan Celian asiakkaaksi verkkolomakkeen kautta.

22 30 12 Sivunkääntäjät

[Puikot, sauvat ja tikut, ks. 24 18 15.](#)

Sivunkääntäjä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuväline mahdollistaa asiakkaalle kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ja lukeminen on oleellinen osa asiakkaan jokapäiväistä toimintaa (esim. opiskelu).

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

[Lukupöydät ja pulpetit, ks. 18 03 06.](#) [Vuodepöydät, ks. 18 03 15.](#)

Lukuteline voidaan luovuttaa asiakkaalle, kun apuväline mahdollistaa kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ja lukeminen on oleellinen osa jokapäiväistä toimintaa eikä normaalit kaupasta ostettavat lukutelineet ole riittäviä.

¹¹⁷ <https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/>

Lukutelineitä voidaan käyttää myös muihin päivittäisen toiminnan tarpeisiin, kuten kommunikoinnin apuvälineen sijoitteluun käyttäjän ulottuville.

Koulukäyttöön tarvittavat lukutelineet ja kirjanpitimet hankkii koulutoimi.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia lukutelineitä ym. lukemisen välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 30 21 Lukulaitteet

Välineet, jotka muuntavat kirjoitetun tekstin vaihtoehtoisesti joko näkö-, kuulo- ja tuntoaistein havaittavaksi kommunikaatioksi.

Lukulaite voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle yksilöllisen tarpeen perusteella, kun laite on välttämätön päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi. Lukulaitteen luovuttamisen edellytyksenä on apuvälineasiantuntijan tekemä arviointi laitteen tarpeellisuudesta.

22 30 30 E-kirjojen lukulaitteet

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia E-kirjojen lukulaitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet

Tietokonesovelluksia (esim. kommunikointiohjelmat, apuohjelmat), erikoishiiriä ja oheislaitteita (esim. painikkeet, näppäimistöt, kiinnitystelineet) voidaan luovuttaa apuvälineenä silloin, kun asiakas ei pysty toimintakyvyn rajoitteen vuoksi käyttämään tietokonetta ilman niitä. Asiakkaalle voidaan luovuttaa lisävarusteita oman tietokoneen käyttämisen mahdollistamiseksi.

Tietokoneavusteisten menetelmien valinta edellyttää asiakkaan laaja-alaista kommunikoinnin ja toimintakyvyn arviota sekä laiteratkaisun kokeilujaksoa. On huomioitava mm. kielelliset, kognitiiviset, motoriset taidot ja vuorovaikutustaidot, asiakkaan ja lähiympäristön tarpeet, toiveet, motivaatio ja edellytykset apuvälineen käytölle sekä ennuste mahdollisen sairauden suhteen. Asiakkaan lisäksi myös lähi-ihmisten on sitouduttava välineiden käyttöön ja ylläpitoon. Tietoteknisten menetelmien toimivuuden ja ylläpidon turvaamiseksi edellytetään, että asiakkaan lähipiiristä voidaan nimetä tuki-/vastuhenkilö, joka perehtyy välineistön toimintaan ja voi antaa tarvittaessa ohjausta ja tukea apuvälineen käyttäjälle. Apuvälineen luovuttamisen yhteydessä järjestetään käytön opetus ja ohjaus asiakkaalle sekä lähipiirille.

Eksoten toimintaohje:

Puheterapeutit arvioivat ja suosittelevat kommunikointilaitteiden ja -ohjelmien hankintaa asiakkaille perusteluineen. Apuvälineasiantuntija (esimerkiksi puheterapeutti, toimintaterapeutti, kommunikaatio-ohjaaja) arvioi asiakkaalle soveltuvimman laitteen ja ohjelman/ohjelmat ja rakentaa laitteeseen sisällön ja ohjaa laitteen käytön asiakkaalle ja lähipiirille. Laite- ja ohjelmahankinnat organisoidaan apuvälinekeskuksen kautta.

22 33 03 Pöytä tietokoneet

22 33 06 Kannettavat tietokoneet ja kämmen tietokoneet (eli PDA-tietokoneet)

Tietokoneet, jotka toimivat akuilla ja joita voi käyttää paikasta riippumatta. Kohtaan sisältyvät esim. matkapuhelimen ja tietokoneen yhdistelmät, esimerkiksi älypuhelimet.

22 33 06 01 Kannettavat tietokoneet

Akuilla toimivat tietokoneet, joita voidaan kuljettaa mukana ja joissa näyttöruutu ja näppäimistö ovat kokoontaitettavana yhdistelmänä.

Kannettava tietokone voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä kommunikoinnin apuvälineeksi yhdessä kommunikointisovelluksen kanssa. Kannettavaa tietokonetta ei luovuteta pelkästään kuntoutuksellisiin, opetuksellisiin tarpeisiin tai harrastuskäyttöön. Kannettavan tietokoneen käyttöön voi liittyä erikoisohjaimen valinta.

22 33 06 02 Mobiililaitteet

Langattomat, mukana kuljetettavat laitteet, jotka soveltuvat tiedonkäsittelyyn ja –siirtoon. Kohtaan sisältyvät esim. tablet-tietokoneet ja älypuhelimet.

Mobiililaitte (tablet-tietokone tai älypuhelin) voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä kommunikoinnin apuvälineenä yhdessä kommunikointisovelluksen kanssa, kun mukana kuljetettavuus on keskeinen käyttöperuste. Luovutuksen perusteena voi olla myös mobiililaitteella hallinnoitava ympäristönhallintajärjestelmä, jolloin järjestelmien turvallisen toimivuuden varmistaminen edellyttää tiettyjen järjestelmien yhteensopivuutta.

22 33 12 Käyttöohjelmat

22 33 15 Selainohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. SMS-, WAP- ja sähköpostiohjelmat. [Lähikommunikoinnin ohjelmat, ks. 22 21 12.](#)

22 33 18 Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. ulkoiset muistit, modeemit, sovittimet ja kaapelit, CD- ja DVD-laitteet sekä verkkolaitteet. [Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet, ks. 22 36.](#) [Tietokoneiden tulostuslaitteet, ks. 22 39.](#)

22 36 Tietokoneiden tiedonsyöttölaitteet

[Tietokoneet ja päätelaitteet, ks. 22 33.](#) [Tietokoneiden tulostuslaitteet, ks. 22 39.](#)

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka tietokoneen käyttö sairaudesta tai vammasta johtuen ei onnistu tavanomaisilla tietokoneiden syöttölaitteilla ja tiedonsyöttölaite on välttämätön asiakkaan päivittäisessä toiminnossa suoriutumiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on asiaan perehtyneen asiantuntijan ja /tai monialaisen asiantuntijaryhmän tekemä arviointi.

Harjoittelussa käytettäviä tiedonsyöttölaitteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Tavanomaisina kuluttajatuotteena saatavia tiedonsyöttölaitteita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 36 03 Näppäimistöt

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäppäimistöt. [Puhelimen lisälaitteet, ks. 22 24 21.](#)

Kohtaan sisältyvät myös erikoisnäppäimistöt.

22 36 03 01 Kirjainnäppäimistöt

Erikokoiset ja -muotoiset näppäimistöt.

22 36 03 02 Ohjelmoitavat näppäimistöt

Kosketuslevyt joihin voidaan ohjelmoida näppäimistö tai sen osia

22 36 03 03 Pistekirjoitusnäppäimistöt

22 36 12 Vaihtoehtoiset syöttölaitteet

Kohtaan sisältyvät esim. optiset skannerit, puheentunnistussyksiköt, kosketusnäytöt, datakäsineet, aivo-tietokonekäyttöliittymät ja liikkeentunnistimet. [Tietokoneiden osoitinlaitteet, ks. 22 36 21.](#)

Vaihtoehtoinen syöttölaite voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana tietokoneeratkaisua.

22 36 12 01 Kytkimet ja kytkinsovittimet

Välineet joiden avulla kiinnitetään esim. kommunikointilaite, ympäristönhallintalaitteen lähetin tms. tietokoneeseen. Kohtaan kuuluvat esim. painikkeet, kallistus-, liike-, lihas- tai imu-puhalluskytkimet, joilla voidaan korvata joko näppäimistön tai hiiren toiminta.

22 36 12 02 Skannerit

Laitteet, joilla kopioidaan tekstiä tai kuvia tietokoneelle.

22 36 12 03 Kosketusnäytöt

22 36 12 04 Datakäsineet

Käsineet joita käytetään virtuaalisessa tietokonemaailmassa ja joiden välityksellä käyttäjän kädenliikkeet toistuvat virtuaalimaailmassa.

Datakäsineitä voidaan käyttää kuntoutuksessa harjoittelun apuvälineenä. Niitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 36 12 05 Puheentunnistusohjelmat

Laitteet, jotka tunnistavat puheen ja muuntavat sen kirjoitetuksi tekstiksi tietokoneelle.

22 36 15 Tiedonsyötön lisälaitteet

Välineet, jotka yhdistävät syöttöjärjestelmät tietokoneeseen. Kohtaan sisältyvät esim. erilliset kuvapankit ja sanastot, moniportit, kaapelit ja taulut

Tiedonsyötön lisälaitte voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä osana tietokoneratkaisua.

22 36 15 01 Asennusvarret ja telineet

Välineet joiden avulla kiinnitetään tai asennetaan syöttölaitteet tietokoneeseen.

22 36 15 02 Moniportit, kaapelit ja taulut

Kohtaan sisältyvät esim. näppäimistöjen reikälevyt ja näppäinsuojat

22 36 15 03 Kuvapankit ja sanastot

Ohjelmat jotka helpottavat tekstintuottamista tai lähikommunikointimateriaalin rakentamista, kuten sanaennustus- ja kuvapankkiohjelmat.

22 36 18 Tiedonsyöttöohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. yhden sormen ajurit, näyttönäppäimistöt ja optiset lukuohjelmat. [Tekstinkäsittelyohjelmat, ks. 22 12 24.](#) [Vaihtoehtoiset syöttölaitteet, ks. 22 36 12.](#)

22 36 21 Tietokoneiden osoitinlaitteet

Apuvälineet cursorin siirtämiseen ja asioiden valitsemiseen tietokoneen näytöltä. Kohtaan sisältyvät esim. tietokoneen hiiret, kosketuslevyt, ohjauspallot ja joystick-ohjaimet. [Vaihtoehtoiset syöttölaitteet, ks. 22 36 12.](#)

Tietokoneen osoitinlaite (vaihtoehtoinen tietokoneen ohjausratkaisu) voidaan luovuttaa asiakkaalle, jos tavanomaiset ohjausratkaisut eivät ole mahdollisia ja valittu osoitinlaite on välttämätön itsenäisen tietokoneen käytön mahdollistumiseksi.

22 39 Tietokoneen tulostuslaitteet

Kohtaan sisältyvät esim. monitorit, tulostimet, piirturit ja syntetisaattorit.

22 39 04 Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneen lisävarusteet

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa visuaalisesti, ja lisävarusteet, jotka suurentavat tai muuten parantavat tietokoneen näytöllä näkyvää tekstiä tai kuvaa. Kohtaan sisältyvät esim. erilliset suurikokoiset näytöt, näytön suurentajat ja heijastusta vähentävät näytöt sekä mukauttavat ohjelmat.

22 39 05 Tuntoaistiin perustuvat näytöt

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa niin, että sitä voi tulkita tuntoaistin avulla. Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäytöt ja taktiilinäytöt.

22 39 06 Tulostimet

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitustulostimet ja -piirturit.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia tulostimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 39 07 Ääneen perustuvat näytöt

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa äänen, esimerkiksi puheen tai muiden äänien, avulla. Kohtaan sisältyvät esim. puhesyntetisaattorit.

Puhesyntetisaattorit voidaan luovuttaa esimerkiksi aisti- tai aivovammaiselle henkilölle tietokoneen apuohjelmaksi yksilöllisen tarvearvion perusteella.

22 39 12 Tulostuksen erikoisohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. ohjelmat, jotka suurentavat näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan, sekä ohjelmat, jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi (näytönlukijat). [Suurennuslaitteet, ks. 22 03 18.](#) [Visuaaliset tietokonenäytöt ja tietokoneen lisävarusteet, ks. 22 39 04.](#) [Ääneen perustuvat näytöt, ks. 22 39 07.](#)

Erikoisohjelmia (esim. suurennus- tai ruudunlukuohjelma) voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella, kun ne ovat välttämättömiä asiakkaan päivittäisessä toiminnoissa suoriutumiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on asiaan perehtyneen asiantuntijan ja /tai monialaisen asiantuntijaryhmän tekemä arviointi.

22 39 12 01 Suurennusohjelmat

Näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan suurentavat ohjelmat.

22 39 12 02 Ruudunlukuohjelmat

Ohjelmat jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi tai pistekirjoitukseksi. Luokkaan sisältyvät esim. mallit joilla voidaan käyttää sekä pistekirjoitusnäyttöä että puhesyntetisaattoria yhtä aikaa.

24 ESINEIDEN JA LAITTEIDEN OHJAUS-, KANTO-, SIIRTO-, KÄSITTELY- JA KULJETUSVÄLINEET

Välineet, jotka mahdollistavat sellaisten toimintojen suorittamisen, joissa tarvitsee siirtää tai käsitellä jotakin kohdetta. [Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06.](#) [Apuvälineet esineiden nostamiseen ja siirtämiseen työpaikalla, ks. 28 09.](#)

24 06 Pakkausten käsittelyvälineet

Pullojen, purkkien tai muiden vastaavien avaamiseen tarkoitettuja apuvälineitä voidaan hankkia lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, jolla pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi on selviä puutteita käden otteessa tai liikkuvuus on rajoittunut nivelmuutosten vuoksi, niin ettei hän suoriudu tehtävistä tavanomaisin keinoin ja välinein. Apuvälineen tulee olla päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen kannalta välttämätön ja kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa, hienomotoriikkaa tai vähentää niveliin kohdistuvaa kuormitusta ja ehkäistä vamman pahenemista (esim. nivelen virheasento). Edellytyksenä on, että apuvälineen tarve on todettu apuväline alan asiantuntijan tekemän yksilöllisen arvion perusteella ja asiakas on ohjatusti harjoitellut apuvälineen käyttöä.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia pakkausten käsittelyvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Eksoten toimintaohje:

Muutamissa tavarataloissa ja apteekeissa on myynnissä erilaisia tuotteita Arjen avuksi –brändin alla.

24 06 03 Avaajat

Välineet, joilla avataan pullo, purkit ja muut säilytysastiat. Kohtaan sisältyvät esim. kiinnipitävät levyt. [Tarttumisvälineet, ks. 24 18 03.](#) [Kiinnitysvälineet, ks. 24 27.](#)

24 06 03 01 Pullojen avaajat

Pullonavaajat jotka helpottavat esimerkiksi kierre-, ja kapselikorkkien avaamista

24 06 03 02 Kierrekansien avaajat

Säilyke- ja muiden kierrekannellisten astioiden avaamista helpottavat välineet.

24 06 03 03 Säilykepurkkien avaajat

Säilykepurkkien manuaaliset ja sähköiset avaajat

24 06 03 89 Muut säilytysastioiden avaajat

24 06 06 Putkilonpuristimet

Välineet, joiden avulla putkilon sisältö saadaan ulos. Kohtaan sisältyvät esim. hammastahnaputkilon puristimet.

24 09 Apuvälineet laitteiden käyttöön ja ohjaukseen

Välineet, joilla käytetään ja hallitaan laitteita. [Portin, oven-, ikkunan- ja verhonavaajat ja -sulkijat, ks. 18 21.](#) [Ympäristönhallintajärjestelmät, ks. 24 13 03.](#)

24 09 03 Painikkeet

Välineet, joiden painaminen käynnistää tai toteuttaa mekaanisen toiminnon.

Painikkeella voidaan ohjata kommunikoinnin apuvälinettä, ympäristöhallintalaitteistoa, tietokonetta tai sen avulla voidaan tehdä hälytys. Painike voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

24 09 06 Kahvat ja nupit, kiinteät

Kohteeseen kiinnitetyt välineet, joilla kohde avataan tai suljetaan ja joista vetämällä tai joita työntämällä kohdetta liikutetaan

24 09 09 Kahvat ja nupit, käännettävät

Yleensä kädellä käännettävät välineet, jotka käynnistävät toiminnon

24 13 Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella

Välineet, jotka mahdollistavat sähkölaitteen käytön ja hallinnan kauko-ohjauksella asuinympäristössä ja siten lisäävät käyttäjänsä itsenäistä toimintaa. Kohtaan eivät sisälly muiden järjestelmien tai laitteiden lisävarusteina olevat ympäristöhallintajärjestelmät. [Portin, oven-, ikkunan- ja verhonavaajat ja -sulkijat, ks. 18 21.](#) [Radiotaajuuslähetinjärjestelmät, ks. 22 18 24.](#) [Infrapunajärjestelmät, ks. 22 18 27.](#)

24 13 03 Ympäristöhallintajärjestelmät

Järjestelmät, joiden avulla laitteita ohjataan matkan päästä.

Ympäristöhallintajärjestelmä on laitekokonaisuus, joka mahdollistaa asunnossa tai muussa tilassa olevien sähköisten toimintojen hallitsemisen kauko-ohjauksella. Kokonaisuus voi sisältää mm. puhelimen, oven tai ikkunan avaus-/sulkutoiminnat sekä valojen, vuoteen ja viihde-elektronikan ohjauksen. Järjestelmään voidaan liittää myös kutsu- ja hälytystoimintoja. Ohjaus on mahdollista toteuttaa joko näppäin-, kytkin- tai puheohjattavalla kaukosäätimellä tai tietokoneella.

Ympäristöhallintalaitteet lisäävät asiakkaan omatoimisuutta kotona (esim. sängyn, ovien, puhelimen, valojen, kodin elektronikan ohjaaminen) yksilöllisesti valitun ohjaustavan avulla tai liikkeessaan kodista ulos, hissiin jne. Ympäristöhallintalaitteistoa arvioitaessa otetaan huomioon asiakkaan kokonaistilanne siten, että asiakkaan tarve, toimintakyky, palvelutarve ja muut päivittäiseen elämään liittyvät tekijät arvioidaan. Ympäristöhallintalaitteiden arviointi tehdään yhdessä asiakkaan, apuvälinealan asiantuntijan ja palveluntuottajan kanssa. Käytön opastuksen ja laitteen luovutuksen tekee usein palveluntuottaja.

Eksoten toimintaohje:

Ympäristöhallintaan liittyvät apuvälinepalvelut on keskitetty Apuvälinekeskukseen.

24 18 Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet

24 18 03 Tarttumisvälineet

Välineet, jotka korvaavat käden tarttumistoiminnon. Kohtaan sisältyvät esim. pinsetit. [Otteenpidintimet, ks. 24 21.](#)

Paksunnoksia voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen välineenä, jos se mahdollistaa paremman tarttumisotteen päivittäistoiminnoissa käytettävistä välineistä.

24 18 06 Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet

Välineisiin kiinnitettävät laitteet, jotka mahdollistavat kyseiseen välineeseen tarttumisen. Kohtaan sisältyvät esim. kynän tai siveltimen pitimet.

24 18 12 Telineet

Vapaasti seisovat välineet, jotka pitävät tuotetta vakaassa asennossa. [Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä, ks. 12 07 27.](#)

Asiakkaan hoidossa nesteensiirtolaitteiden (ks. [luokka 04 19 27](#)) kanssa käytettäviä telineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 18 15 Puikot, sauvat ja tikut

Välineet, joiden avulla käytetään muita laitteita ja tietokoneen syöttölaitteita. [Apuvälineet kursorin siirtämiseen ja asioiden valitsemiseen tietokoneen näytöltä, ks. 22 36 21.](#)

Tähän luokkaan kuuluvat mm. otsa- ja suupuikot ja niiden pidikkeet sekä painiketikut, joita käytetään pääasiassa laitteiden ja tietokoneen käyttämiseen tai lehtien lukemiseen.

Puikkoja, sauvoja ja tikkuja voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia puikkoja, sauvojan ja tikkuja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 18 27 Toiminnan sallivat käsivarsituet

Välineet, jotka tukevat kyynärvartta toiminnan aikana, esim. tietokoneen tai kirjoituskoneen käytön aikana. [Käsivarsituet, ks. 18 10 09.](#)

Tietokonetyöskentelyssä tarvittavia kyynärvarsitukia voidaan luovuttaa, kun ne ovat välttämättömiä asiakkaan itsenäisen tietokonetyöskentelyn mahdollistamiseksi. Luovuttamisen edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi.

24 21 Otteenpidentimet

Tuotteet, joiden avulla ulotutaan kohteisiin matkan päästä.

Väline kohteeseen ulottumiseksi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun välineen käyttö mahdollistaa asiakkaan omatoimisen suoriutumisen. Edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviota.

24 21 03 Käsikäyttöiset tarttumapihdit

Välineet, joilla kohdetta pidetään tai puristetaan matkan päästä tai jolla kohteeseen tartutaan matkan päästä

24 21 03 01 Aktiiviset tarttumapihdit

Tarttumista ja ulottumista helpottavat pihdit, joissa tavaroita siirrettäessä pihdien leuat suljetaan aktiivisesti puristamalla.

24 21 03 02 Passiiviset tarttumapihdit

Tarttumista ja ulottumista helpottavat pihdit, joissa tavaroita siirrettäessä pihtien leuat sulkeutuvat automaattisesti. Tavaroihin tartuttaessa leuat avataan puristamalla leukoja säätävästä kahvasta.

24 21 06 Sähkökäyttöiset tarttumapihdit

Elektroniset välineet, joilla kohdetta pidetään tai puristetaan matkan päästä tai jolla kohteeseen tartutaan matkan päästä

24 21 09 Jatkovarret

Välineet, joilla yletytään pidemmälle ja liikutetaan kohdetta tarttumatta siihen. [Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja -kepit, ks. 09 09 12.](#)

24 27 Kiinnitysvälineet

Välineet, joilla kohteet kiinnitetään ja lukitaan paikoilleen. [Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon, ks. 12 12 24.](#) [Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla, ks. 28 12](#)

24 27 06 Liukuestealustat

Alustat, jotka ehkäisevät niiden päälle laitettujen esineiden luistamista tai putoamista. [Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat, ks. 09 33 06.](#) [Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit, ks. 12 07 05.](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia liukuestealustoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 36 Kantamis- ja kuljetusvälineet

Henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut välineet, jotka mahdollistavat esineiden kantamisen ja kuljettamisen. [Pyörätuoleihin kiinnitettävät välineet, joiden avulla kantellaan tai kuljetetaan esineitä, ks. 12 24 42.](#) [Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06.](#) [Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla, ks. 28 12.](#)

Tavanomaisia kantamis- ja kuljetusvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

24 36 03 Kantamisvälineet

Välineet, jotka tukevat ja pitävät kohteita paikoillaan kuljettamisen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. tarjottimet ja koukut.

24 36 15 Tavarankuljetuspyörät ja polkupyöräkärret

Pyörälliset välineet, joiden avulla kuljetetaan tavaroita ja jotka voidaan yhdistää polkupyörään tai pyörätuoliin ja joita voidaan vetää näillä laitteilla. Kohtaan sisältyvät esim. polkupyörän pyörälliset peräkärret, kantolaitteet, joita vedetään pyörällä sekä peräkärret, joita vedetään pyörätuolilla. [Polkupyörät, ks. 12 18.](#) [Kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät, jaloin poljettavat, ks. 12 18 06.](#) [Pyörätuolien lisävarusteet, ks. 12 24.](#)

27 APUVÄLINEET FYYSISEN YMPÄRISTÖN ELEMENTTIEN HALLINTAAN, MUKAUTTAMISEEN JA MITTAAMISEEN

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia tämän luokan välineitä (esim. ilmankostuttimet) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

27 03 Ympäristöolosuhteita parantavat välineet

Välineet, jotka suojaavat henkilöä ympäristöhaitoilta poistamalla tai hallitsemalla vahingollisia tekijöitä.

27 03 03 Sisäilmaston säätelyvälineet

Välineet, joilla säädellään rajatun tilan sisäilman ominaisuuksia (lämpötilaa, kosteutta, tuuletusta). Kohtaan sisältyvät esim. ilmankostuttajat.

27 03 09 Melunsuojaimet

Välineet tai materiaalit, joilla säädellään tai vähennetään melua. Kohtaan sisältyvät esim. ääntä suodattavat materiaalit.

Aktiivikuulosuojain on ympäristön ääniä kuuleva kuulosuojain, jonka avulla voidaan suojautua ympäristön haitalliselta melulta. Tällöin käyttäjä kuulee suojaimessa olevan mikrofonin avulla puheen, mutta ei melua.

Aktiivikuulosuojain mahdollistaa kommunikoinnin muiden lähellä olevien kanssa sekä parantaa ympäristön äänien kuten varoitussignaalien ja lähestyvien ajoneuvojen, kuulemista vähentäen melutasoa samalla koko taajuusalueella. Kuulosuojain poistaa mahdolliset äänipiikit (esim. pamaukset). Aktiivikuulosuojaimet täyttävät kuulonsuojaimille asetetut standardit¹¹⁸.

Aktiivikuulosuojaimet voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena esimerkiksi kuulovammaiselle henkilölle, kun tavoitteena on poistaa ympäristöstä melu ja vaaralliset äänipiikit.

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus ks. luokka [04 27 15 Äänistimulaattorit](#).

Korva- ja kuulosuojat ks. [luokka 09 06 09](#)

Kuulokkeet, jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa ks. luokka [22 18 38 Kuulokkeet](#).

27 06 Mittausvälineet

Välineet, jotka mittaavat fyysikaalisia ominaisuuksia. [Henkilövaa'at, ks. 04 24 27](#). [Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen, ks. 15 03 03](#). [Kellot, ks. 22 27 12](#).

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia fyysikaalisia ominaisuuksia mittaavia välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 APUVÄLINEET TYÖNTEKOON JA TYÖELÄMÄÄN OSALLISTUMISEEN

Välineet, jotka on tarkoitettu avuksi kaikenlaisen työn, liiketoiminnan tai ammatin harjoittamiseen, mukaan lukien ammatilliseen koulutukseen. Kohtaan sisältyvät esim. ammatilliseen arviointiin ja koulutukseen soveltuvat koneet, laitteet, kulkuneuvot, työkalut, tietokoneohjelmistot, tuotanto- ja toimistovälineet, kalusteet ja tilat sekä tarvikkeet. Kohtaan eivät sisälly välineet, joita käytetään pääasiassa työympäristön ulkopuolella. [Opiskelun ja taitojen harjoittamisen apuvälineet, ks. 05](#). [Apuvälineet liikkumiseen ja kuljettamiseen sekä niihin osallistumiseen, ks. 12](#). [Varusteet, lisävarusteet ja muut apuvälineet, jotka tukevat toimimista ihmisen tekemissä sisä- ja ulkotiloissa, ks. 18](#). [Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22](#).

¹¹⁸ <https://www.ttl.fi/tyoymparisto/henkilonsuojaimet/kaytto-ja-valinta/kuulonsuojaimet/>

Työntekoon ja työelämään liittyviä apuvälineitä ei luovuta lääkinällisenä kuntoutuksena.

Tämän luokan apuvälineet ovat pääosin työntäjän tai ammatillisena kuntoutuksena luovutettavia apuvälineitä. Ks. TE-palvelut/ Työolosuhteiden järjestelytuki¹¹⁹, KELA/ Apuvälineet¹²⁰

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia apuvälineitä työntekoon ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit

[Pöydät, ks. 18 03](#), [Valaisimet, ks. 18 06](#), [Istuimet, ks. 18 09](#), [Säilytyskalusteet, ks. 18 36](#), [Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03](#).

28 03 03 Työpöydät

Pöydät, joilla voidaan kirjoittaa, lukea, piirtää tai luonnostella ja joita käytetään pääasiassa työpaikalla. Kohtaan sisältyvät esim. toimistopöydät ja tietokonepöydät. [Lukupöydät ja pulpetit, ks. 18 03 06](#).

Erikoisvarusteltu pöytä kuten tietokonepöytä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaan toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut ja hän ei suoriudu välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan tavanomaisin ratkaisuin. Pöydän luovuttamisen edellytyksenä on julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi, johon liittyy ergonomiohjaus sekä arviointi kevyempien apuvälineratkaisujen toimivuudesta. Mikäli niillä ja istuma-asennon tai mahdollisen työtuolin säädöllä ei saavuteta riittävää vaikutusta toimintakykyyn, voidaan erikoisvarusteltu pöytä luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lukupöydät ja pulpetit ks. [luokka 18 03 06](#)

Ruokailupöydät ks. [luokka 18 03 12](#)

Vuodepöydät ks. [luokka 18 03 15](#)

Lukutelineet ja kirjanpitimet ks. [luokka 22 30 15](#)

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia työpöydyä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 09 Työtuolit ja toimistotuolit

Säädettävät tai kiinteät istuimet työpaikalle. Kohtaan sisältyvät esim. kokoamistuolit. [Käsitökalusteet, ks. 12 22](#), [Sähkökäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 23](#), [Istuimet, ks. 18 09](#), [Lonkkatuolit, ks. 18 09 09](#), [Lepotuolit ja nojatuolit, ks. 18 09 15](#), [Eriytisvalmisteiset tuolit, ks. 18 09 21](#), [Moduuleista kootut istuinkokoonpanot, ks. 18 09 39](#), [Istuinten lisävarusteet, ks. 18 10](#).

Työpaikalla käytettävät työvälineet hankkii ensisijaisesti työnantaja¹²¹ ja erikoistapauksissa korvausta hankintakuluihin voi hakea KELA:lta.

Tuolit, joissa voi olla esim. kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi.ks. [luokka 18 09 03](#) (Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö ks. [luokka 18 09 03 02](#); Työtuolit, sähköinen korkeussäätö ks. [luokka 18 09 03 03](#)).

Tavanomaisia kuluttajatuotteina saatavia työtuoleja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 12 Jakkarat ja seisontatuolit työpaikalle

Istuimet, joissa voi olla selkä- tai käsitukia ja jotka tukevat seisovassa tai puoliseisovassa asennossa olevaa henkilöä tai nimenomaisesti mahdollistavat tällaisen asennon säilyttämisen. [Jakkarat, ks. 18 09 04](#), [Seisontatuolit, ks. 18 09 07](#).

¹¹⁹ https://www.tepalvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/loyda_tyontekija/tukea_rekrytointiin/tyoolosuhteiden_jarjestelytuki/index.html

¹²⁰ <https://www.kela.fi/apuvälineet>

¹²¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Työpaikalla käytettävät työvälineet hankkii ensisijaisesti työnantaja¹²²

Tavanomaisia kuluttajatuotteena saatavia jakkaroita ja seisontatuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

28 03 Työpaikan huonekalut ja sisustuselementit

[Pöydät, ks. 18 03.](#) [Valaisimet, ks. 18 06.](#) [Istuimet, ks. 18 09.](#) [Säilytyskalusteet, ks. 18 36.](#) [Ympäristöolosuhteiden parantamisen apuvälineet, ks. 27 03.](#)

28 06 Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla

Välineet, joilla lastia tai muita esineitä kuljetetaan tai siirretään pitempiä matkoja työpaikalla. [Kulkuneuvojen lisävarusteet ja muutokset, ks. 12 12.](#) [Vaihtoehtoiset ihmisvoimin liikuteltavat kulkuvälineet, ks. 12 27.](#)

28 09 Apuvälineet esineiden nostamiseen ja siirtämiseen työpaikalla

Välineet, joilla nostetaan tai siirretään tarvikkeita, kuormia tai henkilöitä työympäristössä. Kohtaan sisältyvät esim. taljat, tasapainolaitteet, manipulaattorit, nostopöydät, nosto- ja siirto-robotit, teollisuusrobotit ja nosturit. [Nostolaitteet, joilla nostetaan kulkuneuvoon henkilö, joka ei istu pyörätuolissa, ks. 12 12 15.](#) [Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18.](#) [Pyörätuolin kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21.](#) [Siirtymisen ja kääntymisen apuvälineet, ks. 12 31.](#) [Henkilönnostolaitteet, ks. 12 36.](#) [Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18.](#) [Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06.](#)

28 12 Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla

Välineet, joilla työvälineet kiinnitetään, niihin tartutaan, niitä pidetään, kuljetetaan, kannetaan, käsitellään ja ne asetellaan ja näin helpotetaan niiden käyttöä. [Käsivarren, käden tai sormien toimintoja tai näiden toimintojen yhdistelmiä avustavat tai korvaavat välineet, ks. 24 18.](#) [Kiinnitysvälineet, ks. 24 27.](#)

28 15 Työpaikalla käytettävät koneet ja työkalut

Työkalut, raskaat työvälineet sekä muut koneet, jotka on muokattu tai suunniteltu työpaikalla käytettäväksi.

28 18 Työpaikalla käytettävät testi- ja seurantalaitteet

Välineet ja ohjelmistot, joita käytetään tuotannon tai työprosessien määrälliseen tai laadulliseen arviointiin. Kohtaan sisältyvät esim. laserit, anturilaitteistot ja ääntä voimistavat stetoskoopit. [Fysikaaliset, fysiologiset ja biokemialliset testivälineet ja materiaalit, ks. 04 24.](#) [Kognitiivisten kykyjen testaus- ja arviointivälineet, ks. 04 25.](#) [Mittausvälineet, ks. 27 06.](#)

28 21 Apuvälineet toimistotyön hallinnointiin sekä tietojen varastointiin ja hallintaan työpaikalla

Välineet, joista on apua töiden organisoinnissa, arkistoinnissa, järjestelyssä ja käsittelyssä hallinnollisella puolella. [Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, ks. 22.](#)

28 24 Työpaikan työturvallisuutta parantavat apuvälineet

Välineet, jotka auttavat ylläpitämään työpaikan terveellisyttä ja työturvallisuutta sekä hallitsemaan ja parantamaan sen ympäristöolosuhteita.

¹²² <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

28 27 Apuvälineet ammatilliseen arviointiin ja ammatilliseen koulutukseen

Välineet, tarvikkeet ja ohjelmistot, joilla arvioidaan soveltuvuutta ja kykyä johonkin ammattiin tai avustetaan henkilöä hankkimaan ja kehittämään perustason ja edistyneen tason ammattitaitoa. [Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 12.](#) [Perustaitojen harjoitusvälineet, ks. 05 15.](#) [Oppiaineiden harjoitusvälineet, ks. 05 18.](#) [Sosiaalisten taitojen harjoitusvälineet, ks. 05 27.](#)

30 VAPAA-AJAN APUVÄLINEET JA LEIKKIVÄLINEET

Välineet, jotka mahdollistavat osallistumisen erilaisiin peleihin ja leikkeihin, urheilulajeihin tai harrastuksiin tai muihin vapaa-ajan ja leikin muotoihin. [Liikkeen, voiman ja tasapainon harjoitusvälineet, mukaan lukien liikunnan ja fyysisen kuntoharjoittelun välineet, ks. 04 48.](#)

Vapaa-ajan ja leikin välineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vapaa-ajan ja harrastuksen apuvälineet. Ks. Vammaispalvelujen käsikirja/ Vapaa-ajan välineet¹²³

10 ASUNNONMUUTOSTÖIDEN TOIMINTAOHJEITA JA MYÖNTÄMISPERUSTEITA

Ensisijaisena tavoitteena on, että asiakas huolehtii itse asuntonsa korjaamisesta ja varustamisesta omia tarpeitaan ja toimintakykyään vastaavaksi.

Esteettömyyttä arvioidessa asiakkaalta selvitetään aina ensin omaa mahdollisuutta kustantaa muutostyöt pois lukien vaikeavammaisten lakisääteiset asunnonmuutostyöt.

Kotona selviytymisen onnistumiseksi voidaan tehdä pieniä ja kiireellisiä asunnon-muutostöitä (mm. tukikahvojen, porraskaiteiden, nousutukien, luiskien, sänkyjen ja wc-korotusten asennukset sekä kynnysten poistot) asiakkaan välttämättömään elinympäristöön omassa asunnossa (= keittiö, wc/kylpyhuone, eteinen, makuuhuone, portaat).

Asunnon esteettömyyden arviointi tehdään aina ennen asunnonmuutostyötä. Asunnonmuutostöitä ei korvata jälkikäteen kuitteja vastaan. Poikkeuksena vaikea-vammaisten asunnonmuutostyöt mikäli voidaan puolen vuoden sisällä todeta, että ko. muutokset ovat vammaisuuden vuoksi välttämättömiä ja ne eivät sisällä peruseräparannuksia/-korjauksia.

Asiakas hankkii tarvittavat luvat (mm. lupa taloyhtiöltä, vuokranantajalta) itse. Tarvittaessa terveydenhuollon- ja vammaispalvelun ammattilaiset avustavat luvan hankinnassa ja ohjaavat oikeiden palvelujen piiriin.

Asunnonmuutostöitä suunniteltaessa huomioidaan henkilön yksilöllinen kokonaistilanne.

Kaikki Eksoten asunnonmuutostyöt kirjataan Effector-järjestelmään ja asunnonmuutostöiden edistymistä ja toteutumista seurataan SBM-toiminnanohjausjärjestelmällä.

10.1 Pienimuotoiset asunnonmuutostyöt

Potilaan kotiutuessa sairaalasta, lähtiessä osastolta kotilomalle tai kotiutusta suunniteltaessa tekee hoitava fysioterapeutti, toimintaterapeutti tai kuntoutusohjaaja potilaan ja tarvittaessa ammattimiehen (apuvälinekeskuksen tai kunnassa oleva) kanssa tarvittavan kotikäynnin. Kotikäynnillä arvioidaan **tarve pienimuotoisiin asunnon-muutostöihin** (mm. tukikahvojen, porraskaiteiden, nousutukien, luiskien, sänkyjen ja wc-korotusten asennukset sekä kynnysten poistot) asiakkaan välttämättömään elinympäristöön omassa asunnossa (= keittiö, wc/kylpyhuone, eteinen, makuuhuone, portaat).

¹²³ <https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/tuki-ja-palvelut/apuvälineet/vapaa-ajan-apuvälineet>

Ammattimies toteuttaa tarvittavat muutokset mahdollisuuksien mukaan välittömästi tai viiveettä. Ko. muutostöitä varten tukikahvoja - ja tankoja sekä pyörätuoliluisia on saatavana terveysaseman apuvälinelainaamoissa. Terapeutti kirjaa muutostyöt Effectoriin.

Jos kotikäynnin yhteydessä ilmenee suurempia asunnonmuutostyötarpeita vaikeavammaiselle asiakkaalle, ohjataan asiakas tekemään hakemus vammaispalveluun asunnonmuutostyöstä.

Kotona asuvan asiakkaan tarvitessa asunnonmuutostöitä (esimerkiksi liikuntakyvyn heikkenemisen ja/tai liikkumisapuvälineen käyttöönoton jälkeen), kotikäynnillä arvioidaan **tarve pienimuotoisiin asunnonmuutostöihin** (mm. tukikahvojen, porraskaiteiden, nousutukien, luiskien, sänkyjen ja wc-korotusten asennukset sekä kynnysten poistot) asiakkaan välttämättömään elinympäristöön omassa asunnossa (= keittiö, wc/kylpyhuone, eteinen, makuuhuone, portaat). Asunnonmuutostyöarvion suorittaa kotikäyntejä tekevä fysio- tai toimintaterapeutti tai kuntoutusohjaaja ja tarvittaessa ammattimies (apuvälinekeskuksen tai kunnassa oleva) on käynnillä mukana. Ammattimies toteuttaa tarvittavat muutokset mahdollisuuksien mukaan välittömästi tai viiveettä. Terapeutti kirjaa muutostyöt Effectoriin.

Jos kotikäynnin yhteydessä ilmenee suurempia asunnonmuutostyötarpeita vaikeavammaiselle asiakkaalle, ohjataan asiakas tekemään hakemus vammaispalveluun asunnonmuutostyöstä.

10.1.1 Vaikeavammaisen asunnonmuutostyöt

Vammaispalvelulain perusteella korvataan vaikeavammaiselle henkilölle asunnonmuutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän tarvitsee niitä välttämättä suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista vakituudessa asunnossaan. Asiakas voi itse päättää minkälaisia asunnon muutostöitä hän teettää, mutta korvattavia kustannuksia ovat ainoastaan vamman tai sairauden kannalta välttämättömät ja kohtuulliset kustannukset.

Muutostöiden välttämättömyys arvioidaan aina vaikeavammaisen henkilön yksilöllisten tarpeiden perusteella. Tarkoituksena on, että vammaisella henkilöllä on mahdollisuus päästä itsenäisesti asunnosta ulos, liikkua asunnossa ja käyttää päivittäisissä toiminnoissa välttämättömiä tiloja. Korvattaviin muutostöihin sisältyy myös muutostöiden suunnittelu ja esteiden poisto asunnon välittömästä läheisyydestä.

Asunnonmuutostöitä ei korvata, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. Oleellista on se, että asunnon muutostyöt edistävät asiakkaan omatoimista ja itsenäistä selviytymistä kotona. Korvattaviin kustannuksiin ei kuulu kustannukset, jotka aiheutuvat asunnon peruskorjauksesta tai asumismukavuuden/asumistason parantamisesta.

Mikäli asunnonmuutostöiden tarvetta tarvitsee arvioida jo hakijan ollessa sairaalassa/kuntoutuksessa, voi vammaispalvelujen sosiaalityöntekijä osallistua hoitoneuvotteluun sekä yhdessä asiakkaan ja hänen lähipiirinsä, kuntoutusohjaajan/fysioterapeutin/toimintaterapeutin ja asunnonmuutosasiantuntijan kanssa tehdä kotikäynnin, jolla kotiutumisen kannalta välttämättömiä ja mahdollisia asunnonmuutostöitä arvioidaan.

10.1.2 Vanhustenpalvelun ennaltaehkäisevät kotikäynnit yli 75-vuotiaille:

Ennaltaehkäisevän kotikäynnin yhteydessä IsoAvun palveluohjaaja ohjaa ja opastaa asiakasta omakustanteisesti asunnon korjaamisessa ja varustamisessa asiakkaan tarpeita ja toimintakykyä vastaavaksi mm. porraskaiteet, liukueste portaisiin, ammeen poisto.

Tarvittaessa asiakas voi pyytää neuvoa apuvälinekeskuksen asunnonmuutosasiantuntijalta. Asiakasta voidaan informoida Eksoten asunnonmuutostöiden palveluntuottajista tai muista palveluntuottajista.

10.1.3 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA):

Korjausavustuksen saaminen edellyttää, että ympärivuotisessa asuinkäytössä olevassa asunnossa asutaan pysyvästi ja ruokakunnasta ainakin yksi henkilö on vähintään 65-vuotias tai vammainen. Ruokakunnan tulot eivät myöskään saa ylittää asetettuja rajoja eikä ruokakunnalla saa ole varallisuutta siinä määrin, että se kykenee korjaamaan asuntonsa ilman avustusta.

Avustusta voi hakea ympärivuotisesti suoraan ARA:lta.

Veteraani tai hänen leskensä voi saada avustusta kevyemmin tulo- ja omaisuusrajin.

Korjausavustuksen määrä on enintään 50 % hyväksytyistä korjauskustannuksista. Avustus voi poikkeustapauksissa olla enintään 70 %, jos vanhus tai vammainen muutoin joutuisi välittömästi muuttamaan pysyvästi pois asunnosta liikkumisesteiden vuoksi tai siksi, ettei asunnossa voida antaa hänen tarvitsemiaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Yli 65-vuotias tai vammainen henkilö saa vanhustyön keskusliiton korjausneuvojalta maksutonta apua remonttitarpeiden kartoituksessa, suunnittelussa, avustusten hakemisessa ja urakoitsijan etsimisessä.

Vaikeavammaisen asiakkaan kohdalla tulee ensisijaisesti hakea korvausta vammaispalvelusta. Kielteisen päätöksen jälkeen voi korvausta hakea ARA:lta.

10.1.4 Valtiokonttori

Valtiokonttorista voi sota- tai sotilasinvalidi (ennen 1991 vammautunut), jolla on vähintään 10 %:n invaliditeetti hakea korvausta asunnon muutostöille. Tarkoituksen mukaiset välttämättömät muutostyöt korvataan yksilöllisen harkinnan mukaan, kuten kynnysten poistaminen, asunnon ovien leventäminen, tukitankojen asentaminen, wc- ja peseytymistilojen rakentaminen, sähkökatkaisijoiden ja pistorasioiden sijoituksen muuttaminen. Peruskorjaustöitä voidaan korvata, jos ne edesauttavat sota- tai sotilasinvalidin kotona selviytymistä tai jos korjaus on asumisen tai terveyden kannalta välttämätön.

10.1.5 Vakuutusyhtiöt

Liikenne- ja työtapaturmissa vakuutusyhtiöt voivat korvata asunnonmuutostöitä. Näissä tapauksissa tulee olla suoraan yhteydessä ko. vakuutusyhtiöön. Tarvittaessa apua saa asunnonmuutostyötarpeen arviointiin apuvälinekeskuksen asunnonmuutosasiantuntijalta.

Asunnonmuutostöistä lisätietoja saa:

Apuväline- ja toimintakykykeskuksesta (Eksote) puh.044 791 4878

Vammaispalvelusta (Eksote, Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari): puh. 0400 15 7543

Vammaispalvelusta (Eksote, Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti): 040 354 8816

IsoApu-palveluneuvontapisteestä puh.05 3522370

Eksoten veteraanineuvojalta puh.040 127 4149 (maanantaisin ja tiistaisin; rajoitetut puhelinajat)

Sotainvalidineuvontapalvelusta puh.040 824 7590

Vanhustyön keskusliiton korjausneuvojalta puh. 050 593 1277. Hän avustaa myös ARA:n korjausavustusten hakemisessa.

10.1.6 Apuvälinekuljetukset erikoissairaanhoidon ja terveysaseman välillä

Alueellinen apuvälinekeskus vastaa kuljetuskustannuksista hyvinvointiasemien ja apuvälinekeskuksen välillä. Apuvälineiden kuljetukset järjestetään pääsääntöisesti Eksoten alueella toimivilla reittikuljetuksilla. X Kunnasta tai Eksotesta muuttavan apuvälinepalvelut

Apuvälineen käyttäjän muuttaessa Eksoten sisällä kunnasta toiseen ei tarvita toimenpiteitä. Kotikuntamuutos päivittyy automaattisesti väestörekisteristä Effector– tietojärjestelmään.

Henkilön muuttaessa toisen sairaanhoitopiiriin alueelle, hänen toivotaan hyvissä ajoin ennen muuttoaan olevan yhteydessä apuvälineen luovuttaneeseen yksikköön ja sovitaan hänen mukanaan siirtyvistä apuvälineistä, jotka luovutetaan uuden sairaanhoitopiiriin/terveyskeskuksen omistukseen korvauksetta. Apuvälineiden huolto- ja korjausvastuu siirtyvät myös uuden sairaanhoitopiiriin/terveyskeskuksen vastuulle.

Apuvälinekeskus tekee uudelle omistajataholle luovutusilmoituksen (tulosteet Effector- tietojärjestelmästä) ja poistaa apuvälineet tietojärjestelmästä.

11 POTILAAN TYYTYMÄTTÖMYYS PÄÄTÖKSEEN

Terveydenhuollossa

Apuvälineiden tarpeen arviointiin ja hankintaan liittyvät päätökset ovat hoitopäätöksiä, joista ei asiakkaalla ole varsinaista valitusoikeutta. Tämä koskee niin yksikköjen omaa toimintaa kuin ostopalveluja. Asiakkaan omasta näkemyksestä poikkeava päätös on kirjattava potilastietojärjestelmään. Mikäli asiakas on tyytymätön tehtyyn apuvälinepäätökseen, hän voi saattaa asian

- ensisijaisesti päätöksentekijän tai hänen esimiehensä käsiteltäväksi tai
- tekemällä muistutuksen asiasta vastualueen johtajalle eli
- kuntoutuksen johtajalle tai
- tekemällä asiasta kantelun Etelä-Suomen aluehallintovirastoon www.avi.fi

Mahdolliset riidat tulee pyrkiä ratkaisemaan heti alkuvaiheessa keskustellen.

12 APUVÄLINEEN HUOLTO/KORJAUS

Apuväline pyritään huoltamaan pääasiassa lähipalveluna hyvinvointiasemalla. Varaosien tilaus tehdään keskitetysti yhteistyössä apuvälinekeskuksen apuvälinemekaanikkojen kanssa. Heitä voi myös konsultoida huoltoihin ja korjauksiin liittyvissä asioissa. Jos apuvälineen korjaus/huolto on syytä tehdä apuvälinekeskuksessa, on asiasta hyvä sopia ennen kuin apuväline lähetetään reittikuljetuksella huoltoon. Sähköisten apuvälineiden mm. sähköpyörätuolit ja -mopot, lääkinnällisen kuntoutuksen sähkösängyt, potilasnostimet, hengitysapuvälineet, huollot/korjaukset sekä määräaikaishuollot on keskitetty apuvälinekeskuksen apuvälinemekaanikoille. Kaikki huoltotapahtumat dokumentoidaan Effector-tietojärjestelmään. Huollot ovat asiakkaille maksuttomia. Apuvälineiden kuljetukset sovitaan tapauskohtaisesti hyödyntäen Eksoten reittikuljetusta.

13 APUVÄLINE – JA TOIMINTAKYKYPOLIKLINIKKA (APUVA-PKL)

Apuvälinekeskuksessa toimii monialainen apuväline- ja vammaispalvelupoliklinikka, josta vastaa erikoislääkäri yhdessä kuntoutusohjaajan ja apuvälineasiantuntijan kanssa. Tarvittaessa vastaanotolle kutsutaan asiakkaan lisäksi muita asiantuntijoita. Apuva-poliklinikalla käsitellään mm. kaikki sähköisen liikkumisen apuväline-suositukset, amputaatiopotilaiden protetisointiin liittyvät palvelut ja moniongelmaisten potilaiden apuvälinetarpeet sekä vammaispalvelun asiakkaiden tavanomaisuudesta poikkeavat toimintakykyarviot sekä apuväline- ja asunnonmuutostyötarpeet. Asioita käsitellään paperikonsultaatioina tai vastaanottokäynteinä.

TAUSTAMATERIAALI

Lait ja asetukset

Terveydenhuoltolaki (30.12.2010/1326)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759, 17§

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

Suomen perustuslaki (11.6.1999/731)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

YK:n Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista (629/2010)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100629>

Liikennevakuutuslaki (17.6.2016/460)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160460>

Tieliikennelaki (3.4.1981/267, 88a §)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1981/19810267?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ajoneuvo#L6P88a>

Tieliikennelaki (10.8.2018/729);

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180729>

Muut säädökset ja ohjeet

Apuvälinepalveluiden laatusuositus. 2003. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:7

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/69969>

Apuvälineluokitus: SFS-EN ISO 9999 (2016) Vammaisten apuvälineet. Luokitus ja terminologia –luokituksen suomenkielinen versio.

Apuvälinepalvelunimikkeistö 2004 ja 2018. Kuntaliitto. https://shop.kuntaliitto.fi/product_details.php?p=3461

Euroopan neuvoston direktiivi (93/42/ETY) lääkinällisistä laitteista. CE-merkintä Euroopassa.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/LSU/?uri=CELEX%3A31993L0042>

Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus (EU/2017/745)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A32017R0745>

Estä painehaava. HUS.

https://www.hus.fi/hus-tietoa/sairaanhoitoalueet/hyks/hyks-tukielin-ja-plastiikkakirurgia/plastiikkakirurgia/haavakeskus/PublishingImages/HUS_painehaavojen%20ehk%C3%A4isy%20malli%20fi.pdf

Hoitosuositus. Painehaavan ehkäisy ja tunnistaminen aikuispotilaan hoitotyössä. Hotus. Hoitotyön tutkimussäätiö. 2.10. 2015

<https://www.hotus.fi/wp-content/uploads/2019/03/painehaava-hs-lyh.pdf>

Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2017:41.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160273/RAP2017_41.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kuntoutumistalo.fi / Apuvälineet

<https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/apuvälineet>

Käypä hoito suositukset. Duodecim.

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset>

Terveyskeskusten hoitotarvikejakelu. Sosiaali- ja terveysministeriö. Kuntainfo 4/2013.

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntainfo_4_2013_stm_kl.pdf

Toimintakyky. Terveiden – ja Hyvinvointilaitos (THL)

<https://thl.fi/fi/web/toimintakyky>

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2010. Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksiä 2010:31. 2.korjattu painos.

<https://stm.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-00-3520-4>

LIITTEET

Liite 1: Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineet -työryhmän 2016 – 2017 ja päivitystyöryhmän 2018 – 2020 jäsenet

Päivitystyöryhmään osallistuneet (versio 3.0)

Kanto-Ronkanen Anne, erityisasiantuntija, STM (4/2019 -)

Kolomainen Ulla (toim.), KYS erva edustaja

Korkiatupa Riitta, asiantuntija, kommentointi (4/2020)

Erva-alueiden edustajat

Jokela Kaija, HUS, työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri

Kolomainen Ulla, Keski-Suomen shp; KYS-Erva edustaja

Kylmäniemi Mariann, Varsinais-Suomen shp; TYKS-Erva edustaja (4/2018 -)

Ojala Anne, Pirkanmaan shp; TAYS- Erva edustaja

Solja Heidi, Eksote, (- 4/2020) /Floman Kasper, HUS; HYKS-Erva (4/2020 -);

Siira Tarja, Pohjois-Pohjanmaan shp (-04/2018) / Tuuri Toni, Pohjois-Pohjanmaan shp; OYS Erva edustaja (10/2018 -)

Lääketieteelliset edustajat

Hämäläinen Harri, HUS (- 4/2019)

Arokoski Jari, HUS (9/2019 -)

Satu Luoto, EKSOTE (-9/2019)

Vainionpää Aki, EPSHP (9/2019 -)

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta (VANE)

Heikkonen Merja (-10/2018)

Sariola Jukka (4/2019 – 9/2019)

Heikkonen Merja (11/2019-) /varajäsen Pukki Heta, Asy ry (11/2019)

Vammaisfoorumi

Heikkonen Merja, Kynnys ry (4/2019 – 9/2019), varajäsen Saksanen Riitta, Invalidiliitto

Sariola Jukka, (10/2019 -), Hengityslaittepotilaat ry

Asiantuntijajäsen

Saksanen Riitta, Invalidiliitto, Sosiaali- ja terveystieteell. asiantuntija (10/2019 -)

Oppaan (2.2) valmistelu 2016 - 2017

Hupli Markku, työryhmän puheenjohtaja

Jasu Forss, projektityöntekijä (toim.)

Ydinryhmä

Gustafsson Henrik, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Kolomainen Ulla, Keski-Suomen shp

Kylmäniemi Mariann, Varsinais-Suomen shp

Mäkilä Kaiju, Varsinais-Suomen shp

Siira Tarja, Pohjois-Pohjanmaan shp

Ojala Anne, Pirkanmaan shp

Solja Heidi, Eksote

Muut asiantuntijat

Avelin Tanja, Kanta-Hämeen shp

Hannikainen Tiina, Espoo

Heikkilä Hannu, Satakunnan shp

Heikkonen Merja, STM/ Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Holopainen Anu, Itä- Savon shp

Huhtala Marika, Kokkola

Hupli Markku, työryhmän johtaja, Eksote

Jokela Kaija, HUS

Koistinen Anna-Kaisa, Pohjois- Savon shp

Korkiatupa Riitta, Etelä-Pohjanmaan shp

Korpimaa Eija, Kanta-Hämeen shp

Koski Mia, Etelä- Savon shp

Kosonen Merja, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalveluiden ky

Kulmala Taina, Vantaa

Kuusela Kari, Vaasan shp

Kämppi Leena, Etelä- Savon shp

Lampinen-Laine, Vuokko, Satakunnan shp

Leinonen Jaana, Kainuu

Lipponen Reija, Carea

Niva Satu, Lapin shp

Pelander Miia, Etelä-Pohjanmaan shp

Salmi Minna, Helsinki

Salminen Liisa, Keski-Pohjanmaan shp

Särkipaju Anna-Mari, Länsi-Pohjan shp

Turunen Mirja-Riitta, Itä- Savon shp

Tyrväinen Sirpa, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymä

Yli Pia Yli-Kankahila, Helsinki

Ypyä Hannu, Keski-Pohjanmaan shp

Liite 2: Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Alle 8 -vuotiaan lapsen silmälasit tai piilolasit korvataan kuntoutuspalveluna (ikä aina huomioiden)

- mikäli hänellä todetaan silmälasihoitoa edellyttävä karsastus, toiminnallinen heikkonäköisyys (amblyopia) tai sen riski; voimakkaasti altistava taittovirhe, vaikka näöntarkkuutta ei saataisi luotettavasti mitattua
- kerran vuodessa tai useammin, jos taittovirhe oleellisesti muuttuu
- rikkoutuneiden kehyksien ja sangojen huolto on perheen kustannettava itse

1. Huomattava riski toiminnallisen heikkonäköisyyden kehittymiselle:

Taittovirhe:

kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D

likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 2 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus: piilolinssi

hajataittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D

kaukotaittoisuus $\geq +4$ D

likitaittoisuus ≥ -4 D

hajataitto ≥ 1.25 D

2. Amblyopia + taittovirhe:

kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D

likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus: piilolinssi

hajataittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D

kaukotaittoisuus $\geq +2$ D

likitaittoisuus ≥ -3 D

hajataitto ≥ 1.0 D

3. Karsastus:

Taittovirhe:

Silmän kaukotaittoisuuteen liittyvä karsastus: lasit täyskorjauksella ja tietyissä tapauksissa kaksitehot /monitehot, joilla hoidetaan erisuuruista lähikarsastuskulmaa

Ulospäin piilo- ja ilmikarsastus + likitaittoisuus: harkinnan mukaan miinuslasit hoitona

Muut karsastukset tai yhteisnäön häiriöt, jotka vaativat prismakorjausta

Aikuisen prisma lasit korvataan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä:

- mikäli hänellä on halvaus- tai liikerajoitteinen / mekaaninen karsastus, silmävärve tai muu vastaava tila
- viiden vuoden välein tai useammin, jos tila oleellisesti muuttuu rikkoutuneiden lasien korjaus yms. huolto kustannettava itse

Tämä julkaisu korvaa julkaisun Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet. Opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille. (Raportteja ja muistoita 2018:35).

